

FÖRFALSKNINGSBROTTE

MED SÄRSKILDT AFSEENDE PÅ

DET OBJEKTIVA REQUISITET VID FÖRFALSKNING

AF HANDLINGAR

ENLIGT SVENSK GÄLLANDE STRAFFRÄTT.

AF

DER J. C. W. THYRÉN.

E. O. PROFESSOR VID LUNDS UNIVERSITET.

DISTRIBUENT:

GLEERUPSKA UNIVERSITETS-BOKHANDELN, LUND

(HJALMAR MÖLLER.)

E-boken är publicerad av Juridiska fakulteten vid Lunds universitet 2023

eISBN: 9789198793345

DOI: <https://doi.org/10.37852/oblu.213>

Denna text är licensierad under CC BY-NC 4.0, Erkännande.

(Se fullständiga villkor: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.sv>).

Enligt licensen får verket spridas och bearbetas utan att tillstånd behövs, men ej användas i kommersiella syften. Verkets upphovsperson måste anges.

LUND 1895.

E. MALMSTRÖMS BOKTRYCKERI.

Denna digitala version av verket är nedladdad från juridikbok.se.

Den licens som tillämpas för de verk som finns på juridikbok.se är **Creative Commons CC BY-NC 4.0**. Licensvillkoren måste följas i sin helhet och dessa finner du här <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.sv>

Sammanfattningsvis innebär licensen följande:

Tillstånd för användaren att:

- Kopiera och vidare distribuera materialet oavsett medium eller format
- Bearbeta och bygga vidare på materialet

Villkoren för tillståndet är:

- Att användaren ger ett korrekt erkännande, anger en hyperlänk till licensen och anger om bearbetningar är gjorda av verket. Detta ska göras enligt god sed.
- Att användaren inte använder materialet för kommersiella ändamål.
- Att användaren inte tillämpar rättsliga begränsningar eller teknik som begränsar andras rätt att göra något som licensen tillåter.

Se även information på

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.sv>

Förord.

Förfalskning af handlingar är, för hvad angår den moderna Svenska rättspraxis, ett af de områden inom den speciella Straff-rätten, där stor ovisshet synes råda beträffande Lagens mening. Detta gäller icke blott frågan, när öfverhufvud förfalskning skall anses föreligga, utan äfven frågan, till hvilket af lagrummen 12: 1—5 ett gifvet förfalskningsbrott skall hänföras. Ett försök till utredning af den Svenska Strafflagens ståndpunkt torde därmed kunna anses tillräckligt motiveradt. Jag har antagit, att en jämförande blick på den moderna Straffrätten i andra länder, äfvensom en öfversigt af den historiska utvecklingen, borde vara till väsentlig nytta.

Då föreliggande arbete begränsats till det *objektiva* rekviritet för ifrågavarande delikt, har det bort hufvudsakligen behandla dels *objektet* (resp. produkten) vid ifrågavarande art af förfalskning, dels *förfalskningsåtgärden*; däremot har *begagnandet* af falsifikatet endast tilläggsvis berörts, då undersökningen af detta moment, utaf lätt insedda skäl, endast i ringa mån låter sig isolera från undersökningen af deliktets subjektiva rekvirit.

Vid de ofta förekommande uppräkningsarna af nu gällande Strafflagar har icke den kronologiska, utan den alfabetiska ordningen följts; emellertid har vid Litteraturöfversigten för hvar och en af de återopade moderna Strafflagarne dess ålder anförts.

Lund i Maj 1895.

J. C. W. Thyrén.

Litteratur och citerade rättskällor.

- Aarg.* — Kantonen Aargaus Strafflag (1857).
[Abrahamson] — Swerikes rikets Landslag. Stockholm 1726.
Aelfr. — Aelfreds Lagar (i «Die Gesetze der Angelsachsen. Von R. Schmid. Leipzig 1858», Brockhaus.)
Aethelst. — Aethelstans Gesetze (*ib.*).
Appenz. — Kantonen Appenzells (Ausserrhoden) Strafflag (1878).
Augsb. Stadtr. — Das augsburger Stadtrecht von 1276 (i «Sammlung deutscher Rechtsalterthümer. Von M. v. Freyberg. I. Mainz 1828» (Kirchheim, Schott u. Thielmann).
Bad. — Badens Strafflag af 1845.
Bamb. HalsGO. — Die Bamberger Halsgerichtsordnung (utg. af Zöpfl, tills. med C.C.C., Heidelberg 1842, Winter).
v. Bar — Handbuch des deutschen Strafrechts. I Bd. Geschichte des deutschen Strafrechts und der Strafrechtstheorien. Berlin 1882. (Weidmann.)
Bas. — Kantonen Basels Strafflag (1872 B.-Stadt, 1873 B.-Land).
Bay. 1813 — Bayerns Strafflag af 1813.
Bay. 1861 — Bayerns Strafflag af 1861.
Belg. — Belgiens Strafflag (1867).
Bern — Kantonen Berns Strafflag (1866).
Berner — Lehrbuch des Deutschen Strafrechts. Von A. F. Berner. 16 Aufl. Leipzig 1891. (Tauchnitz).
Bishop — New Commentaries on the Criminal Law. By J. P. Bishop. VIII Edition. II. The specific offences. Chicago 1892 (Flood & Co.).
Bj. — Bjärköarätten (Schlyter).
Blanche — Etudes pratiques sur le Code pénal. I—VII. Paris 1861—1872. (Cosse, Marchal et Cie).
Braunschc. — Braunschweigs Strafflag af 1840.
Brodmann — Ueber den Begriff der Urkunde. (I G. S. XLVII, 1892, S. 401 ff.).
Brunner Forsch. — Forschungen zur Geschichte des deutschen und französischen Rechtes. Stuttgart 1894. (J. G. Cotta).
Brunner Rechtsg. — Deutsche Rechtsgeschichte II. Leipzig 1892. (I «Systematisches Handbuch der Deutschen Rechtswissenschaft. Herausg. von K. Binding). (Duncker & Humblot).
Bruns — Fontes iuris Romani ed. Bruns. Ed. III. Tübingen 1876. (Laupp).
L. Burg. — Lex Burgundionum (Mon. Germ.)

v. Buri Beitr. — Beiträge zur Theorie des Strafrechts und zum Strafgesetzbuche. Leipzig 1894. (Veit & Comp.).

v. Buri G. S. XXXVI — Zum Begriffe der Urkundenfälschung. (I G. S. XXXVI, 1884, S. 173 ff., 310 ff.).

Carpzow — *Practica nova imperialis Saxonica rerum criminalium*. Ed VII. Frankfurt 1677.

C.C.C. — *Constitutio criminalis Carolina*. (Peinliche Gerichtsordnung Karls V. 1532).

Chauv. et HéL. — *Théorie du Code pénal*. VI Ed. II. Paris 1887 (Marchal et Billard).

Chr. — Konung Christoffers Landslag (Schlyter).

Cod. iur. cr. Bav. — *Codex iuris criminalis Bavarici* 1751 (C. Maximilianus).

Cnut — Cnuts Lagar (i Gesetze der Angelsachsen. Von R. Schmid. Leipzig 1858. Brockhaus.)

Da. — Danmarks Strafflag (1866).

Dambach — Das Telegraphen-Strafrecht. (i G. S. XXIII, 1871, S. 241 ff. Stuttgart, Enke).

Damhouder — *Practica rerum criminalium*. Lugduni 1557.

Eng. — Engelsk Straffrätt (se *Stephen* Dig. och *Straffgesybg. d. Geg.*).

Falkman — Om mått och vigt i Sverige. Historisk framställning. I—II. Stockholm 1884—1885.

Feuerbach — Lehrbuch des gemeinen in Deutschland gültigen peinlichen Rechts. Von A. R. v. Feuerbach. (sedan 1801).

Fi. — Finlands Strafflag.

Flinberg — Lagfarenhets-Bibliothek. Femte delen. Stockholm 1803 (Zetterberg).

Fra. — Frankrikes Strafflag (1810).

Freib. — Kantonen Freibergs Strafflag (1868).

Freund — Lug und Trug. I Bd. Lug und Trug unter den Germanen. Berlin 1863 (v. Decker).

G. A. — Archiv des preussischen Strafrechts (begr. 1853 von Goldammer); nu: Archiv für gemeines deutsches und für preussisches Strafrecht. (Berlin, v. Decker).

St. Gall. — Kantonen St. Gallens Strafflag (1885).

Garraud — *Traité théorique et pratique du droit pénal Français*. III. Paris 1889 (Larose et Forcel).

Genf — Kantonen Genfs Strafflag (1874).

Geib — Lehrbuch des Deutschen Strafrechts. I Bd. Geschichte. Leipzig 1861. (Hirzel).

Geyer — Grundriss zu Vorlesungen über gemeines deutsches Strafrecht. II. Besonderer Theil. München 1885 (Ackermann).

Glar. — Kantonen Glarus' Strafflag (1887).

Goos — Forelesninger over den Danske Strafferets specielle Del. Kjøbenhavn 1887.

Graub. — Kantonen Graubündens Strafflag (1851).

Grimm — Deutsche Rechtsalterthümer, 2 Aufl. Göttingen 1854. (Dieterich).

G. S. — Der Gerichtssaal. Begr. 1849 von Jageman. Stuttgart, Enke.

Gul. — Gulathingsslov (Keyser og Munch).

Günther — Die Idee der Wiedervergeltung in der Geschichte und Philosophie des Strafrechts. I—II. Erlangen 1889—1891 (Blaesing).

H. — Helsingelagen (Schlyter).

Hagströmer — Granskning af underdåniga Försl. till Strafflag för Storfurstendömet Finland etc. Upsala 1884.

Hannov. — Hannovers Strafflag af 1840.

Hess.-Darmst. — Hessen-Darmstadts Strafflag af 1841.

Ho. — Hollands Strafflag (1881).

Holm — Nytt juridiskt arkiv, utg. af G. B. A. Holm (sedan 1874).

Hüberlin — Grundsätze des Criminalrechts nach den neuen deutschen Strafgesetzbüchern. IV. Leipzig 1849 (Fleischer).

Hälschner — Das gemeine deutsche Strafrecht, systematisch dargestellt. II Bd. 2 Abth. Bonn 1887 (Marcus).

Ine — Ines Lagar (i «Gesetze der Angelsachsen. Von R. Schmid. Leipzig 1858. Brockhaus.)

It. — Italiens Strafflag (1889).

John Entw. — Entwurf mit Motiven zu einem Strafgesetzbuche für den norddeutschen Bund. Berlin 1868 (Guttentag).

John Z. S. IV — Beiträge zu der Lehre von dem Thatbestande der Urkundenfälschung (i Z. S. IV, 1884, S. 1 ff.).

John Z. S. VI — Zur Bestimmung des Urkundenbegriffes. (I Z. S. VI, 1886, S. 1 ff.).

Jy. L. — Jydske Lov (Petersen).

K. o. M. — Keyser og Munch, Norges gamle Love.

v. Kries — Das Princip der Unmittelbarkeit im Beweisverfahren der deutschen Prozessordnungen. (I Z. S. VI, 1886, S. 88 ff.).

Köstlin — Abhandlungen aus dem Strafrechte. Herausg. von Gessler. Tübingen 1858 (Laupp).

Lauterburg — Die Eidesdelikte. Bern 1886. (Schmid, Franke u. Comp.).

L. B. — Lagberedningens förslag till Straff-Balk. Stockholm 1844. (Norstedt & Söner).

L. K. — Lag-Commiteens förslag till Allmän Criminallag. 1 uppl. tryckt Stockholm 1832; 2 (förändr.) uppl. tryckt Stockholm 1839 (Bredberg).

LL. — Landslagarne (se **ME.** och **Chr.**).

v. Liszt — Die falsche Aussage vor Gericht oder öffentlicher Behörde nach deutschem und österreichischem Recht. Graz 1877 (Leuschner und Lubinsky).

v. Liszt Lehrb. — Lehrbuch des deutschen Strafrechts. 6 Aufl. Berlin 1894 (Guttentag).

Luz. — Kantonen Luzerns Strafflag (1860).

Löning — Grundriss zu Vorlesungen über Deutsches Strafrecht. Frankfurt a. M. 1885 (Liter. Anst.).

ME. — Konung Magnus Erikssons Landslag (Schlyter).

Merkel Holtz. Handb. — Die Eigenthumsverletzungen. (i Handbuch des Deutschen Strafrechts. Herausg. von v. Holtzendorff. III. Berlin 1874. Lüderitz. — Jfr. ib. IV, 441 ff.).

Merkel Krim. Abh. — Kriminalistische Abhandlungen. Leipzig 1867. (Breitkopf und Härtel).

Merkel Lehrb. — Lehrbuch des Deutschen Strafrechts. Stuttgart 1889, Enke.

H. Meyer G. S. — Die Vollendung der Urkundenfälschung. (i G. S. XLVII, 1892, S. 81 ff.

H. Meyer Lehrb. — Lehrbuch des Deutschen Strafrechts. 4 Aufl. Erlangen 1886—1888. (Deichert).

Mittermaier — (Anm. och tillägg till Feuerbachs Lehrb. — 14 uppl. Giessen 1847).

Naum. — Tidskrift för lagstiftning, lagskipning och förvaltning. Utg. af C. Naumann.

Nehrman — Inledning til then Swenska Jurisprudentiam Criminalen. Lund 1756 (Stockholm, Kiesewetter).

Neuenb. — Kantonen Neuenburgs Strafflag (1891).

No. — Norges Strafflag (1842).

No. Udk. — Udkast til almindelig borgerlig Straffelov for Kongeriget Norge. Udarb. af B. Getz. Kristiania 1893.

Norvell — 6:te Saml. af K. M:ts Bref etc. Stockholm 1800.

Obwald. — Strafflag för kantonen Unterwalden ob dem Wald (1864).

Oldenb. — Oldenburgs Strafflag af 1814.

Olshausen — Kommentar zum Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich. 4 Aufl. II. Berlin 1892 (Vahlen).

Ortloff — Lüge, Fälschung und Betrug. Jena 1862. (Frommann).

Pessina — Elementi di Diritto penale. Napoli 1882 (Marghieri).

Port. — Portugals Strafflag (1886).

Preuss. — Preussens Strafflag af 1851.

Reeves — History of the English Law. III Ed. I—IV. London 1814. (Reed & Hunter).

Rein — Das Criminalrecht der Römer von Romulus bis auf Justinianus. Leipzig 1844 (Köhler).

L. Rib. — Lex Ribuaria (Mon. (germ.).

Riedel G. S. XXXVIII — Zur Bestimmung des strafrechtlichen Urkundenbegriffes (i G. S. XXXVIII, 1886, S. 531 ff.).

Ry. — Rysslands Strafflag (1866).

Sachs 1838 — Sachsens Strafflag af 1838.

Sachs. 1855 — Sachsens Strafflag af 1855.

Sa. Sp. — Sachsenspiegel (Homeyer).

Schaffh. — Kantonen Schaffhausens Strafflag (1859).

Schlyter — Glossarium ad Corpus Iuris Sueo-Gotorum Antiqui. Ordbok till Samlingen af Sveriges Gamla Lagar. Lund 1877 (Gleerup).

Schmidt — Juridiskt Arkif, utgifvet af C. Schmidt.

Schweigaard — Commentar over Den norske Criminallov. I. 3 Udg. Christiania 1882 (Aschehoug & Co.).

Schweiz. — Schweiziska Strafflagar (Die Schweizerischen Strafgesetzbücher zur Vergleichung zusammengestellt und im Auftrage des Bundesrathes herausgegeben von C. Stöss. Basel und Genf 1890. Georg.) — Se under de särskilda kantonernas namn.

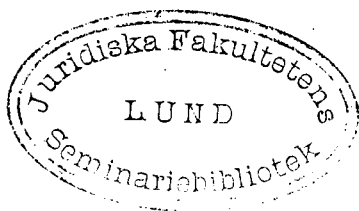
Schw. Sp. — Schwabenspiegel (Lassberg).

Schwyz — Kantonen Schwyz' Strafflag (1881).

Sm. — Södermannalagen (Schlyter).

Sol. — Kantonen Solothurns Strafflag (1885).

- Sp.* — Spaniens Strafflag (1870).
St. — Konung Magnus Erikssons Stadslag (Schlyter).
Stephen Dig. — A Digest of the Criminal Law. London 1877 (Macmillan & Co.).
Stephen Hist. — History of the Criminal Law of England. III. London 1883. (Macmillan & Co.).
Stooss — Die Grundzüge des Schweizerischen Strafrechts. II. Basel und Genf 1893 (Georg).
Strafgbg. d. Geg. — Die Strafgesetzgebung der Gegenwart in rechtsvergleichender Darstellung. Herausg. von der internationalistischen Vereinigung. [Bd I: Das Strafrecht der Staaten Europas. Herausg. von v. Liszt. Berlin 1894 (Liebmann).
Sv. — Sveriges Strafflag (1864).
Tablå — Tablå, innefattande jemnförelse emellan Lag-Comiteens Förslag till Allmän Criminallag och den nu gällande. Stockholm 1841 (Norstedt & Söner).
Tess. — Kantonen Tessins Strafflag (1873).
Thurg. — Kantonen Thurgaus Strafflag (1841, 1868).
Thür. — «Thüringisches StrGB», 1850—1868 införd i Weimar m. fl. stater).
Ty. — Tyska Rikets Strafflag (1870 införd såsom «StrGB. für den Norddeutschen Bund»; 1871 såsom «StrGB. für das Deutsche Reich».)
U. — Uplandslagen (Schlyter).
Ung. — Ungerns Strafflag (1878).
VG. — Vestgötalagen (Collin och Schlyter).
VM. — Vestmannalagen (Schlyter).
VS. — Visby Stadslag (Schlyter).
Waadt — Kantonen Waadts Strafflag (1843).
Wallis — Kantonen Wallis' Strafflag (1858).
Wahlberg — Die Maximilianischen Halsgerichtsordnungen (i Hainerl's Vierteljahrsschr. 1859, S. 131 ff.).
Weismann — Der Thatbestand der Urkundenfälschung (i Z. S. XI, 1891, S. 1 ff. Berlin, Guttentag).
Wilda — Das Strafrecht der Germanen. Halle 1842 (Schwetschke & Sohn).
Winroth — Anteckningar efter Professor Winroths rättshistoriska föreläsningar i straffrätt. Lund 1889 (Gleerup).
L. Wisig. — Lex Wisigothorum (Mon. Germ.).
Würt. — Würtembergs Strafflag af 1839.
v. Wächter Röm. D. Str. — Lehrbuch des Römisch-Teutschen Strafrechts. Stuttgart 1825—1826. (Metzler).
v. Wächter Vorl. — Deutsches Strafrecht. Vorlesungen von C. G. v. Wächter. Leipzig 1881 (Breitkopf und Härtel).
Zachariä von Lingenthal — Geschichte des griechisch-römischen Rechts. III Aufl. Berlin 1892. (Weidmann).
Z. S. — Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft (begr. 1881 von Doehow und v. Liszt). Berlin, Guttentag.
Zug — Kantonen Zug's Strafflag (1876).
Zumpt — Das Criminalrecht der Republik. II Bd. 2 Abth. Berlin 1869 (Dümmler).
Zür. — Kantonen Zürichs Strafflag (1871).
Öst. — Österreichs Strafflag (1852).

KAP. I.

Förfalskningsinstitutets systematiska ställning och historiska utveckling.

A. Förfalskningsbrottens systematiska ställning i den moderna rätten.

§ 1.

Svenska strafflagen har i Kap. 12 under namnet *förfalskningsbrott* behandlat dels *penningförfalskning* (§§ 12—17), dels vissa andra brott (§§ 1—11), för hvilka vi i den följande framställningen skola använda beteckningen *dokumentförfalskning*.

Redan vid ytligt betraktande framträder *uppräckande af error* (eller åtminstone ett sådant *syfte* — vi skilja tillstånd ej mellan requisitet såsom objektivt och såsom blott subjektivt), såsom ett utmärkande kännetecken för alla förfalskningsbrott: delinqventen vill genom bibringande af ett oriktigt teoretiskt tillstånd (en verkliga förhållandet icke motsvarande föreställning om en realitet) framkalla en praktisk bestämningsgrund. För att uppfatta förfalskningsbrottens väsen är det också framför allt nödvändigt att utreda den olika roll, som uppväckandet af error kan spela vid olika brott. Vid hvarje brott kan error användas såsom medel för brottets begående. Men under det vid flertalet brott error endast är *ett* medel, *en* modalitet bland många andra, så att brottet lika väl kan realiseras utan uppväckande af error (t. ex. *A* använder en persons error

såsom medel att med henne ingå tvegifte, eller såsom medel att beröfva henne friheten eller lifvet), så gifves det vissa fall, där brottet icke kan komma till stånd på annat sätt än därigenom, att error fränkallas eller åsyftas, där således error måste ingå i brottets objektiva eller åtminstone i dess subjektiva *corpus*¹. De sistnämnda fallen åter dela sig i två skilda grupper, och inom den ena af dessa grupper falla förfalskningsbrotten.

I de fall, då error icke är väsentlig för brottets begående, utan endast utgör ett medel bland många, kan uppväckandet af error likväl ofta såtillvida spela en rol vid *straffmätningen*, som den öfverlagda listigheten vid brottets utförande kan utvisa högre intensitet af gärningsmannens *dolus*, vara ett indicium därför, att den sinnesstämning, hvarur brottet framgår, icke är en mera tillfällig affekt, utan har djupa rötter i karaktären. Att hvarje brott *kan* begås genom uppväckande af error, är tydligt; om icke på annat sätt, kan det alltid tänkas ske därigenom, att delinqventen använder en om sakförhållandena okunnig person såsom medel, sålunda själf är «medelbar gärningsman».

Hvad angår de oss här särskildt intresserande fall, uti hvilka uppväckandet (eller åsyftandet) af error är *konstitutivt* för brottet, så låta dessa fall, såsom ofvan nämnt, fördela sig i tvänne grupper. Skilnaden mellan dessa grupper framträder, i det man tänker sig erroruppväckandet isoleradt från det därigenom åstadkomna eller åsyftade resultatet. Vid en dylik isolering kan det stundom inträffa, att brottsligheten likasom förflygtigas, så snart erroruppväckandet tänkes skildt från resultatet: brottsligheten låter då icke upptäcka sig hvarken i erroruppväckandet såsom isoleradt eller i resultatet såsom isolerad. Att A — gentemot en qvinna eller annan person — till namn och

¹ I brist på Svenskt ord, använder jag i det följande, motsvarande det Tyska *Thatbestand*, ordet *corpus* (c. *delicti* i den äldre terminologien).

stånd utgifver sig för annan än han är, är icke (enligt Svensk rätt) *in genere* straffbart; ännu mindre, att *A* inför andra personer förtiger sådana kroppsliga fel, som de i 22:8 mom. 3 nämnda; icke heller är det straffbart, att *A* lämnar *X* osanna uppgifter angående en *A* tillhörig fastighets läge, areal m. m. Å andra sidan är det lika litet *in genere* straffbart att å annan persons bekostnad bereda sig själf ekonomisk fördel genom att till denne försälja fastighet, som det är *in genere* straffbart att ingå giftermål. Men brottsligheten, som försvinner vid dessa momenters söndring, framträder vid deras syntes: att åstadkomma giftermål genom antagande af falskt namn och stånd är straffbart; likaså att bereda sig vinst genom att till någon försälja fastighet, hvarom man lämnat oriktiga uppgifter af ofvaannämnda art.

Dessa fall öfverensstämma med de förstnämnda (s. 1) däruti, att, vid en isolering eller analys af nämnda slag, brottsligheten icke kvarstår uti erroruppväckandet tänkt såsom isoleradt; de skilja sig från dem däruti, att här, vid en dylik analys, brottsligheten icke heller kvarstår i det andra momentet, resultatet tänkt isoleradt: brottsligheten förutsätter här, att *såvitt* erroruppväckandet som åstadkommandet (åsyftandet) af det närmare bestämda resultatet föreligga. — Ehuru i de ifrågavarande fallen erroruppväckandet icke är på det sätt bestämdt, att det i och för sig är straffbart, innebär angrepp på rättsligt skyddadt intresse, så är det å andra sidan aldrig tillräckligt, att någon error, likagodt hvilken, framkallats och användts såsom medel; det fordras en viss på ena eller andra sättet fastställbar beskaffenhet af denna error, för att brott skall anses föreligga. Icke hvarje genom error på annans bekostnad gjord förmögenhetsvinst, icke hvarje med tillhjälp af error åstadkommet giftermål är straffbart. Har *A* förmått en qvinna till giftermål med sig, därigenom att *A* hos henne uppväckt error angående *A:s* förmögenhetsställning, så är denna *A:s* handling i och för

sig icke brottslig; error måste vid detta brott hafva rört A:s »namn eller stånd» eller sådana kroppsliga brister, som de i 22: 8 mom. 3 omtalade. Om A genom uppväckande af error tillskyndat (r. åsyftat att tillskynda) någon en förmögenhetsförlust, så blir likaledes detta tillvägagående straffbart endast i ett fåtal fall, nämligen endast såvida det kan anses falla under begreppet *svikligt förfarande* — en gränslinie, som visserligen knappast låter sig *in abstracto* dragas. (En annan fråga, hvarifrån vi här bortse, är, huruvida verkligt tillskyndande af förmögenhetsförlust eller endast dylikt syfte fordras för brottets *corpus*; jfr. hvad som ofv. s. 1 anmärktes om erroruppväckandet.)

Det gifves slutligen vissa fall — till hvilka förfalskningsbrotten höra. — där, vid en analys af ofvannämnda slag, själfva erroruppväckandet visar sig, utan afseende på resultatet, innehålla brottets *corpus*, eller åtminstone: där existensen af brottets *corpus* är på det sätt oberoende af resultatet, att erroruppväckandet tillsammans med åsyftandet af hvilket annat rättsligt relevant resultat som helst åstadkommer brottets *corpus* — där detta således icke är knutet till ett bestämt (vare sig realiseradt eller åsyftadt) resultat af ena eller andra slaget. Den fordran kan här möjligen gälla, att ett rättsligt relevant resultat skall genom ifrågavarande erroruppväckande hafva åsyftats, men hvilket resultat som åsyftats, är för brottets existens likgiltigt (det behöfver däremot icke vara likgiltigt för brottslighetens grad). I dessa fall innesluter själfva erroruppväckandet ett angrepp på rättsligt skyddade intressen. Förutsättningen för att dessa fall skola föreligga, är att error framkallats genom missbruk af sådana föremål eller procedurer, som samhället uttryckligen inrättat såsom skyddsmedel emot error, d. ä. såsom *bevismedel*. Samhället har i flere fall känt behof af dylika särskildt fastslagna bevismedel, hvilkas verksamhet för sitt ändamål står i närmaste vaxelverkan med deras straffrättsliga skydd: just därför, att de äro utrustade med en särskild rättsverksamhet, måste de straff-

rättsligt skyddas, och just därför, att de äro straffrättsligt skyddade, blir deras beviskraft man och man emellan faktiskt så mycket större, i det att det kan antagas, att de i följd af detta skydd i mindre mån blifva föremål för förvanskning¹.

Emellertid äro icke alla de brott, som bestå i ett erroruppväckande, hvarigenom bevismedel angripas i denna deras funktion, systemastiskt att hänföra till förfalskningsbrotten. Svenska Strafflagen, som visserligen icke fört alla de brott till förfalskningsbrotten, hvilka, rationellt sett, borde föras dit, har å andra sidan riktigt från förfalskningsbrotten hållit andra brott åtskilda, hvilka stundom, såsom innebärande angrepp på bevismedel, blifvit med förfalskningsbrotten sammanförda.

Dit höra de brott, som visserligen träffa bevismedel i denna funktion, men likväl endast försävidt bevismedlen fungera i statens rättsskipande verksamhet: sådant angrepp mot bevismedel alltså, som är straffbart, blott då bevismedlet användes inför domstol (eller efter domstols förordnande) eller åtminstone (såsom vid förebringande af besvärande omständigheter, *Se. 16: 2, jfr. ned.*) i sammanhang med pågående eller åsyftad domstolsverksamhet. Detta är fallet med mened². Det är visserligen fullkom-

¹ Jfr. *Gloss. ad. Anth. Coll. lib. VI tit. 3 (Nov. 73) c. 4*: «haec enim scriptura licet privata inducit aliquam coniecturam — quae est semiplena probatio, et sic deferri potest sacramentum et debet. — Nec videatur hoc durum quasi quilibet posset aliquam scripturam confingere ut sic ei deferatur sacramentum, propter timorem falsi quem incurreret». Jfr. *Weismann, Z. S. XI, 3 n. 7 i. f.*

² Åtskilliga lagar sammanföra mened med förfalskningsbrotten. Sålunda innehåller *Belg. Str. L. L. II T. III* («Des crimes et des délits contre la foi publique») följande afdelningar: Ch. I: De la fausse monnaie; Ch. II: De la contrefaçon ou falsification des effets publics, des actions, des obligations, coupons d'intérêts et des billets de banque autorisés par la loi; Ch. III: De la contrefaçon ou falsification des sceaux, timbres, poinçons, marques, etc.; Ch. IV: Des faux commis en écritures et dans les dépêches tele-

ligt tänkbart, att ed äfven man och man emellan användes såsom bevismedel, på samma sätt som t. ex. dokument och att följaktligen, genom en dylik s. a. s. falsk privat ed, error kan framkallas alldeles såsom genom ett falskt dokument och få rättsrelevanta verkningar. Men ett dylikt tillvägagående faller icke under mened i juridiskt teknisk betydelse, hvilken förutsätter en *inför domstol* eller efter domstols förordnande afgifven edlig (eller med edlig likställd, *Sv.* 13: 5) förklaring. — Hit hör äfven sådant åstadkommande af falska indicier etc., som förutses i *Sv.* 16: 2; denna bestämmelse rör emellertid icke åvägbringande öfverhufvud, i sammanhang med domstols verksamhet, af falska indicier (en sådan generell bestämmelse finnes icke i *Sv. Str. L.*), utan emlast i sammanhang med *kriminalprocess* förebragta indicier etc. af *fällande* («besvärande») syftning.

Vidare kan den frågan uppställas, huruvida sådant missbruk af bevismedel, som begås af statstjenare i tjänst-

graphiques; Ch. V: *Du faux témoignage et du faux serment*; Ch. VI: De l'usurpation de fonctions, de titres ou de nom. — Samma ståndpunkt intages lika bestämdt af *Port.*, som i L. II T. III Cap. VI («das falsidades») såsom *Secç. VI* upptager «O falso testemunho e outras falsas declarações perante a auctoridade publica»; af *Sp.* som i L. II Tit. IV («De las falsedades») såsom Cap. VI upptager bl. a. «El falso testimonio y la acusacion y denuncias falsas»; samt af flere *Schweiz. Str. Ll.* (*Appenz.* 69, 78; *Bern* 114 ff.; *Freib.* 187 ff., *Genf* 147 ff.; *Glar.* 71 ff.; *Luz.* 139 ff.; *Obwald.* 57 ff.; *Schaffh.* 248 ff.; *Sol.* 90 ff.; *Waadt* 188 ff.; *Wall.* 187 ff.; *Zür.* 104, 106 ff. *Zug* [65, förändr. g. Abänd. Ges. 6] 66). — Den i texten uttalade åsigt om menedsbrottens m. fl. systematiska ställning har, som bekant, isynnerhet utvecklats af *v. Liszt*, *Meineid und falsches Zeugnis*, 1876; *Die falsche Aussage vor Gericht oder öffentlicher Behörde*, 1877. På senaste tiden har äfven denna ståndpunkt uttryckligen framträtt i lagstiftningen. Så *It.*, som behandlar mened etc. i Cap IV af L. II Tit. IV («Dei delitti contro l'amministrazione della giustizia»); äfvenså *Neuenb.* 160 ff.; *Tess.* 182 ff. Jfr. äfven *Fl.* Kap. 17. — I några strafflagar, däribland *Öst.* (§ 199 a) föres menedsbrottet (likasom förfalskningsbrotten) under bedrägeribrotten (j. n. §§ 4, 5).

utöfning, bör behandlas såsom förfalskningsbrott¹ (och väl i så fall utgöra särskilda arter af förfalskningsbrott — «oegentliga» embetsbrott») eller såsom embetsbrott eller såsom konkurrensfall af embetsbrott och förfalskningsbrott. Det sista synes det legislativt riktiga, och detta är i allmänhet den Svenska strafflagens ståndpunkt. Då emellertid denna lag öfverhufvud icke behandlat s. k. intellektuell förfalskning såsom förfalskningsbrott, och särskildt icke ansett dylik förfalskning af offentlig handling såsom *in genere* straffbar, så har den måst behandla intellektuell förfalskning, begången af embetsman i embetsutöfning, såsom allenast embetsbrott (*Se. 25: 16*).

I flere af de fall, som *Se. Str. L.* behandlat såsom förfalskningsbrott, hafva de bevismedel, mot hvilka brottet riktar sig, af staten erhållit en särskild sanktion, hvarigenom den tanken lagts nära, att förfalskning af dylika bevismedel, såsom innebärande *brott mot staten*, borde skiljas från de öfriga fallen. Detta särskilda förhållande mellan staten och bevismedlet kan bestå däri, att beviset framställer sig såsom utfärdadt af staten (genom dess högre eller lägre organer), men det kan äfven finnas dessförutan, om nämligen vissa bevismedel blifvit i hufvudsak faktiskt likställda med de af staten utfärdade (jfr., utom sedlar, utgifna af enskildt penningeverk «för att såsom penningar allmänligen gå och gälla», äfven sådana handlingar, som omtalas t. ex. *It. 284. Ung. 397. Bas. 69. Zug. 61. Ty. (PO. 380)*). Konsekvent genomförd, skulle denna synpunkt leda därhän, att förfalskning af offentliga handlingar, stämplar etc. samt penningeförfalskning behandlades på ett annat ställe af systemet än

¹) Så *Fra. 145 ff.* och flera andra *Str. L.*: *Belg. 194 ff.; It. 275 ff.; Port. 218, 224 etc.; Sp. 314, 317, 320 etc.; Ung. 393 ff.*; dessutom flere *Schw.*: [*Appenz. 74 mom. 3: försvärande omständighet*]; *Bern 107; Genf 131 ff.; Graub. 181 ff.; Tess. 216; Wall. 180*. (Där emot hafva bestämmelserna i *Neuenb. Str. L.* af 1855, Art. 124 ff., nästan försvunnit i den nya *Str. L.* af 1891: jfr. likväl Art. 242).

förfalskning af enskilda handlingar etc. Detta är den *Norska* Str. L:s ståndpunkt, hvilken i 11 Kap. sammanför brotten af förstnämnda slag (under det den däremot behandlar förfalskning af enskilda handlingar i 21 Kap. tillsammans med bedrägeribrott).¹ Åtskilliga strafflagar hafva däremot förfarit på det mindre konsekventa sätt att visserligen hänföra penningförfalskning (incl. förfalskning af allmänna kreditpapper), men icke förfalskning af offentlig handling till brott emot staten. Så *Öst.* 106 ff. samt flere *Schweiz.*² För ett dylikt åtskiljande mellan t. ex. förfalskning af statens sedelmynt och förfalskning af statens märken på mått och vikt torde svårligen någon tillräcklig, grund låta sig utfinna. Hvad åter den mera konsekventa ståndpunkt beträffar, som representeras af *No.* (för hvad angår dess sammanförande af penningar och offentliga dokumenter), så kan man väl icke neka dess teoretiska genomförbarhet. Likväl få de hithörande brotten utan tvifvel sin *väsentliga* karaktär icke genom det angrepp mot staten, som de onekligen kunna sägas innebära, utan genom hvad de hafva gemensamt med de öfriga förfalskningsbrotten, nämligen angreppet gentemot i det borgerliga samhället gällande bevismedel, och således mot den »sociala handlingsfriheten», försävidt nämnda bevismedel spela rollen af motiver för rättsligt

¹ Hit hör äfven *Aarg.*, som 68—73 behandlar förfalskning af penningar och offentliga handlingar såsom brott mot staten, samt 161—162 förfalskning af enskilda handlingar såsom bedrägeribrott (hvarvid emellertid, bl. a. egendomligheter, *bruk* af utaf annan förfalskad offentlig bevismedel i vissa — men icke alla — fall behandlas såsom bedrägeribrott). — Jfr. den hist. utr. § 5.

² *Ty.* 146 ff. och *Ung.* 283 ff. hafva gifvit penningförfalskning, till skilnad från dokumentförfalskning (som infogats bland förmögenhetsbrotten), en plats, som kunde väcka föreställningen, att förstnämnda brott uppfattats såsom brott mot staten. Likväl torde meningen vara, att penningförfalskning (i motsats till dokumentförfalskning) bör betraktas såsom brott emot fides publica i det borgerliga samhället. Jfr. *Berner Lehrb.* S. 409 (16 Aufl.).

relevanta handlingar. Sålunda är äfven strukturen af t. ex. förfalskningsbrott mot offentliga handlingar i allt väsentligt lika med förfalskningsbrott mot enskilda handlingar¹ (likasom äfven gränsen mellan de båda arterna af dokumenter icke alltid är lätt att uppdraga)². Det tekniskt lämpliga är därför att sammanfatta alla de nämnda brotten såsom brott emot tilliten, eller, om man så vill, handlingsfriheten, i det borgerliga samhället, hvarvid naturligtvis ingenting hindrar att låta den offentliga karaktären hos vissa af bevismedlen konstituera särskilda brottspecies.

Annorlunda bör det fall bedömas, att det angripna bevismedlet afser statens säkerhet och trygghet. Här träder karaktären af bevismedel i det borgerliga samhället — äfven om den skulle kunna anses föreligga på samma gång — alldeles tillbaka för bevismedlets viktigare karaktär att utgöra ett skydd för staten; detta brott är därför icke att behandla såsom förfalskningsbrott i teknisk mening (icke heller såsom konkurrensfall mellan förfalskning och statsförbrytelse). Sr. Str. L. har i Kap. 8 (för Rikets säkerhet menliga brott) af dylika bevismedel endast nämnt *handlingar*; de tidigare förslagen upptogo äfven «rubbande af Rikets gränsmärken» (L. Kom. 9: 15; L. Ber. 9: 21).

Genom införande åter af en annan abstrakt synpunkt, nämligen vissa bevismedels egenskap att tjena det borgerliga samhället i dess förvärfsvirksamhet, vore det tänkbart att afskilja förfalskningsbrotten mot mynt, mått och vikt från öfriga förfalskningsbrott³. Äfven här är likväl den riktiga synpunkten att såsom samtliga dessa brotts egentliga kärna fasthålla, just hvar de alla hafva gemensamt, nämligen att rikta sig mot föremål,

¹ Jfr. Motiv. till Sr. Fsl. till StraffB. 1844, 14. Kap. Se ned. § 7.

² Jfr. Motiv. till No. Udk. 1893, s. 47.

³ Så Goos Spec. Str. 470 etc.

som i samhället fungera såsom bevismedel, och sålunda mot den sociala handlingsfriheten i nämnda betydelse. Att vissa bland dessa bevismedel hafva egenskapen att tjena samhällets förvärfvsverksamhet, är oförnekligt, men utgör ingen principiell skilnad, helst en beständ begränsning af dessa bevismedel praktiskt icke låter sig verkställa: med penningrepresentativer borde väl följa «allmänna kreditpapper» öfverhufvud, men hvarför icke då äfven sådana dokumenter af annan art, som hafva uteslutande ekonomisk betydelse? Ett dylikt utsöndrande skulle emellertid otvifvelaktigt vara att låta en abstrakt synpunkt bortskymma fallens konkreta bestämthet.¹ Att åter i *en* afdelning af systemet upptaga t. ex. förfalskning af aktier, vexlar, hyreskontrakter, rättegångsfullmakter etc., i en annan afdelning samordna förfalskning af sedlar etc. med konkursförbrytelse eller lösdrifveri, möter dessutom den invändningen, att nämnda abstrakta synpunkt endast blifvit halfvägs genomförd. Öfverhufvud synes mig lämpligheten af att systematiskt använda brottens riktning mot förvärfvsverksamheten i det borgerliga samhället vara ganska problematisk; på denna fråga är emellertid här ej platsen att närmare ingå.

Såsom förfalskningsbrott, hvilket stundom förts till annan del af systemet, må äfven nämnas förfalskning af *grünsmärke*. Bortsett därifrån, att flere strafflagar, som eljes bestämdt skilja förfalsknings- och bedrägeribrotten.

¹ Naturligtvis är lika litet i ena som i andra fallet nödvändigt för brottets existens, att en verklig kränkning af förmögenhetsrätt inträder eller är åsyftad. Äfven förfalskning af skuldebref i syfte att åstadkomma bevis för verkligen existerande fordran (t. ex. om originalhandlingen förkommit) är förfalskning; och alldeles på samma sätt är äfven otillåtet förfärdigande af fullgodt eller t. o. m. öfverhaltigt mynt förfalskning — detta utan afseende på huruvida staten härigenom kan lida förlust (såsom t. ex. vid prägling af skiljemynt, hvars nominella värde är högre, än som motsvarar metallens varuvärde.

likväl fört förfalskning af gränsmärke till de senare — hvarom mera nedan — hafva ett par strafflagar (*Belg.* 545, 546, *Wallis* 337) betraktat dylik handling såsom skadegörelse. *Fra.* 389 behandlar brottet, under förutsättning af animus lucri, såsom *stöld*, eljes (456) såsom skadegörelse. Flere lagar bestämma det subjektiva rekviritet vid rubbning af gränsmärke så, att om handlingen ej skett i syfte att bereda sig eller annan fördel (utan endast antingen för att skada annan eller af okynne), den blir straffbar endast såsom skadegörelse.¹ *Str.* 12: 11, *Da.* 279 [samt. före L. ²⁸/₆ 1890, *No.* 21: 11 — däremot ej *Fv.*] fordra »bedräglig afsigt» för brottets straffbarhet såsom förfalsknings- resp. bedrägeribrott; detta uttryck bör väl anses innesluta äfven afsigt att skada (utan åsyftad fördel), men om handlingen skett af blott okynne,² blir den enligt dessa lagar straffbar endast såsom skadegörelse.³

¹ *Holl.* 333, *It.* 422, *Zür.* 183⁴ jfd. med 182.

² *Schweigaard* Comm. II, 406 gör det intryck, att förf. ville låta all *dolos* rubbning af gränsmärke falla under den tidigare *No.* (1842) 21: 11 (»Uagt som Forstyrrelse af Grændsen er ikke Gjenstand for Straf» — hvaremot intet nämnes om *dolos* men icke »bedräglig» rubbning). Emellertid synes en sådan tolkning utesluten, särskildt för hvad angår *No.* 1842, som behandlade brottet i fråga midt bland bedrägeribrotten. — Jfr. äfv., för *Da.*, *Goos* Spec. Str. 524 (»Subjektivt kræver § 279, at Handlingen foretages i 'bedragerisk Hensigt'. At derved forstaas noget andet og mere end den blotte Hensigt at skuffe, nemlig den for Bedrageriforbrydelsen karakteristiske Hensigt, fremgaar baade af den almindelige Terminologi og af Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 338—39, jfr. ogsaa Fdg. 11 April 1840 § 45»).

³ Ett betydligt antal utländska strafflagar öfverensstämma i detta afseende med de Nordiska (då det måste antagas, att äfven de lagar, som blott tala om afsigt att skada, komma ut på samma resultat). Så *Ty.* 274^a, *Ung.* 407, *Öst.* 199 c, samt flere *Schweiz.*: *Freib.* 264 a, *Glar.* 140^a jfd med 139, *Luz.* 230 b, *Obwald.* 111 c, *Schvyz* 83 b, *Sol.* 88^a, *Thurg.* 177. — *Wall.* 337 har bestämmelsen *frauduleusement*; då denna lag, såsom ofvan nämndes, behandlar ifrågavarande brott öfverhufvud såsom skadegörelse, blir således brottet enligt densamma icke straffbart, då ej nämnda rekvirit föreligger.

Sp. 535, *Port.* 446 och *It.* 422 gifva gränsmärkesrubbing en särskild ställning bland förmögenhetsbrotten (därvid *Port.* uttryckligen sammanför detta brott med stöld och rån); de båda första uppställa intet särskildt subjektivt rekvirit, hvadan enligt dessa båda lagar nämnda handling *aldrig* straffas såsom skadegörelse. Det sistnämnda gäller äfven om *Fi.* och några *Schweiz*.¹ Äfven *No.* (L. 28/6 1890) 21: 25 fordrar endast «retsstridig Hensigt».

Tvekan kan äfven uppstå beträffande förfälskning af sådana enskilda märken, som äro uttryck för s. k. «*Individualrechte*», således i främsta rummet *fabriks- och handelsmärken*. Man har velat afsöndra dessa fall från förfälskning på den grund, att de rikta sig mot de nämnda rättigheterna, icke mot bevismedlet.² Men detta resonemang synes lika litet befogadt, som om man af analoga skäl ville till förmögenhetsbrotten föra förfälskning af vexas och andra handlingar, som tjena till bevis om förmögenhetsrättigheter. I själfva verket föreligger i ena som andra fallet en konkurrens af angrepp på bevismedel och angrepp på en genom bevismedlet skyddad rättighet. Äfven en «*Individualrecht*» kan angripas på annat sätt än genom förfälskning; kommer förfälskning till, så står förfälskningen i samma förhållande till angreppet på ifrågavarande rättighet, som en förfälskning af skuldebref till det därigenom verkställda angreppet på förmögenhetsrätt (förutsatt att ett dylikt angrepp verkligen eger rum, j. o. s. 10 n. 1). Missbruk af fabriks- och handelsmärken träffar ej mindre allmänheten, som be- drages i fråga om varans genom märket bevisade ursprung — således *fides publica* — än märkets rätte innehafvare, som kränkes i sin individualrätt. Dessa båda

¹ *Fi.* 36: 9; *Bas.* 76²; *Bern.* 234, 235; *Schaffh.* 236; *Zug.* 61, 62. Samtliga dessa lagar hafva särskilda högre straffskalor, för det fall att bedräglig afsigt föreligger. Dessutom *Graub.* 185.

² Jfr. v. *Liszt* Lehrb. § 123, IV (6 Aufl. s. 386).

synpunkter äro icke heller af den natur, att den ena afgjort träder tillbaka för den andra, såsom vid ofvan omtalade missbruk af för statens säkerhet vigtiga bevismedel, därvid en eventuell kränkning af det borgerliga samhällets fides, om den (undantagsvis) skulle förekomma, blir en rent underordnad synpunkt; uti nu ifrågavarande fall kan man omöjligen undgå att erkänna verklig konkurrens af två till sitt väsen skilda förbrytelser. Att utsondra missbruk af fabriks- och handelsmärken från förfalskning kän därför icke vara befogadt. (Att Lagen stundom kan finna skäl att lämna åtalsrätt icke till köparen, utan till märkets rätte innehafvare, bevisar ingenting). Flertalet bland de rättssystemer, som sondra förfalskning och bedrägeri (j. n.), och som behandla ifrågavarande brott i allmän strafflag, hafva också uppfattat det såsom förfalskning. Så *Da.* 278; *Belg.* 184, 191; *It.* 296; *Port.* 230 § 1 ff.; *Sp.* 291 ff. Några bland dithörande lagar hafva uppfattat brottet såsom bedrägeri, j. n. En själfständig ställning, inom förmögenhetsbrotten, har åt detta brott gifvits af *Ung.* 413; men det har här sammanförts med missbruk af offentliga stämplat. — I flere länder har frågan ordnats endast genom *speciell lagstiftning*. Så *Sv.* genom Lag. ⁵/₇ 1884 §§ 12, 13; K. F. ²⁸/₂ 1884 (urspr. bedrägeribrott enligt 22: 16 af 1864 års Str.L.). *Ty.* hade ursprungligen bestämt brottet såsom ett fall af «strafbarer Eigennutz» (§ 287), således skildt både från förfalskning och bedrägeri; denna § har emellertid sedan ersatts af speciella lagar i ämnet, den nu gällande dat. ¹²/₅ 1894. Äfven i *Schweiz* är denna materia hufvudsakligen bestämd genom en speciell Bundesges. ²⁶/₉ 1890; jfr. hänvisningen i *Neuenb.* 229.

S. k. *varuförfalskning* såsom sådan innebär däremot ej angrepp på bevismedel och bör därför ej betraktas såsom förfalskning i teknisk mening. Generellt taladt, utgör den en bland bedrägeriets många former; i allmänhet har den också, af de strafflagar, som hållit för-

falskning och bedrägeri åtskilda, förts till bedrägeri, icke till förfalskning. Emellertid kan varuförfalskning under vissa förutsättningar blifva att betrakta såsom ett brott emot det borgerliga samhället, nämligen såsom en allmänfarlig förbrytelse. Detta inträffar vid varuförfalskning af (i högre grad) helsovådlig beskaffenhet, isynnerhet beträffande lifs- och läkemedel. Legislativt sedt, är det därför det riktiga att in genere behandla varuförfalskning såsom bedrägeribrott, men att hänföra nyssnämnda fall till de allmänfarliga förbrytelseerna. Såsom förfalskningsbrott bör däremot varuförfalskning aldrig behandlas (att en «vara förfalskats» t. ex. genom anbringande af oäkta märke, utgör naturligtvis ingen «varuförfalskning» i teknisk mening; det som här förfalskats, är märket, ej varan). Af *Da.* 278 behandlas emellertid varuförfalskningen in genere såsom förfalskningsbrott, oaktadt denna lag åtskiljer förfalskning och bedrägeri.¹ Såsom brott »contro la fede publica» och i omedelbart sammanhang med brott, som rätteligen böra betraktas såsom förfalskningsbrott behandlas varuförfalskningen in genere af *It.* 295 (under rubriken «delle frodi nei commerci» etc.). Båda de nämnda lagarne — och många med dem — behandla emellertid de ofvannämnda särskilda fallen såsom allmänfarliga förbrytelser (»contro l'incolumità pubblica», *It.* L. II T. VII): *Da.* 290, *It.* 318 ff. — I några rättssystemer, såsom *Ty.*, är varuförfalskningen helt och hållet behandlad i speciella lagar (*Ty.* R. Ges. ¹⁴/₅ 1879 etc.; den allmänfarliga förbrytelsen däremot *St. G. B.* 324). (Så bl. a. äfven *Eng.* Sale of Food and Drugs Act 1875, med *Am. Act* 1879, hvilka hufvudsakligen behandla det allmänfarliga brottet; och en mängd andra speciella lagar, hvilka icke inskränka sig till detta fall. I England är emellertid äfven dokument- och myntförfalskningen i hufvudsak behandlad i en speciell *statute* (Forgery Act 1861), hvadan

¹ Jfr. n. § 2.

frågan om brottens systematiska ställning här icke egentligen framkommer).

En egendomlig ståndpunkt intages af *Ry.*, hvilken för den systematiska behandlingen öfverhufvud alldeles icke använder förfalskningsbrottens identiska moment, icke ens så, att den till en enhet sammanfattar förfalskning (åtminstone af enskilda bevismedel) och bedrägeri. Den ansats till en uppdelning af institutet, som ligger i skiljandet mellan vissa fall såsom riktade mot det offentliga, och andra såsom riktade mot det privata, har i denna lag drifvits vidare; den söker nämligen genomgående och med en viss konsekvens att analysera förfalskningsbrottet i en mängd olika brott, allt efter den olika arten af det intresse, som genom bevismedlets användning angripes. Så har den i Tit. IV (bland brott mot statens förvaltningsordning) upptagit förfalskning af offentliga handlingar (Art. 289 ff.); i Tit. VII (bland brott mot kronans egendom och inkomster) förfalskning af mynt, af Statens kreditpapper och af stämpelpapper (Art. 556 ff.); i Tit. IX (bland brott mot personlig status) förfalskning af handlingar, rörande familjeförhållanden (Art. 1441 ff.); i Tit. XII (bland brott mot privatas förmögenhetsrättigheter), på skilda ställen, förfalskning af handlingar rörande fastigheter (Art. 1677 ff.) och förfalskning af handlingar rörande kontraktsförhållanden (Art. 1690 ff.) o. s. v. — Ehuru formelt utgörande en antipod till den moderna ståndpunkt, som uppställer ett enhetligt och specifikt angreppsobjekt, näml. fides publica, för förfalskningsdeliktterna, skiljer sig *Ry.* i det praktiska resultatet ej så långt från denna ståndpunkt, som den äldre uppfattning, hvilken betraktar förfalskning såsom kvalificerad bedrägeri. Att emellertid äfven den af *Ry.* representerade ståndpunkt icke är genomförbar, följer — bortsedt från svårigheten eller omöjligheten af att fixera alla de rättigheter, för hvilkas kränkning förfalskning kan utgöra ett medel — redan däraf, att förfalskningen i och för sig har deliktisk karaktär,

utan afseende på huruvida ett angrepp på något som helst *rättsligen skyddadt* intresse eger rum eller åsyftas, j. n. § 5 i. f.

§ 2.

Fortsättning. Förfalskningsbrottens ställning till bedrägeribrotten.

Det återstår oss nu, i och för utredningen af den systematiska ställning, som förfalskningsbrotten faktiskt intaga i den moderna rätten, en punkt, hvaruti rättssystemerna visa sig ovanligt mångskiftande, nämligen förhållandet mellan *förfalsknings-* och *bedrägeribrotten*. Den betydelse, som error spelar vid båda dessa arter af brott (j. o. s. 4) skall tydligen lägga det nära till hands för lagstiftningen att förbise den djupa skilnaden. Så har den moderna rättens uppfattning af förhållandet mellan dessa brott — alldeles som den historiska utvecklingen, hvarom j. n. §§ 3 ff. — kommit att förete en ytterst sväfvande bild. Det finnes knappast någon enda gällande lag, som konsekvent utfört den princip, hvarpå förfalskningsbrottet rätteligen bör byggas, som således icke uppdragit gränslinien mer eller mindre i strid med ofvan antydda allmänna ståndpunkt. Härvid förekommer det emellertid i långt mindre mån, att sådana brott föras till förfalskningsbrotten, hvilka rätteligen icke höra dit (jfr. likväl t. ex. hvad som ofv. s. 14 nämndes om varuförfalskningsbestämmelsen i *Da.* 278 etc.); regel däremot är, att ett ganska betydande antal fall, som borde betraktas såsom förfalskningsbrott, äro straffbara endast såsom bedrägeribrott, därvid ofta en synnerligen påfallande inkonsekvens framträder hos de lagar, hvilka sträfva att genomföra en principiell skilnad mellan förfalskning och bedrägeri.

Bortsedt från gränslinien i detalj mellan förfalskning och bedrägeri, äro först följande allmänna ståndpunkter att åtskilja.

1) Det förekommer stundom, att både penningförfalskning och dokumentförfalskning (öfverhufvud) jämte bedrägeribrotten sammanföras såsom brott mot förmögenheten. — Hit måste räknas *Fi.* (Kapp. 36, 37); vidare *Graub.* (171—189); *Thurg.* (158—196); *St. Gall.* (68—92). I de båda sistnämnda lagarna äro bl. a. menedsbrotten inflickade i detta sammanhang. — Om *Da.* j. n.

2) Vidare förekommer, att, under det penningförfalskning (incl. förfalskning af allmänna kreditpapper) behandlats såsom brott vare sig emot staten eller emot fides publica i det borgerliga samhället, dokumentförfalskning (öfverhufvud) jämte bedrägeri förts till förmögenhetsbrotten. Härvid är dokumentförfalskning stundom sidoordnad med bedrägeri, stundom underordnad detsamma. Det förra är fallet med *Ty.* (§§ 263—266, 267—280); *Ung.* (§§ 379—390, 391—407 etc.); det senare med *Öst.* (197 ff.).

3) Ett tredje fall är, att, under det penningförfalskning jämte förfalskning af 'offentliga' dokumenter afskiljas från förmögenhetsbrotten (och betraktas vare sig såsom brott emot staten, eller såsom brott emot fides publica i det borgerliga samhället), förfalskning af *enskilda* dokumenter (i sido- eller underordning) jämte bedrägeri föras till förmögenhetsbrotten. Hit hör *No.* (j. o. s. 8) och dessutom af *Schweiz.* flere bland de tyska kantonernas lagar.¹

4) Slutligen hafva flere lagar sträfvat att genomföra skilnaden, så att de såsom *förfalskning* betecknade brotten fullständigt skilts från bedrägeri och förmögenhetsbrotten; ofta, men ej alltid, hafva då de förra uppfattats såsom brott emot *fides publica*. — Denna ståndpunkt intages isynnerhet af de romaniska lagarne med Code pén. i spetsen. *Sn. Str. L.* står på densamma; däremot knap-

¹ *Aarg.* (68 ff., 161 c); *Appenz.* (71 ff., 121); *Glar.* (64 ff., 140); *Luz.* (127 ff., 230); *Obwald.* (54 ff., 111); *Schweyz* (105 ff., 83 a); *Zür.* (98 ff., 183).

past *Da.* (som emellertid ställt förfalskningsbrotten för sig själfva emellan «Bedrägeri» och «Brandstiftelse»).¹ I öfrigt höra hit *Fra.* L. III Ch. III S. 1 (under «Crimes et délits contre la paix publique»); *Belg.* L. II T. III; *Ho.* L. II T. X; *It.* L. II. T. VI; *Port.* L. II. T. III C. 6; *Sp.* L. II T. 4; samt ett antal *Schweiz.*² Här kan äfven anföras *Eng.*, som uti Forgery Act 1861 sammanfört förfalskning af åtskilliga arter utaf dokumenter jämte myntförfalskning; endast enstaka fall af bedrägeri äro upptagna i F. A. Vid några arter af dokumenter är förfalskning straffbar endast enligt Common Law (såsom *misdeemeanour*; jfr. Strafbg. der Geg. [1894]. I. 672).

För de strafflagars vidkommande — och de, utgöra det vida öfvervägande flertalet bland nu gällande lagar — som åtskilja bedrägeri och förfalskning, antingen så, att de hänföra dessa brott till alldeles olika delar af systemet, eller åtminstone så, att de uppställt dem såsom sidoordnade grupper (inom förmögenhetsbrotten), blir det en särskild fråga, huru den närmare gränsen skall dragas mellan förfalskning och bedrägeri. Bristen på öfverensstämmelse de olika rättssystemerna emellan framträder här stundom med afseende på *objektet* för missbruket, stundom, och oftare, med afseende på *sättet* därför. De lagar, som i princip föra missbruk af enskilda dokumenter till förfalskning (skildt från bedrägeri), uppfatta på olika sätt omfånget af begreppet enskildt dokument (såsom föremål för förfalskning); särskildt gäller detta frå-

¹ Därom jfr. *Goos* Spec. Str. 471. Det synes, som om *Mot.* t. *Da.* Str. L:s Udk. betraktat förfalskning närmast såsom förmögenhetsbrott, men såtillvida beslägtad med de allmänfarliga brotten, som, därigenom, att »*de objektive Forhold forvanskes*», en större, obestämd krets af personer blir utsatt för att bedragas. Från denna synpunkt är det för *Da.* specifika införandet af varuförfalskning bland förfalskningsbrotten (j. o. s. 14) att förklara. Jfr. n. § 5.

² *Bas.* 63 ff.; *Bern* 101 ff.; *Freib.* 162 ff.; *Genf.* 112 ff.; *Neuenb.* 215 ff.; *Sol.* 76 ff.; *Tess.* 197 ff.; *Waadt* 157 ff.; *Wall.* 161 ff.; *Zug* 57 ff.

gan; huruvida missbruk af enskilda *märken* skall betraktas såsom förfalskning. Beträffande de viktigaste arterna af dylika märken, nämligen fabriks- och handelsmärken samt gränsmärken (till den del de sistnämnda kunna betraktas såsom *enskilda* märken), hafva vi ofvan funnit, att den ena eller andra af dessa arter stundom afsöndrats både från bedrägeri och förfalskning och erhållit någon annan mer eller mindre själfständig ställning i systemet. Där detta, uti den nämnda gruppen af lagar (o: de, som skilja äfven förfalskning af enskilda dokumenter från bedrägeri), med någon af de båda arterna icke varit fallet, har densamma stundom förts till bedrägeri; isynnerhet gäller detta om missbruk af gränsmärken. Så har *Ho.* (333, 337) behandlat båda arterna såsom bedrägeri. *Sv. Str. L.* af 1864 (22: 16) förde missbruk af fabriksmärken etc. till bedrägeri; j. o. s. 13. — *Bern* (234, 235) och *Freib.* 264 behandla missbruk af gränsmärken såsom bedrägeri.

Med afseende på *sättet* för missbruket äro (hvad själfva hufvuddragen angår) Lagarne i allmänhet ense om att betrakta ändring af färdigt äkta dokument såsom förfalskning, såvida dokumentet eljes är af beskaffenhet att anses utgöra objekt för förfalskning; om missbruk af det beträffande bevismedlet öfverhufvud betraktas såsom förfalskning, så gäller detta först och främst nyssnämnda art af missbruk. Men därtill inskränker sig också enigheten. Så har man stundom, vid vissa dokumenter, som i andra afseenden betraktats såsom objekt för förfalskning, såsom bedrägeri ansett en eller flere bland följande arter af missbruk: förfalskning i diktad persons namn; blankettförfalskning; «intellektuell» förfalskning; förstörande, undandöljande, obrukbargörande af dokument; begagnande af dokument, förfalskadt af annan person. På en närmare komparativ behandling af dessa detaljfrågor skola vi icke i detta sammanhang ingå. Det må emellertid här anmärkas, att det blir en ny fråga, om

icke brottet såsom bedrägeri enligt den beträffande lagen kräver andra requisiter än hvad det skulle hafva gjort såsom förfalskning. I vissa fall kan sålunda *strafffrihet* inträda, därför att fallet på grund af missbrukets art icke får anses såsom förfalskning, medan samtidigt bedrägeribrottets *corpus* icke fullständigt föreligger. — Till stor del är detta vacklande att förklara såsom reminiscenser från den äldre ståndpunkt, som fattade förfalskningsbrotten såsom *qualificeradt* bedrägeri, och som därför icke var benägen att antaga förfalskning i andra fall, än där brottet syntes särskildt *svårt*, jämfördt med vanliga bedrägeribrott. Genomföres däremot konsekvent uppfattningen af förfalskning såsom brott mot bevismedel, så finnes ingenting, som hindrar, att den, allt efter bevismedlets vikt och andra omständigheter, kan föreligga i alla grader af brottslighet: det finnes då ingen anledning att för förfalskning i gemen fordra någon särskildt hög grad af brottslighet.

Af det ofvanstående framgår följande resultat med afseende på förfalskningsbrottens systematiska ställning. Hvarje brottsligt förfarande, hvaruti ett erroruppväckande *faktiskt* ingår (bortsedt därifrån, huruvida erroruppväckandet är konstitutivt för brottet eller icke), låter uppdelas sig i erroruppväckandet, och den därigenom åstadkomna verkan (eller *åsyftade* verkan; frågan, om momentet har objektiv eller endast subjektiv betydelse för brottets *corpus*, lämna vi här, såsom ofvan nämnt, därhän). Om vi beteckna erroruppväckandet med *e* och verkan med *v*, så kan hvarje brottsligt förfarande af nämnda art sättas under formen $e + v$. Härvid åtskilja sig då (j. o. s. 1 ff.) 1) det fall, att *v* i och för sig är brottslig, och *e* endast *ett* medel bland många att framkalla *v*; 2) det fall, att hvarken *e* i och för sig eller *v* i och för sig är brottslig, utan endast genom bådas förening brottets *corpus* konstitueras; 3) det fall, att redan *e*, utan afseende på beskaffenheten af *v*, är brottslig. I fallet 1 är *v* brottet, *e*

endast ett i och för sig (för brottets *corpus*, icke för brottslighetsgraden) likgiltigt medel för dess uppnående; i fallet 3 innehåller *e* brottet, och *v* är endast ett (för brottets *corpus*) likgiltigt resultat däraf. — Den vid fallet 3 uti *e* liggande brottsligheten kan vara af olika natur. Så kan den, vid *mened* etc., bestå i ett angrepp på *staten* i dess judiciära verksamhet (j. o. s. 5). Vid förfalskningsbrottet består den i ett angrepp på det *borgerliga samhället*, och, närmare bestämt, i ett angrepp på de bevismedel, hvilka åtminstone i det utvecklade samhället äro nödvändiga för den *allmänna tillit*, hvarförutan samhället icke kan existera. Genom bevismedlen vill samhället gifva sina medlemmar säkra hållpunkter såsom motiver för deras rättsligt relevanta handlingar; i det bevismedlen angripas, rubbas dessa hållpunkter och falska motiver bibringas samhällsmedlemmarna: förfalskningsbrottet är därför i sista hand ett angrepp på den «sociala handlingsfriheten». ¹

Mellan såväl de ofvannämnda fallen 1 och 3 som emellan fallen 2 och 3 kan en kombination tänkas. Att 1 och 3 kombineras, innebär, att ett i och för sig brottsligt resultat (t. ex. tvogifte) åstadkommes genom ett i och

¹ Efter det föregående behöfver det knappt anmärkas, att afgränsningen af fallen 2 och 3 endast har betydelse såsom en af de synpunkter, efter hvilka brottens systematiska gruppering bör företagas, och att det därför icke är sagdt, att alla t. ex. till fallet 3 hörande delikter komma att i systemet sammanföras. Gemensamt för dessa delikter är visserligen angreppet på bevismedel, men i vissa fall kan bevismedlets speciella funktion, i det att det t. ex. skyddar Statens rättigheter eller tjenar till stöd för dess rättsskipande verksamhet (j. o. s. 9, 5), gifva deliktet en annan karaktär. M. a. o. det identiska moment hos vissa delikter att utgöra brott emot Staten o. s. v. kan och bör vid systematiseringen gå före det identiska, mera abstrakta moment hos vissa delikter att innebära angrepp på bevismedel. Däremot finnes ingen grund att icke enhetligt behandla angrepp på *de* bevismedel, hvilkas funktion är att utgöra grundval för fides publica i det borgerliga samhället.

för sig brottsligt erroruppväckande såsom medel (t. ex. genom begagnande af falsk dödsattest, hvarigenom medkontrahentens ledighet till nytt äktenskap skall bevisas). Här föreligger en uttrycklig addition af tvenne hvar för sig själfständigt existenta brott. Att 2 och 3 kombineras (såsom t. ex. vid bedrägeri, begånget med tillhjälp af förfalskning), har uppenbarligen icke samma betydelse. Vid fallet 2 är v icke i och för sig ett brott, utan endast i förening med (det på visst sätt bestämda, j. o. s. 3) e (o: brottets *corpus* förutsätter $e + v$). Om nu i stället för e ett erroruppväckande e' af den beskaffenhet, att det i och för sig innehåller ett brott, inträder, så uppstår härigenom ingen full addition af två själfständiga brott (hvilket skulle motsvarat en formel $e' + e + v$), utan en addition af ett fullständigt brott (e') + ett moment (v) af ett annat brott (att i stället för det enkla fallet 2 en kombination af 3 och 2 inträdt, betyder alltså, att $e' + v$ satts i stället för $e + v$, därvid e bortfallit). M. a. o.: om t. ex. vid bedrägeri det bedrägliga syftet vinnes genom företeende af falsk handling, så föreligger här visserligen ett fullständigt förfalskningsbrott, äfven bortsedt från bedrägeribrottet, men däremot intet fullständigt bedrägeribrott, bortsedt från förfalskningsbrottet. Ty för bedrägeribrottet fordras såsom väsentligt moment ett «svikligt förfarande», men just detta svikliga förfarande representeras i förevarande fall af ett delictum sui generis, förfalskningsbrottet, hvilket sålunda icke i sträng mening konkurrerar med bedrägeribrottet, utan inträdt i stället för det ena af bedrägeribrottets konstitutiva momenter. Denna reflexion är därför af vikt, att den visar, att det å ena sidan icke är riktigt att låta förfalskningsbrottet utan vidare absorbera bedrägeribrottet — en uppenbar qvarlefva, såsom så mycket annat, från den ståndpunkt, som betraktade förfalskningen såsom kvalificerad bedrägeri —, men att det å andra sidan icke heller är riktigt att antaga ren konkurrens emellan — en för långt drifven reaktion mot

nämnda ståndpunkt. Fastnerna föreligger öfverallt, där ett visst erroruppväckande ingår såsom konstitutivt moment i ett brotts *corpus*, och detta erroruppväckande sker förmedelst förfalskning, icke en konkurrens, utan endast en *partiell* addition af de båda brotten.¹ Frågan är fullkonkult oberoende af skilnaden mellan ideal och real konkurrens; för *all* konkurrens, ideal eller real, är det en begreppslik förutsättning, att de olika brottens *corpora* skola föreligga hvar för sig fullständigt, och detta är i ifrågavarande fall icke förhållandet. Naturligtvis kan fallet 2, vid ifrågavarande kombination, representeras af andra brott än bedrägeribrott (i teknisk mening — då vi nämligen för *bedrägeri* fordra, att brottet skall angripa förmögenheten), t. ex. om någon genom förfalskning af handling, hvarigenom han bevisat sig vara af adlig börd,

¹ Någon gång har lagstiftningen på det sätt sökt lösa förhållandet mellan förfalskning och bedrägeri i detta afseende, att man jämte det enkla förfalskningsdeliktet uppställt, såsom ett kvalificerat fall af bedrägeri, sådant bedrägeri, som åstadkommits genom förfalskning. Så *Sachs.* 1855, Art. 311 ff. jfd. med Art. 285; *Bay.* 1861 Art. 176 ff. jfd. med Art. 316 (för sistnämnda Lag gäller denna uppdelning endast förfalskning af offentliga handlingar). Ett konsequent utförande af denna ståndpunkt måste emellertid föra därhän, att vid *alla* till fallet 2 hörande delikter (icke endast vid bedrägeri i egentlig mening, såsom brott mot förmögenheten) kombinationen med förfalskning uppställdes såsom kvalificerat fall — ett i tekniskt afseende obehägnat förfaringsätt. Tekniskt vore därför lämpligare att såsom *qualificerat fall af förfalskning* uppställa de delikter, vid hvilka, såsom ofvan i texten utvecklats, icke full konkurrens, utan endast partiell addition af förfalskning och annat delikt föreligger. — *No. Udk.* § 166 uppställer såsom kvalificerat förfalskningsfall, att falskt dokument användts såsom medel till föröfvande utaf groft brott af hvad art som helst, men antager därjämte (jfr. *Motiv.* s. 49) obetingad konkurrens (§ 57) mellan förfalskningsdeliktet och det därigenom förmedlade deliktet (därvid det gemensamma straffet bestämmes ur en straffskala, hvars minimum ligger omedelbart öfver det högre af de särskilda minima, och hvars maximum utgör det högre af de särskilda maxima, förhöjdt med hälften).

förmått qvinna till äktenskapsaftal (*Sv. 22: 8*). — Verklig konkurrens föreligger däremot öfverallt, där, utan att erroruppväckande är konstitutivt för brottet, ett genom förfalskning åstadkommet erroruppväckande utgjort medel för brottets begående (kombination af fallen 1 och 3). Man jämföre med nyssnämnda exempel det ofvan anförda fall, att någon genom förfalskning åstadkommer tvegifte: omöjligen kunna dessa båda fall anses besitta samma struktur ¹.

B. Historisk öfversigt.

§ 3.

Romersk rättsutveckling.

Utgångspunkten för den senare *Romerska* rättens behandling af förfalskningsbrotten är den till Sullanska lagstiftningen hörande *l. Cornelia testamentaria nummaria* eller (med ett senare namn) ² *l. Corn. de falsis*. Betviflas kan naturligtvis icke, att förfalskningsbrott bestraffats dessförinnan. Redan under äldsta tider hörde rubbade af *gränsmärken* — hvilket brott f. ö. aldrig kom att ingå i det genom *l. Corn.* skapade institutet *falsum* (jfr. *Dig. 47, 21*) — till de brott, som ådrogo *sacratio capitis* (*Festus* [Paul.] v. termino: *termino sacra faciebant, quod in eius tutela fines agrorum esse putabant*. Denique Numa Pompilius statuit, eum, qui terminum exarasset, et ipsum

¹ Förblandning af dessa fall förekommer emellertid ofta hos förf.; så, för att anföras ett exempel, *Köstlin*, Abh. aus d. Strafr. (1858) s. 123: «Sämmtliche hierher gehörigen Täuschungsakte, wie betrüglische Verleitung zur Ehe . . . betrüglische Entführung etc., sind lediglich Begehungsweisen anderer durch einen eigenen und tieferen Inhalt bestimmter Delikte». Detta gäller endast om det sista, icke om det första af de utaf K. anförda fallen. — Jfr. äfven *Gessler*, G. A. X (1862), 442.

² Jfr. *Lauterburg*, Die Eidesdelikte (Bern 1886) s. 26 n. 1.

et boves sacros esse);¹ den till grund härför liggande åsigten om gränsmärkenas helighet eller religiösa karaktär synes urgammal hos flere andra folk, däribland äfven Germanerna (j. n.). I *XII Tab.* omtalas bland de brott, som sedan räknades till *falsum*, endast ett, nämligen falskt vittnesbörd (som bestraffades med nedstörtande från Tarpejiska klippan. *Gell.* 20. 1. 53);² däremot omtalas i *XII Tab.* intet brott, som efter modern uppfattning är att räkna till förfalskning. Det är emellertid så mycket säkrare, att t. ex. testamentsförfalskning på ena eller andra sättet bestraffats äfven före Sullas lag, som detta brott kort efter hans tid visar sig hafva varit ganska vanligt.

Det genom *l. Corn.* såsom *crimen legitimum* sanktionerade *falsum* undergick under den följande tiden en betydlig utvidgning. Att med någon större noggrannhet åtskilja, hvad lagen ursprungligen innehållit, och hvad som senare tillkommit, är ej möjligt. Säkert är, att från början testaments- och myntförfalskning ingingo under *l. Corn.*; antagligt, att så äfven var förhållandet med falskt vittnesbörd; möjligt, att den upptog äfven förfalskning af andra handlingar än testamenten äfvensom antagande af falskt namn i bedrägligt syfte m. fl. bland de under följande tider enligt *l. Corn.* bestraffade brott. Angående offentliga handlingar upptogs en bestämmelse i den senare *l. Iulia maiestatis*; det är emellertid troligt att denna bestämmelse endast afsåg förfalskning af handlingar utaf särskild vikt för staten (*Ulp. l. 1 § 1 l. 2 D. ad leg. Iul. mai.* 48. 4: *Maiestatis autem crimen illud est, quod adversus populum Romanum vel adversus securitatem eius committitur, quo tenetur is . . . qui sciens falsum conscripsit vel recitaverit in tabulis publicis: nam et hoc capite primo lege maiestatis enumeratur*). Besträffning för förfalskning af offentlig handling omtalas åt-

¹ Äfvenså *Dion.* 2, 74. *Bruns Font. iur. rom. ant.* p. 10.

² Härom jfr. likväl *Lauterburg ib.* s. 22.

minstone så tidigt som *Cic. Verr. 2. 25 § 60.* — Beträffande sättet för missbruket, synes *l. Corn.* från början hafva straffat icke blott förfärdigande af falskt och förändring af äkta testamente, samt *undandöljande och förstörande* af testamente, utan äfven *bekantgörande* af testamentes innehåll — möjligen ur synpunkten, att andra därigenom föranleddes till förfalskning (*Ulp. l. 2 etc. D. ht. 48. 10; Paul. R. S. 4. 7. 1; 5. 25. 1, 7 etc.*). — Det vanliga straffet var, likasom vid öfriga *ll. Corn., aquae et ignis interdictio* (jfr. *Mod. l. 33 D. ht.*).

Under kejsartiden undergick institutet en betydlig utvidgning, därvid åtskilliga fall, hvilka ansågos ligga utanför det egentliga *falsum*, innefattades under benämningen *quasi falsum*. Denna utvidgning leddes emellertid icke af någon bestämd, klart medveten princip. I väsentlig mån sammanhängde detta med den sväfvande ställning, som det legitima *crimen falsi* kom att intaga till ett nybildadt *crimen extra ordinem*, nämligen *stellionatus*. Å andra sidan är det icke osannolikt, att den oegentliga riktning, som utbildningen af *falsum* tidigt tog, till stor del berodde därpå, att stellionatsinstitutet då ännu ej förefans; m. a. o.: hade *falsum* och *stellionatus* från början gått parallella, så hade antagligen båda begreppen ernått en korrektare utbildning.

Att döma efter källornas uttryckssätt, synes *stellionatus* närmast hafva uppstått såsom kriminell motsvarighet till privatdeliktet *dolus* (*Ulp. l. 3 § 1 D. stell. 47. 20: quod enim in privatis iudiciis est de dolo actio, hoc in criminibus stellionatus persecutio*). I hvarje fall sammanföll emellertid omfånget af *stellionatus* ingalunda med omfånget af *a. doli*. *Stellionatus* innefattade fall, som civilrättsligt föllo icke under *a. doli*, utan under kontraktsaktioner (*a. doli* hade, som bekant, en rent subsidiär ställning inom det civilrättsliga området: «*quae dolo malo facta esse dicentur, si de his rebus alia actio non erit . . . iudicium dabo*», hette det i ediktet; *Ulp. l. 1 § 1 D. de*

d. m. 4. 3); å andra sidan innefattade *a. doli* efter all sannolikhet fall, hvilka icke ansågos nog svåra att öfverhufvud föranleda kriminell talan, och med säkerhet fall, hvilka i kriminelt afseende hörde under *falsum* (fördöljande och förstörande af testamenten, *Ulp. l. 9 § 2. l. 35 D. eod.*; begagnande af falskt mått och vikt, *Paul. l. 18 § 3 D. eod. etc.*). I likhet med de privaträttsliga aktionerna, men till skilnad från *falsum*, kunde *stellionatus* ifrågakomma, endast då förmögenhetsskada verkligen inträdd; det blotta erroruppväckandet var följaktligen icke tillräckligt, än mindre en ditåt syftande handling; därjämte sträckte sig *stellionatus*, så vidt man kan finna, aldrig utöfver förmögenhetsbrottens område: genom erroruppväckande åstadkommen skada af annan natur än förmögenhetsskada föll icke under detta institut. ¹

Från de nu nämnda utgångspunkterna hade utan tvifvel ett rationellt genomförande af gränsen mellan de båda instituten, *falsum* och *stellionatus* varit möjligt. Ett sådant kom emellertid, som nämnt, icke till stånd. Väl hålla sig de under *stellionatus* anförda konkreta fallen i allmänhet inom den rationella gränsen för bedrägeribrottet (ehuru källornas allmänna bestämningar knappast låta förmoda det; *Ulp. l. 3 § 1 D. stell. 47. 20*: «ut generaliter dixerim, deficiente titulo criminis hoc crimen locum habet, nec est opus species enumerare» — möjligen framkallades denna tendens att gifva institutet en allmänt subsidiär betydelse af uppfattningen utaf detsamma såsom motsvarande *a. doli*, j. o.). Så nämnas: *mottugande*

¹ Denna åsigt är numera, isynnerhet sedan *Merkel Krim. Abh.* II, 4, den rådande. Den motsatta åsigten representerades af flere äldre författare, t. ex. Heffter, Luden, Seeger. Alla i källorna till *stellionatus* förda fall röra emellertid förmögenhetsskada, och huru betänkligt det är, att utdraga den fulla konsekvensen af ett eller annat abstrakt uttalande hos de Romerske juristerna (t. ex. den förut ofta anförda *l. 3 § 1 D. ht.*, där det talas om *impostura* vel *collusio in necem alterius*), är bekant nog; jfr. forts. ofvan i texten.

af betalning för redan gulden gäld eller af betalning för påstådd försträckning, som i verkligheten aldrig gifvits (*non numeratam pecuniam accipere*); försäljande af en *statuliber* såsom slaf eller af förpantad sak med förtigande af denna omständighet; förpantande vid sistnämnda förhållande — om ej pantens värde var tillräckligt för båda skulderna — eller förpantande af annan tillhörig sak eller af messing, som uppgifves vara guld etc.; varuförfalskning (*merces obligatas corrumpere*) o. s. v. ¹.

De under *falsum* (incl. *quasi falsum*) fallande brotten däremot, hvilka visserligen någorlunda fullständigt inbegripa det ur rationell synpunkt till förfalskning hörande området, gå dessutom till stor del utöfver den rationella gränsen: dels inkräktar *falsum* på bedrägeriets, dels på andra brotts område. Hvad först angår det område af *falsum*, som kan anses tillhöra förfalskning i rationell mening, så omfattar *falsum*, såsom vi redan sett, både dokument- och myntförfalskning. Bland *objekter* för dokumentförfalskning i rationell betydelse nämna de Romerska rättskällorna: offentliga handlingar (*edictum, constitutio, tabulae publicae, literae publicae, literae falsae nomine Praetoris redditae, ratio publica, album propositum, diploma*), enskilda handlingar framstående såsom bestämda till bevismedel (*testamentum, chirographus, cautio, pactum, donatio, venditio, libellus, ratio, attestatio, epistola*), offentliga märken (*cera, signum, pondus, mensura*), enskilda sigill ². Gränsmärken (j. o. s. 24) voro däremot ej objekt för *falsum*; förfalskning af sådant be-

¹ Jfr. *Ulp. l. 1 § 2. Paul. l. 16 § 1. Ulp. l. 36 § 1 D. de pign. a. 13, 7; id. l. 29 § 5 D. mand. 17, 1; id. l. 9 § 1 D. de statul. 40, 7; id. l. 3 § 1 D. ht. 47, 20; Gord. l. 2. Phil. l. 4 C. ht. 9, 34.*

² *Paul. R. S. 5. 25. 5; Marc. l. 1 § 4. Paul. l. 16 § 1. 2. l. 23. Ulp. l. 25. Mod. l. 32. l. 33. D. ht.; Val. Grat. Valent. l. 23 C. ht. 9, 22.*

lades med olika straff, ¹ från dödsstraff (för slafvar) till penningböter (*D. de term. mot.* 47, 21) och straffades stundom arbiträrt (*pro factorum violentia*). Förfärdigande af nytt gränsmärke omtalas endast försåvidt det kan anses ingå under uttrycket »*finalium quaestionum obscurandorum causa faciem locorum convertere*» (*Call. l. 3 § 2 D. eod.*). Bland sådana *sätt* för missbruk af dokumenter, hvilka böra anses utgöra förfalskning i rationell betydelse nämna de Romerska källorna, utom förfärdigande af falskt dokument (*imitari, consignare*), följande missbruk af äkta dokument: förändring genom tillägg eller utplåning med eller utan tillsättande eller borttagande af skriftens substrat (*adscribere, intercidere, interlinere*); tillgrepp, fördöljande, förstörande (*rapere, amovere, subripere, suppressere, celare, delere*). Begagnande af falsk handling betraktas, *dolus* förutsatt, såsom *falsum*. Gäklenärs förnekande af sin förbindelse synes hafva förts till *falsum* (jfr. *Mod. l. 28 D. lit.*), men vida öfver de gränser — nekande af hand och förskrifning — inom hvilka ur rationell synpunkt förfalskning kan antagas (jfr. *No. Udk. § 170*). S. k. intellektuell förfalskning synes däremot i princip hafva uteslutits från *falsum* (*Paul. l. 23 D. lit.: Quid sit falsum, quaeritur: et videtur id esse, si alienum chirographum imitetur aut libellum vel rationes intercidat vel describat, non qui alias in computatione vel ratione mentitur*). Likväl saknas icke spår af att ett eller annat hithörande fall förts under *falsum*.

I allmänhet synes den Romerska rätten hafva varit böjd att antaga *falsum* äfven i sådana fall, där dokumentet, dess äkthet förutsatt, af materiella skäl skulle varit ogiltigt; däremot icke, om objektet icke uppfylde de yttre fordringarna på ett giltigt dokument (*si non signatum*

¹ Det straffades dels såsom ett *crimen extra ordinem* (*Mod. l. 1. Call. l. 2 D. de term. mot.* 47, 21), dels, enligt skilda agrarlagar, genom popularaktioner (*Call. l. 3 D. eod.*).

fuerit testamentum). *Förstörande* af dokument synes emellertid endast under den förutsättning hafva behandlats såsom *falsum*, att dokumentet varit materiellt giltigt. Man jämföre *Afr. l. 6. pr. D. ht.*: »si quis legatum sibi adscripserit, tenetur poena legis Corneliae, quamvis inutile legatum sit: nam et eum teneri constat, qui eo testamento, quod postea ruptum vel etiam quod initio non iure fieret, legatum sibi adscripsit. hoc tamen tunc verum est, cum perfectum testamentum erit. ceterum si non signatum fuerit, magis est ut senatus consulto locus non sit, sicuti nec interdictum de tabulis testamenti exhibendis locum habet: prius enim oportet esse aliquod testamentum vel non iure factum, ut senatus consulto locus sit, nam et falsum testamentum id demum recte dicitur, quod si adulterinum non esset, verum tamen testamentum recte diceretur. similiter igitur et non iure factum testamentum id appellatur, in quo, si omnia rite facta essent, iure factum diceretur;» och *Paul. R. S. 5. 25. 6*: Testamentum, quod nullo iure valet, impune supprimitur: nihil est enim, quod ex eo aut petatur aut consistere possit (*l. 38 § 6 D. de poen. 48, 19*).

Bland de missbruk af penningar, som från rationell ståndpunkt äro att betrakta såsom förfalskning, nämna de Romerska rättskällorna: otillåtet förfärdigande af mynt, vare sig underhålligt (adulterare) eller fullgodt; förändring på fysisk eller kemisk väg af det äkta myntets kvantitet eller kvalitet (radere, lavare, corrumpere, vitare), förgyllande eller försilfrande af kopparmynt (aes inaurare l. argentare), anskaffande, innehafvande (*l. un. § 3 C. Th. 9, 23*) eller utgifvande af falskt mynt (emere vendere dolo malo). Äfven sådana åtgöranden, ifråga om mynt, hvilka från rationell ståndpunkt icke kunna anses såsom förfalskning, fördes till *falsum*; därom j. n. — Redan i den förjustinianska rätten uppenbarar sig emellertid ganska otvetydigt den sedan så vanliga tendensen att betrakta myntförfalskning såsom brott mot staten eller dess öfver-

hufvud (cr. maiestatis, l. 9 *C. Th. de fals. mon.* 9, 21; l. 2 *C. de fals. mon.* 9, 24).¹

Bland fall, som efter rationell uppfattning äro att betrakta såsom bedrägeribrott, nämnas såsom hörande till *falsum* (utan afseende på, huruvida de kunde anses innebära angrepp på bevismedel): beredande af orättmätig ekonomisk fördel genom antagande af falskt namn eller stånd; nekande till förbindelse; försäljande af samma sak till flere; panthafvares rättsstridiga försäljande af pant etc.

Bland fall, som efter rationell ståndpunkt hvarken kunna betraktas såsom förfalskning eller bedrägeribrott, nämnas under *falsum*: falskt vittnesbörd; mutande af domare etc.; nedsmältande af äkta mynt; vägran att mottaga mynt med kejsarlig prägel; handel med gällande mynt (l. 1 *C. Th. si quis pec.* 9, 23: pecunias vero nulli emere omnino fas erit . . . quia in usu publico constitutas pretium oportet esse, non mercedem); antagande af falskt namn äfven i annat oredligt syfte än bedrägeri, t. ex. vid därigenom skeende angrepp på familjerättigheter; i vissa fall antagande af falskt stånd i dylikt syfte (likväl icke de vanliga fallen, att en frigifven utgaf sig för friboren eller en peregrinus för civis); förbytande af barn; öppnande och bekantgörande af testamente etc. Efter Claudii tid straffas äfven den för *falsum*, som i annans icke egenhändigt undertecknade testamente skrifvit legat sig till godo, äfven om det skett efter uttrycklig diktamen af testator;

¹ Den stundom förekommande uppgiften, att myntförfalskning under den förjustinianska rätten i vissa fall skulle förts till *perduellio*, synes mig däremot obevisad. Af de ställen, som härför pläga anföras, innehåller *Herodian.* 1,8 ingenting hithörande; *Amm. Marc.* 26, 7 omtalar väl olaga myntning, men ej att den straffats såsom *perduellio*. Af den nyck hos Heliogabalus, som *Dio Cass.* 79, 4 i. f. anför (en person, som lätit prägla medaljer med sin bild åt sina älskarinnor, aflifvades, enär af myntningen frånginge, att han ernat göra sig till konung i Cappadocien), kan tydligen intet allvarligt slut dragas.

till denna bestämmelse anknöto sig längre fram andra, beträffande *heres institutus* o. s. v.

Anmärkningsvärdt är, att *begagnande* af det förfalskade bevismedlet aldrig är konstitutivt för det Romerska *falsum* (naturligtvis med undantag af det fall, att brottet endast består i begagnande af hvad annan förfalskat). Straffet inträder, så snart den brottsliga åtgärden, sådan lagen beskriver den, föreligger fullbördad, och begagnandet synes i regel icke ens hafva föranlett högre bestraffning. Den, som präglat falskt mynt, straffades på samma sätt, om han utgifvit det eller icke — ett förlärande, som visserligen öfverensstämmer med den Romerska rättens allmänna uppfattning af brottets väsende. — Att *dolus* alltid fordrades för straffbarhet, är själfklart: si. quod plerumque evenit, per errorem huiusmodi instrumenta [apud iudices] proferantur, ignoscatur eis, qui tale quicquam protulerint (*Call. l. 31 D. ht.*). Källornas rättsfall låta svårligen afvinna sig någon närmare bestämning af det subjektiva rekviritet.

Straffet, som ursprungligen regelbundet varit *aquae et ignis interdictio*, blef småningom allt mera mångskiftande. Närmast motsvarades *a. e. i. i.* väl af *deportation* med förmögenhetskonskation, hvilken snarast torde vara att betrakta såsom det reguliera straffet under den senare tiden, nämligen för frie; för slafvar gäldde *dödsstraff* (*poena falsi* vel *quasi falsi deportatio est et omnium bonorum publicatio*; et si servus eorum quid admiserit, ultimo supplicio adfici iubetur, *Marc. l. 1 § 13 D. ht.*). Vidare förekomma *relegatio*, *condemnatio in metallum* etc. allt efter delinqventens stånd m. m. Myntförfalskning började under den senare kejsartiden att bestraffas med döden på bålet (*l. 5 C. Th. 9,21*; *l. 2 C. 9,24*). I flere fall inträdde under den senare tiden *arbiträr* bestraffning (*pro mensura delicti*; *pro admissi qualitate*; *pro factorum violentia*); så t. ex. vid *begagnande* af falskt dokument, förfalskad af annan; vid förfalskning af *mätt och vigt*; vid förfalsk-

ning af *diploma* (pass, som berättigade att färdas på statens bekostnad, se *Duaren. Comm. ad l. 137 § 2 D. de V. O. 45, 1)* enligt *Mod. l. 27 § 2 D. ht.* Äfven denna omständighet bidrog i sin mån att småningom utplåna skillnaden mellan det ursprungliga *crimen legitimum* och stellionatet. Vid den Romerska rättens reception i Tyskland blefvo straffen för *falsum* med få undantag genomgående arbiträra, j. n.

§ 4.

Allmän rättsutveckling under medeltiden.

Den fortgång från ett mera oåtskildt till ett mera differentieradt tillstånd, som utmärker all utveckling, framträder inom rättsutvecklingen, som bekant, icke minst i förhållandet mellan straffrätt och privaträtt. Det är därför helt naturligt, att den äldre Romerska och den äldre Germanska rätten öfverensstämma däri, att distinktionen mellan straffrätt och privaträtt, brott och civilrätt, äfven om den långtifrån saknas ¹ (hvilket knappast någonsin är tänkbart), likväl icke står genomförd och klar för rättsmedvetandet. Delikterna voro i många fall hos båda

¹ Ett betydligt antal delikter hade ursprungligen fallit inom det *sakrala* området; talrika spår af sakralprincipen finnas, som bekant, qvar i den äldre såväl Romerska som Germanska rätten, och dessa fall äro visserligen genom en djup klyfta skilda från privaträtten i dess dåvarande skick. — Särskildt i Romerska rätten fanns mycket tidigt äfven ett icke ringa område af delikter, som föllo under *statens* straffrätt (perduellio, parricidium etc.). — I mån som, inom den Germanska rätten, ättens rätt och pligt till blods-händ började ersättas med kompositionssystemet, inträder *fredus* (i motsats till wergeld och andra böter till den förorättade eller *hans ätt*: *recipit satisfactionem universa domus, Tac.*) såsom tecken till en begynnande offentlig karaktär hos straffet. (Om sistnämnda fråga jfr. ish. *Brunner D. Rechtsg. II* [1892] s. 621 ff.). Under Merovingerna och ännu mera under Karolingerna drogos ett betydligt antal delikter genom kapitularlagstiftningen under statens straffrätt; dit hörde äfven förfalskningsbrotten.

folken (på nämnda stadium) väsentligen privatdelikter. Hvad emellertid särskildt angår förhållandet mellan bedrägeri och civilorätt, så visar sig, i trots af nämnda öfverensstämmelse, en påtaglig motsats mellan de båda rättssystemerna. Den äldre Germanska rätten hade en afgjord tendens att betrakta civilorätten, t. ex. icke-uppfyllelse af en förbindelse, på samma sätt som den betraktade ett brott (böter till målseganden oafsedt prestationens fullgörande); den skilnad, som öfverhufvud förekom, rörde mera graden än arten, och äfven denna gradskilnad kunde under omständigheter träda tillbaka (såsom vid gäldenärs tredska). I den Romerska rätten kommo redan tidigt kontrakter och privatdelikter att bestämdt åtskilja sig för rättsmedvetandet, äfven om stundom (t. ex. vid *depositum miserabile*) kontraktsaktionen kunde få verkningar af penal natur. Att äfven efter införandet af *a. doli* denna aktion i regel ej kom till användning vid uppsåtligt förfördelande i kontraktsförhållanden och öfverhufvud icke, så snart ersättning kunde uppnås med annan aktion, har ofvan erinrats. Härigenom förklaras det intryck som de båda rättssystemernas inbördes förhållande i förevarande punkt gör på en modern betraktare, att nämligen den Germanska rätten genomgående behandlade civilorätten såsom brott, under det den äldre Romerska rätten behandlade många fall af bedrägeri helt och hållet såsom civilorätt¹ — hvarvid emellertid det ofvan anmärkta förhållande måste noga beaktas, att själfva motsatsen mellan brott och civilorätt för dessa tiders rättsmedvetande var långt mindre utpräglad än för den moderna uppfattningen (nämligen för hvad angår en stor del af brotten; j. o. s. 33 n. 1).

Att man under sådana omständigheter icke får vänta att finna bedrägeribrottet i modern mening framträda såsom ett bestämdt afgränsadt institut i de äldre Germanska

¹ Jfr. Winroth, Straffrätt 215.

rättskällorna, är klart. Likväl saknas icke, hvarken i de Nordgermanska eller Sydgermanska källorna, sanktioner af verkliga bedrägeribrott; så t. ex. om utlegande af samma jordbruksfastighet till flere, säljande af samma sak till flere, af låntagets gods, af annans egendom öfverhufvud, af »ondt för godt«, orätt mätande vid köp o. s. v. ¹. Straffet var ytterst vexlande: från fredlöshet till erläggande af *duplum* (hvilket sistnämnda ofta förekommer i de Sydgermanska källorna).

Hvad förfalskning angår, är det tydligt, att detta brott icke kunde spela någon egentlig rol i det ursprungliga Germanska samhället: först genom inflytande från den antika kulturen började urkunder att användas i nämnvärd utsträckning och mynt att präglas i de Germanska rikena; först med städernas uppblomstring och uppkomsten af ett särskildt handelsstånd blef förfalskning af mått och vikt utaf betydelse. Gränsmärkenas straffrättsliga skydd var uråldrigt, men, som ofvan nämndes, ursprungligen af sakral karaktär ² (hvilken visserligen ej

¹ Ganska talrika exempel, både ur Nordgermanska och Sydgermanska rättskällor finnas sammanställda hos *Freund*, *Ug. u. Tr. u. d. Germ.* (Berlin 1863) s. 81 ff., 101—112, 141 ff., 186 ff., 229 ff. — Flertalet af de utaf *Wilde* *Strafr. der German.*, under rubriken »Verletzung der Eigenthumsrechte durch Untreue« (s. 934 ff.) anförda ställena röra endast vanliga fall af underlåtenhet att uppfylla förbindelse.

² *Grimm* *R. A.* 546: »Solche steine und bäume waren heilig und unverletzlich, von den bäumen durfte nicht laub, nicht zweig gehauen werden. volkssagen gedenken verwünschter geister, die als irwische auf den feldern schweifen, weil sie bei ihrem leben die marksteine verrückt haben. [Ex. på qvarlefvor ända in i vår tid af denna folktrö i Sydtyskland, se *Neu. Pitav.* XXII, 191]. Auf *ausackern der mahlsteine* setzen die weisthümer grausame Strafe etc.» Emellertid anmärker *Grimm* *ib.* s. 520 om dessa straff, »dass von ihrer wirklichen vollziehung in Deutschland durchaus kein geschichtliches beispiel nachzuweisen ist. desto unverwerflicheres zeugnis legen sie ab für den uralten, lange jahrhunderte fortgeführten inhalt der markweisthümer».

längre framträder i de egentliga rättskällorna). Sedan emellertid den Germanska kulturen utvecklats sig, visar sig, hvad de Sydgermanska rättskällorna angår, en öfverraskande tendens att afsöndra förfalskningsbrotten såsom en grupp för sig; särskildt framstår detta genom det i olika rättskällor för åtskilliga förfalskningsbrott identiska straffet: *mistande af* (högra?) *handen*. Detta straff är i ll. *Barbarorum* (äfven *Capit.*) ganska genomgående för såväl myntförfalskning som förfalskning af handlingar (samt mened); det förekommer äfven, fast undantagsvis, för förfalskning af gränsmärke (*L. Burg.* LV, 3). Någon gång försvagas det till mistande af högra tummen (*L. Rip.* LIX, 3 etc. se *Günther* Wiederv. I, 198). Högst påfallande är, att, under det de Nordgermanska lagarne knappt känna detta straff *för förfalskning*,¹⁾ det redan tidigt i den Ro-

¹⁾ Undantag gör *Jy. L.* 3, 65, men uppenbarligen på grund af inverkan från utländsk (anglosaxisk?) rätt: *»Hvilt fals ær. Fals ær thæt, of man sættier stæth æthæ staphe, ok slær pænningæ utan kunungs orlof æth hans both, ok brænnær fals silf. ok køpær æth sæl mæth the pænningæ, thær han vet fals væræ, æth mæth fals silf. Hvillik man, thær fals gør, ok vorthær takæn mæth, æthæ vorthær mæth loghum for fals fæld, tha å kunung hans hand [andra hdss.: hals], ok han, thær fals fæk af hanum, sin skathæ gjald».*

Väl förekommer däremot, i de Nordgermanska rättskällorna, handens afhuggande såsom straff i andra fall. — Så, vid vissa svåra fall af misshandel, t. ex. *U. Manh.* 30: pr., 1, 2, 4 (för medhjälpare); 31: 1; *Sm. Manh.* 10: 3; *Wm. Manh.* 25: 1; *Håk. Borg.* (III, 144 K. o. M.). — Äfvenså förekommer afhuggande af båda händerna (t. ex. *U. Manh.* 30: pr); eller genomstingande af handen: *M. L.* IV: 14 (II, 60 K. o. M.); *Håk.* 44 (I, 274); *Håk. Borg. l. c.* — I de Sydgerm. rättskällorna förekommer handens afhuggande, om man undantager de *Anglos.* lagarne, mera sällan såsom straff för andra brott än förfalskning (incl. mened). I de *Anglos.* lagarne är det jämförelsevis vanligt, såväl för förfalskningsbrott (*Aethelst.* II, 17, 1; *Cnut secul.* I, 8, 1) som för andra brott: *Ine* 18 (stöld i visst fall); *Aelfr.* 6 (kyrkostöld) etc. — Genomgående gäller emellertid för alla Germanska rättskällor, att i de allra flesta fall lemman kunde lösas med böter (jfr. *Brunner* D. Rechtsg. II, 604); än med bestämdt belopp, än efter målsegandens fria skön (t. ex. *U. Manh.* 30: pr.).

merska rätten synes hafva förekommit (fast rent sporadiskt, *Suet. Claud.* 15¹ jfr. *Lamprid.* vit. Al. Sev. 28, där det omtalas, att Al. Severus lät straffa en person, som skrifvit falsk handling, med att genomskära fingersenorna, så att han för framtiden blef urståndsatt att skrifva)² såsom straff för *falsum*; likväl vore det, så länge ej flere indicier föreligga, förhastadt, att deraf sluta, det nämnda straff, såsom straff för förfalskning, af den Sydgermanska rätten recipierats ur den Romerska. Men alldeles oberoende af denna fråga är den, huruvida ej själfva tendensen hos de Sydgermanska lagarne till att bilda ett enhetligt förfalskningsbrott uppstått genom en mer eller mindre direkt inverkan från det Romerska *falsum*. För denna frågas bejakande synas mig öfvervägande skäl tala: då själfva de faktiska förutsättningarna för uppställandet af dessa delikter i hufvudsak berott på inflytande från den Romerska kulturen, synes det vara ett ganska

¹ «Proclamante quodam, praecidendas esse falsario manus, carnificem statim acciri cum machaera mensaque lanionia flagitavit.» Men att straffet icke varit vanligt, framgår däraf, att *Suet.* anför detsamma, jämte andra fall ur Claudii rättsskipning, såsom bestyrkande exempel på sitt omdöme: «In cognoscendo autem ac decernendo mira varietate animi fuit; modo circumspectus et sagax, modo inconsultus ac praeceps: nonnumquam frivolus amentique similis.» Och efter uppräknningen af dessa exempel: «Propter quae usque eo eviluit, ut passim ac propalam contentui esset.»

² Hvad beträffar andra brott än förfalskning, finnas spår af att straffet förekommit ganska tidigt i den Romerska rätten (*Frontin.* Strateg. 4. 1. 16: speciellt militäriskt straff för *furtum manifestum*: «M. Cato memoriae tradidit, in furto comprehensis inter commilitones dextras esse praecisas».) Att det (väl för andra brott än förfalskning) var vanligt under den senare kejsartiden, synes af *Nor.* 134, 13. Under den efterjustinianska tiden blef det ytterst vanligt i Byzantinska riket (*Zachariä v. Lingenthal*, Gesch. d. Gr. R. Rechts, 309), då äfven för myntförfalskning (ib. 318, n. 1157). — Det är väl sannolikt, att straffet, isynnerhet såsom ett beqvämt medel till oskadliggörande för framtiden, förekommit hos de flesta folk på ett tidigt stadium. Jfr. äfv. 5 Mos. 25: 11, 12; (se *Günther*, I, 61 etc.).

naturligt antagande, att uppfattningen af deras samhörighet framträngt på samma väg — vida naturligare, än att Germanerne i vidt skilda riken, genom någon inneboende instinkt skulle i gemen och omedelbart hafva upptäckt det enhetliga momentet uti t. ex. falskt vittnesbörd, förfalskande af handling, falskmyntning — allt fall, som varit sammanförda i det Romerska *falsum*, och allt fall, som i vidt skilda Germanska rättsböcker, från de Anglosaxiska till de Longobardiska, finnas belagda med ofvannämnda typiska straff.¹

Förfalskning af gränsmärken straffas i ll. *Barb.* (terminum evellere, exterminare) oftast blott med böter (undantagsvis med det vanliga förfalskningsstraffet, j. o.); i de Nordgermanska rättskällorna förekomma stundom, men icke alltid, mycket stränga straff (fredlöshet: *Gul.* 89 i. f.²; lifsstraff: U. Wiperb. 18 etc.) — väl en kvarleva från den äldre sakrala ståndpunkten, ehuru åtminstone *Gul.* närmast framställer det ur synpunkten af *stöld*.

Med stadsrätternas tillkomst blef förfalskning af mått och vikt ett viktigt och allmänt sanktioneradt brott. Redan från början sammanställdes det oftast med bedrägeribrott; dock förekommer stundom, såsom i *Augsb. Stadtr.* 1276³, det förut specifika förfalskningsstraffet, handens afhuggande. I öfrigt märkes, hvad de sedan folkrätterna sanktionerade förfalskningsbrotten angår, i mån som samfärdseln steg och bevismedlen fingo allt större betydelse, en omisskännelig tendens att skärpa straffet.

¹ I *L. Wisig.* 7. 5 (de falsariis scripturarum) ligger härstamningen från det Romerska *falsum* i öppen dag; här uppställas såsom särskilda fall af falsitas: «testamentum contra viventis voluntatem aperire»; «nomen falsum sibi imponere aut parentes vel genus mutare» o. s. v. — (Här afskiljes äfven, såsom mera straffvärda, «hi qui regias auctoritates et praeceptiones falsare praesumpserint»).

² Nu ef hann hever up gravet marcesteina oc sett niðr i ættröm stað, oc føert a lut hins er i mót hanom a. þa er hann iardar þiofr, oc utlagr.

³ Se *Osenbrüggen*, Alam. Strafr., s. 331 ff.

Beträffande handlingarnes större processuella betydelse såsom bevismedel, blef det — först i de Italienska städerna — vanligt, att kontrahenterne öfverenskommo därom, att bevis om betalning blott kunde föras genom skuldebrevfets restitution eller »perforation»¹. Vid myntförfalskningen berodde straffets skärpning i väsentlig mån på den ifver, hvarmed, efter feodalväsendets utbildning, hvarje feodalherre eller stad sökte häfda sin mynträtt; brottet betecknades stundom uttryckligen såsom *crimen laesae maiestatis* (t. ex. *Eng. Henr. I, X, 1*)², likasom äfven hade skett i den Romerska rätten (j. o. s. 30). Det gamla straffet, handens afhuggande, förekommer emellertid stundom fortfarande icke sällan i rättsböckerna (så t. ex. i *Schw. Sp. 369 L.*; jfr *Sa. Sp. II. 26. 2*), och detta såväl för dokument- som för myntförfalskning³; därjämte voro emellertid dödsstraff, äfven kvalificerade, mycket vanliga (för båda arterna): förfalskare halshöggs, hängdes, brändes, koktes i olja o. s. v.⁴. Äfven andra straff, brännmärkning, spöslitning, utvisning o. s. v. förekomma, och öfverhufvud börjar brottets — i de äldsta källorna så starkt framträdande — enhetlighet alltmera

¹ *Brunner, Forsch. z. Gesch. des deutsch. und franz. Rechtes* s. 536 ff. (Stuttgart 1894).

² Se *Reeves Hist. II, 9*; *Stephen Hist. (Lond. 1883) III, 177 ff.* — Jfr *Osenbrüggen Alam. Strafr. 336 ff.* (Schaffhausen 1860). I Frankrike kan med säkerhet denna uppfattning anses rådande åtminstone sedan Ludvig IX:s Ord. 1262. Jfr *Chauc. et Höl. II, n. 465*.

³ Detta straffs användning är åtminstone under en stor del af Medeltiden, i ständigt stigande, men nu hufvudsakligen såsom straff för misshandel och mened (härom ish. *Günther, Wiederverg. I, 252 ff.*). Under den senare framträdande energiska reaktionen mot näfrätten blef det ett vanligt straff för fridsbrott, t. o. m. för blotta resandet af vapen (*ib. 256*).

⁴ Se *Osenbrüggen l. c. 340 ff.* — *Parinacius* qu. 115 n. 11 omnämnar död genom kokning såsom det reguliera straffet för myntförfalskare. Äfven i några Franska *coutumes* omnämnas det (Bret. 25, 634; Lodun. 39, 1).

att försvinna; därtill bidrog naturligtvis äfven den ur feodalförhållandena framgående ytterliga partikularismen i rättsväsendet.

En bestämd åtskilnad i straffrättsligt hänseende mellan handlingar, utfärdade i konungens namn och enskilda handlingar förekom stundom under medeltiden. Den äldsta bestämmelse af detta slag är väl den ofvannämnda i L. Wisig. VII. 5, som stadgar strängare straff för dem, «qui regias auctoritates et praeceptiones falsare praesumpserint». Antagligen från den Engelska rätten, som åtminstone så tidigt som på 1100:talet uttryckligen betecknade förfalskande af handlingar, utfärdade af Konungen, såsom *crimen laesae maiestatis*, medan den däremot straffade förfalskningar af andra handlingar med handens afhuggande¹, inkom denna uppfattning i den medeltida Norska rätten: *M. L. Manh.* 4 (II, 52 K. o. M.) betraktar förfalskande af Konungens bref och sigill såsom högförräderi². — Till myntbrott fördes ofta en mängd fall, i hvilkas bestraffning vår tid svårligen kan se annat än en exponent af den tidens naiva politiskt-ekonomiska ståndpunkt (jfr. ish. *Osenbrüggen l. c.* 337 ff.); så förekom, att exporterande af mynt, och till och med af omyntadt silfver eller guld var förbjudet »bei Strafe Leibes und Gutes«.

Under medeltidens fortgång hade straffrätten alltmåra såsom offentlig rätt afskiljt sig från privaträtten — bortsedt från den period, efter karolingiska väldets upplösning, af allmän stagnation eller snarare tillbakagång, som äfven inom rättsväsendets utveckling gjorde sig kännbar. Sålunda hade, vid medeltidens slut, bedrägeribrottet såsom brott trädt i långt skarpare principiell motsats till civilrätten än det stått vid medeltidens början (äfven om naturligtvis gränsen in concreto, då som

¹ Se *Reeves Hist.* I, 201. *Stephen Hist.* III, 178.

² þat er oc ubota mal ef maðr falsar stedia eða insigli konungs uars.

nu, kunde vara ganska oviss). Då samtidigt förfalskningsbrotten alltmåra miste den enhetliga sammanhållning, som gifvits dem genom det förut typiska förfalskningsstraffet (hvilket, såsom ofvan nämnt, under senare delen af medeltiden visserligen var ytterst vanligt, men hufvudsakligen för andra brott än förfalskning), är det allmänna intrycket vid medeltidens slut — för så vidt ett sådant vid den starka partikularismen är möjligt — att det inom straffrätten utbildat sig en grupp af brott, innehållande bl. a. såväl bedrägeri som förfalskningsbrott i modern mening, utan någon annan bestämd åtskilnad än att förfalskningsbrotten i allmänhet intogo en kvalificerad ställning. Till ifrågavarande grupp fördes äfven, isynnerhet i stadsrätterna, en stor mängd politiförseelser ¹⁾, ofta belagda med oproporportionerligt höga straff. Isynnerhet myntbrotten afskilja sig, såsom nämnt, ofta ur denna grupp, i det de uppfattas såsom *cr. maiestatis*. Särskildt vid myntbrotten är det vanligt, hvad som emellertid äfven förekommer vid dokumentförfalskning, att brottet anses konsummeradt genom själfva förfalskningsåtgärden, utan afscende på begagnandet. — Det bör emellertid anmärkas, att i enstaka fall ett mycket bestämdt åtskiljande förekom, såväl emellan förfalskning och bedrägeri, som emellan bedrägeri och de nämnda politiförseelserna. I detta afseende är isynnerhet *Tir. Malef. O. 1499* (upptagen i *Tir. LO. 1526, 1532*) märkvärdig. Den straffar förfalskning genomgående med dödsstraff, eller, i vissa fall, med det gamla förfalskningsstraffet, handens afluggande. Bedrägeri åter, som sammanfattas under namnet »*Laicherey*», belägges i regel med kropps- eller förmögenhetsstraff, ehuru äfven dödsstraff förekommer. Politiförseelserna straffar *T. M. O.* vanligen med böter.

¹ Jfr. bl. a. *Köstlin* Abh. 132 ff.

Allmän rättsutveckling under nyare tiden.

I viss mån ¹ inträdde, som bekant, genom Karl V:s *Peinliche Ger. Ordn.* (Const. Crim. Carolina) 1532 en välbehöfelig unifiering af den Tyska straffrätten. Beträffande vårt ämne är denna lag påfallande genom sin nästan fullkomliga tystnad angående bedrägeribrottet — utaf en generell sammanfattning, såsom i nyssnämnda Tyrolska rättsbok, finnes i hvarje fall intet spår. Däremot upptagas (111 ff.) åtskilliga fall af förfalskning (hvarmed mened sammanföres): handlingar, mått, vigt, gränsmärken, mynt nämnas såsom objekt därför; i omedelbart sammanhang med förfalskning af mått och vigt upptages äfven varuförfalskning. I sistnämnda punkt afviker således *C.C.C.* från det Romerska *falsum*, af hvilket institut den, såväl som tidigare i samma riktning gående rättsböcker, helt visst rönt medelbar inverkan ². Beträffande brottets konsummation, fordrar *C.C.C.*, åtminstone efter ordalydelsen att döma, begagnande i fråga om mynt (111) samt mått och vigt, äfvensom vid varuförfalskning (113); däremot icke i fråga om handlingar (112; «*fälsch siegel, brieff machen*»). Straffet för förfalskning är i *C.C.C.* uti flertalet fall *arbiträrt*, hvarvid det emellertid, i öfverensstämmelse med då sedan lång tid gäl-

¹ Man erinre sig den för den framtida utvecklingen betydelsefulla s. k. *clausula salvatoria*: «Doch wollen wir durch obgemeldte ordnung churfürsten, fürsten und ständen an ihren alten, wohlhergebrachten, rechtmässigen und billichen gebräuchen nichts benommen haben».

² Att den nämnda *Tir. Malef. O.* 1499, som af Schwarzenberg bl. a. användes för Bamb. HalsGO. 1507 (mater Carolinae), i sin ordning — likasom flere andra Sydtyska rättsböcker — påverkats af de Italienska glossatorerna, kanonisterna och «praktikerna» (Azo, Roffredus, Gandinus etc.) är otvifvelaktigt. Jfr. *Wahlberg*, *Die Maxim. HalsGO.* (Haimersl's Viertjschr. 1859, 131 ff.); c. *Bar* Hdb. 116, n. 464.

lande praxis, kan stiga till dödsstraff; det gamla specifika förfalskningsstraffet, handens afhuggande, hvilket i *C.C.C.* på ett par ställen förekommer såsom straff för andra brott, nämnes ej längre i sammanhang med förfalskning ¹. — I den Tyska rättspraxis efter *C.C.C.* straffades äfven bedrägeri arbiträrt, i regel betydligt mildare än de i lagen upptagna förfalskningsfallen (incl. varuförfalskning) ².

Under den följande tiden gick emellertid den Tyska rätten, såväl teori som praxis, likasom i hufvudsak äfven den medeltida rätten hade gjort, alltmera i riktning att utplåna den skilnad mellan bedrägeri och förfalskning, hvartill *C.C.C.* på sitt sätt kunde gifvit anledning. I det man nu uttryckligen utgick från Romersk rätt, gjordes åtskilliga fåfänga försök att principiellt åtskilja *falsum* och *stellionatus* (bl. a. sökte man bestämma *stellionatus* såsom ett *falsum in contractibus admissum*, jfr. *Köstlin l. c.* 138 n. 1); slutet blef, att hvarje åtskilnad ansågs omöjlig eller onödig ³, och *Cod. iur. crim. Bav.* 1751 (I. 9. § 2 Anm. *hh.*) förklarar uttryckligen skilnaden mellan *falsum* och *stellionatus* upphäfd. Härigenom kom den Tyska rätten att stå i en viss motsats till den Italienska, Franska och Engelska, där åtminstone en *tendens* rådde att fasthålla *falso*, *faux*, *forgery* såsom ett själfständigt straffrättsligt begrepp (i nyare tiden: *Fra.* Ord. sedan 1531, *Eng.* Stat. sedan 1562), äfven om mycken osäkerhet rådde vid det närmare bestämmandet af institutets gränser ⁴. De italienska juristerna på 1500- och 1600-talet

¹ Inom den Tyska rätten förekom detta straff under den följande tiden mest vid fridsbrott, någon gång äfven vid dokument- eller myntförfalskning, mened. Åtminstone ännu under 1700-talets första decennier var det i bruk. Jfr. *Günther l. c.* II, 56.

² Jfr. *v. Wüchter*, Vorl. 456.

³ Jfr. *v. Wüchter*, Röm. D. Strafr. § 178, n. 95; *Köstlin l. c.* 139 n. 1; *Hülschner*, Gem. D. Strafr. II, II, 513.

⁴ Jfr. *Mittermaier* n. 2 ad Feuerb. Lehrb. § 410; *Chauveau et Hélie* II, n. 524; *Garraud* III, n. 55; *Stephen* Hist. III, 181.

(t. ex. *Furinacius* qu. 115 n. 1 ff.) uppställde sålunda, stödjande sig på de Romerska rättskällorna, för *falsum* samma requisit, som i våra dagar fortleva i den Franska jurisprudensen (ehuru de icke nämnas i *C. pén.*), nämligen *veritatis mutatio*, *dolus* (o: intention de nuire), *aptitudo nocendi*¹). — I den Tyska doktrinen och praxis var nyssnämnda sammanlagning af *falsum* och *stellionatus* rådande ända till vårt århundrades början. — Beträffande brottets konsummation, var det naturligt, att i den Tyska doktrinen under sådana förhållanden den åsigt skulle uppstå, att därtill fordrades icke blott begagnande, utan rent af inträdande af *skada* (*Carpzow* Pra. no. II. qu. 3 n. 62: *falsum non punitur, nisi aliquod consurgat damnum, praeiudicium, iniuria aut dedecus alterius*)². Å andra sidan saknades icke rättslärde, som härvidlag läto sig ledas mera af den juridiska instinkten, än af den rådande teoriens konsekvenser, och som för brottets konsummation åtnöjde sig med blotta förfalskningen eller åtminstone med begagnandet.³

Den betydliga fördjupning, som uppfattningen af förfalskningsdeliktets väsen i vårt århundrade vunnit, hänför sig hufvudsakligen till tvänne utgångspunkter, nämligen *dels* till den af *Feuerbach* och *Grolmann* inledda oppositionen mot uppfattningen i Gem. Recht, *dels* till den Franska *Code pénal* 1810, som beträffande deliktet i fråga stod på en annan ståndpunkt än såväl Gem. Recht som *Feuerbach*.

Feuerbach (bl. a. i sin *Lehrb.* 1801, § 410 ff.) använder — med anslutning, i afseende på terminologien, till den då rådande åsigten i Gem. Recht — «förfalskning i vid-

¹ Här om (och om uppkomsten af uttrycket *veritatis mutatio* f. *imitatio*) jfr. *Weismann* Z. S. XI, 46.

² Efter *Damhouder* *Prax. rer. crim.* c. 124 n. 10; se *H. Meyer* *ib.* 111.

³ *H. Meyer* *ib.* 112 ff., som anser, att flertalet haft denna uppfattning (?).

sträckt mening» såsom alldeles liktydigt med «bedrägeri i vidsträckt mening». Men inom detta vidsträckta begrepp skiljer *F.* mellan «förfalskning i inskränkt mening» och «bedrägeri i inskränkt mening», hvilka motsättas hvarandra. Det generella brottet beständes af *F.* såsom dolost och rättsstridigt erroruppväckande; då detta skulle gälla icke blott om förfalskning i inskränkt mening, utan äfven om bedrägeri i i. m. så var det på förhand uteslutet såväl att förklara hithörande delikters brottslighet ur angrepp på bevismedel (emedan äfven annat erroruppväckande hörde hit), som att förklara densamma ur det genom erroruppväckandet åstadkomna resultatet (ty brottsligheten skulle ligga i själfva erroruppväckandet); följaktligen återstod endast, för att sammanhålla det «vidsträcktare» deliktbegreppet, att konstruera ett generellt angreppsobjekt, täckande sig med begreppet *error*, och detta angreppsobjekt blef den mycket omtalade »*rütten till sanning*», hvars kränkning sålunda skulle utgöra samtliga hithörande delikters väsen¹. Visserligen utdrogo *F.* och hans anhängare aldrig de fulla konsekvenserna af denna ståndpunkt: vid det närmare genomförandet inskränkte man oförmärkt på många sätt det vidsträckta deliktsbegrepp, som sålunda uppstått.

Hvad angår motsatsen mellan förfalskning i inskränkt mening och bedrägeri i i. m. bestämde *F.* endast förfalskningsbrottet i i. m. positivt (och lät bedrägeri i i. m. innefatta hvad som återstod, sedan förfalskning i i. m.

¹ Så ännu *v. Wüchter*, Vorl. 451. Detta gäller f. ö. icke om *Feuerbach* själf, som fastmera sökte att alldeles eliminera hvarje angreppsobjekt från de «formella vaga brott», till hvilka han räknade bedrägeri i vidsträckt mening (§ 388: «Die vagen Verbrechen theilen sich in *formelle* und *materielle*. Jene fordern zum Thatbestande weder einen bestimmten gesetzwidrigen Erfolg, noch einen gesetzlich bestimmten Zweck der Person, und werden bloss durch die Form der Handlung selbst zur Uebertretung») — en ståndpunkt, hvars ohållbarhet (j. n. § 5 i. f.) föranledde flertalet af *F.*s anhängare till uppställandet af ofvannämnda konstruktion.

subtraherats). För bestämmande af begreppet förfalskning i i. m. lades emellertid icke begreppet bevismedel till grund (o: kränkande af «rätten till sanning» genom missbruk af bevismedel); fastnerna bestämdes förfalskning i i. m. på ett sätt, som icke innebar någon tillfyllestgörande grundval för ett särskildt deliktspecies. Detta brott skulle nämligen bestå i sådant (dolost och rättsstridigt) erroruppväckande, som skedde genom «förändring af yttre föremål» — m. a. o. i ett genom dylik förändring åstadkommet kränkande af «rätten till sanning». Bortsett från den otillbörliga inskränkning af det rationella begreppet, som skulle kunna anses ligga i bestämmandet af förfalskningsåtgärden såsom «förändring» af objektet, är det tydligt, att objektets bestämmande såsom «yttre föremål» var alldeles ur stånd att afgifva en användbar gräns mot bedrägeri i i. m. De mest skilda yttre föremål kunna spela en rol vid bedrägerier af alla slag, och ingen grund låter sig finna, hvarför ett bedrägeri, som utförts utan att yttre föremål användts såsom hjälpmedel, skulle i princip skiljas från bedrägeri, där detta varit fallet (om ens ett bedrägeri af förstnämnda slag är tänkbart: med rätta har man anmärkt, att redan användande af falskt minspel o. d. innebär en «förändring af yttre föremål»). Detta gäller likaväl, om man fattar *bedrägeri* i modern betydelse (inskränkt till brott, hvilka kränka förmögenhetsrättigheter), som i den vidsträckta betydelse, hvori *F.* fattar äfven uttrycket «bedrägeri i inskränkt mening» (prevarication, mened, falsk anklagelse m. m. uppräknas såsom särskilda fall af bedrägeri — i enlighet med den rådande åsigten, och äfven med *F.*s ofvan anförda begreppsbestämning). — I motsats till *F.*s ståndpunkt måste, såsom ofvan (§ 1, 2) utvecklats, grunden för förfalskningsbrottens afsöndrande anses omedelbart sammanhånga med en principiell *skilnad* mellan yttre föremåls betydelse såsom medel för erroruppväckande. Hvarje yttre föremål kan under omständigheter medverka

vid uppkomsten af ett teoretiskt medvetenhetstillstånd (en öfvertygelse etc.); men vissa yttre föremål hafva af samhället utrustats med en särskild bevisande kraft, och detta just för att den på dem stödda öfvertygelsen skall blifva säkrare resp. vinnas på ett bekvämare sätt än den öfvertygelse, som ej har föremål af dylik potenserad beviskraft att hålla sig vid; just därför behöfva också dessa till *bevismedel* särskildt utvalda yttre föremål ett särskildt straffrättsligt skydd. — En konsekvens af *F*'s ståndpunkt är bl. a., att han hänför *varuförfalskning* till «förfalskning i i. m.» (j. o. s. 45), därvid sålunda öfverensstämmande med *C.C.C.* (j. o. s. 42). — Från förfalskning skiljer *F*. däremot myntbrotten, hvilka han, visserligen med någon tvekan, i enlighet med då herskande mening, ställer bland statsförbrytelser. — I det hela utmärker sig sålunda åsigtens därigenom, att den sammanfattar förfalskning och bedrägeri under synpunkten af ett *erroruppväckande*, *hvilket såsom sådant är straffbart* (o: kränkning af en fingerad rätt till sanning), samt att den, såsom det för förfalskning i i. m. specifika fordrar, att detta erroruppväckande åstadkommes genom *förändring af yttre föremål*. Det mot den rådande uppfattningen i Gem. Recht oppositionella låg dels i den vidsträckt bestämningen af det gemensamma begreppet, dels, och framför allt, i försöket att uppdraga och på nämnda sätt begrunda ett särskiljande af förfalskning i i. m.

Kort efter det att den af Gem. Recht representerade sammanslagningen, utan någon som helst begreppslik åtskilnad, af bedrägeri och förfalskning, på detta sätt blef föremål för angrepp inom den Tyska teorien själf, skedde ett indirekt angrepp af väsentligen annan innebörd genom den inverkan, som utöfvades af den Napoleonska *C. pénal* af 1810. Denna lag hade, i det den mera klart och medvetet utbildat den ofvannämnda tendensen i Franska rätten, hvilken äfven i *C. pén.* 1791 tagit sig uttryck, likasom nyss skildrade oppositionella

riktning inom den Tyska teorien begreppsligen skiljt förfalskning från bedrägeri, men den hade fattat förfalskningsdeliktets väsen på alldeles annat sätt och på grund häraf icke, såsom *Feuerbach*, ställt förfalskning och bedrägeri såsom närmaste sidoordnade afdelningar af en vidsträcktare deliktart, utan uppfört dem på vidt skilda ställen i systemet. *C. pénal* indelar nämligen alla *crimes et délits* i *c. et d. contre la chose publique* och *c. et d. contre les particuliers*. Den förra hufvudafdelningen delas i 3 kapitel: 1) *c. et d. contre la sûreté de l'Etat*, 2) *c. et d. contre la Charte constitutionnelle*, 3) *c. et d. contre la paix publique*; i sistnämnda kap. har förfalskning (*faux*, innefattande äfven myntförfalskning) sin plats, jämte embetsbrott, brott mot offentlig myndighet, lösdrifveri, bettleri etc. Bedrägeri åter har sin plats inom andra hufvudafdelningen (*c. et d. contre les particuliers*), inom gruppen *c. et d. contre la propriété*.

Från denna den Franska strafflagens ståndpunkt var det onekligen ett icke allt för stort steg (isynnerhet då man lärde sig att såsom en särskild hufvudafdelning utsöndra förbrytelser «mot det borgerliga samhället»), att bestämma förfalskningsdeliktets angreppsobjekt såsom *bevismedel, grundläggande för fides publica* (i det borgerliga samhället). Det är så mycket mindre tvifvel underkastadt, att denna riktning inom den Tyska teorien, hvilken i sin ordning opponerade mot den Feuerbachska oppositionen, i det att den, i afseende på det inbördes förhållandet mellan bedrägeri och förfalskning, aflägsnade sig vida längre än *Feuerbach* från den ståndpunkt, som intagits af *Gem. Recht* under 1600- och 1700-talen, väsentligen påverkades af *C. pénal*, som hithörande författare ofta åberopa sistnämnda lag. I teorien vann denna ståndpunkt, småningom utbildad genom *Mittermaier*, *Köstlin*, *Ortloff*, *Hälschner* o. a., temligen hastigt öfverhand öfver den Feuerbachska, som dessförinnan tillbakaträngt (men icke utträngt) den i *Gem. Recht* häfdvunna åsigten

om bedrägeri- och förfalskningsbrottens oskiljaktighet eller rättare identitet. Redan *Bay. Str. L.* 1813, i detta fall afvikande från *Feuerb. Lehrb.*, intog en sedan i partikularlagstiftningen ofta återkommande förmedlande ståndpunkt, i det den förde förfalskning af mynt och offentliga handlingar till brott mot «*öffentliche Treue und Glauben*», hvilka åter sattes såsom en afdelning af «*offentliga eller statsförbrytelser*»; förfalskning af enskilda handlingar däremot upptogs (§ 266) under bedrägeri; offentliga handlingar nämnas visserligen äfven i detta sammanhang (§ 268), men blott med hänvisning till annat ställe i systemet. Att gå längre, lät sig också knappast göra, så länge man ej såsom en särskild hufvudafdelning afsöndrat brott mot det borgerliga samhället: så länge alla brott indelades i brott mot *staten* och mot enskild person, kunde det väl tänkas att systematiskt hänföra förfalskning af offentliga, men knappast förfalskning af enskilda dokumenter till den förra gruppen. Den Franska strafflagen hade visserligen företagit en tvådelning af alla *crimes et délits* (j. o. s. 48), men den hade bestämt den ena hufvudafdelningen såsom brott (icke mot staten, utan) emot *la chose publique*, under hvilket uttryck i viss mån både statsförbrytelser och brott emot samhället kunde inrymmas. Fasthölls däremot *staten* såsom angreppsobjektet för alla de brott, som ej skulle anses riktade mot enskild person, så måste helt naturligt ett försök att åtskilja förfalskning och bedrägeri *antingen* leda därhän, att förfalskning af *statens* bevismedel (mynt, offentliga stämplat och handlingar etc.) fördes till statsförbrytelserna (en uppfattning, som hvad *mynt* beträffar, längesodan var häfdvunnen, j. o. s. 30, 39), under det andra förfalskningsbrott lämnades qvar bland brotten mot enskild person (därvid visserligen möjligheten fanns, och begagnades, att såsom särskildt *species* utbryta dem ur bedrägeribrotten och därmed sidoordna dem) *eller* också därhän, att man lät samtliga förfalskningsbrott (dock gemenligen med undantag af myntbrott, därvid

nyssnämnda häfdvunna uppfattning inverkade) qvarstå bland brotten mot enskild person (vanligen bland förmögenhetsbrotten) och nöjde sig med att bestämdt utsöndra och skilja dem från bedrägeribrotten.

Om den Tyska partikularlagstiftningen i vårt århundrade, från och med *Bay. Str. L.* 1813 till genomförandet 1871 af *RStGB.*, kan såsom gemensamt omdöme sägas, att nästan öfverallt en tendens visar sig att bryta med den i *Gem. Recht* rådande sammanslagningen af förfalskning och bedrägeri — en tendens, som emellertid i öfrigt ikläder sig mycket vexlande former. Till sin allmänna riktning låta partikularlagarna under nämnda tiderymd indela sig i *tre* grupper:

1) de som fortfarande intaga den gamla, i *Gem. Recht* rådande ståndpunkten: förfalskning uppfattas såsom ett (qualificerad) fall af bedrägeri. Bland nämnda lagar representeras denna ståndpunkt mest prononcerad af *Sachs.* 1838, men i hufvudsak (undantagande förfalskning af mynt och offentliga kreditpapper) ännu af *Österr.* 1852 (j. o. s. 17);

2) förfalskning uppfattas visserligen såsom förmögenhetsbrott, men *sidoordnas* med bedrägeri och skiljes sålunda bestämdt från sistnämnda brott. (*Enstaka* arter af förfalskning utaf offentliga bevismedel, särskildt myntförfalskning, hänföras stundom till brott mot staten.) Mest typiska för denna riktning äro *Bad.* 1845 och *Preuss.* 1851; dock kunna i hufvudsak äfven *Hess.-Darmst.* 1841 och *Sachs.* 1855 anses höra hit. Från nyssnämnda *Preuss.* lag har denna ståndpunkt öfvergått i *RStGB.* (j. o. s. 17);

3) förfalskningsbrottet uppdelas, så att förfalskning af (icke blott mynt, utan äfven) offentliga dokumenter fattas såsom brott emot det offentliga (staten eller det borgerliga samhället), under det förfalskning af enskilda handlingar fattas såsom förmögenhetsbrott. Hit höra, utom *Bay.* 1813 (och *Oldenb.* 1814), *Würt.* 1839, *Braunschw.* 1840,

Hannov. 1840, *Bay.* 1861. — Att denna uppfattning öfvergick i Norska Str. L. (1842) hafva vi ofvan funnit ¹.

Hvad beträffar *objektet* för förfalskningen, förekommer i dessa lagar endast undantagsvis (*Braunsch.* 1840) den generella bestämning däraf, som vi ofvan sågo representerad af *Feuerb. Lehrb.*, enligt hvilken hvarje »förändring af *sak*» kan konstituera förfalskning; gemenligen bestämmes förfalskningsobjektet endast genom uppräknning af särskilda fall, och äfven i nyssnämnda lag inskränkes väsentligen den praktiska verkan af den vidsträckt definitionen, därigenom att alla icke särskildt angifna fall bestraffas såsom politiförseelser (jfr. *Häberlin* Grunds. IV. § 167). — I afseende på dokumentförfalskningens konsummation, fordra några lagar helt generellt *begagnande* af det falska dokumentet; så afgjort *Würt.* 1839, och med enstaka undantag *Hess.-Darmst.* 1841, *Bad.* 1845, *Preuss.* 1851. *Österr.* 1852. Andra lagar fordra väl i fråga om privatdokument, men icke i fråga om offentliga dokument, *begagnande* för brottets konsummation; så *Braunsch.* 1840, *Hannov.* 1840. En tredje grupp af lagar anse genomgående brottet konsumeradt med förfalskningsåtgärden, fordra alltså aldrig *begagnande*; så *Bay.* 1813 (med *Oldenb.* 1814) samt *Sachs.* 1838 (med *Thür.* 1850) och 1855 ². — Bland de lagar, som skilja förfalskning från bedrägeri, behandla flertalet *begagnande af utaf annan förfalskad* dokument i realiteten såsom förfalskning; endast undantagsvis (*Würt.* 1839) afskiljes detta fall såsom bedrägeri. — Hvad det subjektiva re-

¹ Både vid närmast föregående och sistnämnda grupp förekommer, att förfalskning, resp. *sådan* förfalskning, hvilken såsom ett *del. sui gen.* afskiljts från bedrägeri, likväl återkommer under bedrägeribrotten såsom kvalificerande omständighet. Jfr. *Sachs.* 1855 Art. 285, 311 ff.; *Bay.* 1861 Art. 176 ff., 316³. Sistnämnda lag sammanför i Art. 316 bedrägeri, åstadkommet genom förfalskning, med bedrägeri åstadkommet, »mittelst Benutzung fremden Aberglaubens durch angebliches Geisterbeschwören» etc.

² Jfr. *Häberlin l. c.* och *H. Meyer* i *G.S.* 47 (1892), s. 115 ff.

qvisitet angår, torde om flertalet lagar få anses, att det bestämmes såsom *rättsstridig* afsigt; undantagsvis inskränkes det till afsigt att åstadkomma förmögenhetsskada (*Braunschw.* i fråga om förfalskande af enskild handling).

Frågan om nu gällande strafflagars ståndpunkt i afseende på förfalskningsbrottets systematiska ställning hafva vi ofvan behandlat; om deras ståndpunkt i afseende på brottets allmänna struktur, j. n. § 9 ff. Hvad angår teorien, så har den, på det hela taget, med en samstämmighet, hvilken är så mycket mer anmärkningsvärd, som förfalskningsinstitutet beträffande detaljerna är ett af straffrättens mest kontroverserade, anslutit sig till uppfattningen af *fides publica* såsom deliktets angreppsobjekt — således till den ståndpunkt, som kan anses vara om icke uttalad, så åtminstone förberedd af *Code pénal* ¹. Vid det närmare bestämmandet af den krets utaf delikter, som genom detta angreppsobjekt sammanhållas, saknas visserligen icke meningsskiljaktigheter: så har man stundom velat utsöndra myntförfalskning ², stundom indraga varuförfalskning ³ eller mened ⁴ o. s. v.

Inom den Tyska teorien har själfva kärnpunkten i den rådande åsigten, uppställandet af *fides publica* såsom det kränkta intresset, från skilda utgångspunkter angripits af *Löning* ⁵ och *v. Liszt* ⁶. Dessa förff. öfverensstämma däri, att de ställa «Urkundenfälschung» bland

¹ Jfr. t. ex. *Hülschner* D. Strafr. II, II, 513 ff.; *Merkel* Lehrb. § 140; *H. Meyer* Lehrb. § 156; *Stooss* Grundz. II, 307 ff.; *Garraud* Dr. pén. Fr. III, n. 55 s. 70; *Pessina* Elem. di Dir. pen. III, § 317.

² Så *Goos*, Spec. Straffer. j. o. s. 9.

³ Så *Geyer*, Grundr. II, 107 (§ 130).

⁴ Förut den herskande åsigten, t. ex. *Merkel* Holtz. Handb. III, 785. Ännu t. ex. *Berner* Lehrb. s. 579 (16 Aufl.). I allmänhet har på denna punkt en afgjord förändring inträdt (jfr. t. ex. *Merkel* l. c. och *dens.* Lehrb. § 160, s. 405); j. o. s. 5 n. 2.

⁵ *Löning* Grundr. § 155 (s. 123).

⁶ *v. Liszt* Falsche Auss. (Gratz 1877) s. 9; Lehrb. § 79 (s. 271, 6 Aufl.).

en grupp af brott (i öfrigt delvis olika hos de båda förff.), hvilka karaktäriseras därigenom, att brottsligheten ligger icke i angreppets objekt utan i dess medel, hvarvid likväl icke medlet, utan objektet skall innehålla det rättsligt skyddade intresse, som kränkes¹. Det torde emellertid icke kunna bestridas, att denna konstruktion innebär en *contradictio in adiecto*: om det intresse, som kränkes,

¹ Jfr. *Löning l. c.*: «Variierende Verbrechen . . . können gegen eine Mehrheit verschiedener Rechte gerichtet sein. Diese Variabilität der Rechtsverletzung erstreckt sich meist auf Verletzungen des Lebens, der Gesundheit und Freiheit, des Vermögens, z. Th. auch anderer Rechte. Die begriffliche Einheit der einzelnen hieher gehörigen Deliktsarten ist daher nicht bestimmt durch diese oder jene einzelne Art der Rechtsverletzung, sondern je durch ein der Erscheinungsform oder Begehungsweise, den benutzten Mitteln angehöriges Moment. Daraus folgt aber nicht, dass diese Delikte des Moments der Rechtsverletzung (d. h. der Verletzung subjektiver Rechte) überhaupt entbehrten». Detta sammanhänger med *Lönings* uppfattning af brottet såsom med nödvändighet innebärande en kränkning af annans subjektiva rätt. Jfr. *ib.* Vorw. V: «Jedes Verbrechen ist *Unrecht, Rechtsverletzung* . . . Jede Rechtsverletzung besteht begrifflich-notwendig in der *Verletzung einer Rechtspflicht* des Handelnden . . . Jeder rechtlichen Verbindlichkeit eines Subjekts muss nothwendig gegenüberstehen *das subjektive Recht, der Anspruch eines Anderen* auf Einhaltung oder Erfüllung dieser Verbindlichkeit . . . Eine Verletzung *objektiven* Rechts, die etwas Anderes sein soll als die Verletzung eines *subjektiven* Rechts, gibt es (abgesehen von StPO. § 376, CPO. § 512) nicht.» — Angående v. *Liszt*, jfr. t. ex. Lehrb. § 79 (s. 271, 6 Aufl.): «Zu diesen vier Gruppen tritt eine *fünfte*: die durch die *Art*, insbesondere durch das *Mittel*, nicht durch den *Gegenstand* der Angriffs gekennzeichneten Verbrechen: der *Missbrauch staatlicher Einrichtungen sowie menschlicher Entdeckungen und Erfindungen* zur Bekämpfung rechtlich geschützter Interessen [spärr. här]. Indem der Staat diese Handlungen mit Strafe bedroht und dadurch eine Gruppe eigenartiger Vergehungen schafft, stempelt er nicht etwa neue, bisher nicht vorhandene oder nicht geschützte Interessen zu neuen Rechtsgütern, sondern er vervollständigt die Rüstkammer der Waffen zum Schutze längst vorhandener und längst wenn auch ungenügend geschützter Interessen.» — Jfr. med denna ståndpunkt den ofvan (s. 45 n. 1) omtalade Feuerbachska.

verkligen faller alldeles utom medlet [Mittel] (Gegenstand: v. *Liszt*; j. o. s. 53 n. 1), hur är det möjligt att brottsligheten kan ligga i själfva användandet af medlet, eller, m. a. o., hvarför är användandet af detta medel brottsligare än användandet af hvilket annat medel som helst? — I själfva verket är det alldeles icke sagdt, att förfalskningens (uppnådda eller afsedda) resultat i och för sig — bortsett från den i medlet liggande kränkningsen af *fides publica* — innebär en lesion af något som helst *rättsligt skyddadt* intresse, t. ex. om borgenären, sedan han förlorat skuldebrevet, vill genom förfalskning tilltvinga sig prestationen af gäldenären, som förnekar skulden. Huru det här skall vara möjligt att utfinna något *utom medlet*, förfalskningen, liggande intresse, som genom deliktet kränkes, är ej lätt att förstå: att gäldenären blir i tillfälle att undandraga sig sin förbindelse, kan ej gärna utgöra ett *rättsligen skyddadt* intresse. Därför skulle borgenären, om han icke använt förfalskning, utan endast ett sådant listigt tillvägagångssätt, som eljes skulle betraktats såsom «svikligt förfarande», i det nämnda fallet icke hafva blifvit saker till bedrägeribrott enligt *Sv.* 22: 1. Men kan sålunda själfva *realisationen af en rätt* utgöra ett delikt, så är det klart, att denna realisation måste i och för sig innesluta ett angreppsobjekt, ett rättsligt skyddadt intresse, som kränkes (likasom t. ex. vid själfägt, *Sv.* 10: 20, där det kränkta intresset tydligen icke kan konstrueras såsom en innehafvarens rätt till besittning eller dyl.) — Frågan måste därför lösas på ofvan (s. 20 ff.) utförda sätt: föreligger, såväl objektivt som subjektivt sedt, ingen annan kränkning af rättsligen skyddadt intresse än den af *fides publica*, så uppkommer ett enkelt förfalskningsbrott; föreligger kränkning af *fides publica*, och dessutom afsigt att därigenom kränka annat rättsligen skyddadt intresse, så beror det på det beträffande rättssystemets positiva stadganden, huruvida det föreligger enkelt förfalskningsbrott eller konkurrens (eller

åtminstone partiell addition. j. o. s. 23) af förfalskning och *försök* till annat brott *eller* möjligen konkurrens etc. af förfalskning och annat brott; föreligger kränkning af fides publica och dessutom en därigenom åstadkommen kränkning af annat rättsligen skyddadt intresse. så uppstår konkurrens etc. af förfalskningen och annat brott. I alla händelser måste emellertid själfva *medlet*, oafsedt ett *in eventum* därmed angripet, utom detsamma liggande intresse, själf innehålla ett angrepp på rättsligen skyddadt intresse. för att det skall kunna blifva tal om förfalskning.

§ 6.

Förfalskningsinstitutets historiska utveckling i den Svenska rätten till 1734 års Lag.

Med undantag af de förut vidrörda stadgandena om förfalskning af gränsmärken, innehåller den Svenska medeltida landsrätten inga uttryckliga bestämmelser om förfalskning (men väl om varuförfalskning. jfr. t. ex. **U.** Kp. c. 1 och 2). Hvad beträffar gränsmärkeförfalskningen, har det redan anmärkts, att de stundom i de äldre Germanska rättskällorna (likasom antagligen äfven i den äldsta Romerska rätten) förekommande stränga straffen för detta brott, äro att uppfatta såsom qvarstående verkningar utaf den sakrala uppfattning däraf, som, enligt hvad andra omständigheter utvisa, under en förhistorisk tid varit rådande. Därigenom att denna sakrala uppfattning på vissa ställen åtminstone i sina verkningar lefde qvar, på andra icke, förklaras äfven den påfallande skillnad i straffens stränghet, som i fråga om detta brott framträdde i närbelägna landskap. **U.** och **Sm.** stadga, för delinqvent, som gripes å bar gärning, lifsstraff (därvid **Sm.** medgaf lösen mot 40 mark, men **U.** endast mot ett belopp som stod i målsegandens fria skön), under det **Wm.** I och II åtnöja sig med 3 marks böter. Brottets

konsummation genom själfva förfalskningsåtgärden. utan afseende på *begagnande*, följer af dess natur, men framgår dessutom särdeles tydligt genom straffbestämmelserna (i **U. Sm. Wm. II**) mot den, som gripes på bar gärning. **U.**, **Sm.** och **Wm. II** nämna uttryckligen äfven det fall, att någon *förfärdigar* falskt råmärke; **Wm. I** talar där- emot endast om att *riua ra*.

U. W. 18: 1. *Giör man ra ok rör a bolstaþ an- ners, ællr brytær hans ra ok rör, wærþær bar ok a takin, æru til sæx mannæ witni: þa ma han bindæ ok til tinæ föræ, ok þeræ sæx mannæ witni a han fyllæ, sum þær waru ok a saghu. Hawi malseghandi wald, hwat han will. hældær liff hans takæ ok upp hængiæ, ællr lösi sik wiþ hwaru lot, sum han wiþ kombær. Nu kan han sialff- wær undæn komæ, ok wærþæ klæþi aff hanum takin, ællr æru til twæggie mannæ witni: þa wæri sik mæþ atærtan mannæ eþe. Fuldær at eþe, böte atærtan markær. Nu ær æi afftækt til ællr witni: wæri sik þa mæþ atær- tan mannum, ællr bötæ sæx markær, ok þær læggins ra niþær, sum þer fyrræ laghu, mæþ domum ok skiælum.*

Sm. B. 23 pr.: *Hwar sum rywer ra a bolstaþe an- ners, æller gör annæn orællica, warþær gripin wiþ meit fullum witnum: þa scal syn þer til næmnæ. witnæ siþan synæmæn swa, at þær synis ra ruwin oc annær gör. Söke þa han, sum mannen grep wiþ raförning, þo [þo del. Schl.] meit VI manna witnum oc þrætylptum eþe. Giter swa sökt, þa misti þen halsin, sum ra gamblan vpcastade, oc nyæn giorþe annæn, æller löse sic meit XL markum. Gi- ter oc ei swa sökt, þa scal þen, sum sakin gifs, wæria sic meit eþe þrætylptum. Gitær han sic swa wart, wari saclös. Falz at eþe, böte sum skilt ær, oc han wari saclös, sum af tæct giorþe ¹.*

¹ Detta kap. behandlar »röra ruf i bolstaþa skiælum». I kap. 4 af samma balk talas däremot om grönsmärken bygrannarne emel- lan: »Nv æria men forar i akrum sinum, eller wapa wap i engium synis ræt i rawm oc ær wranct i niþiu, gielle ater þet han takit

Wm. I B. 20 pr.: *Hwar sum riuir ra ær sandir at böti þrea markir . riuir annat [annan Schl.] oc þrea markir, riuir þriþia oc þreu markir. gangi boot sum fyr. æki boot þy mere at han flere riuir.*

Wm. II B. 18: 1. *Gior man ra oc rör a bolstaþ annars, ællær ryfwær þön rör rætlica agho liggia, varþr bar oc atakin: böti III markær fore ett, oc swa fore annat, oc swa fore þriþia, ællær være mæþ eþe tolf manna oc læggins þær rör attær nyþær, som fyr lagho, mæþ domom oc skælom.*

Landslagarne intaga i afseende på straffet en förmedlande ställning. hvarvid emellertid **Chr.** är betydligt strängare än **ME.** **ME.** behandlar, efter hvad det synes, endast det fall, att gränsmärke flyttats; **Chr.** åter skiljer mellan detta fall, som bestraffas strängast, och det fall, att gränsmärke förstörts, utan att nytt gränsmärke blifvit satt. Ingen af **LL.** har behållit den i **U.** förekommande skilnaden i straffbarhet allt eftersom delinqventen greps å bar gärning eller icke.

ME. B. 22: 1. *Hwar sum riuer raom ællæ flyter tialdrum a bolstaþ annars, ok gör annan orætleka, varþer*

haver með mierzmannna eþe, oc wari saclös firi bot. Ligger wæþ a sama man i engium, wari samu lagh. Ligger a flere æn a en, wærin allir saclösir. Hwar sum raförning gör a annæn orætlika i deld enne, böte III marker, swa firi andra oc þriþiu, eller wæri þet með XII manna eþe. Ær þet giort vm alt gærpe, ei warþa eþa þes flere, oc ei bot þy mere. (Jfr. med straffbestämmelsen de ofv. i texten anf. ställena ur **Wm.** I och II. — Närmast till hands, såsom förklaring af skilnaden mellan cc. 23 och 4 c., ligger den olika vigten af gränsmärken mellan byar och gränsmärken mellan tegar i samma by, hvarom jfr. t. ex. **U. W.** 18 pr. Sammanhanget i c. 4 c. kunde emellertid snarare föranleda den förmodan, att *raförning* står i motsats till det föregående *synis ræt i rawn oc ær uranet i miþiu*, således endast afser det fall, att bonden icke nöjt sig med att på vägen mellan tvänne närmaste gränsmärken göra en utbugtning sig till godo, utan plöjt på andra sidan om själfwa gränsmärket. (*Schlyter* Gloss., s. v. *raförning*, har den motsatta uppfattningen, som visserligen har de etymologiska skälen för sig).

takin víþer með fullum vitnum, þa skal þer syn til næmna; vitna sua syna mæn, æt þer synis ra ríuin ællæ tiældra, ok annor ny gör, söke þo sik þen, sum aftækt giorþe, með tuæggia manna vitnum ok tolf manna eþe; giter sua sökt, böte þen, sum ra gambla ok tiældro vp kastaþe ok nya giorþe, fyrítighi marker; giter ok ei sik sua sökt, þa skal þen, sum sak gífs, væria sik með tolf manna eþe; giter han sik sua vart, vari saklös; falz aat eþe, böte fyrítighi marker, ok han vari saklös, aftækt giorþe.

Chr. B. 27: 2. Hwar som wtan lagha doma rifuir raa oc bort kastar, warder han tilwnnen meth witnom oc heretznempd, böte XL mark til treskiptis; riffuer han oc jnflyter a annars bolstadh, warder tilwnnen, som sakt ær: böte XL marc oc hete tiufuir, oc wari aldre tings bæri eller witnisbæri. Vitis thet honom, och ær ey bar oc atakin, wæri sik meth XII manna ede, raade halfua nempdh hwar thera, eller böte, oc hete som sagt ær.

Af tillägget i **Chr.**: oc hete tiufuir etc. framgår, att åtminstone på denna tid den sakrala uppfattningen icke heller i vårt land löfde qvar i rättsmedvetandet, i det brottet fastnerra uppfattades analogt med stöld — alldeles såsom vi hafva funnit vara fallet i ett och annat modernt rättssystem, j. o. s. 11, 12. Om *Gul.* 89 j. o. s. 38.

De medeltida Svenska rättskällorna känna äfven ett annat brott, som rationelt betraktadt, bör räknas bland förfalskningsbrotten, men af vår gällande strafflag (22: 2⁵) upptages bland bedrägeribrotten (hvarvid den fordrar *animus lucri*, men å andra sidan låter konsummationen inträda med själfva förfalskningsåtgärdens fullbordande), nämligen att lägga märke å det som hörer annan till. I Landskapslagarne och **ME.** behandlas detta brott i hufvudsak lika: någon särskild *animus* nämnes icke och straffet är högst 3 marks böter. I **Chr.** däremot fordras *animus lucri*, och brottet bestraffas såsom tjufnadsbrott, således en betydlig skärpning. Äfven enligt **Chr.** inträder emel-

lertid konsummationen med själfva förfalskningsåtgärden. Brottet nämnes äfven inom stadsrätten, j. n.

U. W. 27 pr. *Læggær man mærki a mærki annærs, hwat þingi þæt hælzt ær, döþu ællr quiku: böte þæn þre markær, ællr dyli mæþ tiu mannum. allt þæt bætræ ær æn halwær öre, þæt ær þriggie markæ bot. ær þæt halfwær öre ællr minnæ, þre öre bot at.*

Sm. B. 29: 1 öfverensstämmer, i afseende på innehållet. fullkomligt med **U.**

H. W. 22 pr. *Lægger mærki a mærki annars, hwat þæt ær döth æller quikt: böte III marker, æn þæt ær bætræ æn halfwör öre. ær þæt halfwör öre æller minnæ, böta III öre æller dyli mæþ III mannum. æller þriggie öre boot dyliæ mæþ III mannum, ok III marka boot mæþ XII mannom.*

ME. B. 32: 1. *Lægger man märke a annars märke, hwat þinge þet hælzt ær, döt ællæ quikt, ær þet bætræ æn haluer öre, böte þre marker, ællæ dyli mæþ siæx mannum; ær þet haluan öre vært ællæ minna, böte þre öra, ællæ dyli mæþ þriggia manna eþe.*

Chr. B. 43 pr. *Leggir man merke a annars manz tingh, döth eller quikt, oc wil sik swa annars manz ting til egna, eller legger merke a annars manz merke ath forwilla thet meth; wærdir han bar oc atakin, eller ledis til hans meth fullom skælom, stande tiuþs ræth fore, eptir thy thet wært ær. Nu witis thet honom oc hin dyl fore, ær thet wært X marker eller meer, dyli meth XII manna ede, eller böte XL marc; ær thet III marc wært eller meer, dyli meth IX mannom, eller böte XII mark; ær thet öre wært, böte III marc, eller dyli meth VI mannom; ær thet half öre wært eller minne, dyli meth threm mannom, eller böte VI öra.*

Bestämmelser om rättsstridigt förfarande vid mätande och vägande förekomma stundom i landsrätten samt i alla de medeltida Svenska stadslagarne. **Bj.** och **VS.** åtskilja emellertid icke uttryckligen egentlig förfalskning från ett

blott bedrägligt förfarande. **ME.** Stadslag har på denna punkt temligen utförliga bestämmelser. Begås brottet i tjänsten utaf någon af de båda män, som skola väljas för att »hafva all stadens märke och därmed märka», så är det konsummeradt i och med förfalskningsåtgärden; straffet är hängning »utan alla lösning», försåvidt delinquenten gripes på bar gärning; eljes 40 marks böter, hvilka, om delinquenten ej mäktar erlägga dem, förvandlas till kåkstrykning och förvisning. Begås åter brottet af privat person, så fordras för dess konsummation icke blott begagnande, utan skadas åstadkommande; i öfrigt graderas straffet, hvilket äfven här kan stiga till »hängning utan all lösen», dels med afseende på skadans storlek dels allteftersom delinquenten gripits på bar gärning eller icke.

Vg. II. Forn. XLV. *En ræt skiæppæ. oc rættær bismari. scal em alt landit raræ. oc hwar þem haur eig ræt siþan hun ær laghvarþer af foghotæ æ'lr hæwæzhöþingæ. böte attæ örtugher.*

Härmed öfverensstämmer till innehållet **Vg. III. 58.**

Bj. 38: 2. *Hwar minnæ stop hawær en ræt, giældi þre markær. hwar vanmatu giwer af vini, oc warþær forwnnin at, böte enæ mark til þræskiptis. fore wanmatu af mioþ och tramnæ höl sex öwæ. fore swænst öl þre öwæ. hwar sum at annare matu sæl, en rapit hawær sæt, böte þre markær.*

ib. § 4. *Fore wrættæn pundæræ, orættæn span, oc fore oræt bisman: böte þre markær. Hwar sum meþ merom spanni köper in ok mæter vt meþ minni spanni, wærþær þær gripin meþ: böte XL markær æller wæri sik meþ tolf mannum.*¹

¹ Bestämmelsen om den, som »meþ merom spanni köper in ok mæter vt meþ minni spanni», härrör uppenbarligen från den Tyska stadsrätten (likasom antagligen alla dessa bestämmelser). Det var där ganska vanligt, att ett högre straff åsattes det bedrägliga förfarande, som låg i dylikt användande af två slags falska mått,

VS. II. 27. So we befunden werd, oder vorwunnen, mid wichte oder mate, dede valsch sin: de löse sine hals ene werue, ander werue vor XL marken. mer to deme derden male mach he nicht dingen.

St. K. 16: 5. Falskar ok nokor then bisman, span, siel aam, ella hwat thet hælzt ær, i wikt ella maatto, som thöm mærker, ok wardher bar a takin medh siez manna witnom, wardhe hængder vtan alla lösning; wardher honom thet wiit, ok ær eig bar a takin, ok wardher fælder, gange eig liiff hans fore, vtan böte XL marker, ella wærie sik medh tolff manna edhe, æn eig æru witne til. Then som thetta witer androm ok orkar eig widher binda, böte XL marker peninga. Thesse twenne XL marker gange til treskiptis; en tridhiung taki malsæghanden, annan konungen, tridhia stadhen. Orkar hwarghin therra botum i thesso maleno, wardhe slaghin widher stupona ok flye stadhen.

ib. c. 17. Hwilken annar man som span, pyndara, siel aam, bisman, ellu nokra maato ella wikt falskar, ella luvot thet hælzt ær, ok gör ther medh enne marka peninga skadha, ok wardher taken widher færska gerning: han skal hængia vtan alla löösning. Gör han ther minne skadha medh, tha gange ther vm som vm annan thiwffnad. § 1. Wardher thet honom wiith, ok ær eig bar a taken, wærie sik medh tolff manna edhe; fældz han aat edhenum, böte XL marker til treskiptis malsæghandenom,

ett för inköp och ett annat för försäljning. Jfr. ish. *Köstlin* Abh. 130 n. 4. (Både i Lübeck, Hamburg och Bremen straffades, vid tiden för Bjärköarättens tillkomst, nämnda förfarande strängare, nämligen lika med stöld). — Redan Bj. innehåller, i omedelbart sammanhang med ofvanstående stadgande, en bestämmelse om varuförfalskning, hvilket brott, såsom äfven stundom förekommer i den medeltida Tyska stadsrätten, straffas strängare än någon art af bedrägeri vid mätande och vägande (§ 5: Hwilikin mapær sum mep in fulghit fals wærpær pripin, hwarie handæ fals þæt ær helstz: lösæ hals mep XL markum, æn til æru sex manne vitni æller væri mep tolf mannun).

konungenom ok stadhenom. Hwar som thet androm wi-ther, ok orkar eig til binda, böte XL marker, som för ær saght. Nw æn engin therra orkar botum, wardhe slaghen widher stupona ok flye stadhen.

Jfr. ib. Kp. 21: 4. *Hwar tunnobindare skal haffwa cet märke, hwar vm sik, som han skal sina tunnor, seelfat ok iærnfat medh mærkia, ok annur tholiken, tha the æru göra, swa at findz nokat therra eig swa ræt som thet skal, ær thet tunnor eller annat tholikt, tha skal ther vm ganga som vm annat falz i konungx balkenum.*

Stadslagen behandlar ganska utförligt det ofvan om-
talade brott att lägga sitt märke å annans sak. Den skil-
jer härvid mellan det fall. att någon «lägger sitt märke
å annans märke» (utan att utplåna detta senare), och att
någon utplånar annans märke och i stället åsätter sitt
 eget. Det senare behandlades betydligt strängare, nämli-
gen såsom de kvalificerade fallen af s. k. full tjufnad,
där hängning inträdde vid en half marks värde (stöld i
kyrka eller badstuga eller från husbonde. Thj. 3 pr.).
Det förra var belagdt med böter, som kunde förvandlas
till kroppsstraff och förvisning.

St. B. 15: 1. *Lægger mun märke a annars mans märke, hwaria handa thinge thet hælst ær, döt eller quikt, ær thet bætra æn halfuer öre ok minna æn mark, ok wardher bar a takin: böte thiughu marker til træskiptis malsæghandenom, konungenom ok stadhenom. Orkar han eig botum, wardhe slaghin widher stupona, ok ryme stadhin; wardher eig bar a takin, utan wardher with honom eller hæne, wær sik medh sex manna edhe; fællis han eller hon at edhenum, fællis til sakinna; orkar han eller hon eig botum, gange tha til ærfwdhis först fore malsæghandenom, swa fore konungenom ok stadhenom; ær thet marka wærdh, ok wardher bar a takin medh twiggia manna witnum, böte XL marker, som för war sakt, ok hete man eig thæs bætre, ella ryme stadhin ok miste öron sin badhin. Wardher honom ælla hæne thetta with, wæri*

sik medh sæx manna edhe; falz han ella hon at edhenum, ok orkar eig botum, wari ther vm lagh, som förra war sakt, at han eller hon til ærfædhis gange. § 2. Skær man ella hugger annars mans merke aff, ok sæter sith merke aa, ok kan eig redha fran sik aff hwem han thet fik, ok wardher takin medh sæx manna witnom, wardhe hængghder, æn thet ær half marka wærdhe; ær thet minna, gange som annar tiufnadher. Wardher eig bar a takin medh witnom, utan withis tho honom, wæri sik medh tholff mannom eller köpwitnum sinum, at han thet medh köpe fik ok annars eig; fældz han at edhenum, fællis til sakinna.

Rättsutvecklingen från **Chr.** till 1734 års Lag erbjuder såtillvida en likhet med utvecklingen af *falsum* i den Romerska rätten, som de många fall af förfalskningsbrott, hvilka småningom framträdde i rättspraxis. till största delen analogivis (således i öfverensstämmelse med det sätt, hvarpå sedan äfven **MB.** behandlades och måste behandlas — visserligen i den rakaste motsats till den moderna regeln *nulla poena sine lege*) knötos till de få bestämmelser, som innehöllos i **Chr.** och **St.**, nämligen (bortsett från gränsmärkeförfalskning) **Chr.** B. 43 (j. o. s. 59) och **St.** K. 16, 17; B. 15: 1 (j. o. s. 61 ff.) — hvilka bestämmelser, såsom vi veta, egentligen endast rörde dels mått och vikt, dels enskildt märke. Några hithörande frågor reglerades emellertid genom särskild lagstiftning; detta gälde isynnerhet myntbrotten, hvilka tidigt äfven hos oss började betraktas såsom *cr. maiestatis*. — På ena eller andra sättet hade sålunda, redan före 1734 års Lag, de flesta förfalskningsbrotten kriminaliserats. Att denna utveckling påverkades af den utländska rätten, näml. af den Romerska i dess recipierade gestalt, är utom tvifvel. j. n. § 7 pr.

Betrakta vi institutets ställning under tiden närmast före 1734 års Lag, så visar sig, med afseende på dokumentförfalskning, att rätten redan då tagit position till alla deliktets hufvudarter (med afseende på förfalsknings-

objektet): förfalskning af offentliga handlingar, af enskilda handlingar. af offentliga stämplor etc., af gränsmärken, af enskilda märken. Med afseende på förfalskning af *handlingar* hade det utbildat sig den uppfattning, hvilken äfven i Kongl. Råds Bref stadfästats, att deliktet, om skada skett, borde anses falla under **St. K. 17** (K. R. B. $13/6$ 1711); om ingen skada skett, var detta stadgande ej tillämpligt, men man dömde då efter **Chr. B. 43**, hvarvid straffet emellertid, åtminstone under den senare tiden, synes hafva fixerats till 40 marks böter (K. B. $12/12$ 1722). — Från denna regel fans ett undantag, som blef af vigt för den följande rättsutvecklingen. Det rörde *offentliga* handlingar, hvartill äfven räknades bankens sedlar. Detta brott skulle, vare sig skada skett eller icke, straffas högre än motsvarande fall af annan förfalskning, hvarvid emellertid förhöjningen var arbiträr (K. R. B. $3/7$ 1711). Vid sådana offentliga handlingar, som *pass*, *attester* o. d. inträdde, enligt rättspraxis (S. Hofr. Res. $4/6$ 1695, $5/11$ 1697), ingen förhöjning öfver de vanliga 40 marks böterna (såvida ingen skada skett). Sistnämnda arter af handlingar intogo således redan nu, inom de offentliga handlingarne, en särskild ställning.

Hvad angår *offentliga stämplor* etc., så straffades förfalskning af *stämpelpapper* enligt K. F. om stämpelpapper $23/12$ 1686. Förfalskning af *mått och vigt* var, såsom vi veta, behandlad i **St. K. 16, 17**. Sedan K. Plak. $10/3$ 1665¹ hade ett enhetligt justeringsväsen ge-

¹ Redan **St.** stadgade i K. XXV: «En pundare, eth bisman ok en span skal ganga vm alt riket.» Men denna bestämmelse vann icke efterföljd; olika, efter olika landskap eller städer benämnda mått omtalas alltjämt, likasom före **St.** Jfr. en upplysning i en uti flere handskrifna exemplar befintlig kommentar öfver **St.** från medlet af 16:de århundradet, *ad* K. 25: «Här ståår at thet är icke såå stoor kunst at giffwa een godh lagh, såsom thet är at komma honom på gångh och driiffwa honom. Förty om thänna pundare och bissmall skiädde alldrigh än här ij Sverige Endoch

nomförts i riket. I sammanhang därmed hade bruk af kasseradt mått etc. vid strängt straff förbjudits. Den skilnad som vid bestraffningen gjordes rörande brott i fråga om mått och vikt, sammanföll emellertid icke med den rationella skilnaden mellan förfalskning och bedrägeri; fastmera skilde man mellan å ena sidan begagnandet af *oriktigt mått* etc. (likagodt om justeringsmärket var förfalskad eller måttet ojusterat, kasseradt etc.), å andra sidan *oriktigt mätande* med riktigt mått (3 marks böter enl. St. Kp. 28).

Beträffande *gränsmärken* hafva vi ofvan sett, att förfalskning af dylika straffades enligt Chr. B. 27, att skilnad därvid gjordes mellan förstörande och flyttande af gränsmärken, och att den senare handlingen var belagd med strängare straff. Likaledes känna vi de bestämmelser (Chr. B. 43, St. B. 15: 1), genom hvilka förfalskning af *enskilda märken* sanktionerats.

Med afseende på *sättet* för missbruket är det otvifvelaktigt, att såväl förfärdigande af falskt dokument som partiellt förstörande eller tilläggande af tecken, med eller utan förstörande eller tillsats af underlaget för tecknen, straffades enligt nu nämnda bestämmelser (jfr. *Abrahamson* LL. s. 521); ovisst, hur det förhöll sig med totalt *förstörande* af dokumentet (utom hvad angår gränsmärken, där detta fall bestraffades lindrigare, j. o. s. 57). Ingen anledning finnes, att under ifrågavarande period s. k. *intellektuell* förfalskning förts under förfalskningsbestämmelserna; väl förekomma däremot enstaka fall af dylik förfalskning, hvilka bestraffades enligt särskilda Förordningar; så straffades t. ex. den, som ingifvit falsk rustningslängd på sina frälsegods, med konfiskation af de gods,

thet aff många Rijkzsens konungar och herrar haffwer warit tilbuddet.» — Angående senare försök i riktning af unifisering jfr. Norrk. R.Bsl. 1604 § 7; K. Mand. ^{18/1} 1605, ^{1/1} s. å.; K. Res. på Allm. besv. 1627 § 9; R. Bsl. 1638 § 7. — Äfven efter 1665 hade en mängd närmare bestämmelser i ämnet träffats.

hvilka uppgifterna rörde (Rust. O. 1686 § 5). *Förnekande* af hand och förskrifning omtalas i *Sjöl.* 1667 Sk. 9: 4: den som därtill varder förvunnen, har att erlægga *duplum* (väl i analogi med det Romerska: *lis inftiando crescit in duplum*). — Huruvida brottet ansågs *konsummeradt* genom själfva förfalskningsåtgärden, utan afscende på begagnande, låter sig ej med visshet afgöra. För denna uppfattning talar den ofvannämnda skilnaden vid bestraffningen, allteftersom skada skett eller icke; det är knappast antagligt, att under den senare synpunkten skulle kommit blott det fall, att falsariet verkligen begagnats och likväl «ingen skada skett». — *Begagnandet* af utaf annan förfalskad dokument likställdes i R. Bsl. 1638 § 7 uttryckligen med själfva förfalskandet.

Hvad *straffet* angår, modifierades detta, försåvidt det var bestämdt till tjufnadsstraff, genom åtskilliga senare Lagar, hvaribland särskildt den bekanta Str. O. 1653 § 3. Enligt denna inträdde lifsstraff vid ett värde af 60 D. Sm., äfvensom vid tredje resan stöld.

Myntförfalskning blef tidigare än öfriga fall föremål för särskild lagstiftning; under det de öfriga fallen länge till stor del öfverlämnades åt rättspraxis att analogiskt behandla, gjorde den äfven hos oss framträdande uppfattningen af myntbrotten såsom *cr. maiestatis*.¹ att regeringen tidigt fann sig föranlåten att uttryckligen sanktionera desamma — ej minst i syfte att skärpa straffen. Så behandlades myntförfalskning redan under medeltiden i Förordningar under senare hälften af 1400-talet², således kort efter antagandet af **Chr.—K.** Plak. 1⁶/₂ 1569 belägger nedsmältande af inländskt mynt med dödsstraff — en tydlig inverkan af den utländska rätten. **K. Plak.**

¹ Den första myntprägling i Sverige skedde på 1000-talet, genom Anglosaxiska myntmästare (jfr. *Falkman*, Om mått och vikt, I, 347); den första bekanta myntordning är Karl Knutssons 1449.

² *Calm. St.* 1474 § 9; *K. St.* 1⁰/₈ 1485 § 4; *K. St.* 1489 § 1; *K. St.* 1493 § 9.

²⁰/₁₂ 1671 mildrade straffet för detta fall till konfiskation af metallen och böter till fyradubbla värdet. Vid tiden närmast före 1734 synes väl förfärdigande, men icke annat förfalskande af mynt hafva bestraffats såsom *cr. maiestatis*; i andra fall synes man, efter K. F. ²⁹/₇ 1698, hafva nöjt sig med det vanliga förfalskningsstraffet, äfven såtillvida, att förfalskaren, där ännu ingen skada skett, undslapp med 40 marks böter. Att vid myntförfalskning konsumtionen ej förutsatte begagnande, kan anses för afgjort. Blotta (det dolosa) begagnandet af falskt mynt var genom sistnämnda K. F. belagdt med *arbiträrt* straff; behandlades väl sålunda aldrig såsom *cr. maiestatis*.

Vid tiden för utarbetandet af 1734 års Lag synes den Svenska jurisprudence i teorien fullkomligt hafva adopterat institutet *falsum*, sådant det samtidigt förefans i Gem. Recht. Såsom *Abrahamson* (s. 521 ff.) angifver institutets omfång, innefattar det 1) fall, som ingingo i det Romerska *falsum* och som, rationellt sedt, måste räknas till förfalskning: missbruk af offentliga och enskilda handlingar, af offentliga stämplat och märken, af gränsmärken, af enskilda märken, af mynt och sedlar; 2) andra fall, som tillhörde den Justinianska rättens *falsum*: falskt vittnesbörd, mutande af domare, vissa fall af bedrägeri; 3) fall, som i *C.C.C.* sammanförts med de till *falsum* hörande brotten (j. o. s. 42): varuförfalskning (men icke, såsom i *C.C.C.*, mened äfven i andra fall än falskt vittnesbörd); 4) bedrägeri öfverhufvud: «att någor på bedrägeligt sätt liuger sig något til». Alldeles som i Gem. Recht (j. o. s. 43) finna vi således *falsum* och stellionat sammanslagna, här utan ens en antydning om någon principiell skillnad mellan de olika fallen.

§ 7.

Svensk rättsutveckling från och med 1734 års
Lag till K. F. 1858.

Under sådana omständigheter kunde man kanske väntat, att 1734 års Lag, likasom i allmänhet den tidens Tyska lagstiftning skulle skapat ett institut, som omfattat «falsum i vidsträckt mening», däribland således både bedrägeri och förfalskning. Så blef emellertid icke förhållandet. Fastmera öfverraskar 1734 års Lag därigenom, att den dels icke kriminaliserat bedrägeribrottet in genere, dels uppställt förfalskning af handlingar såsom ett särskildt institut, utan allt yttre sammanhang med förmögenhetsbrotten. Hvad angår bedrägeri, hafva de med straff belagda särskilda fallen icke ens sammanställts i **MB.**; det är i de civilrättsliga balkarne, som man i allmänhet har att söka bestämmelserna om bedrägeri; så t. ex. i **HB.** beträffande bedrägeri i kontraktsförhållanden o. s. v. Delvis gäller detta samma om det egentliga förfalskningsområdet. Här innehåller emellertid **MB.** förfalskning af mynt (kap. 7) och handlingar incl. insegel (kap. 8), samt, på ett annat ställe (49: 3) förfalskning af enskilda märken. Öfriga fall af förfalskning förekomma, såvidt de i Lagen sanktionerats, på spridda ställen i andra balkar.

Hvad angår förfalskning af *handlingar*,¹ är det påfallande, att all dylik förfalskning, äfven af enskilda hand-

¹ **MB.** 8. § 1. Brukar någon falskeliga Konungens namn eller insegel, sig til nytto, eller annan til skada; miste äran, och straffes thertil man med tretio tu par spö, och qvinna med tiugu fyra par ris, eller tiugu fyra dagars fängelse vid vatn och bröd, antå at ingen skada theraf följer. Sker thet med Konungens Befalningshafvandes, eller någon Rätts namn, eller insegel; vare ock ärelös, och plichte man med aderton par spö, och qvinna med fiorton par ris, eller sexton dagars fängelse vid vatn och bröd. Bedraga the sig thetmed gods eller penningar til; stånda ock tiufsrätt.

§ 2. Hvar som förfalskar Rättens domböcker, tänkeböcker eller skrifter, eller Kronones räken-skaper och handlingar, som til

lingar, likasom myntbrotten behandlats bland statsförbrytelser; detta har väl emellertid snarare berott på tekniska än på principiella skäl (j. n. § 8). En egentlig gränslinie mellan offentliga och enskilda handlingar är icke dragen; endast *vissa* fall af offentliga handlingar äro särskildt framhåfda. Så har § 2 uppstått begreppet arkivhandlingar, bestämt på ungefärligen samma sätt som i gällande Lag (det heter likväl: «*Kronones* handlingar, som til allmän nytto och rättelse äro»). I § 1 hafva vissa expeditionshandlingar utsöndrats, nämligen handlingar, med «Konungens, Konungens Befallningshafvandes eller någon Rätts namn eller insegel». Att andra expeditionshandlingar än de nämnda, fördes under § 3 tillsammans med enskilda handlingar,¹ framgår uttryckligen af slutpunkten i § 3: «Gör han thet i embetes ärender; ligge i tveböte». Det iakttoogs äfven i 1700-talets rättspraxis (*Flinthberg* V, 164: privatperson, som förfalskat prestbevis, straffas enligt 8: 3). I § 3 sammanslås alla icke i §§ 1 och 2 undantagna handlingar under den generella benämningen «*skrifter*». Att Lagen likväl icke haft andra «skrifter» i sigte, än sådana, som genom sitt innehåll framstälde sig såsom *bestämda* till bevismedel, torde, efter de i § 3 uppräknade exempel (då med *bref* här, i mot-

allmän nytto och rättelse äro; varde stäkl i halsjärn vid en påla, och plichte med arbete vid Konungens Slott eller Fästning på vissa åhr, eller hela sin lifstid, som gierningen är til.

§ 3. Utplånar, tillsätter, eller förändrar någor annars namn, eller insegel, eller på annat sätt förfalskar böcker, räkningar, förskrifningar, bref, och andra skrifter, eller sönderrifver och förbränner them, och skrifver andra i stället, at dermed skada giöra; miste äran, och böte fyratijo daler, gælde ock skadan åter. Gör han thet i embetes ärender; ligge i tveböter.

¹ I praxis synes den uppfattningen hafva förekommit, hvilken emellertid ogillades i högsta instans, att orden i slutet af § 3, «gör han thet i embetes ärender» etc., skulle afse all förfalskning af de under denna § hörande offentliga handlingar, vare sig den företogs af embetsman eller privatperson. Jfr. K. M. Utsl. ¹⁰/₁₀ 1794 (*Flinthberg* V, 165; *Norell*, 94).

sats till § 4, säkerligen menas skuldebref, qvittobref, vaxelbref o. d., likasom med *böcker* naturligtvis handelsböcker) och efter tidens allmänna uppfattning (för hvilken en längre gående generalisering af dokumentsbegreppet var främmande) kunna tagas för gifvet; icke heller gifver 1700-talets rättspraxis anledning till en annan uppfattning.

Förfalskning af vissa arter af handlingar, såväl offentliga som enskilda, omtalades i den följande speciella lagstiftningen. Så «permissionspass, värfningspatent, kapitulationsbevis» i KrigsArt. ³¹/₃ 1798, 10: 19; assignation på banken, i K. F. ¹⁰/₁₂ 1741, § 3; orlofsedel i K. F. ¹⁷/₈ 1757 och Legost. ²³/₁₁ 1833, § 30 (på båda ställena med hänvisning till **MB.** 8: 3). — Ett särskildt fall af användande utaf falskt pass omnämnes i **BB.** 28: 14. ¹

Hvad beträffar sättet för missbruket, så nämnes i **MB.** 8 *förstöring* icke vid de särskildt utmärkta fallen af förfalskning utaf offentliga handlingar; väl däremot i § 3, där det likväl efter ordalagen förutsättes, att förstöringen af den äkta handlingen varit förenad med förfärdigande af en falsk handling. Förfärdigande i *diktad persons namn* uppfattas i 1700-talets rättspraxis (åtminstone i högsta instans) såsom förfalskning, och straffas efter 8: 3 — således i olikhet med nu gällande Lags ståndpunkt; K. B. ⁴/₁₀ 1785 (*Flintberg*, V, 164). — «*Intellektuell*» förfalskning kan anses innefattad i § 3, nämligen såsom begången af embetsman. Fullt otvetydigt är detta visserligen icke efter Lagens bokstaf, men rättspraxis visar, att det så uppfattades (K. Råd. Prot. ¹⁸/₁₁ 1788, se *Flintberg* V, 167: prest, som författat oriktigt sockenstämmoprotokoll, straffas enligt 8: 3 med ärelöshet och två gånger 40 dalers böter). Särskilda fall af intellektuell förfalskning behandlades i speciell lagstiftning, t. ex. falska attester, utfärdade af stads-, regements- eller

¹ **BB.** 28. § 14: Hvar som genom falskt pass, eller annat svek, tager fri skiuts eller förtäring af gästgifvaren eller allmogen; böte hundra daler, och för svek sitt särskilt, som thet är til.

amiralitetsfältskärer (K. Res. på Allm. besv. ²⁶/₁₁ 1756, § 53); osannfärdig rapport till annans förfång, utgifven af officer eller underofficer (KrigsArt. ³¹/₃ 1798, 2: 29); orlofsedel af osant innehåll (Legost. ²³/₁₁ 1833, § 24) o. s. v. En viss tendens synes hafva funnits i rättspraxis att straffa falskt begagnande af pass, prestbetyg och dylika handlingar efter MB. 8: 3. Ännu 1842 dömde såväl Kristianstads R.R. som HofR. ö. Sk. o. Bl. en person, som använt ett för annan utfärdadt prestbetyg, skyldig till förfalskning efter nämnda §, hvaremot *H.D.* fann honom, då detta förfarande ej vore att hänföra till förfalskning, ej kunna i den delen till ansvar fällas (*Schmidt*, XV, 57); 1855 dömdes en person, för samma åtgärd, af Underrätten skyldig till förfalskning efter 8: 3, hvaremot Göta HofR. och *H.D.* funno åtgärden ej kunna till förfalskningsbrott hänföras (*ib.* XXVIII, 446). — *Nekande af hand och förskrifning* ansågs ej, lika litet som i nu gällande Lag, såsom förfalskningsbrott. Fallet omtalas emellertid såsom «brott» i UB. 4: 2, ¹ men utan hänvisning till bestämdt lagställe. Antagligen afdömdes det i analogi med HB. 11: 2 ² (böter af halfva värdet). Genom K. F. ³⁰/₆ 1835 sanktionerades emellertid brottet i HB. 9: 11. ³

¹ UB. 4. § 2: Kommer man til Konungens Befallningshafvande med klart och ostridigt skuldebref, och är betalnings tiden redan ute; tå äger han genast niuta utmätning. Nekar skuldenär sin hand och förskrifning, och varder funnen med osanning; låte Konungens Befallningshafvande utmätning ske, och skiute brottet under Domaren.

² HB. 11. § 2: Nu nekar man till lånet, och finnes sedan, at han thet vitterliga innehafver; gifve thet ut, och gælde skadan åter, böte och thertil hälften af värdet.

³ Denna § erhöil då följande lydelse: «Fordrar någon den gäld, han vet gulden vara, eller nekar skuldenär sin hand och förskrifning och varder funnen med osanning; böte hälften af det han fordrat eller vägrat att gilda, målsegundens ensak.»

Lagens ordalydelse i **MB. 8** gifver närmast vid handen, att förfalskningsbrottet i fråga om handlingar skall anses *konsummeradt* i och med själfva förfalskningsåtgärden. Någon tvekan kan i § 1 uttrycket *brukar* (någor falskeliga Konungens namn eller insegel o. s. v.) väcka; det låter emellertid mycket väl tänka sig, att med *bruka namn* endast förstods att underteckna handlingen med namnet, således icke detsamma som att *bruka handlingen*. Tydligt är äfven, att om det i § 3 omhandlade brott, hvilket innefattar bl. a. förfalskning af mindre viktiga expeditionshandlingar, ansågs konsumeradt i och med själfva förfalskningsåtgärden, detta desto mera måste gälla om förfalskning af de viktigare, i § 1 omtalade expeditionshandlingar. Ett stöd för åsigten, att brottet, i öfverensstämmelse med Lagens ordalydelse, skall anses konsumeradt utan afseende på begagnandet, kan äfven hemtas därur, att Lagen angående de i § 3 nämnda handlingar uttrycker sig på samma sätt, som i § 2 angående arkivhandlingar, vid hvilka straffbarhet väl med stor sannolikhet kan antagas vara af Lagstiftaren åsyftad utan afseende på särskildt begagnande af falsariet. Äfvenså uttrycker sig Lagen på samma sätt i fråga om myntförfalskning (7: 1), som Lagen med all säkerhet afsett att straffa, äfven om ännu ej utprånglande skett. — Inträdande af *skada* föranledde i det uti 8: 3 sanktionerade fallet endast skadeståndsskyldighet (likasom vid myntförfalskning); i 8: 2 (arkivhandlingar) nämnes ingenting om skadas inträdande, men straffet bestämmes, inom en ytterst vidsträckt latitud, efter «som gierningen är til», hvilket tydligen innebär hänsynstagande bl. a. till skadas befintlighet, resp. storlek; vid de i 8: 1 omhandlade viktiga expeditionshandlingar är straffet detsamma, «äntå at ingen skada theraf följer»; men försåvidt förfalskaren beredt sig *fördel* af *förmögenhetsnatur*, föranleder detta tjufnadsansvar.¹ Detta sär-

¹ *Nehrman*, Jur. Crim. s. 365, sluter af denna bestämmelse, att »om the thermed giöra annan skada, böra the jämväl straffas sär-

skilda ansvar omnämnes icke vid §§ 2 och 3, hvar af alltså skulle framgå, att väl den, som genom förfalskning af domstols expeditionshandling, men t. ex. icke den, som genom förfalskning af domstols hufvudprotokoll eller af vaxel etc. beredde sig förmögenhetsfördel, skulle stånda tjufnadsansvar. Denna af ordalydelsen framgående uppfattning stöddes, för hvad angår § 3, af bestämmelsen beträffande vållad skada, som talar blott om skadeståndsskyldighet, men icke om särskildt straff. Emellertid visar sig, att rättspraxis på denna punkt varit osäker. K. B. ⁴/₁₀ 1785 (*Flintberg* V, 164) förklarar sålunda, i öfverensstämmelse med nyssnämnda uppfattning, en person, som genom falska assignationer på åtskilliga handelshus tillnarrat sig varor, hafva gjort sig, enligt MB. 8: 3. förfallen till att, jämte ärans förlust, böta 40 daler — således endast det i 8: 3 för själfva förfalskningen stadgade straff. Däremot jfr. K. B. ⁴/₂ 1763 (*Flintberg* ib., 163), om en person, som, genom att på falska orlofsedlar skaffa tjänstefolk platser, tillskyndat sig vinning. (Jfr. äfven *Flintberg* ib., 519).

Dolost *begagnande* af falsarium, hvilket i fråga om mynt uttryckligen nämnes, *men icke likställes* med själfva förfalskningen (7: 2), omtalas icke af Lagen i fråga om förfalskning af handlingar. Den förut rådande uppfattning att anse detta fall lika med förfalskning (j. o. s. 66) qvarblef emellertid: jfr. bl. a. K. Rådk. Prot. ²²/₁ 1787 (*Flintberg* ib., 164).

skildt therföre». Om det varit Lagens mening att vid 8: 1 helt generelt stadga kumulation af straffet för förfalskningen och för den därigenom eventuelt åstadkomna rättskränkningen, blir dess tystnad vid 8: 3 så mycket mera påfallande. Äfven *Nehrman* antyder vid sistnämnda lagställe icke med ett ord möjligheten af en konkurrens. — Vid 8: 2 löstes frågan utan svårighet genom den vidsträckt strafflatituden: »plichte med arbete vid Konungens Slott eller Fästning på vissa åhr, eller hela sin lifstid, som *gierningen är til*» (j. o. i texten).

Beträffande det subjektiva rekviritet, bestämmes det i § 1 (viktigare expeditionshandlingar) genom orden »sig til nytto, eller annan til skada»; i § 2 (arkivhandlingar) nämnes det icke; i § 3 (öfriga handlingar) heter det »at thermed skada göra». Härmed förstods *icke*, hvad den moderna lagstiftningen och teorien stundom uttrycker genom rekviritet »*rättsstridigt uppsåt*». Blotta afsigten att genom begagnande af falskariet framkalla rättsrelevanta verkningar ansågs icke för afsigt att *skada*. Sedan Underrätterna dömt en person efter 8: 3, för det han skrivit falskt prestbetyg, på hvilket en annan person blifvit »till båtsman legd till en ledig rote, samt fått tillstånd att gå till skrift», så förklarade K. M. i Br. ^{30/11} 1763 (*Flintberg*, ib. 165) nämnda lagrum i detta fall icke tillämpligt, eftersom ingen anledning fans, att förbrytelsen skett i afsigt att dermed skada göra (vid hvilket förhållande ett arbiträrt straff ådömdes). Å andra sidan ansågs skada icke liktydigt med förmögenhetsskada. Så straffades enligt 8: 3 en person, som, medan hans hustru ännu lefde, genom falskt prestbevis om hennes död sökt styrka sin hinderslöshet till nytt äktenskap: K. M. Utsl. ^{10/10} 1794 (*ib.*, 165). — Från denna ståndpunkt skulle man väl svårigen till **MB.** 8: 3 hafva hänfört det fall, att någon genom förfalskning af där omtalade handlingar sökte skydda en rättighet eller afvärja en rättskränkning.

Beträffande *offentliga stämpelar* etc. nämndes intet i **MB.** Förfalskning af *stämpelpapper* straffades fortfarande enligt förutnämnda K. F. 1686, jfr. K. F. ^{14/1} 1748, § 5. Brottet hänfördes genom K. F. ^{10/6} 1803, § 29, till **MB.** 8: 1. Jfr. vidare K. Kung. ^{16/5} 1835; K. F. ^{14/11} s. å.; K. Kung. ^{12/12} s. å. Ett särskildt fall af förfalskning utaf *kronomärke* omtalas **UB.** 8: 8.¹ Om förfalskning

¹ **UB.** 8. § 8: Hvilken som egenvilligt rubbar thet gods, som Konungens Befalningshafvande låtit i qvarstad sätta, eller med Kronomärke tekna; böte fyratijo daler: Orkar han ej böta; plichte

af kontrollstämplar handlade K. B. 18/7 1758. — Missbruk af *mått och vigt* omtalas HB. 8.¹ Här skiljes bestämdt mellan själfva förfalskningsbrottet, konsumeradt genom förfalskningsåtgärden (§ 3), och begagnandet, som bestraffades såsom stöld (§ 2). Stadslagens åtskilnad mellan det fall, att den som är förordnad att måtten »rätta och märka», och att annan person begått förfalskningen (j. o. s. 60), bibehölls; likaså lifsstraffet för den förre. I senare fallet skildes mellan åsättande af falskt märke och ändrande af »rätt krönt» mått och vigt: det förre straffades strängare. Bedrägeri vid mätande med ett »rätt krönt» mått belades med ett ringare straff (§ 4).²

Missbruk af *gränsmärken* behandlas i JB. 13.³ Här borttogs den gamla skilnaden i Chr. B. 27: 2 (j. o. s. 57)

med florton dagars fängelse vid vatn och bröd. Samma lag vare om then, som brukar Kronones märke, utan han hafver ther lof til.

¹ HB. 8. § 2. Brukar någor i handel, upbörd eller utgift, falskt mått eller vigt; straffes som för tinfnad.

§ 3. Falskar then mått eller vigt, som är förordnad at them rätta och märka; miste lifvet. Varder annar man tillvunnen at hafva satt Kronones märke å mått eller vigt; miste äran, och böte hundrade daler. Ändrar någor krönt mått eller vigt, och thet således falskar; varde ock ärelös, och böte femtijo daler.

² Med samma straff (10 dalers böter) belades enligt HB. 8: 1 innehaf af annat mått och vigt, än sådant som var »gilladt med Kronones märke». Härvid gjordes emellertid, så länge det blott var fråga om innehaf, ej om brukande, ingen skilnad mellan mått utan justeringsmärke och förfalskad mått, ej heller emellan i och för sig riktigt, och oriktigt mått.

³ JB. 13. § 2. Uptager, ändrar eller bortkastar någor, som til laga åhr kommen är, rör och råstenar, eller andra skiljemärken, af okynne eller sielfsväld; böte tiugu daler. Gör thet öfvermage, varde therföre näpst af föräldrar eller husbonda, i någon kronobettjentes närvaro.

§ 3. Nu rifver, flytter eller vrider then, som til laga åhr kommen är, rå och rör, eller skiljemärken, eller sätter andra neder, af arghet och illvilja, at thermed förvilla annars rågång; böte fyratio daler, och vare ärelös.

mellan förstörande och rubbade af gränsmärken; i stället skildes mellan att brottet begicks af arghet och illvilja (§ 3) *eller* af okynne och själfsvåld (§ 2); ärelösheten inskränktes till förstnämnda fall. Jämte förstörande och rubbade af gränsmärke nämnes äfven (hvilket icke varit fallet i **Chr.** j. o. s. 58) nedsättande af nytt gränsmärke.

Missbruk af *enskilda märken* nämnes i **MB.** 49: 3 bland tjufnadsbrott och behandlades såsom sådant.¹ Skilnaden i **St. B.** 16 (j. o. s. 62) mellan att lägga märke å annans märke *och* att med utplånande af annans märke åsätta sitt eget, har här bortfallit. — Om *varumärke* innehölls en bestämmelse i **HB.** 1: 11;² sammanhanget synes utvisa, att förfalskning af dylikt betraktats såsom närstående varuförfalskning, men mindre brottslig; under det varuförfalskning ådrog tjufnadsstraff, var förfalskning af varumärke belagdt med fixa böter af 50 daler; vid konkurrens med varuförfalskning inträdde kumulation. Närmare bestämmelser om förfalskning af varumärke gäfvos i K. F. ¹²/₁₂ 1835.

Beträffande *myntförfalskning*, som behandlades i **MB.** 7. utsöndrades närmast det fall, att förfalskningen verkstälts af »then, som myntning förtrodd är»; endast detta fall var belagdt med dödsstraff (§ 1). I öfrigt skildes, beträffande förfalskningsåtgärden, mellan förfärdigande af falskt mynt (§ 1) och «svikligt minskande» af äkta mynt (§ 4); i senare fallet inträdde arbiträr bestraffning (likväl med bestämda straffarter). Brottet var, enligt Lagens ordalydelse, i alla dessa fall *konsumeradt* med själfva förfalskningsåtgärden. I fråga om *begagnande* af falskt mynt, förfärdigadt af annan, afsöndrades såsom ett

¹ **MB.** 49. § 3: Läger någon märke å thet, som hörer annan til, dödt eller qvickt; eller lägger märke å annans märke, och vil sig ther med något tilägna; stånde tiufsrätt.

² **HB.** 1. § 11: Hvar som sätter annan handtverkares märke å sitt arbete, böte femtijo daler. Finnes ther i fiärd eller fals, plichte ther til som sagdt är.

särskildt brott (§ 3) det fall, att någon «varder med falskt mynt bedragen, och äntå han sådant märkt, gifver det sedan till en annan ut»; båda fallen straffades arbiträrt, dock med olika straffarter. Vid de arbiträrt straffade fallen invercade naturligtvis den eventuelt åstadkomna skadans storlek på bestraffningen; i öfrigt talas icke i något fall om särskildt straff för eventuelt åstadkommen skada, endast om skadeståndsskyldighet (i motsats till bestämmelsen i 8: 1 om förfalskning af vigtigare expeditiionshandlingar; j. o. s. 72).

§ 8.

Straffbalksförslagen och K. F. 7/9 1858, jämförda med 1864 års Strafflag.

Bortsedt från de partiella förändringar, som vid olika tillfällen genom speciell lagstiftning företogos i enskilda punkter, förblef förfalskningsinstitutet i nu skildrade skick ända till K. F. 7/9 1858. Denna K. F. betecknar såtillvida ett nytt skede, som genom densamma en mängd af de förut spridda fallen sammanfördes, hvarjämte bestämmelserna ändrades till hufvudsaklig öfverensstämmelse med de i Str. L. 1864 upptagna. Detta resultat utgjorde emellertid till stor del frukten af det genom Lagkomitén utförda lagstiftningsarbete, på denna punkt endast i jämförelsevis ringa grad modifieradt af Lagberedningen. Vi böra därför ej förbigå den gestaltning, som institutet, försåvidt angår dokumentförfalskning (s. 1), erhöll dels och hufvudsakligen i L. K.:s, dels äfven i L. B.:s förslag till Straffbalk. De fyra stadier, som vi hafva att åtskilja, äro således L. K.:s förslag (i dess definitiva gestalt ¹, 2 uppl. 1839), L. B.:s förslag (1844), K. F. 7/9 1858 och

¹ L. K.:s första, år 1832 tryckta Straffbalksförslag öfverensstämmer uti förevarande afseende i hufvudsak med det år 1839 tryckta. Skiljaktigheterna äro anmärkta i nästa not, omedelbart efter utdraget ur 1839 års förslag.

Str. L. 1864.¹ Den förändring, som sistnämnda Lag undergått genom L. ²⁰/₆ 1890, består som bekant, för

¹ Då straffbalksförslagen för somliga läsare antagligen äro mindre tillgängliga, inför jag här de i det följande återopade delar af desamma, äfvensom motsvarande bestämmelser i K. F. 1858.

L. K. (1839) 13 Kap. Om förfalskning af allmänna handlingar, mynt, penningssedlar, stämplat, präglar eller märken. 1 §. Den som, sig eller annan till nytta, eller att dermed skada göra, falskeligen skrifver allmän handling, eller sådan handling genom tillägg, utplåning eller annorledes förfalskar, eller å falsk skrift förskaffar sig underskrift eller besegling, hvarmed egenskap af allmän handling deråt beredes, dömes till straffarbete i tredje eller fjärde grad. 2 §. Brukar man, i afsigt som i 1 §. sägs, allmän handling, den man vet falsk vara; straffes som förfalskare. Gör förfalskaren sjelf bruk af handlingen; vare den omständighet för honom såsom försvårande ansedd. 3 §. Med allmän handling förstås den, som skrifves eller utgår i Konungens namn, eller i Rikets Ständers eller deras afdelningars, eller i Domstols, Konungens Befallningshafvandes eller annan offentlig Myndighets, eller i särskild embets- eller tjenstemans, uti ärende, som till dess embete eller tjänst hör. 4 §. Den som, sig eller annan till nytta, eller att dermed skada göra, eftergör eller annorledes förfalskar Statens eller andra allmänna stämplat eller märken, hvarmed papper, varor, mått, vikt eller annat dylikt teknas skola; vare förfallen till straffarbete i fjärde eller femte grad. 5 §. Brukar man vetterligen förfalskade stämplat eller märken, som i 4 §. sagde äro, eller missbrukar man till bedrägeri ägta stämplat eller märken; straffes som förfalskare. Gör förfalskaren sjelf bruk af förfalskade stämplat eller märken; vare den omständighet för honom såsom försvårande ansedd. 6 §. Har någon, utan behörigt uppdrag, förfärdigat stämplat eller märken, som i 4 §. sagde äro; straffes, ändå att han om brottsligt uppsåt ej öfvertygad varder, med böter eller fängelse. 7 §. Straffbestämmelserne i 1, 2, 4, 5 och 6 §§. skola ock tillämpas, om norrske allmänne handlingar, stämplat eller märken varda eftergjorde, förfalskade eller missbrukade, som der sägs. Förfalskning af annan utländsk offentlig Myndighets handling, eller bruk af sådan vetterligen falsk handling, straffes efter 26 Kapitlet. — — — 16 §. Nu komma de i detta Kapitel nämnde stämplat, märken, formar eller andre verktyg, som äkta äro, någon lofligen tillhanda: hörer honom ej till att dem vårda, och lemnar han dem ej af till Konungens Befallningshafvande eller i annan allmän vård; böte till femtio

hvad angår 12 Kap., hufvudsakligen i en mildring af straffen.

Riksdaler. Lag samma vare, om den, som blifvit betrödd att förfärdiga slika stämplat, präglar eller märken, icke aflemnar dem omedelbart till det Embetsverk, som dem beställt, eller till dess kända bud eller tjenare, eller ock annorledes missvårdar dem, eller de verktyg, hvarmed de förfärdigas, så att missbruk deraf ske kan. 17 §. Med falska stämplat, märken eller formar, eller andra till förfälskning ämnade verktyg, så ock med hvad genom förfälskning tillkommit, skall så förfaras, att missbruk deraf ej ske kan. 18 §. Den, som gjort sig förfallen till straff efter 1, 2, 4, 5, 8, 9, 10, 11 eller 12 §., skall ock dömas medborgerligt förtroende för alltid förlustig.

24 Kap. Om bedrägeri. 1 §. Hvar som, genom antagande af falskt namn, stånd eller yrke, eller genom annat falskt föregifvande eller svikligt förfarande, bedrager sig till penningar eller annan egendom, eller förlust af egendom annan tillskyndar; straffes, om värdet af det han bedragit sig till, eller af den andras förlust, ej stiger öfver fem Riksdaler, med böter, och om det stiger öfver fem Riksdaler, med fängelse eller straffarbete i femte grad. Vid tillämpning af straff å ringare bedrägeri under en lagföring, skall den grund följas, som i 22 Kap. 3 §. stadgad är. 2 §. Såsom bedrägeri skall anses och efter 1 § straffas: — — — 2. om man falskeligen nekar sitt namn under skriftlig förbindelse. 3. om man uppsåtligen, till förfång för annans rätt, förstörer eller gör obrukbara de handlingar, hvarå den sig grundar. — — — 9. om man lägger märke å det, som hörer annan till, eller utplånar annans märke, att sig något dermed tillägna. — — — 5 §. Gör man uppsåtligen orätt i mätande, räknande eller vägande, vid handel, eller eljest då varor emottagas eller lefvereras; dömes till fängelse eller straffarbete i femte grad. Brukar man, i fall som nu sagde äro, veterligen förfälskadtt mått, mål eller vikt; vare lag som i 13 Kap. 5 §. skils. — — — 13 §. Rifver, flyttar eller vrider man, i bedrägligt uppsåt, rå och rör eller andra gränsemärken, eller märken, som till betecknande af bestämd vattenhöjd satte äro; dömes till straffarbete i femte grad. Samma lag vare om den, som sådana märken falskeligen sätter. 14 §. Sätter någon olofligen å tillverkning, som till salu hålles, annans märke, än rätta tillverkarens; straffes med böter. — — — 22 §. Uppgifver någon, i orlofsedel eller annan enskild handling, som i 26 Kap. 2 §. nämnes, hvad han vet osantt vara, och deraf annan missledas

L. K:s förslag (1839, Kap. 13, s. 24 ff.; Kap. 24, s. 46 ff.) intager, i afseende på förfalskningsbrottens sy-

eller skadas kan; straffes med böter. 23 §. De mål, som i 1, 2, 3, 4, 9, 11, 15, 16 och 21 §§. nämnde äro, må ej åtalas af annan än målsägande. — — — 24 §. Den, som gjort sig förfallen till straff efter 7, 8, 13, 18 eller 20 §., skall ock dömas medborgerligt förtroende för alltid förlustig. Pröfvas någon efter 1, 2, 5, 6, 9, 11 eller 17 §. hafva gjort sig till straffarbete skyldig; varde tillika dömd sådant förtroende å viss tid förlustig.

26 Kap. Om förfalskning af enskilda handlingar; så ock om missbruk deraf. 1 §. Hvar som, sig eller annan till nytta, eller att dermed skada göra, falskeligen i annans namn skrifver köpebref, testamente, kontrakt, skuldebref, vexel, invisning, kredit- eller qvittobref, handelsbok eller annan enskild handling, som till bevis om rättighet eller befrielse från förbindelse tjenar, eller genom tillägg, utplåning eller annorledes, förfalskar sådan handling, skall fallas till straffarbete i femte eller fjerde grad, och tillika dömas medborgerligt förtroende för alltid förlustig. 2 §. Sker förfalskning, som i 1 §. sägs, af annan enskild handling, såsom orloffsedel, betyg om god frägd, fattigdom eller sjukdom, eller annat dylikt; dömes förfalskaren till fängelse eller straffarbete i femte grad. 3 §. Brukar man, i afsigt som i 1 §. sägs, enskild handling, den man vet falsk vara; straffes som förfalskare. Gör förfalskaren sjelf bruk af handlingen; vare den omständighet för honom såsom försvårande ansedd. 4 §. Den som, sig eller annan till nytta, eller att dermed skada göra, olofligen bryter eller öppnar annans bref eller handling, som med försegling eller på annat sätt tillslutet är; straffes med straffarbete i femte grad: sker det eljest, med vilja, utan ondt uppsåt; vare straffet böter eller fängelse. Tager någon olofligen från posten ut annans bref och det uppsåtligen förstör eller undanhåller; vare lag samma. 5 §. Ej må brott, som i 4 §. sägs, åtalas af annan, än den, som brefvet afsändt, eller till hvilken det skrifvet är, eller af ägare till annan handling. 6 §. Pröfvas någon efter 2 eller 4 §. hafva gjort sig till straffarbete skyldig; varde och dömd medborgerligt förtroende å viss tid förlustig.

[Såsom olikheter mellan detta förslag och L. K:s första, år 1832 tryckta, bör följande anmärkas. Orden i 13: 5 (j. o.): *eller missbrukar man till bedrägeri ägtu stämplat eller märken* äro tillagda i L. K. 1839. Likaså sista punkten i 13: 1, 13: 5 och 26: 3: *gör förfalskaren sjelf bruk af handlingen* [resp. af förfalskade stämplat eller

stematiska ställning, en ståndpunkt, hvilken vid tiden för L. K:s arbete, inom den Tyska partikularlagstiftningen

märken], vare den omständighet för honom såsom försvårande ansedd. I 13:4 har L. K. 1839 tillagt ordet *annorledes*. Början af 26:2 lyder i L. K. 1832: *Sker förfalskning af annan enskild handling än i 1 § sägs*; men i L. K. 1839: *Sker förfalskning, som i 1 § sägs, af annan enskild handling*. — I 24 Kap. är 2 mom. af § 1 tillagdt i L. K. 1839; däremot undantogs i L. K. 1839 det i 24:22 nämnda brott från dem, som ej fingo åtalas af annan än målsegande (24:23). — Slutligen har 26:4 i L. K. 1832 följande lydelse: «Den som, sig eller annan till nytta, eller att dermed skada göra, olofligen bryter eller öppnar annans bref eller handling, som hans enskilda angelägenheter rör och med försegling eller på annat sådant sätt tillslutet är; straffes med fängelse eller straffarbete i femte grad. Sker det eljest med vilja, utan ondt uppsåt; vare straffet böter»].

L. B. (1844). 14 Kap. Om förfalskningsbrott. 1 §. Hvar som, sig eller annan till nytta, eller att dermed skada göra, falskeligen skrifver allmän handling, eller sådan handling, genom tillägg eller utplåning, eller annorledes, falskeligen förändrar, eller å falsk skrift förskaffar sig underskrift eller besegling, hvarmed egenskap af allmän handling deråt beredes, dömes till fängelse i tredje eller fjärde grad. Är ej bruk gjordt af den förfalskade handlingen; då må straffet nedsättas till fängelse i femte grad. 2 §. Var handlingen af mindre vikt, såsom resepass eller betyg om frägd, fattigdom, sjukdom eller annat dylikt, och har man förfalskningen gjort, för att dermed sig eller annan forthjelpa, eller underhåll, sjukvård eller annan slik förmån åt sig eller annan förskaffa; varde dömd till fängelse i sjunde eller sjätte grad. Är ej bruk gjordt af den förfalskade handlingen; då må fängelsestraffet ej sättas högre, än i sjunde grad. 3 §. Med allmän handling förstås den, som skrifves eller utgår i Konungens namn, eller i Rikets Ständers eller deras Afdelningars, eller i Domstols, Konungens Befallningshafvandes eller annan offentlig Myndighets, eller i särskild embets- eller tjenstemans, uti ärende, som till embete eller tjänst hör. 4 §. Den som, sig eller annan till nytta, eller att dermed skada göra, falskeligen i annans namn skrifver köpebref, testamente, kontrakt, skuldebref, vaxel, invisning, kredit- eller qvittobref, handelsbok eller annan enskild handling, som till bevis om rättighet eller befrielse från förbindelse tjénar, eller sådan handling, genom tillägg eller utplåning, eller annorledes, falskeligen förändrar, eller å falsk skrift förskaffar sig underskrift, hvarmed sken af gällande handling deråt

representerades af *Bay.* (1813) och *Oldenb.* (1814) samt af det Hannoveranska förslaget af år 1825 (j. o. s. 51), och

beredes, dömes till fängelse i femte eller fjerde grad. Är ej bruk gjort af den förfalskade handlingen; då må straffet nedsättas till fängelse i sjette grad. 5 §. Begår någon förfalskning, som i 4 § sägs, af annan enskild handling, än de der nämnda, såsom af orlofsedel eller betyg om frägd, fattigdom, sjukdom eller annat dylikt; vare straffet fängelse i sjunde grad. Är ej bruk gjort af den förfalskade handlingen; varde den omständighet, vid straffets bestämmande, såsom mildrande ansedd. 6 §. Brukar någon, i afsigt som förut sagd är, allmän eller enskild handling, den han vet falsk vara; straffes såsom hade han förfalskningen sjelf gjort. 7 §. Den som, sig eller annan till nytta, eller att dermed skada göra, eftergör eller annorledes förfalskar Statens eller andra allmänna stämplat eller märken, hvarmed papper, vara, mått, mål, vigt eller annat dylikt teknas skall, straffes med fängelse i fjerde eller femte grad. Är ej bruk gjort af det förfalskade; då må straffet nedsättas till fängelse i sjette grad. 8 §. Den som, i bedräglig afsigt, brukar falska stämplat eller märken, som i 7 § sagda äro, eller begagnar sig af stämpling eller märkning som falskeligen gjord är, eller missbrukar äkta stämplat eller märken, eller stämpling eller märkning som rätteligen gjord är, straffes som förfalskare efter 7 §. 9 §. Har någon, utan behörigt uppdrag, förfärdigat stämplat eller märken, som i 7 § sagda äro; straffes, ändå att han om brottsligt uppsåt ej öfvertygad varder, med böter eller fängelse i sjunde grad. 10 §. Straffbestämmelserna i 1, 2, 6, 7, 8 och 9 §§ skola ock tillämpas, om Norska allmänna handlingar, stämplat eller märken varda eftergjorda, annorledes förfalskade eller missbrukade, såsom der sägs. Förfalskning af utländsk offentlig Myndighets handling, eller bruk af sådan veterligen falsk handling, straffes efter 4 eller 5 §. — — — 19 §. Nu komma stämplat, märken, formar eller andra verktyg, som i detta kapitel omtalas och äkta äro, någon lofligen tillhanda: hörer honom ej till att dem vårda, och lemnar han dem ej af till Konungens Befallningshafvande eller i annan allmän vård; böte till femtio Riksdaler. Lag samna vare, om den, som efter behörigt uppdrag förfärdigat slika stämplat, märken, formar eller verktyg, underlåter att dem aflemna omedelbart till det Embetsverk, som dem beställt, eller till dess kända bud, eller ock annorledes dem missvårdar, så att missbruk deraf ske kan. 20 §. Med falska stämplat, märken, formar eller andra till förfalskning ämnade verktyg, så ock med hvad genom förfalskning tillkommit,

som i vår tid qvarstår bl. a. i No. (j. o. s. 8). L. K. för nämligen förfalskning af allmänna och förfalskning

skall så förfaras, att missbruk deraf ej ske kan. 21 §. Den, som till straff efter 1, 2, 4, 7, 11, 12, 13 eller 14 § dömes, vare ock förfallen till den påföljd, som i 2 Kap. 21 § utsatt är.

25 Kap. Om bedrägeri. 1 §. Hvar som, genom antagande af falskt namn, stånd eller yrke, eller genom annat falskt föregifvande eller svikligt förfarande, bedrager sig till penningar eller annan egendom, eller förlust af egendom annan tillskyndar, straffes med böter till tvåhundra Riksdaler eller fängelse i sjunde grad. Är bedrägeriet med synnerligen försvårande omständigheter förenadt; då må till fängelse i sjuende grad dömas. 2 §. Såsom bedrägeri skall anses och efter 1 § straffas; — — — 2. om man falskeligen nekar sitt namn under skriftlig förbindelse. 3. om man uppsåtligen, till förfång för annans rätt, förstörer eller gör obrukbara de handlingar, hvarå den sig grundar. — — — 9. om man, för att något dermed sig tillägna, lägger märke å det, som hör till annan till, eller utplånar annans märke. — — — 5 §. Gör man uppsåtligen orätt i mätande, räknande eller vägande, vid handel, eller eljest då varor emottagas eller aflemnas; dömes till fängelse i sjunde eller sjuende grad. Brukar man, i fall som nu sagdt är, veterligen förfalskadtt mått, mål eller vikt; vare lag som i 14 Kap. 8 § skils. 6 §. Brukar den, som handel drifver, mått, mål eller vikt, som ej behörigen stämpladt eller märkt är; straffes, ändå att ingen skada skett, med böter till tjugofem Riksdaler. — — — 14 §. Riffer, flyttar eller vrider man, i bedrägligt uppsåt, rå och rör eller annat gränsemärke, eller märke, som till betecknande af beständ vattenhöjd satt är; dömes till fängelse i sjuende eller sjunde grad. Samma lag vare om den, som sådant märke falskeligen sätter. 15 §. Sätter någon olofligen å tillverkning, som till salu hålles, annans märke, än rätta tillverkarens; straffes med böter. — — — 17 §. Den som, sig eller annan till nytta, eller att dermed skada göra, olofligen bryter eller öppnar annans förseglade bref eller handling, eller annat som honom enskildt angår och med försegling eller på annat sätt tillslutet är, dömes till fängelse i sjunde eller sjuende grad: sker det eljest med vilja, utan ondt uppsåt; vare straffet böter eller fängelse i sjunde grad. Tager någon olofligen från posten ut annans bref och det uppsåtligen förstörer eller undanhåller; vare lag samma. — — — 25 §. Uppgifver någon, i orlofsedel eller annan enskild handling, som i 14 Kap. 5 § nämnes, hvad han vet vet osantt vara, och deraf annan missledas eller skadas kan; straf-

af enskilda bevismedel till aldeles skilda delar af systemet. Förfalskning af offentliga handlingar. stämplat och

fes med böter. 26 §. Begagnar sig någon svikligen af orlofsedel, pass eller annat dylikt bevis, som för annan utgifvet är; straffes med böter eller fängelse i sjunde grad. 27 §. Brott, som i 2, 3, 4, 10, 12, 16, 18 eller 23 § sagdt är, må ej åtalas af annan än målsägande: ej heller må brott, som i 17 § sägs, åtalas af annan, än den, som brevet afsändt eller till hvilken det skrivet är, eller af den, som äger, i vård hafver eller emottaga skulle det, som eljest brutet eller öppnadt blifvit. — — — 28 §. Den, som till straff efter 8, 9, 14, 20, 21 eller 22 § dömes, vare ock förfallen till den påföljd, som i 2 Kap. 21 § utsatt är.

K. F. $\frac{1}{2}$ 1858. Om förfalskning. § 1. Den som, sig eller annan till nytta eller att dermed skada göra, genom tillägg, utplåning eller annorledes förfalskar eller ock förstör någon domstols eller annan offentlig myndighets dombok eller hufvudprotokoll, Kronans räkenskapsböcker eller andra sådana handlingar eller skrifter, som till allmän nytta och efter rättelse äro; dömes till straffarbete från och med fyra till och med åtta år. Förfalskar eller förstör embets- eller tjensteman, i afsigt, som ofvan är sagd, slika handlingar eller skrifter, som han under sin vård har; varde dömd till straffarbete från och med sex till och med tio år. § 2. Har någon antingen förfalskat allmän handling, som är utgifven i Konungens namn, eller i Rikets Ständers eller deras afdelningars, eller i domstols, Konungens Befallningshafvandes eller annan offentlig myndighets, eller i särskild embets- eller tjenstemans uti ärende, som till hans embete eller tjänst hör, eller å falsk skrift tillsatt eller annorledes förskaffat sig underskrift eller besegling, hvarmed sken af allmän handling deråt beredes; och har han af den falska handlingen, sig eller annan till nytta eller att dermed skada göra, bruk gjort; dömes till straffarbete från och med ett till och med fyra år. § 3. Var handlingen af mindre wigt, såsom resepass, eller betyg om frejd, fattigdom, sjukdom eller annat dylikt; och har man deraf sig begagnat för att sig eller annan forthjelpa eller underhåll, sjukvård eller annan slik förmån åt sig eller annan förskaffa; då skall till straffarbete från och med fyra månader till och med två år dömas. § 4. Den som falskeligen i annan persons namn skriver köpebref, testamente, kontrakt, skuldebref, vexel, invisning, kredit- eller qvittobref, handelsbok, eller annan enskild handling, som till bevis om rättighet eller befrielse från förbindelse tjenar, eller riktig sådan handling genom tillägg, utplåning eller

märken samt af mynt sammanföres och upptages bland brott mot det offentliga. Att L. K. härvid tänkt sig fides

annorledes förfalskar; eller å falsk skrift tillsätter eller förskaffar sig underskrift, hvarmed sken af gällande handling deråt beredes; varde, der han den handling, sig eller annan till nytta eller att dermed skada göra, begagnar, dömd till straffarbete från och med sex månader till och med tre år. § 5. Har man, på sätt i 4 § säges, skrifvit eller förfalskat samt begagnat annan enskild handling än de der nämnde, såsom orlofsedel, betyg om frejd, fattigdom, sjukdom eller annat dylikt; dömes till straffarbete från och med två månader till och med ett år. § 6. Brukar någon, i afsigt, som förut sagd är, allmän eller enskild handling, den han vet falsk vara; straffes så, som hade han förfalskningen sjelf gjort. § 7. Den som, sig eller annan till nytta eller att dermed skada göra, å papper, vara, mått, vikt eller annat, som med Statens eller andra allmänna stämplat eller märken tecknas, falskeligen dylika stämplat eller märken anbringar; eller förfalskar eller missbruka stämpling eller märkning, som rätteligen gjord är; eller förfalskar det, som i behörig ordning blifvit stämplat eller märkt; dömes till straffarbete från och med ett till och med fem år. Stämplat eller märker den uppsåtligen falskt, som stämpling eller märkning betrodde är; vare straffet sådant arbete från och med fyra till och med tio år. Är ej bruk gjordt af det förfalskade; må tiden för straffarbetet kunna nedsättas till hälften af den eljest för brottet stadgade minsta strafftid. Har man, i fall sist sagdt är, af egen drift förstört det förfalskade eller genom vidtagna åtgärder förebyggt all skadlig verkan deraf; vare från ansvar fri. § 8. Har någon, med vetskap om sådan förfalskning, som i 7 § sägs, i bedräglig afsigt det förfalskade begagnat; straffes så, som hade han förfalskningen sjelf gjort. § 9. Hvad i 2, 3, 6, 7 och 8 §§ är stadgadt ege ock tillämplighet vid förfalskning eller missbruk af Norriska allmänna handlingar, stämplat eller märken. I fråga om förfalskning af handling, som utfärdas af offentlig myndighet i annan Stat, eller bruk af sådan veterligen falsk handling; vare lag, som i 4, 5 eller 6 § sägs. § 10. Rifver, flyttar eller vrider man, i bedrägligt uppsåt, rå och rör eller annat gränsemärke, eller märke, som till betecknande af bestämd vattenhöjd satt är; dömes till straffarbete från och med ett till och med fyra år. Samma lag vare om den, som sådant märke falskeligen sätter. Varder embets- eller tjensteman, som betrodde är att rå och rör eller andra sådana märken, som ofvan sagda äro, sätta eller rätta, dervid beträdd med

publica såsom deliktets angreppsobjekt, frångår af Motiv. s. 43 och s. 80. A andra sidan har L. K., efter hvad

brott emot denna §; varde dömd till straffarbete från och med fyra till och med åtta år. — — — § 18. Har någon, antingen i uppsåt att begå sådant brott, som i 7 § sägs, eller att eftergöra eller förfalska mynt eller penningesedel, eller med vetskap om annans uppsåt till sådant brott, förfärdigat eller anskaffat stamp, märkjern, form eller annat verktyg, hvarmed förfalskningen verkställas skulle; och kommer ej brottet till fullbordan; varde ändå dömd till fängelse eller straffarbete från och med två månader till och med två år. Har någon utan behörigt uppdrag förfärdigat sådana stampar, märkjern, formar eller verktyg, som i föregående moment omtalas; varde, ändå att han om uppsåt eller vetskap, som der sägs, ej öfvertygad varder, dömd att böta från och med fem till och med etthundra riksdaler. Har man, i fall, som i denna § sägas, af egen drift det förfärdigade eller anskaffade förstört eller obrukbart gjort; vare från straff fri. § 19. Nu komma stampar, märkjern, formar eller verktyg, som i 18 § omförmälas och äkta äro, någon lofligen tillhanda: hörer honom ej till att dem vårda, bör han dem till Konungens Befallningshafvande eller i annan allmän vård aflemna; gör han det ej och varda de af annan, utan hans vetskap och vilja, missbrukade; böte från och med fem till och med femtio riksdaler. Samma lag vare, om den, som efter behörigt uppdrag förfärdigat olika verktyg, underlåter att dem aflemna till vederbörande, som dem beställt, eller dess kända bud, eller ock annorledes dem missvårdar och missbruk deraf sker. Missvårdar embets- eller tjensteman dylika verktyg, som under hans tillsyn äro, straffes därför som för annat tjenstefel. § 20. Med falska stampar, märkjern, formar eller andra till förfalskning ämnade verktyg, så ock med hvad genom förfalskning tillkommit, skall så förfaras, att missbruk deraf ej ske kan. § 21. Den, som till straff efter 1, 2, 4, 7, 10, 11, 12, 13, 14 och 16 §§ dömes, skall ock förklaras äran förlustig.

Om bedrägeri samt annan oredlighet. § 22. Hvar, som genom antagande af falskt namn, stånd eller yrke, eller genom annat svikligt förfarande bedrager sig till gods eller penningar, eller förlust deraf annan tillskyndar; dömes, der ej annorledes här nedan stadgas, till böter från och med fem till och med femhundra riksdaler eller fängelse från och med två till och med sex månader. Är bedrägeriet med särdeles försvärande omständigheter förenadt; då må till straffarbete från och med sex månader till och med två år dömas. § 23. Såsom bedrägeri skall anses och efter 22 § straffas;

af Motiv. s. 2 synes icke tänkt sig brott mot det borgerliga samhället såsom en särskild hufvudafdelning af brotten.

1:o) Om man, sig eller annan till nytta eller att dermed skada göra, begagnar eller beropar sig å veterligen falska sådana handlingar, som i 4 och 5 §§ omförmålas och i diktade personers namn skrifna äro; — — — 5:o) Om man uppsåtligen, till förfång för annans rätt, förstör eller gör obrukbara de handlingar, hvarå den sig grundar. — — — § 26. Gör man med uppsåt orätt i mätande, vägande eller räknande vid handel eller eljest, då varor emottagas eller aflemnas; varde, der brottet ej efter 8 § straffbart är, dömd efter thy i 22 § sägs. Beträdes Kronans uppbördsman eller edsvuren mätare med sådant brott, som sagdt är; må lindrigare straff än fängelse ej ådömas, och miste han derjemte embetet. Brukar man vid handel eller eljest, då varor efter mått och vigt skola aflemnas eller emottagas, sådant mått eller vigt, som ej är behörigen stämplat eller märkt; dömes, ändå att han om ondt uppsåt ej öfvertygad varder, till böter från och med fem till och med etthundra riksdaler. Var måttet eller vigten behörigen stämplat eller märkt, men ej omjusteradt, där sådan åtgärd skolat ega rum; böte ock, om det origtigt befinnes, efter thy nu sagdt är. § 27. Huru den straffas skall, som svikligen tager något från barn under tolf år eller från afvita; som, i uppsåt att något dermed sig tillägna, lägger märke å det, som hörer annan till, eller utplånar annans märke; som svikligen tager högre tull eller skatt än påbudet är; som drager under sig Kronans ingäld; som försnillar tull eller andra allmänna afgifter; eller som emot sina borgenärer brukar swек eller list; — derom är särskildt stadgadt. — — — 32 §. Den som, sig eller annan till pytta eller att dermed skada göra, olofligen bryter eller öppnar annans förseglade bref eller handling eller annat, som honom enskildt angår och med försegling eller på annat sätt tillslutet är; dömes till straffarbete från och med två månader till och med två år. Sker det eljest med vilja, utan ondt uppsåt, vare straffet böter från och med fem till och med etthundra riksdaler. — — — § 38. Sätter man olofligen å tillverkning, som till salu hålles, annans märke, än rättte tillverkarens; straffes med böter eller fängelse efter thy i 36 § stadgas. Är för brott, hvarom denna § handlar, tillverkningens förlust för visst fall särskildt stadgad; gälle ock det till efterrättelse. § 39. Uppgifver någon i orlofsedel eller annan sådan enskild handling, som i 5 § nämnes, hvad han vet osannat vara, och deraf annan vilseledas eller skadas kan; böte från och med fem till och med etthundra riks-

(ehuru L. K. polemiserar mot den «absoluta motsatsen af Stats- och Privatbrott», *ib.*). Här af förklaras, att af L. K. likasom på andra håll, där utgångspunkten var densamma, brott emot fides publica icke ansågos kunna förekomma vid andra bevismedel än offentliga, sådana som direkt stödde sig på Statens auktoritet. Förfalskning af enskilda handlingar sattes af L. K. bland förmögenhetsbrotten, dock såsom en särskild grupp (Kap. 26), skild från bedrägeribrotten.

Denna fördelning ändrades, till öfverensstämmelse med nu gällande Lag, i L. B:s förslag (1844). Förändringen berodde emellertid för ingen del på en förändrad principiell ståndpunkt. Tvärtom förklara Motiv. s. 28 ff., att lagstiftaren befinner sig inför det dilemma — såvida han vill sammanslå de i L. K. skilda arterna af förfalskning — att antingen föra de mot det offentliga riktade förfalskningsbrotten till brotten mot privata, eller ock föra de mot det enskilda riktade förfalskningsbrotten till brotten mot det allmänna; det heter visserligen sedan, att förfalskning i båda fallen är «i sig sjelf samma brott», men detta utföres icke närmare, och L. B. slutar med att åberopa då gällande Lags förfarande i **MB.** 8. Antagligen var det väl också sistnämnda omständighet, som förskaffade denna uppfattning seger (H. D. och Hofrätterna hade anslutit sig till L. K.; jfr. äfven *Wretmans* reservation, L. B. Prot. s. 130). Vår gällande Str. L:s behandling af frågan hvilar således icke på en med den

daler. § 40. Begagnar sig någon svikligen af orlofsedel, pass eller annat dylikt bevis, som för annan utgifvet är; straffes med böter från och med tjugu till och med tvåhundra riksdaler. — — § 43. Brott, som i 23 § 5 mom., 30 § 1 mom., 33, 34, 36, 37, 41 och 42 §§ omförmälas, må ej åtalas af annan än målsegare. Ej eller må brott, som i 32 § sägs, åtalas af annan än den, som brefvet afsändt eller till hvilken det skrifvet är, eller af den, som eger, i vård hafver eller emottaga skulle det, som eljest brutet eller öppnadt blifvit.

moderna uppfattningen öfverensstämmande åsigt om förfalskningsdeliktets väsen, utan snarast på det faktum, att offentliga och enskilda handlingar i 1734 års Lag varit sammanförda. — Vid den följande framställningen lämna vi bestämmelserna om penningförfalskning åsido.

Såsom vi veta, hade 1734 års Lag ej i princip skiljt emellan allmän och enskild handling, utan endast utsondrat tvänne arter af allmänna handlingar, nämligen arkivhandlingar och vissa expeditionshandlingar, under det öfriga expeditionshandlingar likställdes med enskilda. L. K. uppdrager däremot, såsom af det ofvannämnda framgår, en principiell gräns mellan allmän och enskild handling, men låter såväl skilnaden mellan arkiv- och expeditionshandlingar, som mellan de i **MB.** 8: 1 omnämnda, särskildt viktiga expeditionshandlingar och de öfriga falla.¹ Begreppet *allmän handling* definieras af L. K. (13: 3) på ett sätt, som ord för ord öfverensstämmer med definitionen i 1864 års Str. L. 12: 2, hvarvid emellertid definitionen i L. K. omfattar äfven arkivhandlingar (« . . . skrifies eller utgår . . . »). — Åtskiljandet mellan arkivhandlingar och expeditionshandlingar återkom icke heller i L. B. (jfr. emellertid *Spens'* reservation, L. B. Prot. s. 22), men väl i K. F. 7/8 1858 (med den skilnad, att i stället för «Kronones handlingar», **MB.** 8: 2, sattes «andra sådana handlingar», j. o. s. 69), hvarifrån det öfvergick i Str. L. Utsöndrandet af särskildt viktiga expeditionshandlingar (**MB.** 8: 1) återkom hvarken i L. B. eller sedan; däremot afsöndrades från och med L. B. (14: 2) den grupp af *mindre viktiga* expeditionshandlingar, som nu förekommer i Str. L. 12: 3 (med den skilnad.

¹ Jfr. L. K:s Mot. s. 44: «Då förfalskare af en handling i Konungens namn ej må antagas hafva för afsigt att förolämpa Majestätet, och en annan förfalskad allmän handling kan begagnas till lika groft bedrägeri, som den förra, har Commiteen ansett det ej med brottets objektiva beskaffenhet instämmande, att stadga någon specifik skilnad i bestraffningarna för dessa fall.»

att respass, som nämnes i L. B. och K. F. 1858, utesluts i Str. L.). — *Norska* offentliga handlingar likställdes redan af L. K. (13: 7) med Svenska (såsom redan genom K. F. 1/6 1819 skett med Norska mynt och sedlar). Förfalskning af andra utländska offentliga handlingar likställdes af L. K. (*ib.*) med förfalskning af enskild handling; äfven denna bestämmelse qvarstod i L. B., blef genom K. F. 1858 gällande lag och upptogs i Str. L. 12: 10.

Angående *enskild handling* har L. K. (26: 1, 2), i motsats till 1734 års Lag (j. o. s. 69), fullkomligt samma indelning (med alldeles samma exempel), som nu Str. L. 12: 4 och 5. Af vikt, såsom utvisande den synpunkt, hvarur de nu i Str. L. 12: 5 nämnda fallen ursprungligen afsöndrats, är L. K:s yttrande i Motiv. s. 80: «[ifrågasvarande handlingar äro . . .] af sådan beskaffenhet, att någon egentlig rätt eller förbindelse ej i dem kan grundas, och att man, genom förfalskning deraf endast söker bereda sig andras välvilja eller deltagande» etc. Härom jfr. ned. — L. K:s indelning gick, som nämndt, genom L. B. och K. F. 1858, oförändrad in i Str. L. 1864.

• Vi känna af det föregående, att 1734 års Lag ej upptagit missbruk af *stämplar och märken*, vare sig allmänna eller enskilda, bland förfalskningsbrotten (insegel hade nämnts, men endast såsom åsatta handlingar). Redan L. K. intager häruti i hufvudsak den ståndpunkt, som sedan blef den gällande Lagens. Den betraktar (naturligtvis med fullkomlig inkonsekvens) visserligen missbruk af *allmänna*, men icke missbruk af *enskilda* stämplat och märken såsom förfalskning. Missbruk af enskilda

¹ Jfr. L. K:s Mot. s. 44: «Händer det deremot, att någon, i bedräglig afsigt, förfalskar handling i annan utländsk offentlig Myndighets namn, eller vetterligen brukar falsk handling; så, enär denna gerning ej må antagas vara lika straffbar med förfalskning eller bruk af inländska allmänna handlingar, har man föreskrifvit, att den skall straffas efter 26 Kap., der bestämmelser angående förfalskning af enskilda handlingar förekomma.»

stämplar och märken. försåvidt det i Lagförslaget sanktionerades. intogs (24: 2°, 14) bland bedrägeribrotten. Den olika behandling, som sålunda kom handlingar och stämplat till del, är väl helt enkelt att förklara ur de fakta, att dels 1734 års Lag utmärkt enskilda handlingar, men icke enskilda stämplat såsom objekt för förfalskning. dels den speciella lagstiftningen hänfört missbruk af stämpelpapper till MB. 8: 1 (j. o. s. 74). L. K. afvek sålunda blott däruti från då gällande lagstiftning, att sistnämnda bestämmelse generaliserades, så att den omfattade ej endast stämpelpapper, utan alla allmänna stämplat och märken; därjämte blef straffet lindrigare (13: 4) än för förfalskning af allmänna handlingar (13: 1). *Norska* allmänna stämplat och märken likställas af L. K. (13: 7) med *Svenska*; om andra utländska allmänna stämplat och märken nämnes däremot ingenting. I nu nämnda delar qvarstod L. K:s uppfattning i L. B. och K. F. 1858, samt blef den gällande Lagens; genom Lag. 2°/₆ 1890 hafva emellertid andra utländska allmänna stämplat och märken, än *Norska*, likställts med *Svenska*, »der Konungen förordnat att de samma skydd njuta skola». (Jfr. Nya Lagber. Motiv. s. 67). Från att alldeles icke åtnjuta straffrättsligt skydd, hafva alltså, genom sistnämnda K. F., dylika stämplat och märken, under nämnda förutsättning, vunnit ett relativt högre skydd än motsvarande handlingar. — Bestämmelserna om *gränsmärken* (förut JB. 13) upptogos af L. K. delvis (jfr. ned.) i bedrägerikapitlet (24: 13) och förenades med den nya bestämmelsen om *vattenhöjdsmärken*; i samma kap. upptogos äfven bestämmelser, motsvarande MB. 49: 3 och HB. 1: 11 om *enskilda märken* (24: 2°, 14). Detta öfvergick oförändradt i L. B., ¹

¹ En af L. B:s ledamöter, nämligen *Spens*, uttalade i sin reservation (L. B. Prot. s. 39), att bestämmelsen i L. B. 25: 14 borde omfatta »alla å marken satte märken till fredande af lika viktiga rättigheter, som de, hvilka från bestämd vattenhöjd härledas», och föres og därför följande lydelse af §: «— — rå och rör, eller andre

hwaremot K. F. 1858 öfverförde missbruk af gränsmärken och vattenmärken till förfalskningskapitlet, därvid sedan förblifvit, samt lät **MB.** 49:3 fortfarande gälla. Str. L. införde, i likhet med L. K. och L. B., sistnämnda bestämmelse i bedrägerikapitlet, som sålunda kom att innehålla dels en bestämmelse om varumärke (22:16), dels en bestämmelse om att lägga sitt märke å annans märke etc. (22:2°); slutligen blef den förra af dessa bestämmelser i hufvudsak öfverflödig genom Lag ⁵/₇ 1884. §§ 12. 13.¹

I afseende på förfalskningsåtgärden öfverensstämmer L. K. med gällande Lag i fråga om *handlingar*, med undantag däraf, att L. K. icke ens nämner *förstörande* af arkivhandlingar såsom ett fall af förfalskning (L. K. gör, såsom ofvan nämnt, öfverhufvud icke arkivhandlingar till föremål för någon särskild bestämmelse); förstörande af handling nämnes däremot såsom bedrägeribrott (24:2°), likasom ännu (22:2⁴ enligt L. ²⁰/₆ 1890) i alla andra fall än det nämnda. L. K:s ståndpunkt återkom i L. B. (25:2°; jfr. emellertid *Spens'* reservation, L. B. Prot. s. 22, 23), men ändrades i K. F. 1858 (§ 1, § 23⁵) till öfverensstämmelse med det nu gällande. Förfärdigande af handling i *diktad persons* namn hade i 1700:talets rättspraxis behandlats såsom förfalskning (j. o. s. 70); detta brott omnämndes ej hvarken i L. K. eller L. B., men sanktionerades i K. F. 1858 (§ 23¹) såsom bedrägeribrott. — «*Intellektuell*» förfalskning hade till väsentlig del behandlats såsom förfalskning enligt 1734 års Lag och i därpå följande rättspraxis (j. o. s. 70); egendomligt nog, har detta moment alldeles försvunnit i L. K. och åter-

sådane märken, som för betecknande af laglig rätt å marken satte äro — —.

¹ Den kunde likväl ej omedelbart upphäfvas, framför allt af hänsyn till de äldre varumärken, som ännu ej voro i enlighet med L. ⁵/₇ 1884 inregistrerade.

kommer sedan icke. Däremot upptogs af L. K. ett nytt hithörande fall bland bedrägeribrotten (24: 22), nämligen meddelande af falska uppgifter i sådana enskilda handlingar, hvilka i L. K. 26: 2 afsöndrats såsom mindre viktiga. Denna L. K:s bestämmelse hade väl närmast föranledts af Legost. 1833 § 24. Den öfvergick sedan genom L. B. (25: 25) och K. F. 1858 (§ 39) i Str. L. 1864 (22: 17). — Den i 1734 års Lag bland förfalskningsbrotten befintliga, från det Romerska *falsum* härstammande bestämmelsen om brott mot «brefhemligheten» qvarstod ännu i L. K. (26: 4) bland förfalskningsbrotten, men öfverflyttades redan af L. B. (25: 17) till lämpligare plats, och behöll sedan denna (K. F. 1858 § 32; Str. L. 22: 10).

Med afseende på förfalskningssåtgärden vid *allmänna stämplat* och *märken* hade 1734 års Lag (HB. 8: 3), beträffande privata personer (j. o. s. 74) endast omnämnt åsättande af kronans märke äfvensom ändrande af det därmed märkta (hvilka båda fall varit i olika grad straffbara); L. K. omtalar (13: 4, 5) «förfalskande af allmänna stämplat och märken» och «missbruk af äkta» sådana; L. B. tillägger (14: 8) missbruk af stämpling eller märkning, som rätteligen gjord är. Det historiska sammanhanget med HB. 8: 3 ställer det utom allt tvifvel, att det i K. F. 1858 § 7 och därefter i Str. L. 12: 7 uttryckligen nämnda «förfalskande af det, som i behörig ordning blifvit stämplat eller märkt» var afsedt att innefattas i L. K:s och L. B:s bestämmelser, ehuru det ej ernådde ett fullt otvetydigt uttryck. — K. F. 1858 grupperade fallen på samma sätt som Str. L. (falskeligen anbringa stämplat eller märken — förfalska eller missbruka stämpling eller märkning, som rätteligen gjord är — förfalska det, som i behörig ordning blifvit stämplat eller märkt); denna förändring måste emellertid, åtminstone i förhållande till L. B., anses vara af endast redaktionell natur, liksom väl å andra sidan rättsstridig förändring af själfva stämpelapparaten (hvilket brott uttryckligen föll under bestämmel-

serna i L. K. och L. B.), ehuru icke bokstafligen hörande under bestämmelsen i Str. L. 12: 7, måste anses däruti innefattad. — I hvarje fall framgår uppenbart af L. K. Mot. s. 77, att L. K. följde den rationella gränsen emellan förfalskning och bedrägeri i fråga om missbruk af mått och vikt.

I fråga om förfalskningsåtgärden vid *gränsmärken* bibehöllos genomgående bestämmelserna i 1734 års Lag (JB. 13: 3): L. K. 24: 13; L. B. 25: 14; K. F. 1858 § 10; Str. L. 12: 11). Det genom L. K. nyinförda förfalskningsobjektet *vattenhöjdsmerke* likställdes genomgående med gränsmärke (*ll. cc.*).

Beträffande förfalskningsåtgärden vid det i MB. 49: 3 behandlade fall, hade där omnämnts att lägga märke å det som hörer annan till och att lägga märke å annans märke; däremot icke blotta utplånandet af annans märke. L. K. (24: 2°) upptog sistnämnda fall, omnämnde däremot uttryckligen blott det första af de i MB. förekommande; därvid har sedan förblifvit (L. B. 25: 2°; Str. L. 22: 2°; enligt Lag. 1890, 25: 2°). — Bestämmelsen i HB. 1: 11 erhöi i detta afseende redan i L. K. (24: 14) den form, som den sedan fick behålla, till dess den formligen upphäfdes genom L. 2°/₆ 1890. Det hette nämligen redan i L. K.; «sätter någon olofligen å tillverkning, som till salu hålles, annans märke än rätte tillverkarens» (i stället för HB. 1: 11, «hvar som sätter annar handtverkarens märke å sitt arbete»).

I detta sammanhang är att nämna en af K. F. 1858 företagen förändring i Straffbalksförslagen, hvilken emellertid aldrig kom att ingå i Str. L. I anslutning till en tendens, som framträdde såväl i 1734 års Lag (HB. 8: 3; MB. 7: 1, 8: 3; jfr. St. K. 16; j. o. s. 60) som i moderna lagstiftningar, hvaribland den Franska (j. o. s. 7), uppstälde nämligen K. F. 1858 särskilda straffbestämmelser för de fall, att förfalskning af arkivhandlingar begås af embetsman, som har dem under sin vård, (§ 1); att för-

falskning af offentliga stämplat eller märken begås af den, som stämpling eller märkning betrodde är, (§ 7); att förfalskning af gränsmärke eller vattenhöjdsmerke begås af ämbetsman, som betrodde är att dylika märken sätta eller rätta (§ 10); [att förfalskning af mynt eller sedel begås af den, som myntning eller förfärdigande af sedel betrodde är, §§ 13, 14]. — Däremot nämndes ingenting om det ofvannämnda fall, som enligt **MB.** 8: 3 och enligt 1700:talets praxis hade betraktats såsom förfalskningsbrott, och som snarare hade kräft särskild sanktion, nämligen »intellektuell» förfalskning af expeditionshandling.

I fråga om brottets *konsummation*, stodo L. K. och L. B. på den ståndpunkt, som måste anses hafva varit 1734 års Lags, i det de nämligen läto brottet vara konsumeradt i och med förfalskningsåtgärden utan afseende på begagnande; likväl med den skilnad, att, under det 1734 års Lag icke uppställer särskilda straff, allteftersom brottet fortskridit till begagnande af falsariet eller icke (men väl, i **MB.** 8: 1, stadgar särskildt straff, då brottet realiserats så långt, att förmögenhetsfördel därpå följt, j. o. s. 72), L. K. uppställer det af förfalskaren företagna begagnandet såsom försvårande omständighet (inom skalan),¹ men L. B. genomgående sänker det ordinarie straffminimum för det fall, att bruk ej gjorts af falsariet. Vid de bland bedrägeribrotten upptagna fall nämndes ingenting om begagnande, hvarken i L. K. eller L. B. Det är också tydligt, att i flertalet af dessa fall begagnandet måste anses gifvet i och med förfalskningsåtgärden [men icke *vice versa*], så vid nekande af namn och förskrifning, vid förstörande af handling, åsättande af märke å annans tillhörighet eller utplånande af annans märke, åsättande af falskt varumärke å tillverkning, som till salu hålles, och äfvenså förfalskning af gränsmärke. Man kan i dessa

¹ nämligen i L. K. 1839. Det första förslaget (1831) har ingen dylik bestämmelse (j. o. s. 80 ff., noten).

fall icke säga t. ex., att begagnandet eger rum först i och med åberopandet af det genom förfalskningsåtgärden åstadkomna resultat. åtgärden har ej hållit sig inom den af subjektet bestämbara sfär, som t. ex. vid förfärdigandet af en falsk vaxel, hvilken man tills vidare behåller i sin egen värjo. (Annorlunda, om t. ex. falskt varumärke åsattes föremål, som ännu icke bragts i det förhållande, att de kunna sägas «till salu hållas»; i dylikt fall föreligger icke det objektiva rekvizitet för det i L. K. 24: 14 sanktionerade brott). — I fråga om sådan falsk uppgift i enskild handling, som nu omtalas i Str. L. 22: 17, kan däremot begagnandet naturligtvis lika väl begreppsligen skiljas från förfalskningsåtgärden, som vid hvilket annat fall af förfalskning som helst. Det är möjligt, att L. K. (24: 22), i öfverensstämmelse med sin allmänna ståndpunkt i fråga om de af densamma till förfalskning hänförliga fall, ansåg detta brott konsumeradt i och med själfva förfärdigandet af dylik handling. Men att Str. L.:s uttryckssätt i detta fall endast beror på en redaktionell inadvartens (i det nämligen deliktets *corpus* bestämts i ordagrann öfverensstämmelse med L. K.), är alldeles uppenbart, då Str. L. för hvad angår förfalskning af handlingar, i förevarande afseende, intagit en annan ståndpunkt än L. K.

Redan K. F. 1858 gjorde nämligen på denna punkt den genomgripande förändringen, att vid all förfalskning af handlingar, med undantag af arkivhandlingar, brottets konsumtion inträdde först med begagnandet; i öfriga fall qvarstod däremot K. F. 1858 på L. K.:s och L. B.:s ståndpunkt. Str. L. följde häruti K. F. 1858, och olikheten med Straffbalksförslagen blef så mycket större, som uti Str. L., i motsats till L. K. och L. B., *försök* icke blef generelt grundlag för straffbarhet — visserligen i öfverensstämmelse med förut gällande Lag.

Bortsedt från myntförfalskning, hade 1734 års Lag endast vid förfalskning af mått och vikt särskildt omtalat

det fall, att annan än förfalskaren *begagnar* falsariet (**HB.** 8: 2); detta brott hade behandlats annorlunda än själva förfalskningen (j. o. s. 77). Emellertid veta vi af det föregående, att man i praxis ej tvekat att i öfrigt likställa begagnande med förfalskning och att denna uppfattning varit rådande långt före 1734 års Lag. L. K. befann sig därför i öfverensstämmelse med då gällande rätt, då den uttryckligen uppstälde denna princip; den utsträcktes emellertid äfven till begagnande af förfalskadtt mått och vigt (13: 2, 5; 26: 3). Däremot utsträcktes den icke till de af L. K. såsom bedrägeri ansedda fallen, och häraf förklaras t. ex., att nu gällande Lag ej förutsett det fall, att någon beropar sig på honom veterligen förfalskadtt gränsmärke eller vattenhöjdsnärke. L. K. följdes nämligen i denna del (alltjämt bortsedt från myntförfalskning) af L. B. (14: 6, 8, 10), K. F. 1858 (§§ 6, 8, 9) och Str. L. (12: 6, 8, 9, 10). Den nu i Str. L. 22: 18 innehållna bestämmelse om «svikligt begagnande af orlofssedel, pass eller annat dylikt bevis, som för annan utgifvet är», härrör från L. B. 25: 26. L. B. anmärker härvid i Motiv. s. 44, att detta brott ej kan hänföras till förfalskningsbrott, «då sjelfva betyget ej blifvit förfalskadtt» — en inverkan af den alltjämt förekommande uppfattningen af förfalskningsdeliktet såsom snarare riktadt mot bevismedlet i dess egenskap af sakligt objekt än i dess funktion såsom bevismedel. Vi hafva ofvan (s. 71) sett, att ännu uuder tiden omedelbart före K. F. 1858 en tendens fanns i rättspraxis att behandla detta fall såsom förfalskning, efter **MB.** 8. — Vid intet fall af dokumentförfalskning¹ uppställas ett längre gående objektvt requisit än begagnande (hvilket på sitt sätt varit fallet i **MB.** 8: 1; egentligen medförde dock det där omtalade inträdandet af förmögenhetsfördel kumulation af tjufnadsstraff och förfalsk-

¹ Annorlunda K. F. 1858 § 16 (men ej L. K. och L. B.) i fråga om myntförfalskning; jfr. Str. L. 12: 16.

ningsstraff, ingick således ej såsom konstitutivt moment i förfalskningsbrottets *corpus*; j. o. s. 72).

Hvad brottets *subjektiva* sida beträffar, uppställer redan L. K. för flertalet af de utaf L. K. såsom dokumentförfalskning uppfattade fall rekvizitet «*sig eller annan till nytta eller att dermed skada göra*». ¹ Detta gäller om förfalskande af allmänna och enskilda handlingar och begagnande af förfalskade handlingar, samt om förfalskande af allmänna stämplat och märken (13: 1, 2, 4; 26: 1, 2, 3). I fråga om begagnande åter af förfalskade allmänna stämplat och märken har L. K. ej nämnt något subjektivt rekvizit (13: 5); likväl kan ej betvivlas, att denna skilnad är af helt och hållet redaktionell natur; detsamma gäller om det afvikande subjektiva rekvizit, «*till bedrägeri*», som (13: 5) af L. K. uppställts i fråga om missbruk af äkta stämplat eller märken. Uppenbarligen har det ansetts, att uttrycket «*till bedrägeri missbrukar*» skulle i afseende på det subjektiva rekvizitet fullkomligt täcka sig med uttrycket «*sig eller annan till nytta eller att dermed skada göra, förfalskar*»; jfr. vidare hvad som säges här ned. angående det vid gränsmärkeförfalskning fordrade rekvizitet «*bedrägligt uppsåt*».

Rekvizitet «*sig eller annan till nytta eller att dermed skada göra*» öfvergick oförändradt till L. B., K. F. 1858 och Str. L. Vid bestämmelsen om begagnande af falska (allmänna) stämplat och märken ville L. B. afhjelpa den oegent-

¹ Här af förklaras bl. a. förekomsten af detta rekvizit vid den strängare arten af det i Str. L. 22: 10 mom. 1° omhandlade brott. Det är oljes icke alldeles lätt att förstå, hvarför olofligt öppnande af annans bref snarare skall vara urbota, då delinqventen där af väntat sig någon (rättsligt relevant) fördel (af hvad slag som helst), än då han gjort det t. ex. af nyfikenhet, eller hvarför det förra uppsåtet snarare än det senare skall betecknas såsom «*ondt*». 1734 års Lag hade (riktigare) uppställt såsom rekvizit, att delinqventen «*söker ther med hans skada och nesa, som thet rör*»; att L. K. för sin del endast bestämdes af bibehållandet utaf brottets felaktiga systematiska ställning, är uppenbart.

lighet, som låg i L. K.:s tystnad angående det subjektiva rekviritet; men i stället för att använda samma uttryck, som både af L. K. och af L. B. själf användts i motsvarande fall vid handlingar («i afsigt, som förut sagd är»), upptog L. B. det nyssnämnda, hos L. K. i samma § vid missbruk af äkta stämpelar förekommande rekviritet och insatte, såsom gemensamt subjektivt rekvirit för de i 14: 8 nämnda fall, bestämmelsen «i bedräglig afsigt», hvilken sedan, för hvad angår *begagnande* af allmänna förfälskade stämpelar och märken, kom att qvarstå och återfinnes i Str. L. 12: 8. Att emellertid L. B., lika litet som L. K., afsåg att med detta uttryck säga något annat än hvad som på föregående ställen hette «sig eller annan till nytta o. s. v.», kan ej betvivlas. Uttrycket måste förklaras såsom en redaktionell inadvertens, likasom den inadvertens hos L. K., som det var afsedt att rätta. En gång inkommet, blef det emellertid qvar (K. F. 1858, § 8; Str. L. 12: 8).

Hvad angår det *subjektiva rekviritet*, hos L. K., i de ofvan omtalade fall, som af L. K. fördes bland »bedrägeribrott», så var detta af ganska växlande beskaffenhet. Vid *förstörande* af handling (24: 2³) förutsattes, att uppsåtet gick ut på «förfång för annans rätt»; detta rekvirit qvarstod sedan oförändradt (L. B. 25: 2³; K. F. 1858, § 23⁵; Str. L. 1864, 22: 2⁵; enligt Lag. 1890, 22: 2⁴). Vid *neckande* af hand och förskrifning (24: 2²) användes uttrycket «falskeligen», om hvars betydelse det är svårt att bilda sig ett exakt begrepp; det qvarstod i L. B. 25: 2², men ändrades i K. F. 1858 § 36 till «mot bättre vetande»; så äfven Str. L. 22: 13. Vid *gränsmärken* och *vattenhöjdsmärken* använde L. K. (24: 13) det sedan alltjämt qvarstående uttrycket «i bedräglig afsigt» (j. o. s. 11). JB. 13 hade här skiljt emellan två fall, att brottet skett «af okynne eller sielfsväld», och att det skett «af arghet och illvilja, at thermed förvillla annars rågång». Att det var L. K.:s mening att med rekviritet «bedräglig afsigt» uttrycka just detta sistnämnda fall, och hvarken

mera eller mindre, kan icke betvivlas. Detta visas ytterligare af L. K:s i Motiv. s. 76 intagna reflexioner öfver bedrägeribegreppet, där L. K. bestämmer bedrägeri i vidsträcktaste mening = hvarje genom erroruppväckande åstadkommen eller åsyftad rättskränkning, och såsom arter af detta begrepp nämner dels förfalskning, mened, falsk angivelse, förgiftning af varor, som till salu hållas, tändande af falska eldar till sjöfarandes förledande m. m., dels «bedrägeri uti inskränktares bemärkelse», hvilka «till större delen bestå i kränkning af egendomsbrott». I sin helhet skall sistnämnda begrepp omfatta alla uti L. K. Kap. 24 (= Str. L. Kap. 22) nämnda brott. Om någon inskränkning af det i Str. L. 12: 11 fordrade requisitet «bedrägligt uppsåt» i analogi med förmögenhetsbrottet bedrägeri i modern teknisk mening (jfr. Str. L.: «bedrägeri och annan oredlighet», i olikhet med L. K:s nyssnämnda terminologi) kan under sådana förhållanden tydligen icke vara tal, men lika litet om någon utvidgning däraf till att omfatta allt rättsstridigt uppsåt. Uppsåtet måste gå ut på erroruppväckande («förvillande»), ej t. ex. på den skada, som kan uppstå genom svårigheten att återfinna gränsen, utan att någon positiv falsk föreställning om gränsliniens läge väckes. Hvad angår syftets rättsstridighet (bortsett från den i själfva förfalskningsåtgärden liggande rättsstridighet), så kan det vara tvifvelaktigt, om L. K. afsåg att under nämnda bestämmelse hänföra äfven t. ex. det fall, att någon obehörigt förändrade ett oriktigt satt vattenhöjdsmerke till öfverensstämmelse med det riktiga förhållandet. Då emellertid L. K. otvifvelaktigt icke uppfattade brottet såsom angrepp på bevismedel, så måste man väl snarast, af brottets ställning bland bedrägeribrotten och af uttrycket «bedräglig afsigt», sluta, att L. K. icke skulle subsumerat nämnda fall under sanktionen i 24: 13. I hvad mån brottets systematiska omflyttning i K. F. 1858 (j. o. s. 92) kan anses hafva åstadkommit en förändring i denna punkt, må lämnas därhän; i hvarje fall skulle

man väl nu knappast tveka att följa den rationella ståndpunkten och döma det ofvannämnda casus såsom förfalskning. — Vid det i **MB.** 49: 3 omhandlade missbruk af enskildt märke («lägger någor märke» etc.) hade redan där fordrats *animus lucri* («och vil sig ther med något tilägna»); detta requisit qvarstod alltjämt oförändradt (L. K. 24: 2°; L. B. 25: 2°; Str. L. 1864, 22: 2°; enl. Lag. 1890, 22: 2°). — **HB.** 1: 11 (varumärke) hade däremot icke antydtt något subjektivt requisit; L. K. införde såtillvida ett sådant, som det förutsattes, att varan skulle «till salu hållas», hvilken bestämmelse sedan alltjämt qvarstod (äfvén i Lag. ⁵/₇ 1884 § 12).

Bestämmelsen om begagnande af handling, skrifven i *diktad persons* namn, tillkom, efter hvad vi redan känna, såsom ny i K. F. 1858 § 23 m. 1, och behandlades med undantag af platsen i systemet och af straffet, såsom förfalskning. Sålunda fastställes här samma subjektiva requisit, som vid förfalskningsbrott med afseende på handlingar: «sig eller annan till nytta eller att dermed skada göra», hvilket requisit förblef oförändradt (Str. L. 1864, 22: 2 m. 1; enligt Lag. 1890, 22: 16).

Den i Str. L. 12: 18 sanktionerade förberedelsehandling och den i Str. L. 12: 19 sanktionerade politiförseelse hade båda sin motsvarighet i L. K. (13: 6, 16), hvarmed L. B. (14: 9, 19) öfverensstämmer. ¹ Beträffande det förra

¹ En ledamot, *Schlyter*, föreslår i sin reservation (L. B. Prot. s. 65 ff.), att förnämnda bestämmelse utsträcker till att gälla äfvén enskild persons sigill. »Någon har vid en bortresa lemnat åt en annan i förvar en förseglad packa, innehållande penningar, angelägna dokumenter eller dylikt; vid återkomsten finnes packan förseglad såsom förut, men det utrönes, att depositarien under tiden låtit eftergöra sigillet; skall denne då vara strafflös derför, att det ej kan bevisas, att han brutit förseglingen, hvilket han naturligtvis ej gjort i vitnens närvaro, och fastän det är uppenbart, att han endast i oredlig afsigt kunnat låta eftergöra sigillet?» — Ett åt samma håll syftande, men mera generellt förslag hade framställts i Hof R:s ö. Sk. o. Bl. Ann. till L. K:s Straffbalksfsl. Jfr. *Tablå*

fallet, nämnes ej i Lagförslagen *anskaffande* (endast *färdigande*); ej heller göres, i fråga om straffsatsen, skillnad mellan det fall. att inculpaten öfvertygas, och att han icke öfvertygas om brottsligt uppsåt. I båda dessa afseenden förforo Lagförslagen på motsatt sätt vid myntbrotten, och då i K. F. 1858 (§ 18) bestämmelsen gjordes gemensam för mynt- och stämpelförfalskning, följde denna K. F. härvid Lagförslagets förfarande vid myntbrotten; likaså Str. L. 12: 18. Beträffande den nu i Str. L. 12: 19 sanktionerade politiförseelse, uppstälde Förslagen ej det requisit (som, infördt i K. F. 1858 § 19, öfvergick i Str. L. l. c.), att missbruk verkligen inträffat.

Hvad angår *straffet* för de här ofvan omtalade brotten, visar den historiska utvecklingen genom de nämnda stadierna — L. K. 1839, L. B. 1844, K. F. 1858, Str. L. 1864, Lag. 1890 — en lika bestämd tendens att *sänka* straffet för de af Lagen till *förfalskning* hänfödda, som att *höja* straffet för de till bedrägeri (eller «*annan oredlighet*») hänfödda. Ett synnerligen talande exempel på det förra är, att minimum för straffet vid förfalskning af allmän handling sjunkit från 3 års straffarbete (L. K. 13: 1) till 1 månads fängelse (Str. L. 12: 3 enligt L. 1890) — visserligen i sammanhang med en uppdelning af deliktet (j. o. s. 89). Ett annat exempel är, att maximum för straffet vid förfalskning af enskild handling utaf mindre vikt sjunkit från 3 års straffarbete (L. K. 26: 2) till 6 månaders straffarbete (Str. L. 12: 5 enligt L. 1890) —

etc. s. 207: »Enär det skäligen borde förutsättas, att dels missvärd af äkta stämplat, formar eller verktyg, dels falska stämplat, märken eller andra verktyg, hvarmed förfalskning af enskild handling skulle verkställas, äfven kunde förekomma, samt föreskrift för dessa fall icke borde i Lagförslaget saknas; har Sk. H.-R:n tillstyrkt, att, näst efter den 3:dje, en ny § borde införas af följande lydelse: 'Hvad i 13 Kap. 14, 15, 16 och 17 §§ stadgadt finnes, angående stämplat, formar, eller andra verktyg, vare ock, såvidt det afser enskild handling, gällande.'

detta utan någon uppdelning af deliktet. Vid förfalskning af enskild handling utaf större vikt äfvensom af allmänna stämplat eller märken, stadgade L. K. (13: 18; 26: 1), såsom en oundviklig påföljd, förlust af medborgerligt förtroende för alltid; enligt Lag. 1890 (Str. L. 12: 21, i dess förändrade lydelse) kan det, vid dessa brott inträffa, att förlust af medborgerligt förtroende alldeles icke ådömes. — Det enda undantaget bland de af Str. L. till förfalskningsbrott (12 Kap.) hänfödda fall är förfalskning af gränsmärke, hvilket brott nu straffas strängare (straffarbete i 6 månader—4 år) än i L. K. (straffarbete i 6 månader—3 år; L. B. hade ytterligare sänkt straffet) — men detta fall hade, såsom vi veta, af L. K. och L. B. betraktats såsom bedrägeribrott.

De bland här ofvan omtalade brott, som upptagits i Str. L. 22 Kap., visa däremot, jämfördt med L. K. eller öfverhufvud med tidigare stadier, alla höjning af straffet, med undantag endast af det i Str. L. 22: 17 behandlade fall (falsk uppgift i orlofsedel etc.), där straffet sjunkit (förut: böter in genere; nu: böter intill 100 kronor).

Att de stränga straffen för förfalskningsbrotten i gemen berodde på uppfattningen af förfalskning såsom kvalificerad bedrägeri, m. a. o. på sammanblandningen af det fall, att förfalskning sammanträffar med bedrägeri eller försök därtill (hvilket visserligen var och är det vanligaste) och det fall, att förfalskningen icke är kombinerad med bedrägeri eller med annat delikt, är förut anmärkt. Sänkandet af straffet är därför fullkomligt rationellt, men förutsätter en riktig behandling af ett eventuellt sammanträffande af förfalskningen med annat delikt. — I samma mån, som man fann, att förfalskning icke med nödvändighet betingade en särskildt hög straffbarhet, började man äfven märka, att bedrägeri kunde vara i hög grad straffbart utan att vara kombineradt med förfalskning; m. a. o. båda de nämnda tendenserna vid straff-

förändringen sammanhängde med en riktigare uppfattning af de båda delikternas systematiska förhållande till hvarandra, ett lösgörande af förfalskningsdeliktet ifrån bedrägerideliktet.¹ — Likväl har den betydliga höjningen af straffskalan vid de här ofvan omtalade, af Str. L. i Kap. 22 upptagna fall tydligen ej haft något att göra med en

¹ I detta sammanhang må följande nämnas angående den Svenska lagskipningens ställning till en praktiskt viktig fråga, på hvilken vi ej hafva att ingå i den följande speciella undersökningen, nämligen behandlingen af de fall, där förfalskningsbrott och bedrägeribrott på det sätt föreligga samtidigt, att förfalskningen har tjänat såsom medel för bedrägeriet. (Om den rationella uppfattningen af detta fall j. o. s. 22). Åsigten, att bedrägeribrottet fullständigt absorberas af förfalskningsbrottet, så att icke någon som helst konkurrens föreligger, har i praxis bestämd öfvervigt; likväl har förhållandet äfven fattats såsom reell eller såsom formell konkurrens. I ett äldre rättsfall (*Holm* 1876, 160 ff.) ansåg Stockholms R. R. *reell* konkurrens föreligga, då inculpaten på falska qvittobref uppburit penningar, och kumulerade sålunda straffen efter 12: 4 och 22: 1; Svea HofR. ansåg däremot att inculpatens förfarande att med begagnande af falska qvittenser bedraga sig till ifrågavarande medel icke borde medföra något ansvar utöfver det för förfalskningsbrotten bestämda; *H. D.*s majoritet ansåg på grunder, hvarom här ej är fråga, förfalskning i nämnda fall ej föreligga, och dömde endast efter 22: 1; en ledamot, som var skiljaktig och fann förfalskning föreligga i några af fallen, ansåg, att *formell* konkurrens egde rum mellan förfalsknings- och bedrägeribrotten. — I ett nyligen afdömdt fall (*Holm* 1894, 386 ff.), där inculpaten likaledes på falska qvittobref vid olika tillfällen med företende af en och samma sparbanksbok uppburit åtskilliga belopp, ansåg Underrätten mellan förfalsknings- och bedrägeribrottet formell konkurrens föreligga [men emellan de i tiden skilda brottsliga förfarandena reell konkurrens]; Svea HofR. fann inculpaten endast saker till förfalskning [och ansåg de i tiden skilda förfalskningarna utgöra fortsatt förbrytelse]; *H. D.* faststälde enhälligt HofR:s utslag. — Jfr. vidare *Holm* 1884, 405 (Just. R. Glimstedts anförande: *formell* konkurrens, i ett fall, där inculpaten genom en i annan persons namn skriven anhållan om försträckning beredt sig penningetillgång); *Holm* 1885, 55; *Naum.* 1886, 33 (där någon tvekan rådde, huruvida brottet vore att hänföra till 12: 4 eller 22: 1, men fråga ej väcktes om konkurrens).

uppfattning af dessa delikter såsom förfalskningsfall, utan inträdt såsom en följd af den allmänna straffhöjningen vid bedrägeriinstitutet. Möjligen kan härifrån i någon mån undantagas begagnande af handling i diktad persons namn, åtminstone såtillvida, att straffet, i anslutning till de skilda bestämmelserna i 12: 4 och 5, blifvit riktigare än förut afpassadt efter handlingarnes beskaffenhet (Jfr. Nya L. B. Mot., s. 92).

KAP. II.

Det af den gällande Svenska rätten uppställda objektiva rekvizitet vid förfalskning af handlingar.

§ 9.

Allmän bestämning af det objektiva rekvizitet.

Det faktum, som genom förfalskningsinstitutet kriminaliseras, uppdelar sig, äfven såsom rent faktum betraktadt (således utan afseende på dess egenskap af delikt), närmast i en subjektiv och en objektiv sida. Den subjektiva sidan kan innefatta, t. ex. medvetande af det bevismedels beskaffenhet, som utgör objekt för förfalskningen, uppsåt att företaga förfalskningsåtgärden och medvetande om dess inverkan på bevismedlets funktion, uppsåt att på visst sätt begagna falsariet, att genom detta begagnande uppväcka error hos annan person, att genom detta erroruppväckande ernå en förmögenhetsfördel o. s. v.; tydligen kan denna subjektiva serie hafva mycket olika innehåll i olika fall. Den objektiva sidan, d. v. s. realisationen af den subjektiva serien, kan sträcka sig mer eller mindre långt; i nyssnämnda exempel kan den objektiva serien afbrytas, redan innan förfalskningsåtgärden hunnit utföras; eller sedan förfalskningsåtgärden utförts, men innan begagnandet hunnit ske; eller sedan begagnandet skett, men innan error uppväckts; eller sedan error uppväckts, men innan någon förmögenhetsfördel

vunnits genom brottet o. s. v. Då sålunda såväl den objektiva som den subjektiva serien kunna hafva olika innehåll och utsträckning i olika faktiskt förekommande fall, uppstår den frågan, huru mycket af detta innehåll Lagen fordrar, för att deliktet skall anses föreligga, m. a. o. hvad Lagen uppställer såsom objektivt och såsom subjektivt *requisit* för deliktet. Härvid är att märka, att vid förfalskningsdeliktet Lagens ståndpunkt i afseende på det subjektiva rekviritet *såtilvida* beror af dess ståndpunkt med afseende på det objektiva, som Lagen vid detta delikt — likasom alltid, då ingenting annat uttryckligen säges eller framgår såsom dess mening — förutsätter, att hvad den uppställer såsom momenter af det objektiva rekviritet, äfven ingår såsom momenter i det subjektiva, eller m. a. o. att brottets objektiva rekvirit i sin helhet omfattas af delinquentens *dolus*. Det kan således vid ifrågavarande delikter (likasom vid flertalet delikter) icke förekomma, att det objektiva rekviritet öfverskjuter det subjektiva¹ (så att t. ex. ett faktiskt åstadkommande af förmögenhetsskada skulle uppställas såsom moment i brottets *corpus*, utan att det fordrades afsigt att åstadkomma förmögenhetsskada); däremot kan det visserligen tänkas — och är i de positiva rättssystemerna vid detta delikt regel — att det subjektiva rekviritet öfverskjuter det objektiva (så att t. ex. afsigt att åstadkomma förmögenhetsskada *eller* afsigt att åstadkomma skada, likagodt hvilken, *eller* afsigt att bereda sig sjelf fördel o. s. v. kan fordras för deliktets *corpus*, utan att det därför fordras, att dylikt resultat verkligen uppnåtts). — Härigenom framstår, såsom de två hufvuduppgifterna för undersökningen af deliktets *corpus*, dels att bestämma *det objektiva*

¹ Såsom undantag härifrån kunde anföras sådana bestämmelser, som den i Sc. 12: 19 förekommande, där *missbruk* af de omtalade stamparne etc. ingår i deliktets objektiva, men icke i dess subjektiva rekvirit. Men det är här ej fråga om ett förfalskningsdelikt i egentlig mening, utan om en politiförseelse.

requisitet, dels att bestämma *det subjektiva requisitet*, för så vidt det öfverskjuter det objektiva.

Hvad nu beträffar de i *Sv. Str. L. 12 K.* sanktionerade fall af dokumentförfalskning (s. 1), så hafva vi redan af den historiska utredningen funnit, hvilken ståndpunkt den gällande Svenska rätten intager i fråga om det objektiva requisitet, *att* den nämligen vid förfalskning af allmänna stämplat och märken, af gräns- och vattenhöjdsmärken samt af arkivhandlingar låter det objektiva requisitet sluta med själfva *förfalskningsåtgärden*, således icke fordrar särskildt begagnande (äfvén till den del detta moment vid nämnda fall låte sig begreppsligen utsöndra. j. o. s. 95), än mindre t. ex. förmögenhetsvinst eller förmögenhetsskada; *att* den däremot vid öfriga arter af handlingar (expeditionshandlingar och enskilda handlingar) utsträcker det objektiva requisitet till *begagnande* af fallet (men icke därutöfver). Den historiska utredningen har äfvén visat oss exempel på de tre hufvudsakliga ståndpunkter, som härvid *numera* förekomma: 1) deliktet är konsumeradt med blotta förfalskningsåtgärden; 2) deliktet är konsumeradt först med begagnandet; 3) deliktet är i vissa fall konsumeradt med förfalskningsåtgärden, i andra först med begagnandet. Vi hafva funnit, att den första ståndpunkten är den Romerska rättens både i dess ursprungliga och i dess närmast recipierade gestalt; att emellertid i den Tyska *Gem. Recht.* under inflytande af sammansmältningen mellan *falsum* och stellionat, den åsigt franträdde (men visserligen icke blef allenarådande), att konsumationen inträdde först med begagnandet; samt att i den senare tidens Tyska lagstiftning och teori alla de tre nämnda ståndpunkterna franträda vid sidan af hvarandra.

Hvad beträffar den moderna rättens ståndpunkt i denna principfråga, så representera den Engelska och den Franska rätten den i dessa länder sedan gammalt rådande uppfattning, hvilken, i öfverensstämmelse med

den Römerska rätten, alltid låter konsummation inträda i och med förfalskningsåtgärden. Hit höra äfven: *Ho.* 216 ff., 225 ff.; *No.* 11: 1 ff., 21: 21; *Port.* 215 ff., 228 ff.; *Sp.* 311; 314 ff.; samt några *Schweiz.*¹ — Den ståndpunkt, som för brottets konsummation alltid fordrar begagnande, representeras af *Öst.* (med undantag af offentliga kreditpapper, § 106) §§ 199 *d* och 201 jfda med § 197; *Belg.* 213;² samt flere *Schweiz.* — Den ståndpunkt, som härvid skiljer mellan olika förfalskningsobjekter, representeras, utom af *Sv.*, äfven af *Fi.* 36: 3 ff.; *It.* 264 ff., 278, 280 ff., 285, 290; *Ung.* 391, 401, 412; samt åtskilliga *Schweiz.*; af dessa uppdraga *It.*, *Ung.* och *Schweiz.* gränslinien så, att begagnande fordras för konsummation i fråga om enskilda handlingar, men icke i fråga om offentliga dokumenter (vare sig handlingar eller stämplat); *Sv.* och *Fi.* däremot så, att begagnande fordras vid expeditionshandlingar och enskilda handlingar, men icke vid arkivhandlingar och allmänna stämplat (*Fi.* uppställer i dessa sistnämnda fall en särskild straffskala för den händelse, att brottet fortskridit till begagnande af falsariet: 36: 3, 10). Hit hör vidare *Ty.*, hvilken såsom objektivt requisit vid «Urkundenfälschung» öfverhufvud (§ 267) fordrar «Gebrauch», men i åtskilliga fall — de må fattas såsom koordinerade med «Urkundenfälschung» eller såsom undantag från regeln — låter konsummation inträda

¹ Se *Stooss*, Grundz. II, 326 ff.; *H. Meyer* G. S. XLVII (1892), 118.

² *H. Meyer l. c.* uppgifver oriktigt, att *Belg.* i detta afseende står på samma ståndpunkt som *Fra.* och låter konsummationen inträda med förfalskningsåtgärden. Jfr. *Belg.* Art. 213: «L'application des peines portées contre ceux qui auront fait usage des monnaies, effets, coupons, billets, sceaux, timbres, poinçons, marques, dépêches télégraphiques et écrits contrefaits, fabriqués ou falsifiés, n'aura lieu qu'autant que ces personnes auront fait usage de la chose fausse, dans une intention frauduleuse ou à dessein de nuire.» (Försåvidt angår fabriksmärken, är stadgandet upphäfdt genom Lag. 1/4 1879, Artt. 8, 17).

i och med förfalskningsåtgärden: legitimationspapper (363), offentliga stämplat (275) etc. Nära Ty. står *Da.*, som fordrar begagnande vid handlingar (§ 276, «Documenter» enligt denna lags terminologi), men icke vid stämplat (§ 277: «Den, der i svigagtig Hensigt forfærdiger urigtige Maal eller Vægtredskaber eller forandrer rette Maal eller Vægtredskaber, saavel som den . . . straffes etc.»). — Äfven de lagar, som eljes fordra begagnande i flere eller färre fall, uppställa dock intet dylikt requisit vid gränsmärken; detsamma gäller om *Fra.*, som under omständigheter betraktar rubbande af gränsmärken såsom stöld (j. o. s. 11) men likväl icke fordrar återopande ell. dyl. för bestraffning; jfr. härom ofv. s. 96. — Undantagsvis förekomma ännu andra ståndpunkter med afseende på bestämningen af det objektiva requisitet; så fordrar *Genf* 136 i fråga om enskilda handlingar, att verklig *skada* inträdd; ¹ äfvenså *Zür.* 183 m. 2 jfd. med 182; och väl äfven *Schwyz* 83 a jfd. med 82. ²

Af det ofvanstående följer, att vi, för den Svenska rättens räkning, vid undersökningen af det objektiva requisitet hafva att skilja mellan själfva *förfalskandet* och *begagnandet*; i fråga om begagnandet är äfven det fall att taga i betraktande, att annan person än förfalskaren begagnar falsariet. Hvad åter angår själfva förfalskandet, uppstår dels frågan: hvilka föremål kunna vara objekt för förfalskning i teknisk mening? dels frågan: huru skall den åtgärd vara beskaffad, hvarigenom objektet förvandlas från äkta till falskt? Vi hafva således vid förfalskandet att skilja mellan *objektet* och *åtgärden*. Vid bestämmandet af dessa begrepp måste hänsyn tagas äfven till det fall, att förfalskandet icke består i missbruk af ett

¹ «Tout individu qui aura de l'une des manières exprimées en l'article 133, frauduleusement commis un faux en écriture privée et aura causé par là un préjudice quelconque etc.»

² Att denna åsigt var starkt representerad i den äldre Tyska doktrinen (*Carpzow* etc.), veta vi af det föregående (s. 44).

redan förefintligt äkta dokument, utan i förfärdigande, från början, af ett oäkta. I detta fall borde man snarare tala om förfalskningens produkt än om dess objekt; vi behålla emellertid ordet objekt såsom generell term. — Undersökningen af det objektiva rekvizitet delar sig sålunda i tre hufvuddelar: förfalskningens *objekt*, förfalskningsåtgärden och *begagnandet* af det förfalskade.

A. Förfalskningsobjektet.

§ 10.

Öfversigt af de olika ståndpunkterna i den moderna rätten.

Vid bestämmandet af objektet för dokumentförfalskning hafva de moderna Strafflagarne än förfarit mera abstrakt, med användande af generellare begrepp, än mera kasuistiskt. I förra fallet hafva de än nöjt sig med att uppställa ett eller annat allmänt begrepp, utan angifvande af dess innehåll, hvilket sålunda öfverlämnats åt doktrin och praxis (t. ex. *Ty. Urkunde*, *Fra. écriture*), än åter sökt att själfva åstadkomma en närmare bestämning, stundom genom definitioner, stundom åtminstone genom uppräknande af exempel, afsedda att på ett mera ungefärligt sätt angifva det uppställda begreppets sfär. De mångskiftande ståndpunkter, som på detta sätt framträda i de olika strafflagarne, kunna lämpligen indelas i tre hufvudgrupper:

1) Lagar, som uppenbara den mer eller mindre genomförda tendensen att uppställa *ett* rent generellt begrepp såsom objekt för dokumentförfalskning, (d. v. s. för all förfalskning, som icke är myntförfalskning), och som således in genere straffa förfalskning af hvarje föremål, som faller under detta enhetliga begrepp, utan afseende på föremålets beskaffenhet i öfrigt (hvarvid naturligtvis ingenting hindrar, att vissa särskilda arter af

det generella begreppet kunna göras till föremål för särskilda bestämmelser, straffas strängare eller mildare etc.). Exempel på en Lag, som uppställer ett dylikt enhetligt begrepp, visserligen utan definition (angifvande af det logiska innehållet), men dock med uppräknig af de därunder hörande arter (ungefärligt angifvande af det logiska omfånget) är *Zug* 61 («Als *Urkunden* in gesetzlichem Sinne gelten nicht nur Schriftstücke, sondern auch Abdrücke von Siegeln, Stempeln und ähnliche Zeichen, sowie auch Grenzsteine und Marken»). Jfr. äfven *Bas.* 69. — *Ty.* uppställer ett begrepp *Urkunde*, hvilket på grund af dess användning i rubriken «Urkundenfälschung» närmast kunde förmodas omfatta all förfalskning (utom myntförfalskning). Men då Lagen icke på något sätt, hvarken genom definition eller uppräknig söker bestämma begreppet, och då den uppställt flere särskilda fall, om hvilka det icke med visshet framgår, huruvida de skola fattas såsom ingående under Urkundenfälschung eller såsom därmed koordinerade¹ (i hvilket sista fall kapitelrubriken «Urkundenfälschung» skulld gifvits *a potiore*), så har ända sedan tillkomsten af *Ty.* en liflig strid pågått angående det omfång (med afseende på objektet), inom hvilket Lagen skall antagas hafva kriminaliserat förfalskning. — I detta sammanhang bör äfven nämnas *No.* 21: 20, hvilken uppställer det generella begreppet *dokument* = «enhver *Gjenstand*, der fremtræder som bestemt til at tjene som Bevis for et Retsforhold eller for en Omstændighed af retslig Betydning»; att emellertid begreppet icke omfattar hela sfären af förfalskningsobjekter, framgår redan af § 22, som omtalar förfalskning utaf «en ægte privat Bevidnelse af anden Art end i § 20 omhandlet» — ett fall, som äfven måste hafva sin motsvarighet bland de i 11 Kap. omtalade offentliga hand-

¹ För sistnämnda uppfattning bl. a. *Weismann* *Z. S.* XI (1891), 23 ff.

lingar. Om än sålunda den Norska lagens dokumentbegrepp ej täcker all förfalskning, som icke är myntförfalskning,¹ så torde likväl *No.* (i dess nuvarande skick) bland alla Europeiska Strafflagar vara den som mest närmar sig till uppställandet af ett enhetligt och *definieradt* begrepp, bestämmande förfalskningsinstitutets omfång (jfr. likväl om *Ho.* sub 2, i. f.);

2) Lagar, som visserligen icke visa tendens att uppställa något så omfattande begrepp, men hvilka uppställa ett sådant generelt begrepp som *écriture* (C. pén.) ell. dyl. (jämte det att de uppställa de därmed *koordinerade* förfalskningsobjekten märken, stämplars etc.); att härvid gemenligen särskilda bestämmelser gifvas för offentliga och enskilda écritures etc. upphäfver icke i och för sig begreppets generella karaktär. Flertalet af hithörande lagar nöja sig emellertid med den formella enhetlighet, som ligger i uppställandet af själfva termen, och försöka icke att närmare bestämma densamma: de uttala visserligen den generella bestämmelse, att hvarje förfalskning af en *écriture* etc. utan undantag skall straffas, men lämna ingen upplysning om, hvad en *écriture* etc. är; afgörandet häraf öfverlämnas åt teori och rättspraxis. — Utom den härvidlag tongifvande *Fra.* C. pén. (*écriture publique* 147, *é. privée* 150), äro att nämna *Belg.* (*écriture* 193, jfr. 196); *It.* (*documento pubblico* 278, *d. privato* 280); *Port.* (*escritura publica* etc.: 218; *escripto não comprehendido no artigo* 218: 219); *Sp.* (*documento público* etc. 315; *d. privado* 318); *Ung.* (391, 401); samt åtskilliga *Schweiz.*

¹ Af formuleringen i *No.* 21: 23 («Som falsk ansees ogsaa det *Dokument*, som udstedes i en ikke tilværende Persons Navn. Er et med Nogens Underskrift forsynet Papir udfyldt af nogen dertil Uberettiget, bliver ogsaa det i Forhold till §§ 20, 21 og 22 at anse som et falskt *Dokument*») äfvensom af § 24 («et privat *Dokument af den i § 20 nævnte Art*») synes, att *No.* använder «*Dokument*» äfven i en vidsträcktare betydelse än den i § 20 definierade. Men detta vidsträcktare dokumentsbegrepp är af *No.* endast förutsatt, icke enhetligt definieradt.

Äfven *Öst.*, som, enligt hvad af § 199 *d* framgår, ställer »Urkunde» i motsats till »Bezeichnung mit Stämpel, Siegel etc.», är i hufvudsak att räkna hit (*öffentliche Urkunde* 199 *d*; *Privaturkunde* 201 *a*). — Från alla de nämnda Lagarne skiljer sig *Ho.* — som i likhet med dem, efter afsöndrande af stämplat, märken etc., uppställer ett generelt begrepp för de återstående förfalskningsobjekten — därigenom, att den gifver en definition på detta begrepp (225: »ett dokument, hvarur en rättighet, en förbindelse eller befrielse från förbindelse kan framgå, eller som är bestämdt att tjena till bevis på ett faktum»);¹

¹ Jämfördt med *No.* är det generella begreppet i *Ho.* visserligen såtillvida väsentligen mera inskränkt, som definitionen icke afser att omfatta stämplat, märken etc. (hvilka, såväl offentliga 216 ff. som enskilda 219, behandlas i föreg. Tit. XI); å andra sidan har *Ho.*, i det den ej fordrar att ur handlingens innehåll skall framgå dess egenskap att vara *bestämd* till bevismedel, såvida nämligen en rättighet o. s. v. kan framgå ur den, uppställt ett i detta afseende vidsträcktare begrepp än *No.* — äfven om man sammanlägger de af *No. l. c.* §§ 20 och 22 uppställda begrepp. *No. Udk.* § 162 öfverensstämmer med *Ho.* (»Ved Dokument forståaas i denne Lov enhver Gjenstand, der indeholder i Skrift eller paa anden Maade et Tilkjendegivende, der enten fremtræder som bestemt til at tjene som Bevis, eller som er af Betydning som Bevis for en Ret, en Forpligtelse eller en Befrielse fra en saadan»). Emellertid torde det med skäl kunna sättas i fråga, om icke denna vidsträckt begreppsbestämning innebär en utvidgning af förfalskningsbegreppet öfver den rationella gränsen. Riktigare synes vara, ej endast systematiskt, hvilket väl är oomtvistligt, utan äfven praktiskt, att då förfalskande af handlingar, hvilka, utan att framställa sig såsom bestämda till bevis för ett gifvet faktum, genom tillfälliga omständigheter ernå en sådan beviskraft, användes såsom medel att påverka Staten i dess judiciära verksamhet, straffa ett dylikt brott ur samma synpunkt som t. ex. mened eller falskt förebringande af »besvärande omständigheter» i kriminalprocess (j. o. s. 6), således såsom brott emot Staten. Hvad åter användningen man och man emellan beträffar, så bör naturligtvis förefintligheten hos dokumentet af egenskapen att framställa sig såsom bestämdt till bevismedel afgöras med vederbörligt afseende på den i den beträffande sfären af rättslifvet rådande uppfattning och sedvana (om

3) Lagar, som gå längre i kasuistisk behandling af institutet, så att äfven vid förfalskning af handlingar endast vissa bestämda fall kriminaliseras, utan uppställande af något generellt begrepp (liknande *écriture* etc.). Hit hör, såsom vi veta, Svenska Str. L. Icke hvarje *handling* utgör enligt Str. föremål för förfalskning (eller ock, om man vill låta ordet *handling* i detta sammanhang utmärka just allt, hvad som enligt 12: 1—5 kan vara förfalskningsobjekt, måste begreppet *handling* bestämmas genom addition af de i de särskilda §§, medelst definitioner eller exempel, angifna arter af *handling*). Lagen

t. ex. i affärslifvet skrivelser af viss form allmänt pläga betraktas såsom tillfyllestgörande bevis för vissa fakta, så böra dylika skrivelser äfven i kriminalistiskt afseende anses såsom förfalskningsobjekter — åtminstone under förutsättning, att samfärdseln verkligen kräver en dylik förenkling af bevismedlen). Det är ju fides publica, som utgör den rationella grunden för förfalskningsinstitutet, och alla bevisformer, som på ena eller andra sättet *faktiskt* och med skäl hafva ernått den allmänna betydelsen af grundlag för fides publica, kunna göra anspråk på det genom nämnda institut skapade straffskydd. — Om däremot en person för sin del finner skäl att inrätta sitt handlingssätt efter omständigheter, som icke hafva denna karaktär af sociala bevismedel — dessa omständigheter må utgöras af tillfälliga uppgifter i bref o. d. af tredje man, af muntliga uppgifter, af sakliga förhållanden eller af hvad annat som helst — så blir detta hans ensak; intet skäl synes föreligga, att indraga dessa fall under det straffskydd, som staten gifvit de af samhället uttryckligen instituerade bevismedlen, de fasta hållpunkterna för den allmänna tilliten. Påståendet att förfalskande af skrift i och för sig skulle utgöra ett farligare tillvägagående än andra former af erroruppväckande, synes knappast tillräckligt grundadt; men äfven om så vore, så följer ej häraf, att förfarandet vore att betrakta såsom förfalskning i teknisk mening eller öfverhufvud såsom ett delictum sui generis, utan på sin höjd, att det vore att behandla såsom ett kvalificerande moment vid den genom erroruppväckandet åstadkomna (*resp.* åsyftade) rättskränkningen af ena eller andra slaget. Genom lämpliga bestämmelser angående försök till bedrägeri etc. skulle säkerligen praktiskt ett fullt tillfyllestgörande resultat låta sig uppnå, utan ifrågavarande betänkliga utvidgande af förfalskningsinstitutet utöfver dess rationella gräns.

uppställer ett begrepp = arkivhandling; ett begrepp = expéditionshandling; ett begrepp = sådan enskild handling, som i § 4 definieras och exemplifieras; samt ett begrepp = sådan enskild handling, som i § 5 exemplifieras. Men något begrepp = handling *in genere* uppställer Lagen icke, och hvad som icke faller in under någon af de nämnda §§, kan därför icke vara en till förfalskningsobjekt duglig handling. — Samma ståndpunkt som *Sr.* intager *Ft.* (36: 3, 4, 5). Äfven *Da.* (268, 269, 270) är att föra hit.

Fastställer man, i enlighet med hvad vi ofvan gjort, såsom förfalskningsdeliktets karaktär kränknigen af de bevismedel, som utgöra grundvalen för *fides publica* i det borgerliga samhället, så är *de lege ferenda* den enda riktiga undersökningsmetoden att först bestämma begreppet bevismedel (i nämnda funktion), och därefter, ur det sålunda vunna generella begreppet, deducera de enskilda fallen. Ensamt genom detta förfarande skall den rationella gränsen mellan hvad som bör och hvad som icke bör anses utgöra objekt för förfalskning, med säkerhet alltid kunna bevaras. Men *de lege lata* är det tydligt, att den olika ställning, som en gifven Lag i ofvan behandlade afseende kan intaga, i hög grad måste inverka på undersökningsmetoden inom det beträffande rättssystemets gebiet. Har Lagen uppställt ett generellt begrepp såsom förfalskningsobjekt, så blir den hufvudsakliga uppgiften på denna punkt att utveckla det generella begreppet, vare sig ur legaldefinitionen, om en sådan finnes, eller ur allmänna grunder. Har Lagen åter, utan en dylik (åtminstone formell) enhetlighet, förfarit kasuistiskt och endast kriminaliserat vissa bestämda fall af förfalskning, så kan man icke a priori utgå från något sådant generellt begrepp, icke ens från den förutsättning, att de uppställda fallen verkligen låta bringa sig under något som helst generellt begrepp (så att de, sammanlagda, jämnt täcka sig med detta); man måste därför, vid ett kasuistiskt förfarande

af Lagen, åtnöja sig med att undersöka förfalskningsobjektet i hvarje särskildt af de utaf Lagen nämnda fall. Då den sistnämnda ståndpunkten är den Svenska Lagens, så kan framställningen i det följande icke använda någon annan metod, än att § efter § bestämma de särskilda förfalskningsobjekter, som Lagen uppställt. M. a. o., i den mån det kan vara möjligt, att för den Svenska rättens räkning komma till en allmän bestämning af begreppet handling eller af begreppet förfalskningsobjekt öfverhuvud, så måste detta ske på induktiv väg, utgående från de enskilda af Lagen karakteriserade fallen, icke på deduktiv väg, från ett generellt begrepp, ty ett sådant är icke positivt gifvet, och det rationella får icke utan vidare anses öfverensstämma med Lagens ståndpunkt.

I De särskilda af Svenska Strafflagen 12: 1—6, 9, 10 uppställda arterna af handlingar.

§ 11.

Indelning af handlingar i tvänne hufvudgrupper.

Då den Svenska Strafflagen i 12 Kap. 1—11 §§ uppställer de olika fallen af dokumentsförfalskning, fördelar den, som bekant, dessa fall i första hand på tre grupper: förfalskning af handlingar (§§ 1—6, 9, 10), af allmänna stämplat och märken (§§ 7—10) samt af gränsoch vattenhöjdsmärken (§ 11). Hvad åter angår *handlingar* såsom förfalskningsobjekt, skiljer den närmast mellan *allmänna* (§§ 1—3, 6, 9, 10) och *enskilda* (§§ 4—6) handlingar. (Samma indelning har *Str.*, såsom af det nyss nämnda framgår, äfven företagit med afseende på stämplat och märken, hvarvid emellertid blott allmänna s. o. m. uppställts såsom förfalskningsobjekt). Sistnämnda indelningsgrund gör sig regelmässigt gällande i de moderna Strafflagarne; ¹ i flertalet fall torde densamma låta leda

¹ I *Bely.* 196 endast i jämförelsevis ringa mån i fråga om *écriture*: embetsman etc., som i embetet förfalskar en *é. publique*,

sig tillbaka till den *Fra. C. pén.* (i Frankrike hade ifrå-
gavarande motsats varit genomförd ända sedan Ed. 1680:
Ch. et Hél. II, n. 567).¹ I 1734 års Lag hade det, såsom
vi veta (j. o. s. 69), funnits en ansats därtill, såtillvida
som två arter af allmänna handlingar utsöndrats från
öfriga såsom förfalskningsobjekter uppställda handlingar.
Att åsigten om de allmänna handlingarnes högre straff-
barhet *in genere* hvilar på en riktig uppfattning af delik-
tets väsen, framträder tydligare i samma mån som man
genomför den rationella ståndpunkten och skiljer själfva
förfalskningsdeliktet från den därigenom eventuellt *för-
medlade* rättskränkningen (j. o. s. 20). Det är visserligen
sant, såsom äfven stundom mot ifrågavarande indelning
franhållits, att den *in casu* åstadkomna eller åsyftade
skadan ofta kan vara större vid förfalskning af enskild
än af allmän handling. Men såsom angrepp på *publica
fides* — och bortsedt från det aflägsnare angrepp på an-
nan rättighet, för hvilket förstnämnda angrepp möjligen
tjenar såsom medel — måste förfalskning af allmän hand-
ling regelmässigt anses vara af intensivare, straffvärdare
natur. Ty likasom de specifika bevismedlen öfverhufvud
skyddas, därför att de äro afsedda att utgöra fastare håll-
punkter för den allmänna tilliten än första bästa faktum,
hvarpå en förmodan kan grundas, så intaga åter bland
dessa specifika bevismedel de *offentliga* en särskildt fram-
stående ställning: de måste anses *in genere* erbjuda
ännu större säkerhet, än intyg etc. gifvet af privat per-
son. Om därför i ett gifvet fall förfalskande af enskild
handling likväl framställer sig för rättsmedvetandet såsom
straffvärdare än i ett annat fall förfalskande af allmän

faller under särskild straffbestämmelse; för privatperson är däremot,
straffbestämmelsen densamma, vare sig förfalskningen gäller en *é.
publique* eller en *é. privée*.

¹ Om det långt tidigare utsöndrandet af sådana handlingar,
som utgifvits i *Konungens* namn (redan *L. Wisig.*), j. o. s. 38 n.
1; 40.

handling, så beror detta oftast därpå, att i det förra fallet intet *rent* förfalskningsdelikt föreligger, utan t. ex. en kombination af förfalskningsdelikt med försök till bedrägeri eller dyl.; om nu ett visst positivt rättssystem icke straffar t. ex. bedrägeriförsök, så kan detta rättssystem därigenom tvingas till att för vissa fall af förfalskning utaf enskilda handlingar uppställa en högre skala än för vissa fall af förfalskning utaf allmänna. Det rationella vore emellertid att analysera det antagna casus i sina begreppsliga beståndsdelar, straffa angreppet på *fides publica* för sig och det ifrågavarande försöket etc. för sig. — Till undvikande af missförstånd bör emellertid anmärkas, att af den regelmässigt förhandenvarande större straffbarheten icke följer, att det är *tekniskt* lämpligt att uppställa särskilda straffbestämmelser för förfalskning af allmänna och för förfalskning af enskilda handlingar. Denna fråga beror bl. a. på lättheten att uppdraga en klar och bestämd gräns mellan de båda arterna af handlingar. Möter denna uppdelning praktiska svårigheter, så är utan tvifvel det legislativt riktiga att inrymma båda slagen af handlingar inom samma straffram.

Med nämnda indelning i allmänna och enskilda handlingar hafva Lagarne ofta kombinerat en annan indelning. I flere fall har den senare indelningsgrunden varit af *ekonomisk* natur (äfven här är inverkan af C. pén. omisskännelig). Sålunda har man, med rätta, funnit *fides publica* starkare angripen, i mån som den förfalskade handlingen var bestämd för en mera omfattande *cirkulation*: stundom hafva därför *löpande* papper utrustats med högre straffskydd (*Da.* 269; *Ho.* 226; *It.* 284; *Port.* 217); stundom, från en något annan synpunkt, alla *affärspapper* — hvari emellertid alltid *rexlar* inbegripas ¹ — (*Fra.* 147 *écriture de commerce et de banque*; *Sp.* 315 *documentos mercantiles*; jfr. *Ung.* 403). — *Se.* (12: 10) har

¹ Jfr. *Garraud* III, n. 186 (s. 256).

med indelningen i allmänna och enskilda handlingar kombinerat en annan åtskillnad, hvilken eljes blott plägar nämnas (*Fi.* 36: 8; *No.* 11: 7; *Ty.* 267; *Ung.* 391) ¹ för att uttryckligen förklaras irrelevant; *Sv.* skiljer nämligen allmänna handlingar i *inländska* (Svenska och Norska, 12: 9) och *utländska*, samt likställer utländska allmänna handlingar (handlingar *utfärdade* «af offentlig myndighet i främmande stat», 12: 10) med enskilda handlingar. Någon tvekan kunde väl uppstå, huruvida utländska *arkiv*-handlingar äro skyddade af Svensk Lag, då ordet *utfärdas* i § 10 möjligen kunde fattas identiskt med *är utgifven* i § 2 (helst den i § 10 gjorda fördelningen af dithörande fall, hvad angår bestraffningen, på §§ 4 och 5, synes afsedd att motsvara förhållandet mellan §§ 2 och 3 och sålunda gifver vid handen, att Lagstiftaren i § 10 haft endast expeditionshandlingar i sigte). Omöjligt bör dock icke vara att i förekommande fall bestraffa förfalskning af utländsk arkivhandling efter 12: 10, äfven om det är det mera sannolika, att Lagstiftaren icke afsett att inrymma detta casus under sagda bestämmelse. I språkligt hänseende kan det otvifvelaktigt sägas, att ett protokoll *utfärdas* af den, som ex officio undertecknar det samma; väl också om «räkenskapsböcker» o. s. v.; äfven om denna användning af ordet ej är den närmast till hands liggande. — Jfr. äfv. *H.D.*:s anm. till Strafflagsfsl. 12: 10; *H. D.*:s Prot. ²⁰/₄ 1862, s. 20). — Praktiskt sedt tala alla skäl för den vidsträcktare tolkningen: förfalskning af utländsk arkivhandling kan ju på många sätt sträcka sina verkningar till det inländska rättslifvet (arkivhandlingar tillhörande här med *exequatur* försedda främmande konsuler, personregister o. s. v.).

För den Svenska rättens räkning få vi således tvänne hufvudgrupper af hithörande handlingar, nämligen 1) in-

¹ Likaså t. ex. Fransk rättspraxis: *Garraud* III, n. 167 (s. 236).

ländska (incl. Norska) allmänna handlingar, och 2) utländska allmänna handlingar jämte (in- eller utländska) enskilda handlingar. För att åtskilja dessa båda hufvudgrupper från hvarandra, förutsättes sålunda uppdragandet af tvänne gränslinier, nämligen *dels* mellan inländska och utländska, *dels* mellan allmänna och enskilda handlingar. Hvad den förra gränsen angår, säger det sig själf, att det afgörande icke är utställningsortens geografiska läge, utan endast den utfärdande myndighetens subordination (i denna dess egenskap) under Svenska Staten.¹ Frågan, huruvida en af dylik myndighet på utländsk ort utfärdad handling skall anses såsom inländsk allmän handling, kan därför ej göras beroende af, huruvida en dylik handling enligt det främmande landets lag skulle hafva karaktär af offentlig eller icke.² Hvarje t. ex. af Svenskt diplomatiskt ombud eller konsul (*missus* eller *electus*) inom gränsen för deras enligt Svensk Lag bestämda embetsmyndighet utfärdad handling är därför inländsk allmän handling; en annan sak är, att den Svenska rätten vid fastställandet af nämnda befogenhet i många afseenden kan (och måste) taga hänsyn till allmänna folkrättsliga eller till det beträffande landets positivrättsliga bestämmelser. Omvändt kan en af utländsk regerings här ackrediterade ombud, i Sverige utfärdad handling icke blifva annat än en utländsk allmän handling, äfven om densamma faller inom ombudets af Svenska Staten erkända befogenhet. Användningsorten är lika irrelevant som utställningsorten: en af utländsk offentlig myndighet i Sverige utfärdad handling, använd i Sverige, är en utländsk handling; en af inländsk offentlig myndighet i utlandet utfärdad handling, använd i utlandet, är en inländsk handling.

¹ Jfr. *Hülschner* II, 11, 525; *Olshausen Komm.*, ad § 267, n. 6 etc.

² En motsatt åsigt har uttalats af *Merkel Holtz*. Hdb. III, 791.

Hufvudfrågan är emellertid den om gränsen mellan *allmän* och *enskild* handling. Närmast är att beakta, att offentlighetskaraktären förutsätter en icke blott till arten (innehållet), utan till verkningskretsen (omfånget) bestämd befogenhet, gifven af Staten åt handlingens utställare. Sålunda är icke en sådan generell befogenhet tillräcklig, som kan ligga i en examen, t. ex. godkänd läkareexamen; ett läkarebetyg är därför icke *eo ipso* en allmän handling (jfr. *Holm* 1886, 373 ff.; *Naum.* 1887, 378 ff.: åklagarens påstående i sådan syftning ogillades af domstolarne). Å andra sidan kan icke heller fordras en *fast* tjänst (aflönad eller icke); äfven ett sådant tillfälligt förordnande, som t. ex. jämlikt K. Kung. ¹⁶/₆ 1875 mom. 6 gifves åt föreståndare för «teoretisk profärskurs», är tillräckligt för att gifva de af dylik person utfärdade handlingar karaktären af offentlighet. Tydligt är vidare, att handlingen måste hafva utfärdats af statstjenaren såsom sådan, inom området för hans tjänst. Ett af provincialläkare lämnadt intyg, men som utfärdats i läkarens egenskap af patientens private husläkare, kan icke betraktas såsom allmän handling, oafsedt huruvida patienten tillhör provincialläkarens tjensteområde eller icke. Detta torde böra utsträckas därhän, att en handling, som med fullkomligt samma verkan hade kunnat utfärdas af privat person, icke betraktas såsom allmän handling, äfven om det *åläg* viss embetsman att vid anmodan utfärda en sådan. En provincialläkare kan sålunda hafva skyldighet att afgifva intyg i fall, där dylik skyldighet icke åligger en annan läkare, utan att därför det af provincialläkaren utfärdade intyg bör mera anses såsom en allmän handling, än om detsamma faktiskt gifvits af en annan läkare. Kan det däremot anses, att verkan i ett eller annat afseende blir en annan, så att den bevisande kraften — låt vara blott *faktiskt*, man och man emellan — blir större, än om handlingen utfärdats af privat person, så bör handlingen anses som allmän. Då det t. ex. i 1 § 2 mom. K. St.

6/10 1882 (angående notarii publici befattningen) heter: «Notarius publicus åligger ock att, då han ej har hinder af andra embetsgöromål, på anmodan bevittna underskrifter, bestyrka riktigheten af öfversättningar och afskrifter» etc., så bör ett sådant intyg af notarius publicus betraktas såsom allmän handling, helst beviskraften af en utaf notarius publicus ensam bevittnad afskrift etc. måste antagas vara större, äfven rent juridiskt sedt, än beviskraften af en utaf en ensam privatperson bevittnad afskrift. — Har Staten i något särskildt fall för en tjänsteman (eller för någon *art* af tjänstemän) utsträckt deras speciella befogenhet öfver den egentliga tjänsten, så kan äfven på grundvalen af denna utvidgning en allmän handling uppstå. Så fordras t. ex. i § 2 af nyssnämnda K. St., att sökande till notarii publici befattning skall bl. a. förete intyg af «lärare i lefvande språk vid universitet eller allmänt läroverk», att han eger viss insigt i franska, tyska och engelska språken. Ett dylikt intyg, gifvet t. ex. af läroverksadjunkt, måste då betraktas såsom allmän handling, hvilket däremot icke är fallet i fråga om dylikt intyg, som på grund af donationsbrevfets bestämmelser fordras för att ifrågakomma till privat resestipendium; har åter intyget gifvits på grund af bestämmelse angående ett statens resestipendium, måste, likasom i förstnämnda fall, handlingen betraktas såsom allmän. De kan möjligen förefalla godtyckligt, att ett i offentliga förhållanden (t. ex. vid tjänstledighetsansökan) användt sjukbetyg, hvilket för att vara giltigt måste hafva utfärdats af examinerad läkare, icke utan vidare betraktas såsom allmän handling, medan detta däremot är fallet med ett under nyssnämnda omständigheter afgifvit intyg om språkliga insigter; skillnaden är emellertid den, att i ena fallet vederhäftigheten är knuten till innehavandet af ett visst slags *tjänst*, i andra fallet till ett visst slag af *prof*, utan att stå i nödvändigt sammanhang med viss offentlig tjänstebefattning. Om det språkliga intyget

kunde med samma verkan afgifvas af hvar och en, som undergått viss examen i främmande lefvande språk, så funnes intet skäl att betrakta dylik handling såsom allmän; fordras åter i visst fall, att ett intyg skall afgifvas t. ex. af viss militärläkare, så finnes intet skäl att neka dylik handlings karaktär af offentlighet. — Anmärkas bör, att äfven en i *tjensten* utfärdad handling kan vara af *enskild* natur, nämligen vid sådana yttringar af tjänsteverksamheten, som, i och för sig betraktade, hafva en i alla afseenden rent privaträttslig karaktär, eller, m. a. o., uti hvilka det offentligt-rättsliga momentet icke på något som helst sätt objektiverat sig; t. ex. vid utställandet af en vaxel eller anvisning i och för embetsverkets ekonomiska skötsel; ¹ ett dylikt papper kan icke rimligen betraktas såsom mera «allmänt» än hvilken annan vaxel som helst, och kan därför icke falla under annan synpunkt än 12: 4. Annorlunda däremot t. ex. vid utarrenderande af en kungsgård eller annan jordbruksfastighet under kronans omedelbara disposition; för dessa rättsärenden gälla särskilda bestämmelser, som göra, att den offentligt-rättsliga karaktären uti dem måste anses objektivera sig. Kontraktet uppstår genom särskildt beslut af domänstyrelsen, hvaröfver besvär kunna inom stadgad tid anföras (K. K. ^{10/11} 1882); undertecknas af domänstyrelsens chef med kontrasignation af vederbörande notario; förutsätter såsom *naturalia contractus* alla särskilda i denna fråga gällande administrativrättsliga bestämmelser — korteligen har alla egenskaper af en *allmän* handling.

En fråga af vidsträckt omfattning är, huruvida kommunala myndigheter och tjänster kunna i förevarande afseende anses likställda med statens. Ordalagen göra mindre svårighet härför i fråga om arkivhandlingar (»andra sådana handlingar och skrifter, som till allmän nytta och efterrättelse äro», 12: 1) än i fråga om expediti-
 ons-

¹ Jfr. därom *Schweigaard* Comm. II, 64.

handlingar (12: 2, 3, där det talas om handling, utgifven i offentlig myndighets eller i särskild embets- eller tjänstemans namn uti ärende, som till hans embete eller tjänst hörer). Af ganska stor vikt är i detta afseende analogien med Str. L. 25: 22, där det heter: »Hvad om Statens embetsmän här stadgadt är, gälle ock om dem, som äro satte att förvalta städers, menigheters eller allmänna af Konungen stadfästade kassors, verks eller andra inrättningars eller stiftelsers angelägenheter». Häraf följer bl. a. att kommuners »räkenskaper och böcker» äro, i det i 25: 12 nämnda afseende, skyddade på alldeles samma sätt som Statens — således i helt annan grad än t. ex. ett enskildt bolags; äfvenså följer, att af kommunal tjänsteman begången »intellektuell» förfälskning t. ex. af kommunala protokoller på samma sätt som dylik förfälskning, begången af en statens tjänsteman, faller under sanktionen i 25: 16 — under det att ett dylikt förvanskande t. ex. af enskildt bolags protokoll o. s. v. såsom delictum sui generis icke är åtkomligt, eller i hvarje fall endast kan bestraffas enligt 22: 17. Äfvenledes är att anföra analogien med 10: 3 Str. L.: »Förbryter man sig, såsom i 1 eller 2 § sägs, emot tjänsteman eller annan, den der icke innehafver embete eller sådant uppdrag, som i 1 § omtalas, men är förordnad eller vald att offentligt tjänsteärende förrätta eller annan allmän befattning utöfva eller kallad att vid offentlig förrättning tillhandagå . . .» (Otvifvelaktigt äro här med uttrycket *annan allmän befattning* i främsta rummet just kommunala tjänster åsyftade. Läger man härtill, att de af kommunal tjänsteman utgifna handlingar till stor del skulle, efter riktig uppfattning af 12: 4, 5 (j. n.), vara utan straffskydd, om man ej ville antaga, att de ingå under 12: 2, 3, så synas bestämdt öfvervägande skäl tala för den med Lagens anda öfverensstämmande, om än efter bokstafven extensiva tolkning, att kommunala korporationer och tjänster här böra likställas med statens myndigheter

och tjänster. Tydligen äro då äfven sådana allmänna organer, som uppstå genom samverkan af offentlig myndighet med kommunala institutioner, att föra hit (t. ex. bevillningsberedning, däruti en person, ordföranden, utses af Konungens Befallningshafvande och de öfrige af stadsfullmäktige, allmän rådstuga, kommunalstämma: K. F. 14/10 1883). — Af analogien med 25: 22 skulle vidare följa, att äfven handlingar, utgifna af personer, som äro »satte att förvalta . . . allmänna af Konungen stadfästade kassors, verks eller andra inrättningsars eller stiftelsers angelägenheter», böra betraktas såsom allmänna. Särskildt i dessa fall kan emellertid den ofvan (s. 124) gjorda inskränkingen till sådana handlingar, som verkligen objektivera ett offentligt-rättsligt förhållande, blifva af praktisk vikt: en å tjänstens vägnar af dylik person utförd vanlig affärshandling är i hvarje fall ingen allmän handling.

Å andra sidan kan generalklausulen i 12: 1 (»andra sådana handlingar eller skrifter, som till allmän nytta och efterrättelse äro») icke utsträckas till hvarje skrift, som i något afseende kunde sägas vara »till allmän nytta och efterrättelse» (t. ex. expeditioner eller protokoller i någon enskild allmännyttig inrättning) — detta äfven efter Lagens ordalydelse, då ordet *sådana* uppenbarligen syftar icke på den följande relativsatsen, utan på de föregående exemplen (»domstols eller annan offentlig myndighets dombok eller hufvudprotokoll, Kronans räkenskapsböcker»).

Att gränsfall skola finnas, där afgörandet blir tvifvelaktigt, säger sig själf. Genom L. 23/10 1887 har bestämts, att »fråga af tvistemåls beskaffenhet, hvarom förlikning kan träffas», äfvensom fråga om ~~annan~~ skadeståndsskyldighet, må genom aftal mellan parterna hänskjutas till en eller flere, på sätt i lagen stadgas utsedde *skiljemän*, hvilkas dom under vissa i lagen fastställda villkor är inappellabel. Rationellt sedt, tala ju alla skäl för

den uppfattning, att dylik skiljedom är allmän handling. Jämför man institutet med beslätgade institut, så synes äfven *otvifvelaktigt*, att *expropriationsnämnds* skriftligt affattade beslut (§ 18 K. F. ¹⁴/₄ 1866) bör betraktas såsom allmän handling, äfven innan den (enligt § 19 *ib.*) införts i Rättens protokoll: expropriationsnämnden är till hela sin funktion ett integrerande moment i domstolen; jfr. äfven Str. L. 10: 3, där ordet *nämnd* utan all fråga måste anses omfatta äfven expropriationsnämnd. Att nu skiljemännens verksamhet är i väsentliga afseenden likartad med expropriationsnämndens, kan ej förnekas, äfven om den förra icke, såsom den senare, utan undantag föranledes af ett allmänt intresse. I trots af dessa skäl torde det dock få anses *otvifvelaktigt*, om bestämmelsen i 12: 2 låter sig *extendera* till skiljedom, emot Lagens bokstaf och då skiljemannainstitutet icke, såsom expropriationsnämnden, kan betraktas såsom integrerande moment i offentlig myndighet. Med afseende på straffbarheten blir i öfrigt skilnaden icke så stor, om förfalskning af skiljedom föres till 12: 2 eller till 12: 4; den inskränker sig till den för sistnämnda fall uppställda straffskalan vid »synnerligen mildrande omständigheter», hvilken det väl mindre ofta skulle kunna komma i fråga att använda vid dylik förfalskning. — Något mindre betänkligheter i afseende på Lagens bokstaf torde möta t. ex. i fråga om sådant protokoll, som enligt § 62 Kk. L. skall hållas öfver beslut vid borgenärens sammankomster utom Rätten (ehuru här de rationella skälen äro mindre starka än vid skiljedom): konkursförfarandet utom Rätten kan åtminstone i någon mån (visserligen icke aflägsat i samma grad som expropriationsnämndens funktion) betraktas såsom integrerande moment i domstolens funktion. Likväl torde man, efter Svensk rätt, få betrakta äfven dessa handlingar såsom enskilda.

I vissa embetsverks funktion förekomma handlingar, uppstående genom vaxelverkan mellan embetsverket och

privat person, hvilka i afseende på sin materiella betydelse kunna vara temligen likartade, men i förevarande punkt olika, i det att stundom embetsverket, stundom den private är att betrakta såsom utställare, och följaktligen handlingen än är allmän, än enskild. Typiska exempel äro bl. a. de i poströrelsen förekommande olika arter af handlingar.¹ Att qvitto på inlämnad värdeförsändelse är en allmän handling, säger sig själf. En postanvisning måste anses vara *in toto*, genom postverkets afstämpling etc., förvandlad till en offentlig handling, således äfven för hvad angår det af afsändaren skrifna beloppet etc.: den utgör en af inlämningsstationen utfärdad anvisning till ankomststationen att till adressaten utbetala det å förstnämnda ort af afsändaren inbetalta beloppet. Mottagarens qvitto å värdeförsändelse måste anses såsom enskild handling, äfven sedan detsamma införlifvats med poststationens handlingar; detta införlifvande har här icke, såsom stundom kan vara fallet (j. n. §. 12), medfört, att den enskilda handlingen såsom integrerande moment ingått i en allmän handling; fastmera behåller densamma sin isolerade, privaträttsliga karaktär. Afsändares å försändelse tecknade fordran af postförskott är en enskild handling; densamma kommer i sin ursprungliga form, nämligen såsom ett afsändarens privata kraf, adressaten tillhanda; lika litet som ett vanligt bref kan dylik försändelse förvandlas till allmän handling genom den omständighet, att densamma stämpats och omhändertagits af postverket. Att i alla dessa fall själfva de af postverket (ex officio) åsatta stämplat etc.² äro att betrakta såsom allmänna, utan afseende på den stämplade handlingens beskaffenhet, är själfklart; tvifvel kan däremot stundom uppstå, om dylika tecken äro att hänföra till handlingar eller till märken, t. ex. vid påteck-

¹ Jfr. Lüder G. A. XII (1864), 577 ff.

² Om sådana jfr. t. ex., för den Tyska rättens vidkommande, Riedel G. S. XXXIX (1887), 191 ff.

ningar om antal vigtenheter o. d.; därpå hafva vi ej att i detta sammanhang ingå. — Under omständigheter kunna konsekvenserna af det nu sagda leda till upplandande af en och samma fortlöpande handling i en allmän och en enskild del; så vid (privat) *telegram*, där själfva innehållet, såsom utgörande en blott reproduktion af en privat skrift, hvaruti intet offentligt-rättsligt moment objektiverat sig, icke bör anses såsom allmän handling (och icke alltid ens såsom till förfalskningsobjekt öfverhufvud duglig handling — härutinnan öfverensstämmande med andra privata skrifter, j. n.), men väl de af telegrafverket utfärdade uppgifterna om afsändningsort, afsändningstid och ankomsttid.

§ 12.

Olika arter af allmänna handlingar.

Det stora flertalet af moderna Strafflagar utsöndra, i likhet med den Svenska Strafflagen (12: 3), en grupp af offentliga handlingar, hvilkas förfalskning under vissa förutsättningar bestraffas särskildt lindrigt. Däremot är det för de Nordiska ländernas Strafflagar temligen specifikt, att de indela öfriga offentliga (eller öfverhufvud: högre skyddade — jfr. om *Da.* o. s. 119) handlingar i vidare afdelningar med olika högt straffskydd. *Da.* och *No.* hafva härvid tagit den beträffande myndighetens vikt och betydelse, *Sv.* och *Fv.* däremot handlingens egenskap af inneliggande eller utgående (arkiv- eller expeditiionshandling) till indelningsgrund.¹ *Da.* inskränker emellertid det högre straffhotet till »den der efterskriver Kongens Navn» (272). *No.* likställer med Konungen: »Den

¹ *Eng. Forg. Act 1861* (j. o. s. 18) har efter olika indelningsgrunder uppställt en mängd olika fall (jfr. *Stephen Dig. Art. 359*, s. 274 ff.; *Strgbg. d. Geg. I*, 672 ff.) af hvilka åtskilliga beläggas med *penal servitude for life*, andra med 14 års *pen. serv.*, andra med 7 års *pen. serv.* o. s. v.

norske Statsraad, naar det fører Regjeringen her i Riget under Kongens Fraværelse. Interimsregjeringen, Stortinget, nogen af dets Afdelinger, Rigsretten eller Høiesteret» (11: 1). *Fz.* (36: 3, 4) öfverensstämmer i detta afseende med *Sv.* — Att enligt *Sv.* alla icke utgående embetshandlingar måste falla under 12: 1, följer däraf, att de ejes icke skulle åtnjuta något som helst skydd emot förfalskning, då 12: 2 och 3 uttryckligen röra endast handlingar, som äro »utgifna», samt 12: 4 och 5 endast »enskilda» handlingar. En annan sak är, att ett dylikt högt straffskydd åt alla inneliggande embetshandlingar, utan afseende på huruvida de äro oersättliga (ty naturligtvis är icke hvarje inneliggande handling »oersättlig»), i legislativt afseende är föga berättigadt; hvaremot det å andra sidan från rationell synpunkt med rätta kan framhållas såsom en förtjenstfull tendens hos de båda sistnämnda Lagarna (egentligen: hos 1734-års Lag, j. o. s. 69), att de åsyftat att omgärda en verkligen oersättlig arkivhandling med högre straffskydd än en vanlig expeditionshandling, hvars riktighet gemenligen utan stor svårighet låter sig kontrollera.¹ Det förekommer stundom, att i *samma* embetsverks arkiv dubbla exemplar förvaras af fullkomligt samma handlingar (t. ex. ofta af depescher till diplomatiska ombud i utlandet); likaledes förekommer mycket ofta, att skilda exemplar af samma handling för-

¹ Såsom vi ofvan sett, hade båda Straffbalksförslagen borttagit uppdelningen i arkiv- och expeditionshandlingar, hvilken emellertid i K. F. 1858 åter inkom. I sin förut omtalade reservation till L. B:s Prot. anmärkte *Spens* (s. 22), att »särskildt afseende icke blifvit fastadt uppå sådana handlingar, hvilka äro ämnade till allmän stadigvarande efterrättelse, så väl för det närvarande, som allt framgent, och der ett understucket eller förändradt förhållande utesluter möjligheten af kontroll och återförande till det rätta genom undanrödjande af grunden för all sådan kontroll. Om än någon skada för tillfället genom sådan allmän handlings förfalskning icke skulle kunna genast inses, eller vara uttryckligen afsedd, så kan deremot en desto betydligare framdeles uppstå» o. s. v.

varas i *olika* embetsverks arkiver (t. ex. renoverade handlingar). I sådana fall vore väl det mest konsekventa, att endast i det fall, då båda exemplaren besitta absolut samma authenticitet (hvilket emellertid mindre ofta torde inträffa) betrakta dem båda såsom arkivhandlingar; men eljes så anse endast det egentligen authentiska exemplaret. Då emellertid en dylik duplett icke kan betraktas såsom expeditionshandling och icke heller bör lämnas utan straffskydd, samt då den i hvarje fall måste anses besitta en subsidiär authenticitet, torde vi, i fråga om Svensk positiv rätt, få betrakta densamma såsom arkivhandling.

— En annan sak är, att icke blott expeditionshandlingar från annan myndighet, utan äfven handlingar utfärdade af privat person, kunna förvandla sig till arkivhandlingar, därigenom att de komma att ingå såsom ingredierande momenter i verkliga *arkivhandlingar* — men icke däri- genom, att de inläggas i ett embetsverks *arkiv*: det vore ett alldeles exorbitant straffskydd att belägga t. ex. förfalskning af privatpersoners ansökningar om examen, stipendium, anslag o. s. v. (hvilka ofta under långa tider förvaras i embetsverkens arkiver) med 2—8 års straff- arbete. Man måste därför i fråga om expeditionshand- lingar, som, utan att hafva ingått såsom delar af arkiv- handlingar, förvaras i annat verks arkiv, åtnöja sig med att tillämpa 12: 2, 3. För enskilda handlingar af nämnda slag måste man åter uppställa samma regler, som angä- ende förfalskning af dylik handling före dess ingifvande, hvarom jfr. ned.

Beträffande *tidpunkten* för den offentliga handlingens uppkomst såsom sådan, måste denna för *arkivhandlingens* vidkommande bestämmas till *justeringen*. Många arkiv- handlingar undergå emellertid aldrig någon som helst justering, t. ex. husförhörlängder. Här måste handlin- gen anses uppstå såsom arkivhandling redan i och med ²/själfva nedskrifningen och event. infogandet på veder- börlig plats bland andra arkivhandlingar — hvarje annan

gräus vore godtycklig. Den senare synpunkten måste alltid tillämpas vid *förfärdigande* (från början) af falsk arkivhandling. En isolerad handling, af hvad innehåll och form den må vara, kan aldrig i och för sig vara en arkivhandling; därtill fordras, att den befinner sig i visst yttre förhållande (till andra arkivhandlingar, embetsverkets lokal o. s. v.), hvilket visserligen kan vara mycket voxlande i olika fall och således måste afgöras *in concreto*. — Äfven en *expeditionshandling* borde väl, i de fall, då uttrycklig kollationering förekommer och anmärkes, riktigtast anses föreligga färdig från och med denna tidpunkt. Men då dels dylik kollationering icke på långt när alltid förekommer, dels Lagen (12: 2) bestämdt förutsätter, att handlingen redan är *utgifven*, kan denna ståndpunkt icke fasthållas för den Svenska rättens räkning. Att den motsatta åsigten praktiskt leder till oegentligheter, låter sig visserligen icke bestridas; en person t. ex., som på något sätt bereder sig tillfälle att oförmärkt göra en ändring i en färdigliggande kollationerad, men ännu icke utgifven expeditionshandling, hvilken sålunda kommer att utgifvas i det förfalskade skicket, borde väl icke gå fri från förfalskningsstraff. Efter Svensk rätt är han emellertid oåtkomlig: handlingen är, vid tidpunkten för förfalskningens företagande, hvarken arkivhandling, expeditionshandling eller enskild handling.

Liksom det stora flertalet Strafflagar har Sv. 12: 3 afsöndrat en grupp allmänna handlingar (ett slags expeditionshandlingar), hvilkas förfalskning bestraffas långt lindrigare än förfalskning af andra allmänna handlingar. I Sv. gäller emellertid denna lindrigare straffskala endast för det fall, att brottets subjektiva sida är af viss mindre brottslig beskaffenhet. Hvad angår det objektiva rekviset, hvarmed vi här sysselsätta oss, har Sv. i 12: 3 (men däremot icke i 12: 5 beträffande enskilda handlingar) uppställt den allmänna bestämmelsen, att handlingen skall vara *af mindre vikt*, och med några exempel för-

tydligt denna bestämmelse. Hufvudfrågan är här, om handlingens vigtighet skall afgöras in casu eller en gång för alla efter handlingens art (så att ett visst slags handling, t. ex. ett prestbevis, en gång för alla skall hänföras antingen till den viktigare eller till den mindre viktiga gruppen). Praktiskt kommer, i följd af ofvannämnda bestämmelse om det subjektiva rekviritet, denna fråga endast sällan att ställas på sin spets: har delinqventen använt t. ex. ett botyg om frejd eller sjukdom i väsentligen annat syfte än det i 12: 3 nämnda, så faller hans brott i alla händelser under 12: 2. Emellertid torde efter Lagens ordalydelse få antagas, att, om man betraktar det objektiva rekviritet i och för sig, abstraherande från det subjektiva, gränsen mellan de till 12: 2 och 12: 3 hörande handlingar är dragen in abstracto, efter handlingens art. Man torde således icke vara berättigad att antaga en balans mellan de båda rekviriterna, på det sätt, att förfalskning af en i objektivt afseende nära gränsen stående handling skulle i skilda fall, där det subjektiva rekviritet väl motsvarade 12: 3 och där sålunda från dess sida intet hinder mötte att behandla brottet enligt 12: 3, men där detsamma förelåge i olika grader, kunna blifva att bestraffa än efter 12: 2, än efter 12: 3. M. a. o. har en gång ett visst slags handling, t. ex. en dödsattest, ansetts öfverskrida den gräns, som i 12: 3 dragits för det objektiva rekviritet, så måste förfalskning af densamma *alltid*, utan afseende på någon *ytterligare* sänkning af det subjektiva rekviritet (om t. ex. detta så mycket som möjligt närmar sig den gräns, där man ej längre kan tala om en på praktisk nytta eller skada riktad afsigt — utan att dock öfverskrida denna gräns), hemfalla under 12: 2.

§ 13.

Gemensamma egenskaper hos de i Lagen nämnda arter af enskilda handlingar.

Såvidt indelningen af enskilda handlingar såsom förfalskningsobjekter icke inskränker sig till utsöndrandet af ett eller annat särskildt varè sig öfver eller under den normala straffbarheten liggande fall, utan stödjer sig på en generell princip, så hafva närmast tvänne indelningsgrunder kommit ifråga. Den ena är bevismedlets större eller mindre vikt *in concreto*, den andra är frågan, huruvida det omedelbara bevisemat utgör ett rättsförhållande. Efter den första indelningen kommer t. ex. ett falskt läkarebetyg, användt i och för en större lifförsäkring, ovilkorligen att föras till det straffbarare fallet, medan ett dylikt betyg, användt för tiggeri etc., föres till det mindre straffbara; likaledes kommer ett falskt qvitto å stort belopp under det straffbarare, ett falskt qvitto å litet belopp under det mindre straffbara fallet. Efter den andra indelningen kommer ett läkarebetyg alltid, utan afseende på dess betydelse *in casu*, att föras till det mindre straffbara fallet, ty sjukdom och hälsa äro inga rättsförhållanden; ett falskt skuldebref eller qvitto kommer däremot alltid, utan afseende på beloppet, att föras till det straffbarare fallet, ty skuldens kontraherande och betalning äro rättsförhållanden. Båda indelningarne förekomma i den moderna strafflagstiftningen, den första t. ex. i *Ung.* 402 (om *Bern* och *Neuenb.* jfr. *Stooss* Grdz. 327, 329); den andra är den af *Sv.* 12: 4. 5 följda (jfr. *Fi.* 36: 5, och *Da.*, 270¹, äfvensom i viss mån *No.* 21: 20, 22).

¹ *Da.* 270 uppställer nämligen en särskild straffskala för förfalskning af «Dokumenter, der ifølge deres *Beskaffenhed* ere af mindre Betydenhed end de i §§ 268 og 269 nævnte». § 268 handlar om privat dokument, «som sigter til at stifte Rettigheder eller hæve Forpligtelser»; § 269 uppställer en särskild bestämmelse för «et til

Jämföra vi nämligen bestämmelsen i *Sv.* 12: 4 med bestämmelsen i 12: 5, så faller genast i ögonen, att Lagen uttryckligen om de i 12: 5 uppräknade handlingar förklarar, att de *icke* ingå under bestämmelsen i 12: 4, alltså, att afskiljandet af den mindre straffbara gruppen icke beror på handlingens betydelse *in casu* (så att en och samma handling skulle kunna falla än under § 4, än under § 5, allteftersom den tänktes använd såsom bevis för ett mera eller för ett mindre viktigt faktum), utan är fast knuten till handlingens art. En orlofssedel, ett sjukbetyg o. s. v. kan *under inga omständigheter* falla under 12: 4 (*»annan enskild handling, än de der nämnda, såsom orlofssedel»* etc., 12: 5). Men denna Lagens bestämmelse blir åter afgörande för den riktiga uppfattningen af den i 12: 4 innehållna generalklausulen. Bortse vi tills vidare från de i § 4 uppräknade exemplen (köp-bref, testamente etc.), så kunde nämnda klausul (*»en-skild handling, som till bevis om rättighet eller befrielse från förbindelse tjenar»*) föranleda tvifvel, om därmed skulle afses handling, som *in casu*, genom särskilda omständigheter, innebär beviskraft med afseende på ett visst rättsförhållande, *eller*: handling, som *ex professo* är bevis för ett rättsförhållande, en handling sålunda, hvilken *själf framställer sig* såsom afsedd att utgöra bevis, och detta icke med afseende på hvad för faktum som helst, utan endast för ett rättsförhållande. Att sistnämnda ståndpunkt är Lagens, framgår uppenbart af ofvannämnda bestämmelse i § 5. Ty utan all fråga kan t. ex. bevis om sjukdom såväl som för öfrigt bevis om hvarje tänk-

almindeligt Omløb bestemt Papir», och handlar i öfrigt om offentliga handlingar. — Uti förevarande punkt måste sålunda *Da.* anses i hufvudsak öfverensstämma med *Sv.*; dock lämna ordalagen i *Da.* 270, snarare än *Sv.* 12: 5, möjligheten öppen att uttänja förfalskningsobjektet utöfver handlingar, som framställa sig såsom bestämda till bevis (*Sv.* har här de begränsande orden *eller annat dylikt*, jfr. ned.). Jfr. om *Da.* i detta afseende *Goos Spec. Straffer.* 473 ff.

bart faktum under vissa förutsättningar medelbart tjena till bevis om rättighet (sjukbetyg vid olycksfallsförsäkring, i pensionsförhållanden o. s. v.); hade därför uttrycket i § 4 »till bevis om rättighet tjena» ej åsyftat något annat än detta, så hade Lagen omöjligen i § 5 kunnat förklara bevis om sjukdom o. s. v. för »annan handling» än de i § 4 nämnda. Denna i och för sig afgörande omständighet stärkes ytterligare genom beskaffenheten af de i § 4 uppräknade exemplen (köpebref, testamente, kontrakt, skuldebref, vaxel, invisning, kredit- eller qvittobref, handelsbok), hvilka samt och synnerligen — äfven handelsbok — utgöra handlingar, ur hvilka rättighet *direkt* framgår, och hvilka framställa sig såsom tillkomna i syftet att utgöra dylikt bevis. Hvad omfånget af § 5 angår, så kunde visserligen uttrycket »annan enskild handling än de der nämnda» föranleda den uppfattningen, att Lagen, inom omfånget af begreppet *enskild handling*, velat gifva § 5 en rent komplementär (subsidiär) ställning i förhållande till § 4, så att hvarje »enskild handling», som *icke* faller under § 4, skulle falla under § 5. Men nämnda allmänna uttryck inskränkes af det följande: »såsom orlofsedel, betyg om frejd, fattigdom, sjukdom *eller annat dylikt*». Huruvida man nu vill säga, att den här uppdragna krets, tillsammans med den i § 4 uppdragna, fullständigt täcker begreppet *enskild handling*, sådant det här af Lagen fattats [och sålunda §§ 1—5 tillsammans tagna fullständigt täcka begreppet *handling* i nämnda betydelse], *eller* man föredrager att säga, att af de enskilda handlingar, som återstå, sedan de i § 4 innefattade subtraherats, endast en del (nämligen de med orlofsedel etc. likartade) ingå under § 5, och att det följaktligen gifves *handlingar*, som alldeles icke utgöra förfalskningsobjekter, är helt och hållet en tvist om ord, beroende på hvad man vill mena med ordet *handling*. I sak är däremot obestriddigt, att det gifves en stor mängd skrifter i vanlig mening, hvilka

enligt Svensk Lag icke äro förfalskningsobjekter — ja, att det, om man ser på totaliteten af faktiskt existerande skriftstycken, endast är en ringa bråkdel, som åtnjuta skydd emot förfalskning. Begränsningen ligger — såsom i § 4 måste anses uttryckligen sagdt, och i § 5 framgår af de uppräknade exemplen jämte det generella »annat dylikt» — däruti, att skriftstycket måste *framställa sig* såsom *bestämdt* till bevis. Denna begränsning är, såsom förut antydts (j. o. s. 113, n. 1), fullkomligt rationell. En lös uppgift i ett bref (hvaruti t. ex. omtalas en persons fattigdom eller sjukdom) kan visserligen efter omständigheterna påverka tredje mans föreställning och framställer sig tvifvelsutan själf såsom åsyftande en dylik påverkan (likasom nästan hvarje skriftligt uttalande); men ett verkligt *in forma* gifvet intyg eller bevis är dock något helt annat. Tendensen att påverka framträder här i en väsentligen potenserad gestalt. Likasom faktiskt hvar och en väger sina ord på ett helt annat sätt vid ett inkom såsom bevismedel skapadt intyg, än vid en i mera eller mindre tillfälligt sammanhang framställd notis, så väcker också omvändt intyget, beviset — då det framträder såsom intyg *ex professo* — en helt annan känsla af tillit hos mottagaren. Intyget *ex professo* har uti sig ett visst solennelt moment, analogt med det, som innehålles uti ed, handslag, muntlig förklaring i viss högtidlig form etc. — allt former, som på olika tider spelat en rol inom mer eller mindre vidsträckt områden af rättslifvet, och hvilkas psykologiska basis i öfrigt kan vara af ganska olika beskaffenhet. Att i särskilda fall, på grund af kännedom om en persons symnerligen samvetsgranna karaktär, äfven ett mera i förbigående gifvet meddelande af denne kan verka lika starkt eller starkare än ett *in forma* gifvet intyg af en annan, hör ej hit. — Frågar man, hvarifrån särskildt intyget *ex professo* får denna högre beviskraft, så är svaret, att den uppstått såsom en (mera faktisk än rättslig) produkt af den sociala

utvecklingen (icke t. ex. på religiös grundval, såsom eden). Samhället har, såsom ofvan nämnt, känt behovet af särskilda stödjepunkter för den allmänna tilliten och såsom sådana instituerat detta medel, i sammanhang hvar med den allmänna uppfattning af sig själf uppstått, att det är mera ohederligt att i ett enkom intyg veterligen lämna opålitliga uppgifter, än att göra så mera *en passant*, i tal eller skrift. Att med afseende på sådana bevismedel, som de i 12: 4 nämnda, hvilka omedelbart grunda rättigheter, den positiva rätten under samhällets utveckling ingripit normerande, är öfverflödigt att påpeka; jfr. hvad ofvan (s. 5. n. 1) nämnts om vaxelverkan i detta afseende mellan de civila och kriminella bestämmelserna.

Under det att sålunda omfånget af § 5 måste anses begränsadt genom fordran på handlingens beviskaraktär *ex professo*, kan det däremot icke anses begränsadt i afseende på det direkta bevisstemats beskaffenhet. Äfven detta måste anses fullkomligt rationellt, från ofvan utvecklade ståndpunkt i afseende på uppfattningen af förfalskningsdeliktets väsen. Det är bevismedlet, som genom detta delikts sanktion skall skyddas, icke bevisobjektet; hvad det kommer an på, är därför, att något bevisar, icke *hvad* det bevisar; att sistnämnda synpunkt, rationellt sedt, kan föranleda särskild bestraffning, är en annan sak — det är då ej längre förfalskningen såsom sådan, som straffas. — Enligt Svensk rätt måste handlingen, för att tillhöra § 4, *direkt* innebära bevis om rättighet (eller befrielse från förbindelse); för att tillhöra § 5 uppställs ingen dylik fordran: handlingens omedelbara bevisbetecken kan vara absolut hvad annat som helst. I de af Lagen uppräknade exemplen låter sig intet i detta afseende begränsande moment upptäcka. Kan ett intyg om sjukdom vara förfalskningsobjekt, så bör likaväl ett intyg t. ex. om resa, om vistelse på viss ort, om utförande af viss sysselsättning, om allmänna karaktärsegenskaper och um-

gångessätt, om förmögenhetsställning i allmänhet (solvens, jfr. intyg om fattigdom) korteligen om hvad för ett personligt förhållande som helst, erkännas såsom förfalskningsobjekt. Men man kan ej stanna härvid: kan hvarje intyg om ett personligt förhållande vara förfalskningsobjekt, så finnes intet rimligt skäl, hvarför icke äfven ett intyg om sakligt förhållande skulle vara detsamma. Ett intyg om en saks egenskaper och beskaffenhet — likgiltigt (för principfrågan) om det afgifvits af sakkunnig eller icke sakkunnig person — är därför äfven förfalskningsobjekt. — Möjligen ville någon anmärka, att denna utvidgning af det objektiva rekviritet modifieras af det subjektiva, eftersom orden «sig eller annan till nytta eller att därmed skada göra» måste afse nytta och skada af praktisk natur (nytta kan t. ex. ej innefatta det nöje, som en elak person kan finna i att förarga en annan, eller som den nyfikne kan vänta sig af erhållandet utaf en i öfrigt för honom irrelevant upplysning); att sålunda handlingen åtminstone *in casu* måste besitta (medelbar eller omedelbar) bevisduglighet för praktiskt ändamål. Men med orätt. Denna obestriddligt riktiga begränsning af det subjektiva rekviritet berör ej det objektiva rekviritet såsom sådant. M. a. o.: af densamma följer, att i delinqventens *dolus* måste hafva ingått *föreställningen* om en praktisk användning af handlingen och således om en *in casu* existerande bevisduglighet hos densamma för praktiskt ändamål. Däremot följer icke, att handlingen *objektivt* måste besitta dylik bevisduglighet — icke ens medelbar bevisduglighet *in casu*. Har delinqventen misstagit sig om handlingens omedelbara bevis-tema eller om dess sammanhang med det aflägsnare, honom intresserande bevisobjektet, så hindrar detta icke, att det subjektiva rekviritet, och således, eftersom med afseende på det objektiva rekviritet ingen dylik begränsning kan anses gjord i 12:5, brottets hela *corpus* kan föreligga.

Af det ofvanstående framgår, att vi såsom ett gemensamt requisit vid §§ 4 och 5 måste fordra, att handlingen framställer sig såsom bestämd till bevis; *samt att* de båda §§ skilja sig däruti, att § 4 bland dessa handlingar innefattar dem, hvilkas omedelbara bevisstema är ett rättsförhållande, § 5 åter dem, hvilkas omedelbara bevisstema är hvilket annat faktum som helst. Här af följer då, eftersom alla allmänna handlingar måste anses framställa sig såsom bestämda till bevis — de skulle i motsatt fall sakna hvarje *raison d'être* — att öfverhufvud enligt Svensk rätt *förfalskning af handlingar* endast omfattar sådana handlingar, som framställa sig såsom bestämda till bevis: operationer med andra handlingar, de må ske i hvad syfte och med hvad resultat som helst, falla alldeles utanför 12 Kap. Förfärdigande af bref i annan persons namn med anhållan om penningeförsträckning; förfärdigande af falsk beställning å varor o. s. v. är förfalskning endast för så vidt handlingen skulle kunna anses ega karaktären af en offert, hvarå rättighet *direkt* kan grundas; däremot *icke* ur den synpunkt, att handlingen möjligen kan utgöra ett mer eller mindre starkt indicium på att penningförsträckningen eller varorna verkligen lämnats. Med denna uppfattning har äfven *H. D.*s majoritet befunnit sig i öfverensstämmelse. Se *Holm* 1884, 403 ff.: Delinqventen hade i annan mans namn skrivit och till åtskilliga personer låtit framlämnas bref med *begäran om försträckning*. Stockholms R. R. yttrade i sitt utslag, att ifrågavarande bref icke utgjorde sådana handlingar, hvilkas förfalskande henhölle under 12 kap. Strafflagen; Svea Hof. R. och *H. D.* (i utsl. 1/10 1884) gillade denna uppfattning. Tvänne ledamöter i *H. D.* voro skiljaktige och betraktade brottet såsom förfalskning; af dessa ville den ene tillämpa 12: 4, den andre 12: 5. Jag har mig intet senare prejudikat af *H. D.* bekant, där själfva principfrågan så otvetydigt förelegat till afgörande.

§ 14.

Gränslinien mellan de i 12: 4 och de i 12: 5 nämnda arterna af enskilda handlingar.

Angående det närmare uppdragandet af gränslinien mellan 12: 4 och 5, bör först påpekas, att den i 12: 3, till skilnad från 12: 2, omtalade egenskapen att besitta «mindre vigt», icke uppställts och, från Lagens ståndpunkt, icke kunnat uppställas såsom kännetecken för de till 12: 5 förda fall. En sådan bestämmelse skulle här, i fråga om enskilda handlingar innebära, att en gifven handling icke efter sin *art* utan efter sin betydelse i det särskilda fallet hänfördes till 12: 4 eller 5. Åtminstone vore det högst oegentligt att förklara ett qvitto på 50 öre för en viktig handling, men ett läkarebetyg, som egde afgörande inverkan på ernäendet af en lif försäkring å 100.000 kronor, för en handling af mindre vigt. Skilnaden åter i handlingens mer eller mindre *direkta* funktion såsom bevismedel kan ej lämpligen uttryckas genom bestämmelsen om större eller mindre vigt, hvilken leder tanken till handlingens betydelse för det konkreta fallet. Att, legislativt sedt, den större eller mindre betydelsen in concreto riktigast tillgodoses genom en analys af deliktet (t. ex. konkurrens af förfalskning och bedrägeriförsök — hvarvid ingenting hindrar, att vid det ena deliktet angreppet på bevismedlet, vid det andra åter det därigenom förmedlade angreppet på förmögenheten kan vara det afgjort öfvervägande),¹ är förut anmärkt. — Annorlunda

¹ Om t. ex. ett svårt bedrägeri utföres bl. a. genom en falsk skrift, som likväl icke framställer sig såsom bevismedel ex professo, så är det, såsom ofvan nämnt, legislativt riktigt att alldeles icke antaga förfalskning, utan blott bedrägeri eller bedrägeriförsök. Om åter en obetydlig vinst göres genom en med omsorg verkställd förfalskning af viktig handling, så kan förfalskningsbrottet såsom sådant vara ganska svårt, oaktadt bedrägeribrottet är ringa. Har förfalskningen endast afsett att skydda en

i fråga om allmänna handlingar; vid dem har man lättare att bortse från den rent materiella betydelsen; det ligger, språkligt sedt, ingen oegentlighet i att beteckna t. ex. ett af Konungen undertecknad (dispensbeviljande i en obetydlig fråga såsom en «viktig», men ett sjukbetyg, utan afseende på dess användning, såsom en i jämförelse med den förra «mindre viktig» handling. Såväl vid 12: 3 som vid 12: 5 måste emellertid handlingens art, icke dess materiella betydelse in concreto vara det afgörande; just denna likhet i afseende på innehållet motiverar, på ofvannämnda sätt, olikheten i uttryckssättet.¹

Då vi således uppställa den regel för förfälskningsobjekternas fördelning på §§ 4 och 5, att den handling,

verklig rätt, så kan ej bedrägeri, men visserligen förfälskning föreligga. Ingenting bidrager mera till en riktig behandling af förfälskningsbrotten, än det uttryckliga afsöndrandet af själfva det för förfälskningen specifika momentet.

¹ Såsom ett stöd för den, som möjligen hafva en åsigt, motsatt den här framställda, måste emellertid medgifvas, att enligt hvad L. K:s motiver utvisa, Lagstiftarens mening med 12: 5 visserligen varit en annan. Det heter nämligen om de i L. K. 26: 2 (motsvarande Str. L. 12: 5) omtalade handlingar (L. K. Mot. s. 80), att de äro af «sådan beskaffenhet, att någon egentlig rätt eller förbindelse ej å dem kan grundas, och att man, genom förfälskning deraf, *endast söker bereda sig andras välvilja eller deltagande*» [kurs. här]. Men denna Lagstiftarens afsigt kan ingalunda anses hafva tagit sig något begripligt uttryck i lagrummets affattning, helst numera (från och med L. B. 1844, på H. D:s initiativ, jfr. *Tablå* etc. s. 108) ett uttryckligt subjektivt requisit nämnes i 12: 3, men icke i 12: 5. Det synes emellertid uppenbarligen att nämnda initiativ af H. D. beträffande allmänna handlingar, afsåg, för hvad angår det subjektiva requisitet, just detsamma, som i L. K:s motiver anförts beträffande de enskilda handlingarne: H. D. använder t. o. m. samma ord, som L. K. hade använt i Mot. («vinna andras välvilja och deltagande»). Det egendomliga har således inträffat, att ett requisit, som var afsedt att gälla fallet i 12: 5, ur motiverna till förslaget öfverfördes till fallet i 12: 3, (hvilket fall öfverhufvud ej af den ursprunglige Lagstiftaren uppstälts); men däremot aldrig kom att gälla det ursprungligen afsedda lagrummet, då det där icke i lagtexten funnit uttryck.

som framställer sig såsom beständ till omedelbart bevis för rättighet (eller befrielse från skyldighet), faller under § 4, men den handling, som framställer sig såsom beständ till bevis för ett annat faktum hvilket som helst, under § 5, så får det för § 4 gällande rekvizitet icke anses föreligga redan därmed, att handlingen omedelbart bevisar ett visst rättsförhållande, under förutsättning, att *ett annat* rättsförhållande på annan väg bevisas. Denuntiation af en skedd cession t. ex. medför rättsverkningar i olika riktningar; en handling som innehåller erkännande om skedd denuntiation, utgör således omedelbart bevis om rättsverkningar, såvida själfva basen för dessa rättsverkningar, nämligen dels den ursprungliga obligationen, dels cessionen däraf, på annat sätt bevisats. (Detta fall är ej att förblanda därmed, att handlingen icke omedelbart, utan blott medelbart, tillsammans med andra omständigheter, bevisar ett visst rättsförhållande, då således handlingen och de öfriga omständigheterna sammansmälta till *ett* bevis för *ett* rättsförhållande; här äro rättsverkningarne delade, så att vissa föreligga oberoende af denuntiationen — t. ex. förhållandet mellan cessionaren och cedens — andra däremot uppstå *ensamt* ur denuntiationen.) Men churu nu en oförneklig skilnad finnes mellan t. ex. ett dylikt erkännande om skedd denuntiation och ett intyg om en persons vistelseort, en saks kemiska egenskaper o. s. v., måste vi likväl föra äfven förstnämnda handling till 12:5, icke till 12:4. Under omständigheter låter det nämligen tänka sig, att intyg om hvilket faktum som helst kan i och för sig, utan biträde af andra omständigheter, bevisa en rättighet, nämligen under förutsättning, att ett visst rättsförhållande är gifvet. Man har i detta sammanhang ofta (sedan v. *Kries*, Z. S. VI [1886], 152) anført ett exempel, hvilket, försåvidt de positiva rättssystemerna stå i samklang därmed, onekligen är det mest slående: om A ingår *vad* med B om existensen af ett visst faktum, vare sig i det förflutna, närvarande eller

tillkommande, så utgör ett intyg om detta faktum bevis om rättighet till utbekommande af vadesumman för den kontrahent, som påstått existensen af faktum. Visserligen äro många fakta af den beskaffenhet, att deras bevisande nästan blott i dylika undantagsfall kan tänkas omedelbart grunda en rättighet. Men det finnes andra fakta, som antingen ipso iure eller på grund af öfverenskommelse kontrahenter emellan i mycket stor omfattning grunda rättigheter. Bevis om en persons död kan grunda arfsrättigheter för den, som bevisar sig stå i visst skyldskapsförhållande; bevis om samma faktum kan äfven grunda rättighet att utbekomma liffförsäkringssumman o. s. v. Liknande förhållanden ega ofta rum vid bevis om sjukdom eller fattigdom o. s. v. Beträffande de viktigaste af dessa fakta, såsom personers födelse och död, har staten träffat sådana anstalter, att bevis därom gemenligen komma att föras genom handlingar af allmän natur; i många fall kunna emellertid dylika fakta bevisas genom handlingar af enskild natur, och dessa handlingar måste då, enligt Lagens uttryckliga ord, föras till 12: 5, icke till 12: 4. Häraf tvingas vi att föra äfven en sådan handling, som t. ex. erkännande af skedd denuntiation, till 12: 5: en motsatt åsigt skulle innebära en rent godtycklig fördelning. Då vi sålunda uppställa den fordran, att en till 12: 4 hörande handling skall innehålla äfven själfva grunden till det rättsförhållande, som den omedelbart bevisar (och icke blott bevisa sådana fakta, till hvilka Lagen eller öfverenskommelse knutit rättsverkningar), så komma vi till det resultat, att den till 12: 4 hörande handling måste innebära en viljeförklaring och således vara af *dispositiv* natur. Vi kunna därför närmare precisera det förut angifna förhållandet mellan objektet för 12: 4 och objektet för 12: 5, att det förra utgöres af *dispositivhandlingar*, det senare af *andra handlingar*, som framställa sig såsom bestämda till bevis.

Uppdragandet af denna gräns gör i allmänhet ingen svårighet, försåvidt viljeförklaringen utan vidare ska-

par en rättighet. Emellertid kan man ej säga, att denna uppfattning med synnerlig bestämdhet uttalat sig i rättspraxis. Så har man visat sig synnerligen tveksam i fråga om bevittuande af namnteckning. I ett sådant fall (*Holm* 1893. 366 ff.), där delinqventen blifvit förvunnen att under den å ett skuldebref befintliga vittnesmeningen, som bestyrkte egenhändigheten af borgensmännens namnteckningar, hafva falskeligen skrivit tvänne personers namn, dömdes Stockholms R.R. efter 12: 4. Sedan Svea HofR. på grunder, hvarom här ej är fråga, frikämt, föredrogs målet i *H.D.*, hvarvid bland sex ledamöter tre åberopade 12: 4, och två åberopade 12: 5 (samt en frikände); utslaget kom emellertid att affattas i enlighet med de ledamöters mening, som åberopat 12: 5. Att denna sistnämnda mening, enligt den här framställda uppfattningen, måste anses såsom den enligt Svensk rätt riktiga, är tydligt: vidimationen, äfven om den under omständigheter kan vara afgörande för den vidimerade handlingens beviskraft, innebär själf ingen grund för rättighets uppkomst, bevisar ej ett faktum, som *ur sig* skapar en rättighet — korteligen, är ingen dispositiv-handling. Under det att vid detta rättsfall en stark tendens visar sig att till 12: 4 öfverföra ett rätteligen till 12: 5 hörande förfalskningsobjekt, finna vi däremot, att man i ett annat fall utan tvekan behandlat en rättegångsfullmagt såsom en till 12: 5 hörande handling. Det är emellertid möjligt, att i detta fall, som ligger före L. 20/6 1890, och som således härrör från en tid, då straffminimum för 12: 4 var 6 månaders straffarbete och därtill förlust af medborgerligt förtroende var en oundviklig påföljd, domstolarne leddes af det f. ö. fullkomligt berättigade praktiska hänsyn, att nämnda minimum, i anseende till de särskilda med brottet förknippade omständigheterna, var alldeles för högt; och att de sålunda offrade bokstafven för den materiella rättvisan. Emellertid är väl äfven möjligt, att afgörandet berodde på en

annan princip för åtskiljandet mellan 12: 4 och 12: 5, än den här uppställda, nämligen på handlingens större eller mindre vikt *in casu*, m. a. o. på betydelsen af den genom förfalskningen förmedlade rättskränkningen. Fallet (*Holm* 1884, 311 ff.; *Naum.* 1885, 436 ff.) rörde en person, hvilken, sedan han i främmande stad anträffats i öfverlastadt tillstånd och omhändertagits af polismyndigheten, uppgaf ett falskt namn och med detta underskref en rättegångsfullmakt in blanco för innehafvaren; dock, såsom han sedan uppgaf och af omständigheterna gjordes sannolikt, ej för att skada den ostensible utställaren, utan för att själf undvika offentlighet. Underrätten dömde enligt 12: 5, och sedan Svea HofR. befriat inculpaten från ansvar¹, gillade *H.D.* underrättens utslag. — Att enligt den här intagna ståndpunkt förfalskande af rättegångsfullmakt är att hänföra till 12: 4, är uppenbart; dylik handling är ju så typisk dispositivhandling som möjligt, och om den genom handlingen grundade rättigheten är af den ena eller andra arten, är för principfrågan irrelevant. — I hvarje fall finnas nu, efter L. ²⁰/₁₀₀ 1890, ej längre de praktiska skäl, som tidigare kunde tala för att i ett sådant fall, som det omtalade, använda 12: 5. — Förmodan, att de antydda billighetshänsynen, och icke en uppdelning mellan *in concreto* viktigare och mindre viktiga handlingar, varit bestämmande för Domstolarne, kan äfven i någon mån stärkas af ett annat rättsfall (*Holm* 1886, 373 ff.; *Naum.*

¹ Då HofR. bland andra skäl för sitt frikännande anför, att fullmagten ej torde inför domstol kunnat såsom giltig antagas, där-
est icke andra personer genom sina påskrifter såsom vittnen vits-
ordat inculpatens underskrift och såmedelst åt fullmagten beredt
sken af gällande handling, så torde denna ståndpunkt svårligen
kunna gillas. Det händer ju alla dagar att personer på god tro
vidimera namnteckningar; vidimanternas vårdslöshet är naturligtvis
så mycket större, om de vidimera en namnteckning utan att ens
personligen känna hvarken namnets bärare eller handlingens inne-
hafvare; men icke kan denna vidimanternas vårdslöshet, större
eller mindre, inverka på förfalskarens brottslighet.

1887, 378 ff.), där en person, som förfalskat sjukbetyg, i syfte att af försäkringsbolaget såsom ersättning för olycksfall utfå 5000 kronor, af *H.D.*s majoritet (5 ledamöter emot två) dömdes enligt 12:5; visserligen ville såväl nämnda båda ledamöter som äfven Stockholms R.R. och Svea HofR. tillämpa 12:4. — Af det anförda framgår med tillräcklig tydlighet, att rättspraxis visat sig synnerligen oviss om den princip, som i förevarande punkt bör följas.

De anförda fallen hafva från den här intagna ståndpunkt ej erbjudit någon egentlig svårighet. Ovisshet kan däremot uppstå i sådana fall, där handlingen visserligen är dispositiv, så att den innebär *grund* till en rättighet, men där själfva denna grund är delad, så att handlingen af detta skäl ej ensam bevisar rättighetens existens. Det enklaste och på samma gång mest typiska fallet är förfalskning af röstsedlar t. ex. i korporation o. d. (Valsedlar vid politiska eller kommunala val borde, legislativt taladt, alldeles skiljas från de genom sitt angrepp på fides publica i det borgerliga samhället karaktäriserade egentliga förfalskningsbrotten; jfr. det analoga fallet ofv. s. 9). Om genom dylik omröstning beslut blifvit, t. ex. med 10 röster mot 9, fattadt om gage åt en korporationens tjänsteman, så är det tydligt, att om man för tanken sammanfattar majoritetens 10 röster till en enhet, denna tänkta enhet måste uppfattas såsom en viljeförklaring, hvarpå en rättighet *direkt* grundas. Om därför de 10 partiella viljeförklaringarna vore reelt förenade i en handling, så kunde ej minsta tvekan råda om att denna handling vore en vanlig dispositivhandling och fölle under 12:4. Men nu är det faktiska förhållandet, att den dispositiva akten uppstår genom addition af isolerade momenter (nämligen de särskilda dispositiva momenter, som innebäras i hvar och en af de tio röstsedlarna), och frågan uppstår då, om hvarje sådan isolerad handling (röstsedel) skall betraktas såsom dispositivhand-

ling eller icke. Det riktiga synes vara att *bejaka* frågan. Den delning af beviskraften, som här föreligger, är af väsentligen annan art, än t. ex. då beviskraften fördelar sig på 10 olika indicier, hvilka tillsammans kunna anses bevisa ett visst faktum: i förstnämnda fall utgör hvarje bevismoment tillika ett dispositivt moment, innehåller visserligen icke hela grunden, men en del af grunden till en rättighet. Äfven synes konsekvensen fordra denna lösning, då man jämför fallet med det fall, att de här isolerade dispositivmomenterna sammanförts, dock med bibehållande af sin själfständighet, i en och samma handling. Om t. ex. en viss rättighet uppstår endast genom tre personers samstämmiga viljeförklaring, så är det ju alldeles uppenbart, att den som å en och samma handling jämte de två äkta underskrifterna falskeligen skriver den tredje, gör sig skyldig till förfalskning efter 12:4, ehuru förfalskningen här ej simulerade en *i och för sig* rättsgrundande viljeförklaring. Men då bör tydligen den anses på samma sätt, hvilken, sedan de två personerna hvar för sig i skilda handlingar afgifvit sina viljeförklaringar, förfärdigar en falsk viljeförklaring i den tredjes namn. Naturligtvis kan man då ej, i fråga om röstsedlar, göra någon skilnad emellan det fall, att enhällighet fordras för beslutet, så att hvarje röstsedel har afgörande inflytande, och det fall att något slags majoritet fordras, så att det möjligen in concreto blir för resultatet likgiltigt, om en viss röstsedel haft det ena eller andra innehållet. — Således kommer om röstsedlar den regel att gälla, att om på omröstningen in toto en rättighet eller befrielse från skyldighet grundas, förfalskning af enskild röstsedel hemfaller under⁹ 12:4, men att däremot, om omröstningen afser annat faktum — t. ex. beslut om demonstration o. d. — 12:5 (det subjektiva requisitet naturligen förutsatt) blir att använda.

Frågan blir emellertid "*svårlöstare*," om det dispositiva momentet icke blott så att säga minskas kvantitativt

utan försvagas kvalitativt — om det, i stället för att utan förlust af sin väsentliga beskaffenhet delas på flere händelser, förändras till ett mellanting mellan dispositivt och icke dispositivt. Lämpliga och praktiskt viktiga exempel på detta fall erbjuda de stundom, isynnerhet på familjerättens område, förekommande bestämmelser, enligt hvilka det för en viss persons befogenhet att företaga viss rättshandling fordras *råd* (men icke samtycke) af annan person. För den händelse, att Domstolen bestämmer öfver den förstnämndes befogenhet att företaga rättshandling, kan den sistnämndes råd med skäl antagas utöfva ett mer eller mindre starkt inflytande. Man jämföre **Å.B.** 22: 3 (om förmyndares försäljning af omyndigs fastighet); **K. F.** ²⁹/₄ 1756 (om «lån å omyndigs fasta gods»); **K. F.** ³¹/₁₀ 1873 (om rättighet för den, hvilken såsom god man förvaltar frånvarandes arf, att sälja hans fastighet eller låta den för gäld intecknas). Att rättspraxis i dylika fall känt sig osäker om huru förfalskning af dylik tillstyrkan af närmaste frände rätteligen borde anses, är begripligt nog, då någon fullt principiell lösning knappast låter sig uppställa. Så har (*Holm* 1882, 94 ff.; *Naum.* 1883, 95) i ett fall af rekonventionstalan i anledning af ansvarsrörande för dylik förfalskning (förmyndare skulle hafva förfalskat närmaste frändes tillstyrkan att lämna inteckning i omyndigs fastighet). Här.R:n ansett sådan handling utgöra ett bevis för innehafvaren om rätt till inteckning i den pantförskrifna fastigheten, hvilket ej kunde sammanställas med de i 12: 5 omförmälta enskilda handlingar af mindre vikt utan måste hänföras till 12: 4; och därför i rekonventionsmålet dömt efter Str. L. 16: 1 m. 2. medan åter Svea HofR. äfvensom *H.D.* (med undantag af en ledamot, som gillade Här.R:s uppfattning) ansett handlingen vara sådan, som omförmäles i 12: 5, och sålunda dömt efter 16: 2 m. 3. Äfven här bör tagas i betraktande, att rättsfallet tillhör tiden före L. ²⁰/₆ 1890 (j. o. s. 145), hvilken omständighet här likväl icke kan antagas *in concreto* hafva

utöfvat fullt samma tryck på Domstolarnes uppfattning som i det ofvan anmärkta fallet. där själfva straffet skulle bestämmas antingen efter 12: 4 eller 5 (vid 16: 1 m. 2 fans ju äfven då möjligheten att ådöma endast fängelse och sålunda var äfven förlust af medborgerligt förtroende ingen oundgänglig påföljd). Bortsedt härifrån synes emellertid Öfverrätternas uppfattning i detta fall mest tilltalande; dock måste, såsom redan anmärkts, medgifvas, att det är svårt att härför gifva en fullt principiell begrundning: fallet ligger till hela sin beskaffenhet midt emellan de i 12: 4 och 12: 5 normerade. Antaga vi emellertid denna uppfattning, så blir alltså, jämfördt med det föregående, resultatet, att icke en kvantitativ, men väl en kvalitativ inskränkning af handlingens dispositiva element anses upphäfva dess karaktär af dispositivhandling och öfverföra den till 12: 5. Om t. ex. röstsedlar användas vid graderad rösträtt på det sätt (som icke sällan förekommer), att röstetalet vid mottagandet af sedeln åtecknas densamma, så kan den ena sedelns röstvärde (och således det i densamma innehållna dispositiva moment) utgöra — icke allenast en bråkdel af hela den rättsgrundande röstmajoritetens, utan äfven — en bråkdel af den andra sedelns, men här betraktas likväl båda sedlarne såsom likställda dispositivhandlingar. Om däremot det i handlingen vitsordade faktum väl kan anses innesluta ett dispositivt moment med afseende på uppkomsten af en rättighet, men det hvarken innehåller hela grunden eller ett kvantitativt bestämbar moment af grunden, så betraktas handlingen icke såsom dispositivhandling.

Med nyssnämnda fall får naturligtvis ej förblandas sådant skriftligt medgifvande, som det i *Int. F.* §§ 1, 4 omtalade. Då detta, bortsedt från de *ib.* § 2 nämnda fall, är ett absolut vilkor för att inteckning för fordran skall beviljas, så utgör detsamma uppenbarligen en dispositivhandling och faller under 12: 4. — Medgifvande

åter om rätt att inteckna nyttjanderätt är i princip irrelevant och kan därför ej utgöra en dispositivhandling. Icke ens i så måtto kan dylikt medgifvande anses besitta relevans, att det, under förutsättning att det är bevittnadt, kan hafva till följd, att upplåtaren ej vid Rätten höres; denna verkan hänför sig icke till medgifvandet utan till det uti nämnda bevitnande *möjligen (tacite)* inneslutna bevitnandet af själfva den handling, hvori nyttjanderätten är upplåten (*Int. F. § 40*); finnes särskildt bevitnande af sistnämnda handling, är medgifvandet och dess vidimation utan verkan. Däremot bör det visserligen, efter riktig uppfattning (j. o. s. 139), anses att förfalskande af dylikt medgifvande, om på grund af *ignorantia iuris* (i det t. ex. nyttjanderättsinnehafvaren, såsom mycket ofta händer, efter analogi med bestämmelsen om inteckning för fordran, *tror* att upplåtarens medgifvande är en nödvändig förutsättning) det subjektiva rekvizitet föreligger och delinqventen således väntar sig praktisk nytta etc., hemfaller under bestämmelsen i 12: 5. — Annorlunda naturligtvis, om kontraktet innehåller, att inteckning ej får ske, och nyttjanderättsinnehafvaren nu företer ett falskt medgifvande, utfärdadt i upplåtarens namn. — Det har i rättspraxis stundom förekommit, att upplåtaren beredt sig tillfälle att å nyttjanderättsinnehafvarens exemplar af kontraktet teckna *förbud* mot inteckning af nyttjanderätten. Att denna åteckning, om den framkallar sken af att dylik bestämmelse ingått såsom moment i kontrahenternas öfverenskommelse, är en under 12: 4 fallande förfalskning, borde ej vara tvifvel underkastadt; härvid kan det icke anses helt och hållet afgörande, hurvida åteckningen i afseende på den yttre formen ingår i själfva kontraktshandlingen, eller förekommer såsom en isolerad, af upplåtaren undertecknad bestämmelse: den omständigheten, att den befinner sig på nyttjanderättsinnehafvarens exemplar, måste alltid väcka åtminstone en stark presumption för att det varit kontrahenternes

✓ afte - förbud i o.

mening att den skulle ingå såsom moment i öfverenskommelsen. Då sålunda upplåtaren, under nämnda förutsättning, måste anses hafva förfalskat det af *båda* kontrahenterna undertecknade kontraktets innehåll, kan det ej komma i betraktande, att han, i en till formen afskild klausul (t. ex. på kontraktets baksida), undertecknat sagda förbud allenast med sitt eget namn: förfalskning bör icke för ty — icke blott rationellt sedt, utan äfven efter Svensk positiv rätt — anses föreligga. Domstolarne synas icke hafva delat denna uppfattning, utan velat tillämpa antingen 22: 1 eller 22: 2 mom. 4 (förut mom. 5) ¹. Men ett utaf tvänne: *antingen* har åteckningen uppfattats såsom ett moment i båda kontrahenternes öfverenskommelse: i detta fall får den naturligtvis väsentliga rättsverkningar, men i detta fall innebär den också otvetydigt en förfalskning, lika väl som en gäldenär, hvilken bereder sig tillfälle att förfalska skuldbeloppet i det af borgenären innehafda skuldebrevet, är förfalskare, utan något hinder däraf, att skuldebrevet är undertecknad af honom själf; eller som en domare, hvilken gör dylik ändring i ett af honom själf undertecknad protokoll: handlingen föreligger i dessa fall såsom färdig och afslutad och det nämnda förfarandet faller otvifvelaktigt under uttrycket: «riktig sådan handling genom tillägg, utplåning eller annorledes förfalska» ². *Eller* också har domstolen uppfattat åteckningen såsom ett icke i båda kontrahenternes öfverenskommelse ingående, af den ene kontrahenten ensidigt företaget tillägg: i detta fall kan det visserligen icke blifva tal om förfalskning, men lika litet om någon tillämpning af 22 kap. Ty under denna förutsättning kan ju åteckningen icke ernå någon som helst rättsrelevans, icke för-

¹ Jfr. *Holm* 1879, 269 ff.

² Af annan mening, för den Danska rättens vidkommande, *Goos Spec. Straffer.* 503; likaså *Dansk rättspraxis, ib.* Likväl synas icke ordalagen i *Da.* 274 utesluta möjligheten af den ofv. i texten utvecklade ståndpunkt. Härom jfr. ned § 18.

hindra «domstolen, der inteckningen komme att sökas, att med inteckningsärendet så förfara, som lagligen ske skolat, derest upplåtaren icke på nämnda sätt i förväg gifvit antydan om hvad han i möjligen blifvande förklaring öfver inteckningsansökningen kunde komma att andraga» — för att tala med en vid ofvannämnda rättsfall dissentierande ledamot af *H. D.* Bortsedt från frågan om bedrägeriförsök, hvarom ju ej kan blifva tal efter Svensk rätt, måste åteckningen i sistnämnda fall bedömas på alldeles samma sätt, som om den innehållit notiser om vind och väderlek.

I sammanhang med frågan om gränslinien mellan 12: 4 och 12: 5 uppstår frågan, efter hvilken synpunkt utländska allmänna handlingar skola, i afseende på bestraffningen af deras förfalskning, fördelas på 12: 4 och 5 (j. o. s. 120). Då det utmärkande för de till 12: 4 hörande enskilda handlingar är deras dispositiva karaktär, men denna indelningsgrund icke är genomförbar vid allmänna handlingar, vare sig in- eller utländska, så nödgas vi att, vid sidan om Lagens bokstaf, företaga indelningen efter bestämmelserna i 12: 2 och 3. Sådana utländska allmänna handlingar, som efter den i 12: 3 angifna synpunkten böra anses «af mindre vikt», äro att bestraffa efter 12: 5; de öfriga efter 12: 4, utan afseende på, om de kunna anses innebära ett dispositivt moment. För sammanhangets skull må äfven redan här nännas, att det nu anmärkta förhållandet torde tvinga oss att så tolka Lagen, att äfven i afseende på det subjektiva rekviritet 12: 3 och icke 12: 5 bör läggas till grund för denna indelning af utländska allmänna handlingar. Uppenbarligen är det icke tänkbart, att i afseende på det objektiva rekviritet tillämpa den ena §, i afseende på det subjektiva den andra. Dessutom bör man besinna, att äfven utländsk allmän handling af det i 12: 3 nämnda slag, t. ex. frejdbetyg, kan få en betydelse, som ett af privat person utfärdadt frejdbetyg aldrig kan få — detta

framför allt i offentliga förhållanden; det synes därför, äfven rent materielt betraktadt, nödigt att, vid viss beskaffenhet af det subjektiva rekviritet, medgifva möjligheten af högre bestraffning än den för 12: 5 stadgade. Vi måste därför anse 12: 5 tillämplig på förfalskning af utländsk allmän handling endast under de *båda* förutsättningarne, att handlingen varit, såsom allmän handling betraktad (j. o. s. 142), af mindre vikt, *och* att man sig därpå begagnat «för att sig eller annan forthjelpa, eller underhåll, sjukvård eller annan slik förmån åt sig eller annan förskaffa»; redan vid deficiens af *ettdera* rekviritet inträder 12: 4. M. a. o. sådan förfalskning af utländsk allmän handling, som, därest handlingen varit Svensk eller Norsk, skulle straffats efter 12: 2, straffas efter § 4; annan förfalskning af utländsk allmän handling efter § 5. — Däremot kan det, om man anser, att utländsk arkivhandling inbegripes under sanktionen i 12: 10, likväl icke blifva tal om, att de för inländsk (incl. Norsk) arkivhandling gällande särskilda reglerna, om brottets konsummation genom själfva förfalskningsåtgärden och om förstörande af handlingen, skulle komma till tillämpning i fråga om utländsk arkivhandling: Lagens ord: «i fråga om förfalskning . . . gälle hvad om förfalskningsbrott, som i 4, 5 eller 6 § sägs, stadgadt är», lägga bestämda hinder i vägen härför, och visa, att meningen icke är, att endast straffskalorna skola hemtas ur de citerade §§, och deliktets *corpus* bestämmas efter §§ 1—3; här föreligger icke heller det nyssnämnda tvingande skälet (för att verkställa fördelningen efter de i §§ 2 och 3 stadgade grunder), att nämligen ett bokstafligt utförande af Lagens bestämmelse icke var möjligt.

II. Allmänna bestämmingar hos handlingen såsom förfalskningsobjekt.

§ 15.

Gemensamma bestämmingar hos de i Str. L. 12: 1—11 omtalade dokumenter.

Innan vi gå vidare, torde det vara lämpligt att med ledning af det nu nämnda, och med en jämförande blick på öfriga af Svenska Lagen uppställda fall af dokumentförfalskning, tillse i hvad mån gemensamma karaktärer låta sig finna hos de olika arter af dokumenter, som Lagen betraktat såsom objekt för förfalskning. Närmast visar sig, vid en dylik jämförelse, att alla dessa fall utgöra bevismedel af en viss art, m. a. o. att det gifves vissa arter af bevismedel, som icke äro representerade bland förfalskningsobjekten, sådana de af Lagen bestämmas. Hvarje sinligt faktum är såtillvida bevismedel, som det alltid gifves något annat faktum, hvars realitet eller beskaffenhet med större eller mindre visshet kan därur härledas, hvilket således kan betraktas såsom bevisobjekt (*factum probandum*) i förhållande till förstnämnda föremål såsom bevismedel (*factum probans*). Men i alla de af Sv. uppställda fall är förfalskningsobjektet så bestämdt, att det hemtar sin beviskraft icke ur likgiltigt hvilken art af sammanhang mellan detsamma och bevisobjektet, utan ur en alldeles särskild art af sammanhang, nämligen ur sin egendomliga beskaffenhet att utgöra (eller innehålla) ett genom psykisk förmedling åstadkommet tecken, beteckning af bevisobjektet. Blodfläckar på en persons kläder kunna under omständigheter utgöra ett (mer eller mindre starkt) bevis för att han varit mördaren; vissa egenskaper hos ett ämne, t. ex. dess färg och smak, kunna föranleda det slut, att ämnet är *vin*, d. v. s. att det genom en viss process framstälts ur drufvor och att det besitter vissa andra egenskaper utom de redan iakttagna. I dessa fall

föreligger icke ofvannämnda särskilda art af sammanhang och dessa bevismedel kunna aldrig utgöra förfalskningsobjekter enligt *Sv.* En förvanskning af dylika bevismedel — i det man genom ett visst anordnande af yttre fakta föranleder ett falskt induktionsslut till andra fakta såsom med dem kausalförbundna — är fullkomligt lika tänkbar som en förfalskning af dokumenter; ett generelt *straffhot* gentemot all dylik »förfalskning» är däremot icke genomförbart¹. Endast i särskilda fall, såsom vid »varuförfalskning» (22: 3, 4, 13 o. s. v.; jfr. ofv. s. 13) eller vid förfalskande af indicier, förebragta såsom »besvärande omständigheter» (16: 2, j. o. s. 6) har straff af *Sv.* stadgats. Visserligen ligger här den fråga nära till hands, om icke en större generalisation, än som skett t. ex. i den Svenska positiva rätten, vore på sin plats, t. ex. om icke förfalskande af indicier, lämpligen borde i större omfång beläggas med straff (j. o. s. 6); på denna fråga hafva vi emellertid ej här att närmare ingå.

Ur den obestämbara mängden af dylika bevismedel urskiljer sig dokumentsbeviset (under hvilken term vi här

¹ Att förfalskningsdeliktets angreppsobjekt i teorien fattats på detta generella sätt, hafva vi ofvan sett (s. 46). Inom den Tyska partikularlagstiftningen stod uttryckligen *Würtemb.* (1839) 356 på denna ståndpunkt. Bland gällande Strafflagar kan anföras *Schaffh.* (af 1859), som i § 231 förklarar: »Wer zum Nachtheile der Rechte eines Andern, um durch Täuschung diesen in Schaden zu bringen oder sich oder einem Andern einen Vortheil zu verschaffen, eine *unächte Sache* verfertigt oder eine ächte verfälscht und davon als von einer ächten oder unverfälschten Gebrauch macht, ist der Fälschung schuldig. Diese ist vollendet, wenn auch die Täuschung nicht bewirkt, kein Schaden gestiftet und kein Vortheil erlangt worden ist». — Efter uppräknande af vissa särskilda bevismedel (Urkunden, öffentliche Stempel etc., Waarenstempel etc., Grenzsteine etc.) heter det vidare § 240: »Fälschungen an anderen als den in §§ 231—238 genannten Gegenständen sind, wenn die That nicht in ein anderes selbständig bedrohtes Verbrechen übergeht, nach Massgabe der Bestimmungen über den Betrug (§§ 224 und folg.) zu bestrafen».

nedast förstå sammanfattningen af de i *Se. 12: 1—11* uppräknade förfalskningsobjekter, utan att afgöra, i hvad mån denna term motsvaras af ett verkligen enhetligt begrepp) genom sin ofvan antydda beskaffenhet att vara *psykiskt förmedladt*. I alla de af *Se. 12: 1—11* uppställda fall — allmänna handlingar, enskilda handlingar af vissa slag, allmänna stämplat etc., gräns- och vattenhöjdsmärken — visar dokumentet (förfalskningsobjektet) närmast existensen af en vilja, som genom den i dokumentet innehållna beteckningen velat gifva uttryck åt en viss föreställning; från existensen åter af denna föreställning hos dokumentets *utställare* sluter man vidare till realiteten af det föreställda faktum, hvilket kan vara af mycket olika art: en persons sjukdom; betalandet af en skuld; ett visst föremåls (en vigts) beskaffenhet att besitta en viss tyngd o. s. v. Stadierna äro således, schematiskt taladt, trenne: $\frac{1}{2}$ en (yttre eller inre) realitet; denna realitets omsättning till ett psykiskt tillstånd (hos dokumentets utställare); detta psykiska tillståndets omsättning till den i dokumentet innehållna beteckningen. Dokumentsbeviset innebär sålunda ingen vanlig induktion från verkan till orsaken; bortsedt från utställarens vilja och förmåga att bilda sig en adekvat föreställning om ifrågavarande realitet — en psykisk afspeglings däraf —, hvilat dokumentsbeviset väsentligen på utställarens vilja och förmåga att gifva en adekvat beteckning åt denna sin föreställning. Det är möjligt, att den realitet, som i dokumentet uttryckts i tecken, icke är det faktum, för hvars bevisning dokumentet i ett gifvet fall användes, i det att detta faktum fastmera skall framgå genom en fortsatt induktion från den genom dokumentet bevisade realiteten (dokumentet bevisar t. ex. ett *alibi*, detta *alibi* åter bevisar inculpatens oskuld): i så fall föreligger egentligen en kombination af dokumentsbeviset med ett vanligt indiciebevis. Vi beteckna i det följande det omedelbara föremålet för dokumentets bevisande funktion (personens *alibi* i det nämnda

fallet) såsom *dokumentstemat*, men det mer eller mindre aflägsna faktum (personens oskuld), som man *in concreto* vill bevisa (genom att först bevisa dokumentstemat), såsom *bevisobjektet*. Klart är, att vid ett gifvet dokument dokumentstemat är oföränderligt, under det att bevisobjektet allt efter omständigheterna kan variera i det oändliga. Det är naturligtvis äfven möjligt — och såsom vi sett i fråga om förfalskningsdeliktet i vissa fall regel — att dokumentstemat *in casu* sammanfaller med bevisobjektet, så att det, som man genom dokumentets användande vill bevisa, just är detsamma faktum, som omedelbart framgår af dokumentet.

Sambandet mellan bevisobjektet — det må sammanfalla med dokumentstemat eller icke — och bevismedlet är således vid dokumentsbeviset medelbart, icke blott i den meningen, att bevisobjektet är genom en eller flere länkar i slutledningen skildt från bevismedlet (hvilket naturligtvis kan vara och oftast är fallet vid andra bevisarter), utan i den meningen, att bevisobjektets förbindelse med bevismedlet är förmedlad genom ett moment af specifik beskaffenhet, ett psykiskt moment, hvilket i sig (såsom föreställning) reflekterat bevisobjektet och (såsom vilja) omsatt detsamma i annan form; nemligen i konventionella tecken, som i och för sig äro fullkomligt främmande för bevisobjektet. Ett verkligt *hus* har i och för sig icke mera sammanhang med de tre tecken *h*, *u*, *s*, hvilka tillsammans beteckna nämnda föremål, än med hvilka andra dylika tecken som helst; endast därigenom, att man i ett visst språk enligt öfverenskommelse använder dessa tecken för att beteckna vissa ljud och åter dessa ljud för att beteckna föremålet i fråga, kommer sammanhanget till stånd. Sammanhanget däremot mellan blodfläckarne och delinqventens kläder existerar alldeles oberoende af dylika konventionella tecken: det härigenom åstadkomna beviset är därför intet dokumentsbevis.

Kärnan, så att säga, uti dokumentsbegreppet, utgöres sålunda af själfva *tecknet* och det därigenom omedelbart betecknade, det faktum, hvars realitet skall omedelbart framgå ur tecknet (*dokumentstemat*); dessutom förutsätter dokumentet begreppsligen två personer: *utställaren* och *mottagaren*. Eftersom tecknet *uppstått* ur en föreställning, genom psykisk förmedling, kan det ej tänkas utan en *utställare*; eftersom det tillkommit för att beteckna, d. v. s. för att under gifna förutsättningar *uppväcka* en föreställning om det betecknade, kan det ej tänkas utan en (af utställaren åtminstone såsom möjlig förutsatt) *mottagare* (hvilken däremot mycket väl kan vara utställaren själf: anteckningar gjorda för egen räkning o. s. v.). Dessa momenter, *utställare*, *mottagare*, *tecken*, *dokuments-tema* måste hos hvarje dokument låta sig uppvisa; utgöra alltså synpunkter, gemensamma för de af *Sv.* uppräknade dokumenter; allmänna handlingar, visså enskilda handlingar, allmänna märken, gräns- och vattenhöjdsmärken.

Att en *utställare* vid samtliga nyssnämnda arter af dokument är begreppsligen nödvändig, innebär likväl icke, att en fullt individuellt *bestämd* utställare alltid måste framgå ur dokumentet eller eljes låta sig påvisa. I det fall, där detta är oundgängligt (såsom vid vaxel, konnossement etc.), beror det på det ifrågavarande dokumentets särskilda art, men följer icke nödvändigt ur själfva dokumentsbeviset. Fastmera är bestämdheten af utställarens person endast i den mån nödvändig, som den förutsättes för bestämdheten af dokumentstemat. Ett gränsmärke t. ex., såväl som hvarje annat dokument, kan begreppsligen ej tänkas utan en utställare, men *hvem* denne utställare är, kan gemenligen ej afgöras. Att i detta fall betrakta Staten som utställare, låter sig ej göra, då utan tvifvel äfven andra gränsmärken, än de genom offentlig akt tillkomna, afses i 12: 11 — ja, andra, än de genom särskild mänsklig verksamhet tillkomna: äfven rubbning af rent naturliga gränsmärken måste anses i nämnda

sanktion inbegripen. — Men i fråga om gränsmärken är det tydligen likgiltigt, hvilken eller hvilka, som först skapade eller började använda tecknet i denna funktion: det är nog, att det en gång *är* utställt och nu fungerar på detta sätt. — Alldeles samma synpunkt bör tillämpas i fråga om handlingar. Om t. ex. ett dokument utställs af flere personer under kollektiv benämning, så finnes begreppsligen intet skäl att neka dokumentskaraktären, vare sig att en eller några undertecknat äfven å de öfrigas vägnar, eller att ingen särskild person nämnts — förutsatt endast, att genom den kollektiva benämningen handlingens betydelse är tillräckligt tydlig. Låt vara, att det under omständigheter kan minska handlingens beviskraft¹, att ingen särskild individ nämnts såsom representant, så kan det icke påstås, att beviskraften genom denna omständighet utan vidare upphäfves. Om således en person t. ex. uppbär penningar på ett falskt qvitto, undertecknad «Redaktionen», och det af dokumentets öfriga innehåll med tillräcklig tydlighet framgår, hvilken redaktion som afses, så bör den omständighet, att ingen redaktionsmedlem nominatim framträder, icke hindra, att förfalskning föreligger — en uppfattning, som äfven synes vara representerad inom den svenska rättspraxis². Emellertid kan det, såsom antyddes, ofta inträffa, att beviskraften af ett dylikt qvitto måste anses mindre, än af ett med personligt namn undertecknad; och likasom detta i allmänhet kan få inflytande på uppskattningen af brottslighetens grad, så kan det i dylika fall, om andra dokumentets beviskraft minskande oegentligheter tillkomma,

¹ hvarmed ej bör förblandas det i dokumentstemat innehållna dispositivmomentet — j. o. s. 148 — hvilket tydligen kan ökas och minskas oberoende af beviskraftens variation, likasom *vice versa*; en fråga är, med hvilken grad af visshet handlingen bevisar t. ex. existensen af en viljeförklaring, en annan fråga, i hvilken grad denna viljeförklaring är grund för en viss rättighet.

² Jfr. *Holm* 1876, 160.

lätt inträffa, att förfalskning icke kan anses föreligga, under det förfalskning skulle hafva förelegat, om qvittot varit underteckadt t. ex. med hufvudredaktörens namn. — I dessa och dylika fall är morendels utställaren, äfven om icke uttryckligen bestämmd i dokumentet, likväl genom detsamma (individuellt) *bestämbar*. Men utan tvifvel kunna handlingar förekomma, där äfven bestämbarheten är endast relativ, och det oaktadt dokumentskaraktären icke bör förnekas. Vid slutna röstsedlar t. ex. är utställaren endast i så mån bestämbar, att han tillhör de närvarande röstberättigades antal. Men likasom röstsedeln måste anses under vissa förutsättningar vara af dispositiv natur (j. o. s. 147), så är det ännu tydligare, att dess egenskap af dokument icke kan upphävas genom denna relativa obestämmdhet med afseende på utställarens person — hvilket skulle leda därhän, att t. ex. insmugglande af oäkta röstsedlar i urnan i stället för äkta icke i *något* fall vore straffbart såsom förfalskning. — Med nu omhandlade fråga berör sig i någon mån frågan om nödvändigheten af *underskrift* å handling; därom jfr. ned.

Hvad beträffar *mottagarens* person, är den närmaste frågan, huruvida mottagaren (såvidt ur dokumentet framgår) kan vara samma person som utställaren, således om t. ex. dagböcker, anteckningar, märken etc., hvilka, enligt hvad deras eget innehåll och beskaffenhet utvisar, blifvit författade eller satta endast för frambringarens eget bruk, kunna betraktas såsom dokumenter och möjliga föremål för dokumentförfalskning. Att enligt den Svenska rätten denna fråga måste besvaras nekande, är intet tvifvel underkastadt: allmänna handlingar och stämplat eller märken kunna aldrig hafva denna karaktär; för enskilda handlingars duglighet till förfalskningsföremål måste det anses, att den Svenska rätten fordrar ursprungligt bevis-syfte (j. o. s. 137); hvad de i 12: 11 omtalade gränsmärken och vattenhöjdsmärken angår, kan det ej komma i fråga att utsträcka denna bestämmelse till sådana mär-

ken, som enskild person för egen räkning anbringat (äfven om den omedelbara ordalydelsen icke lägger hinder i vägen för en dylik tolkning). — I öfrigt skola vi i detta sammanhang angående ofvannämnda fråga endast tillägga, att saken naturligtvis ställer sig helt annorlunda vid handelsböcker o. d., som väl kunna hafva tillkommit i främsta rummet för frambringarens egen räkning, men därjämte äro afsedda att utgöra bevismedel. Med afseende på handlingar af dispositiv natur, vid hvilka utställaren, såvidt af handlingen framgår, sammanfaller med mottagaren, är förevarande fråga, för den Svenska rättens räkning, föga praktisk, då det hufvudsakligen förekommande papper af dylikt slag, nämligen till egen order utställd egen vaxel, enligt Svensk vaxelrätt (Vexell. § 95) saknar giltighet ¹.

§ 16.

Fortsättning. Dokumentets egenskap att innehålla tecken.

Hvad *tecknet* angår, hafva vi redan hänvisat därpå, att detsamma hvilar på en psykisk omsättningsprocess, i det en viss gifven realitet, hvilken kan vara likaväl psykisk (t. ex. glädje, sorg) som fysisk, efter en viss regel (t. ex. den i ett gifvet språk fastslagna motsvarigheten mellan vissa begrepp och vissa ljud samt emellan vissa ljud och vissa skriftecken) uttryckes, *betecknas* genom en annan af utställaren frambragt realitet. Då nu, såsom

¹ Däremot jfr., t. ex. för den Amerikanska rättens vidkommande, *Bishop New Comm.* II § 562: «On a full examination of authorities, the Massachusetts Court held that in the language of Foster, J., 'an order for the payment of money, drawn by one in his own favor on himself, and by himself accepted and indorsed, may be treated as a bill of exchange and so described in an indictment. Such instruments', he added, 'are well known in commerce; especially in the case of mercantile firms which have branches in different cities, all composed of the same partners'».

ofvan framhållet, föremålen hus, häst etc. icke i och för sig hafva mera att göra med de ljud, som bilda orden hus, häst etc. eller med de skriftecken, hvarmed dessa ords ljud betecknas, än med hvilket annat ljud eller skriftecken som helst, så förutsätter all omsättning från dokumentsobjektet till tecknet, *eller tvärtom en nyckel*, d. v. s. kännedomen om den regel, enligt hvilken omsättningen skett resp. skall ske. Det är emellertid tänkbart, att tecknet verkligen såtillvida har själfständigt sammanhang med det betecknade, att det hvilar på *likhet*, vare sig i form eller i omedelbart senterade egenskaper: färg, ljud etc. (i det t. ex. begreppet häst uttryckes genom bilden af en häst, byggnadens proportioner medelst en planritning o. s. v.); här kan då frågan uppstå, om en dylik beteckning åtminstone under vissa omständigheter kan anses falla under dokumentsbegreppet. Praktiska skäl torde (visserligen i strid med den allmänna meningen ¹⁾) tvinga till medgifvandet, att i visst fall förfalskning af dylika tecken måste behandlas såsom dokumentförfalskning; detta inträffar, om tecknet (bilden, planritningen etc.) utgör en integrerande del af ett i öfrigt genom tecken i vanlig mening (o: som hvila på rent konventionell bas) uttryckt dokument. Om en person på det sätt förvanskar en aftalshandling, rörande t. ex. ett *locatio conductio operis*, att han visserligen icke ändrar skriftecknen i aftalet, men däremot en planritning, som ingår i aftalshandlingen, och tjänar till att närmare precisera aftalets bestämmelser, så synas starka praktiska skäl tala för att betrakta detta såsom förfalskning, äfven enligt gällande Svensk rätt: nämnda planritning utgör ju ett integrerande moment i «enskild handling, som till bevis om rättighet

¹ Däremot i öfverensstämmelse med *Weismann Z. S. XI* (1891), 21 n. 50: «Eine *Zeichnung* kann für sich allein nicht Urkunde, wohl aber *Bestandteil* einer Urkunde sein; z. B. die *Zeichnung* einer Maschine Bestandteil eines Patentvertrages, ein Grundstücksplan Bestandteil eines Kaufvertrages oder Vergleiches u. s. w.»

eller befrielse från förbindelse tjenar». Såväl handlingar af offentlig som af enskild natur innehålla ju ofta dylika bilagor, och det synes fullkomligt uteslutet att lämna sådana bilagor till viktiga arkivhandlingar alldeles utan straffrättsligt skydd, såsom följden skulle blifva, om man förkastade den här intagna ståndpunkten.

Tecken i nu nämnda mening äro emellertid icke blott skrift, märken o. d. utan äfven t. ex. det talade ordet, signaler och andra optiska eller akustiska meddelelsemedel o. s. v., hvilka äfvenledes få sin betydelse genom en psykisk förmedling med ett visst «betecknad». För *tecknet* såsom moment i dokumentsbegreppet måste därför ytterligare fordras, att det skall hafva *fixerats*, hafva erhållit en permanent karaktär. Äfven det talade ordet, signaler och andra akustiska eller optiska meddelelsemedel äro *tecken*, innebära en psykisk förmedling med det betecknade; äfven dylika tecken kunna vara af stor vikt såsom bevismedel (den muntliga utsagan i processen). Men de sakna den karaktär af *fixhet*, som utmärker de tecken, hvilka konstituera förfalskningsobjekten¹; och därmed sammanhänger, att de icke i det borgerliga samhället besitta den generella användbarhet till bevismedel, som kan finnas hos de fixerade tecknen. Därför måste äfven en med de förstnämnda tecknens funktionssätt öfverensstämmande användning af sådana tecken, som eljes vanligen hafva karaktären af fixhet, anses upphäfva denna karaktär och därmed tecknets duglighet till förfalskningsobjekt. Om t. ex. någon meddelar sig med en döf person genom att på en tafla frambringa skriftecken, som icke äro afsedda att hafva någon permanent karaktär, så kan förstnämnde person, om han härvid t. ex. under falskt namn lämnar uppgifter af den i 12: ö omhandlade beskaffenhet, genom detta förfarande lika litet

¹ Jfr. ish. *John Z. S. VI* (1886), 40.

anses hafva gjort sig skyldig till förfalskningsbrott, som om han muntligen afgifvit sådant intyg ¹.

Hvad särskildt angår *handling* såsom förfalskningsobjekt, måste vidare tecknet vara *språktecken*, d. v. s. motsvara *bestämda* ord i språket och således framstå i *bestämd* språklig form (fordrar man ej karaktären af bestämmdhet, så låter det sig naturligtvis sägas om alla tecken, att deras innehåll på något sätt är uttryckbart i språklig form). Detta framgår närmast, för de allmänna handlingarnes vidkommande, genom motsatsen till de i 12: 7 omtalade stämplat och märken — dessa kunna uppenbarligen icke fattas såsom ett *species* af handlingar (hvilket ofta skett t. ex. i fråga om det Tyska *Urkunde* (j. o. s. 112) — och för såväl de allmänna som de enskilda handlingarnes vidkommande af de i Lagen uppräknade exemplen; äntligen af det allmänna språkbruket, som för *handling* ovilkorligen fordrar bestämd språklig form. Nämnade inskränkning utesluter således icke, att t. ex. *chiffre*-skrift kan konstituera en handling, såvida *chiffre*-skriften är affattad i bestämd språklig form; den låter då, under förutsättning att nyckeln är bekant, konvertera sig i vanliga språktecken. Detsamma bör anses om *förkortningar* af ett eller annat slag, t. ex. stenografisk skrift. (Om initialer vid underskrift jfr. ned.) Icke heller omöjliggöres, såsom ofvan utfördt, genom denna inskränkning att såsom integrerande del af handling betrakta t. ex. planritningar och dylika beteckningar, som ej framträda i bestämd språklig form.

Handlingen måste alltså innehålla *fixerade språktecken*. En vidare fråga är, om dessa tecken kunna vara framställda, på hvad sätt som helst, eller om de måste, till större eller mindre del, vara *handskrifna*. Lagen använder i §§ 4 och 5 ordet *skriva* om förfärdigande af falsk handling; dock torde af denna omständighet icke

¹ Jfr. *John*, Z. S. VI (1886), 53.

kunna slutas, att Lagens mening varit att från förfalskningsobjekterna utesluta t. ex. en helt och hållet tryckt handling. Substantivet *skrift* användes som bekant, allmänt i en generell betydelse, omfattande äfven «tryckt skrift» (så genomgående t. ex. i TrfrFO.). Visserligen kan icke detsamma sägas om verbet *skrifva*; dock torde substantivets användning härvid erbjuda något analogiskt stöd. I utländska rättssystemer, där Lagen likaledes blott talar om *skrifva* och *skrift*, har man, i betraktande af de moderna samhällsförhållandena, i allmänhet ej tvekat att extendera dessa uttryck till helt och hållet tryckta handlingar. Jfr. t. ex. *Bishop* New Comm. II § 527 ¹; *Garraud* l. c. III n:r 116 n. 6 (s. 142) ². Än vidare kan anföras, att de praktiska betänkligheter med afseende på

¹ «Printed matter is a writing. — Such, also, is the doctrine proposed by the English commissioners». — *B.* anför, *ib.* n. 3, följande uttalande af en Amerikansk domare: «The cases of forgery generally are cases of forged handwriting. The course of business, and the necessities for greater facilities for despatch, have introduced to some extent the practice of having contracts and other instruments wholly printed or engraved, even including the name of the party to be bound . . . It has never been considered any objection to contracts required by the Statute of Frauds to be in writing, that they were printed.»

² «Il ne faut pas croire, en effet, qu'il n'y ait faux en écriture que lorsque l'agent écrit lui-même, à la main, la pièce arguée de faux. Il ne faut pas partir de cette idée que la loi n'entend par écriture que l'écriture à la main et que l'infraction consiste à commettre un faux par cette écriture. Sans doute, le législateur a surtout en vue l'écriture manuscrite; mais rien, dans les termes dont il se sert, ne restreint ses dispositions à cette écriture.» — Och i texten *ib.*: «Le faux en écriture existe, dans son élément matériel, dès que des 'lettres' ont été falsifiées ou altérées, que ces lettres soient écrites à la main (manuscrites), ou obtenues à l'aide de procédés mécaniques, tels que l'impression sous toutes ses formes et toutes ses variétés.» — *Code pén.* använder ej endast substantivet *écriture*, utan äfven *écrire* vid bestämmandet af förfalskningsbrottens *corpus* (146). — Emellertid är nämnda uppfattning ej allenarådande inom den Franska doktrinen (jfr. *Garraud ib.*).

straffets storlek enligt 12: 4. hvartill denna uppfattning möjligen skulle kunna föranleda, väsentligen häfts genom L. 1890.

I sådana fall, där enligt den allmänna uppfattningen i samhället, tryckta handlingar hafva den fulla karaktären af bevismedel, bör man därför ej tveka att uti förfalskning af dylika se ett angrepp mot *fides publica*, äfven efter Svensk positiv rätt. Prospekter t. ex. äro i allmänhet helt och hållet tryckta: om nu en affärsman eller styrelsen för ett lotteri förfalskar och jämte sina egna prospekter till aflägsnare orter kringsänder dylika prospekter i en konkurrents namn, för att framkalla en för konkurrenten oförmånlig jämförelse och öka sin kundkrets på den andres bekostnad, så synes det, efter Svensk Lag, mera öfverensstämmande med Lagens anda att behandla ett dylikt förfarande såsom förfalskning än att låta det passera straffritt: såsom bedrägeri enligt 22: 1 blefve det ju åtkomligt endast vid verklig inträdd vinst resp. förlust. Lättheten att mångfaldiga den tryckta handlingen kan i ett sådant fall som det nämnda visserligen icke utgöra skäl för en mildare behandling, utan tvärtom ¹.

I många fall kombinerar sig frågan om sättet för tecknets frambringande med frågan om dess egenskap att *framställa sig själf* såsom bestämdt till bevis för ett visst faktum — en egenskap, hvilken vi ofvan, vid undersökningen af de särskilda arterna af handlingar, funnit utgöra ett nödvändigt villkor för handlingens duglighet till förfalskningsobjekt. Ett färgadt märke t. ex., utaf åsatta tecken af något som helst slag, kan i många fall, enligt öfverenskommelse, fungera såsom bevismedel; detta faller utanför begreppet handling redan därför att det icke i minsta mån framträder i bestämd språklig form (j. o. s. 165). Ett märke, hvarpå t. ex. ordet *entrée* ell.

¹ Af annan mening bl. a. Brodmann G. S. XLVII (1892), 419 ff.

dyl. tryckts, saknar visserligen icke fullkomligt den bestämda språkliga formen; men då ej dokumentstemat — den rättighet, som genom märket skall visas — genom detsamma framstår i sin konkreta bestämmdhet, fastmera det på sin höjd kan anses framgå en rätt för innehavaren att på en eller annan tid och ort vara närvarande, utan att upplysning om denna tid och ort lämnas, så är det alldeles uteslutet att betrakta detta bevismedel såsom enligt Svensk rätt föremål för förfalskning. Man kan icke heller rent rationellt sedt uppställa en dylik fordran: däraf att Staten skyddar vissa oundgängliga bevismedel, följer ej, att den på samma sätt måste skydda allt, som det kan falla kontrahenter in att använda såsom bevismedel; konsekvensen däraf skulle blifva, att äfven ett stycke alldeles oskrifvet rödt papper o. d., som användes för sådant ändamål, skulle utrustas med förfalskningskydd, hvilket vore att alldeles förrycka den riktiga uppfattningen af förfalskningsdeliktets väsen¹. Dylika generella bevismedel användas också gemenligen blott i obetydligare förhållanden: den som vill åtnjuta ett större straffskydd, kan ju utan svårighet vinna detta genom användande af mera formenliga bevismedel. — Det är på vissa orter vanligt, att t. ex. barn, som åtnjuta lektioner af musiklärare o. s. v. i de senares hem, för hvarje timme till läraren aflemna en med målsmannens blotta namn-

¹ Jfr. *Mittelstüdt's* befogade opposition (G. S. XLIII [1890], 20) mot den motsatta åsigten inom den Tyska doktrinen: «Jeder Fetzen weisses Papier und jedes Kleidstück, jede blaue Augé und jede rote Nase, jeder Zweig und jedes Blatt vom Baum, jeder Ziegelstein und jeder Haufen Erde kann Objekt der Urkundenfälschung werden, weil immer denkbar ist, dass der fragliche Gegenstand in einem Civil- oder Strafprozess 'zum Beweise von Rechten oder Rechtsverhältnissen von Erheblichkeit' werden kann. Was in der grossen Welt kann hierfür nicht einmal dienlich werden? — Schliesslich musste man sich denn doch überzeugen, dass der Weg in die Irre geführt habe, und die Rückkehr zu irgend einer greifbaren Determination des Urkundenbegriffs geboten sei.»

teckning försedd biljett, hvilka biljetter sedan af målsmannen mot öfverenskommet pris inlösas. Dylik biljett är jämlikt det ofvan sagda, enligt Svensk rätt lika litet förfalskningsobjekt som en biljett med ensamt ordet *entrée*; namnteckningen besitter i detta fall ingen specifik betydelse. — Innehåller åter biljetten etc. ett tydligt angifvande af den rättighet, hvarom fråga är (huruvida det bör anses *tydligt*, kan ej efter abstrakta regler, utan endast in concreto afgöras), så bör den anses utgöra förfalskningsobjekt och detta enligt 12: 4. Alldeles själfklart är detta i fråga om en handskrifven undertecknad förklaring; men enligt hvad ofvan nämndes, bör detsamma äfven för Svensk rätt anses gälla, icke blott då ej kontexten, men väl underskriften, är handskrifven, utan ock då biljetten ej innehåller någonting handskrifvet.

En aman hithörande fråga är, i hvad mån dokumentet måste besitta *yttre integritet* för att anses såsom dugligt förfalskningsobjekt, m. a. o., för hvad särskildt angår *handling*, huruvida radering, öfverstrykning, inskrifning mellan raderna o. d. skall anses upphäfva handlingens beviskraft, så att den ej längre kan utgöra objekt för förfalskning. Denna fråga sammanfaller visserligen icke, men sammanhänger mycket nära med den till bestämmandet af förfalskningsåtgärden hörande fråga, i hvilken grad den förfalskade produkten måste hafva er nått «*sken af gällande handling*» för att förfalskning skall föreligga. Ty i och för sig kan det icke få minsta inflytande, af hvilka ingredienser den förfalskade produkten åstadkommits. Om t. ex. en skuldförbindelse från början varit oduglig till bevismedel af det skäl att uppgiften om skuldbeloppet på grund af öfverstrykning, ändring o. d. varit oläslig, så hindrar naturligtvis ingenting, att en förfalskare genom att på kemisk väg aflägsna de oläsliga delarne och ditskrifva fullt tydliga ord och siffror, kan åvägabringa ett alldeles otvetydigt species af falsk handling. Har åter förfalskaren, i nämnda fall, låtit det oläs-

liga stället stå qvar, men däremot ändrat datum, och sedan »begagnat» handlingen, så blir detta fall att bedöma alldeles på samma sätt, som om han själf, i sammanhang med förfalskningsåtgärden, åstadkommit nämnda bristfällighet. För detta bedömande låta sig emellertid inga abstrakta regler angifva. Att icke hvarje dylik oegentlighet, huru obetydlig som helst, gör hvarje handling oduglig till förfalskningsobjekt, behöfver ej sägas; men lika klart är, att dessa oegentligheter kunna nå den höjd, att det vore alldeles orimligt att antaga förfalskning. Bedömandet kan härvidlag endast utgå från den allmänna uppfattningen i rättslifvet, från de kraf, som på den tid och ort och i de förhållanden, hvarom fråga är, ställas på ett giltigt bevismedel af falsifikatets art. Att dessa kraf kunna variera ofantligt — man jämföre en i ett affärscentrum utfärdad vaxel och en orlofsedel, härrörande från en undangömd landsort, säger sig själf. Emellertid får detta hänsyntagande till rättslifvets kraf icke missförstås därhän, som skulle ingen annan handling kunna betraktas såsom förfalskningsobjekt (eller produkt) än en sådan, som i afseende på sin yttre beskaffenhet under de nämnda omständigheterna skulle anses såsom obetingadt giltig. Fastmera måste straffskyddet gå betydligt nedom denna gräns, och snarare såsom rättesnöre uppställas, att endast den handling, om hvars giltighet ej kan vara tal, anses oduglig såsom förfalskningsobjekt (-produkt), m. a. o. att redan det minsta tyfvel om att handlingen, efter allmän uppfattning (icke: efter någon särskildt vårdslös persons sätt att behandla dylika saker, ty detta har ingenting med *fides publica* att göra), i de förhållanden af rättslifvet, hvarom fråga är, skulle kunna hafva sken af giltighet, är tillräckligt för att anse förfalskning föreligga. — Lagstiftningen har någon gång gjort brister af ifrågavarande slag till särskild straffminskningsgrund: *Du.* 271, 274 — ett förfarande, som emellertid lätt kan medföra den olägenheten, att praxis häraf,

vid afgörandet af hvad som skall anses såsom brott, förledes att gå nedom den rationella gränsen för det kriminella. — Betänkligare är den i *Waadt* 181 uttryckta princip, att under omständigheter behandla frånvaro af *skriftlighet* (*imitation d'écriture*) såsom straffminskningsgrund. — Alldeles samma synpunkt som den nu nämnda är att tillämpa i det fall, att en handling är *ofullbordad* och framstår såsom sådan.

§ 17.

Fortsättning. Dokumentstemat.

Hvad vidare angår *dokumentstemat*, hafva vi ofvan, vid undersökningen af de särskilda af Lagen uppställda fallen af handlingar, funnit, att detsamma alltid måste framstå såsom afsedt att bevisas, men att, beträffande det faktum, som bevisas, ingen begränsning låter sig uppställa; hvad särskildt angår 12: 5, måste det anses, att detta faktum här kan vara hvad som helst. Beträffande de fakta, som bevisas af de i 12: 1, 2, 3 omtalade handlingar, kunna de tydligen omfatta allt, som det tillkommer vederbörande myndighet eller tjänsteman att vitsorda¹. Vid de i 12: 7 omtalade dokumenter låter sig icke heller någon begreppslik begränsning af det genom dokumentet bevisade faktum uppdraga, äfven om det faktiskt endast är i vissa temligen enstaka fall, som allmänna märken användas: skulle Staten af någon anledning finna skäl att genom allmänt märke beteckna ett faktum, af hvad art det än måtte vara, så komme otvifvelaktigt detta märke att åtnjuta straffskydd enligt 12: 7. I fråga om 12: 11 är det bevisade faktum naturligtvis bestämdt begränsadt. Att vid sidan af de speciella requisiterna såsom generelt *objektivt* requisit uppställa något

¹ Att i vissa rättssystemer denna kompetens är mycket vidsträckt, är bekant. Jfr. t. ex. för den Tyska rättens räkning *Riedel* G. S. XXXIX (1887), 162 ff.

motsvarande den Tyska doktrinen «Rechtserheblichkeit» eller «Beweiserheblichkeit für Rechtsverhältnisse», är för den Svenska rättens räkning fullkomligt obefogadt. Den begränsning i denna riktning, som kan medgifvas enligt Svensk rätt, är uteslutande att härleda ur det *subjektiva* rekviritet, den på praktisk nytta eller skada riktade af-sigten; huruvida ett sådant moment, som «Rechtserheblichkeit» etc. objektivt föreligger, kan endast inverka, såvida det innehålles i det för det speciella fallet upp-ställda objektiva rekviritet (t. ex. 12: 4, 11).

De allmänna frågor som här äro att behandla med afseende på dokumentstemat, röra dels dess form, dels dess innehåll. Till den förra synpunkten kunna, hvad särskildt angår *handling*, föras frågorna om nödvändig-heten af *underskrift* och af *bevitnande*, till den senare frågan om *afskrift* såsom objekt för förfalskning och om betydelsen af handlingens *materiella ogiltighet*.

I några fall förekommer, att Lagen för en handling's giltighet uttryckligen fordrar, att utställarens namn skall *skrivas* särskildt *under* kontexten. Så t. ex. vid vaxel (tras-senten, § 1 Vexell.); konnossement (§ 132 Sjöf.); bouppteck-ningsinstrument (**ÅB.** 9: 1); arfskiftesinstrument (*ib.* 12: 11); ofta handlingar, som till Rätten ingifvas (K. B. ²⁴/₇ 1741; **RB.** 15: 10 etc.; jfr. *Schmidt* XXXIV, 97; *Holm* 1886, 210) o. s. v. Att saknad af underskrift i dessa fall, bort-sest från hvad i öfrigt kan framgå af handlingens inne-håll, utesluter handlingens duglighet till förfalskningsob-jekt, synes afgjort: en icke undertecknad handling, uppsatt för att utgöra arfskiftesinstrument är intet verk-ligt arfskiftesinstrument och kan icke såsom sådant för-falskas. — Visserligen låter det sig ej påstå, att Lagen genom dessa särskilda bestämmelser (såsom exempel) bör anses hafva uppställt en allmän fordran på handling så-som fullgiltigt bevis. Hvad särskildt angår 12: 4, så kan så mycket mindre en dylik *generell* fordran anses föreligga som Lagen uttryckligen bland der upptagna förfalsknings-

objekter nämner *handelsböcker*, hvilka ej underskrifvas. Men i öfverensstämmelse med den allmänna principen, att det genom förfalskningsinstitutet afsedda straffskydd bör utsträckas i den mån, men också *endast* i den mån bevismedlet verkligen ernått karaktären af allmän grundval för fides publica i det borgerliga samhället, kommer här en annan omständighet i betraktande, nämligen att i det faktiska rättslifvet underskrift regelbundet förekommer, visserligen icke vid alla, men vid det stora flertalet af här ifrågakommande arter af handlingar: för den allmänna uppfattningen är handlingen *icke afslutad* förr än underskriften (med hvilken *bemärke* etc. måste likställas) kommit till. Antaget, att en skuldsedel utfärdades t. ex. i följande form: «Jag Axel Rundgren, klädmäklare i Landskrona, erkänner mig hafva den 1 Juli 1894 af handlanden Sven Lundberg därstädes såsom försträckning erhållit en penningesumma stor två tusen (2,000) kronor, och förbin- der jag mig att densamma, med 5 % ränta, vid anfordran återbetala» — så har visserligen denna handling begrepps- ligen fullkomligt samma innehåll, som om den lydt «Un- dertecknad erkänner» o. s. v. med undertecknad namn. Att dylik handling i vanlig civilprocess icke saknar all beviskraft är själfklart; äfvenså att bestämmelsen i Str. L. 22:13 om nekande af hand och förskrifning måste på densamma vara tillämplig. Men *samma* beviskraft som en handling, upprättad i den af rättslifvet för giltig- het såsom allmänt bevismedel fordrade form kan en dylik handling icke anses besitta, hvarken man och man emel- lan eller i processen: att den t. ex. i utsökingsprocessen skulle vara likställd med ett i vederbörlig form upprättadt skuldebref (så att t. ex. U. L. §§ 25, 26 skulle vara på den- samma tillämpliga), är ej att antaga. Därför framgår det

¹ I Tysk rätt torde underskrift få anses nödig för att en handling skall gälla såsom *Beweisurkunde*: jfr. *Riedel* G. S. XXXVIII (1886), 541 angående Mot. till *CPO*.

såsom en oafvislig konsekvens af själfva den allmänna grundvalen för deliktet, att vi i *den mån* underskriften i rättslifvet ernått sagda betydelse, måste neka en icke underskrifven handlingens duglighet till förfalskningsobjekt. I den mån åter underskriften i rättslifvet anses obehöflig för bevismedlets funktion, hindrar icke heller dess frånvaro handlingen att utgöra förfalskningsobjekt.¹ Jfr. i sistnämnda afseende ett af *Goos* l. c. anfördt exempel: *kontraböcker*, sådana som isynnerhet i detaljhandeln i stor utsträckning pläga föras mellan köpman och kund. Att dessa, oaktadt saknaden af underskrift, böra betraktas såsom dispositivhandlingar, hvilkas förfalskning efter Svensk rätt hemfaller under 12: 4, är otvifvelaktigt. — I många fall är det i rättslifvet brukligt att handling undertecknas icke med fulla namnet, utan med *initialer*; så t. ex. pläga bevis om insättning och uttagning i sparbanksböcker föras med verkställande direktörens eller annan tjänstemans initialer; äfvenså stundom qvitto & räkning; till den del dylik underskrift efter allmän uppfattning anses tillräcklig resp. behöflig för handlingens giltighet, kommer det ofvan sagda till användning.²

Hvad angår *bevitnande* af handling uppställer Lagen äfven därom i några fall uttrycklig fordran. Så vid äktenskapsförord (GB., 8:1); aftal om att lefva i bo oskiftö

¹ Jfr. *Goos* Spec. Straffer., 480 ff.

² Däremot kan det visserligen icke inverka, om t. ex. en eller annan särskild sparbank eller dylik inrättning plägar förse bevis om insättning etc. med full underskrift eller initialer, såvida ej den allmänna uppfattningen fordrar det ena eller andra. Jfr. en Dansk dom, anf. hos *Goos* ib. 481. Å andra sidan kan man ej från den allmänna uppfattningen rörande t. ex. *kontraböcker* i detaljhandeln sluta till hvad som bör gälla t. ex. för sparbanksböcker, om än dessa handlingar begreppsligen kunna anses likartade. Det är mycket tänkbart — och så torde förhållandet hos oss vara — att man i rättslifvet, på grund af den olika vikt, som man tillmäter dessa olika arter af *kontraböcker*, anser initialer fullkomligt öfverflödiga vid de förra, men nödvändiga för de senare.

ÄB. 11: 1); «lösöreköp» (K. F. 20/11 1845 § 1); medgifvande om inteckning för fordran (Int. F. § 1) o. s. v. I andra fall gäller denna fordran icke absolut, men dock så, att särskilda rättsverkningar äro knutna till handlingens egenskap af bevittnad. Så vid testamente: obevittnad testamentes giltighet förutsätter dels att det är af testator med egen hand skrifvet och underskrifvet, dels bevisning om att testator varit intill sin död urständsat att anskaffa vittnen (ÄB. 16: 1); jfr. Int. F. § 40 i fråga om inteckningssökande på grund af handling, hvori nyttjanderätt är upplåten. — I de fall, då Lagen för handlingens giltighet uttryckligen och absolut fordrar bevittnande, måste en obevittnad handling, såsom dispositivhandling betraktad, anses ogiltig och kan ej såsom sådan utgöra förfalskningsobjekt.¹ Men en utsträckning här af utöfver nämnda fall kan icke medgifvas. I fråga om nödvändigheten af bevittnande är nämligen den allmänna uppfattningen i rättslivet en helt annan än i fråga om underskrift. I många fall, såsom vid sjukbetyg, orlofssedlar o. s. v. förekommer bevittnande så godt som aldrig, och äfven om åtskilliga arter af handlingar, som direkt tjena till «bevis om rättighet eller befrielse från förbindelse», och således falla under 12: 4, gäller detsamma (t. ex. qvitto på räkning). I andra fall är det åtminstone ingenting ovanligt att vittnen saknas (t. ex. hyreskontrakt i stad). I stöd af denna allmänna uppfattning i rättslivet bör väl anses, att i regel äfven sådan handling, hvilken så-

¹ I förbigående anmärkt, måste den i utländsk rättspraxis stundom förekommande uppfattning (jfr. t. ex. *Bishop* II § 577. 3), att själfva vidimationen endast under den förutsättning kan utgöra förfalskningsobjekt, att Lagen uttryckligen fordrar densamma för den vidimerade handlingens giltighet, betecknas såsom fullkomligt irrationell. Äfven om man ville indraga synpunkten af rättslig relevans i det objektiva rekviritet, så besitter naturligtvis vidimationen dylik relevans i hög grad, äfven där den icke är en oundgänglig fordran för handlingens giltighet.

som obevittnad, utan att absolut sakna giltighet, likväl enligt Lagens uttryckliga bestämmelse lider en inskränkning i sin rättsliga betydelse, bör anses såsom giltigt förfalskningsobjekt. Skulle det likväl *prima facie* framgå af själfva handlingen, att det eller de särskilda villkor, som Lagen i dylikt fall fordrat för obevittnad handlingens giltighet, deficiera, så måste vi anse handlingen ogiltig och således oduglig till förfalskningsobjekt, t. ex. om obevittnad testamente är undertecknad med testators namn och därunder «*genom N. N.*»; möjligen skulle detta kunna utsträckas äfven till det fall, att det visserligen icke af handlingen ensamt, men väl af dess innehåll tillsammans med synnerligen lätt konstaterade fakta, framgår att sagda villkor deficierar, t. ex. om det af handlingens datum jämfördt med den utan svårighet fastställbara tidpunkten för dödsfallet etc. uppenbart framgår, att ej minsta hinder mött för testator att anskaffa vittnen. Däremot finnes, i betraktande af den allmänna uppfattningen i rättslifvet af bevittnandets betydelse, intet skäl att inskränka antagandet af förfalskning till det fall, att delinqventen positivt sökt suppleera den genom frånvaron af bevittnande uppstående brist i handlingens beviskraft.

Beträffande handling, som framställer sig själf såsom *afskrift*, icke såsom original, måste först erinras om skillnaden mellan duplett och afskrift (jfr. *Goos*, Spec. Straffer. 486 ff.) — en skillnad, som ingalunda upphäfves däraf, att dupletten ej besitter samma authenticitet som originalet (jfr. ofv. s. 131): det är nog att dupletten besitter subsidiär authenticitet. Icke endast vaxel- och konnossementsdupletter (Vexell. § 66 ff.; Sjöf. § 133 etc.), sådana qvittensdupletter, som stundom förekomma i bankrörelse, o. s. v. utan äfven renoverade handlingar äro lika dugliga till förfalskningsobjekter, som enkla originalhandlingar. Jfr. hvad som ofvan sagts om tryckta handlingar såsom föremål för förfalskning. — Helt annorlunda är förhållandet mellan original och *afskrift* (då sistnämnda ord

fattas i betydelse af en handling, som uttryckligen framställer sig själf såsom en blott afskrift, och sålunda ställer sig i underordnad förhållande till en annan supponerad handling, originalet). Afskriften kan då icke sägas framställa sig såsom ett direkt bevis för originalhandlingens tema, detta må utgöra ett rättsgrundande faktum eller hvilket annat faktum som helst. Är afskriften ovidimerad, utgör den intet som helst bevis; är den vidimerad, så är dess eget bevistema vittnens förklaring, att de sett en med afskriften lika lydande originalhandling. Vidimationen kan naturligtvis i och för sig förfalskas, men dess förfalskning har alldeles ingenting att göra med originalhandlingens; vidimationen kan vara falsk, då originalhandlingen är riktigt afskrifven och kan vara äkta, då originalhandlingen är oriktigt afskrifven. Det vore därför ett fullkomligt missförstånd att bedöma vidimationens förfalskning efter arten af den vidimerade handlingen (t. ex. ur den synpunkt, att förfalskaren genom den falska vidimationen beredt «sken af gällande handling» åt den vidimerade handlingen och därför bör straffas såsom för förfalskning af den senare); hvarje vidimation af handling — original eller afskrift — är alltid till sitt väsen lika, innebärande, i fråga om afskrift, ett intyg att vittnena sett en så och så lydande originalhandling och funnit den lika med afskriften. Förfalskning af vidimation (som icke är vidimation ex officio och således expeditionshandling) är därför alltid att straffa efter 12: 5. — Processuellt sedt, har afskriften långt ifrån samma betydelse som originalet; så kan t. ex. utmätning ske endast under förutsättning, att handlingen i original ingifves till utmätningssmannen (U. L. § 54); har originalet förkommit, så kan således fordran ej på denna väg indrifvas. Jfr. K. M. Dom ^{19, 12} 1889 om testamente, som ej kunnat uppvisas i original. I vanlig civilprocess skall enligt Lagens uttryckliga bestämmelse (RB. 14: 4) originalet uppvisas, «där Rätten eller vederparten det äskar».

och att äfven i processen inför Öfverexekutor exhibition af originalhandlingen kan föreläggas parten, synes af U. L. § 21. — Att under sådant förhållande *generelt* behandla original och afskrift såsom likställda förfalskningsobjekt, är ej rätt gärna möjligt. Äfven i fråga om expeditionshandlingar vore det svårligen öfverensstämmande med Lagens anda, och skulle leda till ett straff, som ej stode i rimligt förhållande till brottet, att t. ex. på den som till en ansökan fogat falska afskrifter af betyg, undfångna utaf offentliga myndigheter, använda 12:2; att hänföra sådan förfalskning till 12:3, öfverensstämmer alldeles icke med Lagens grund för åtskiljandet mellan dessa paragrafer; att betrakta handlingen såsom genom afskrifvandet förvandlad till enskild, är naturligtvis fullkomligt uteslutet. Att dylika afskrifter i rättslifvet faktiskt spela rollen af bevismedel, skall ej förnekas, men frågan är, huruvida de spela en *sådan* rol, att deras förfalskning i hvarje särskildt fall kan anses hemfalla under sanktionen för originalhandlingens förfalskning. Och denna fråga synes mig böra förnekas: själfva originalhandlingen t. ex. i fråga om ett af offentlig myndighet undfånget betyg medför afgjordt en alldeles annan verkan af omedelbar visshet än en vidimerad afskrift. Det måste därför anses, att enligt Svensk Lag fallet icke är såsom förfalskning straffbart, annat än på sin höjd enligt 22:17 (då ingifvandet af dylik afskrift måste anses innebära den falska uppgiften, att ett med afskriften lika lydande original förefunnits). Legislativt sedt, är detta utan tvifvel en lucka (likasom t. ex. frånvaron af bestämmelse om «intellektuell» förfalskning), hvilken snarast kunde tänkas afhjälpt genom en sådan speciell bestämmelse om förfalskning af afskrift, som *It.* 278 m. 2 (beträffande offentliga handlingar). — Är en handling delvis original, delvis afskrift, så hafva dessa delar olika rättslig karaktär: förfalskning t. ex. af dylik vaxel (jfr. Vexell. §§ 71, 72) är således möjlig endast med afseende på den del, som in-

nefattar originalöfverlåtelseerna. däremot icke med afseende på den såsom afskrift betecknade delen. Mellan vaxelduplett (j. o. s. 176) och vaxelafskrift måste således äfven i detta afseende en bestämd skilnad anses föreligga.

Det är emellertid tänkbart, att i ett eller annat fall på grund af särskilda förhållanden afskrift verkligt kan besitta en så hög grad af beviskraft, att den, jämligt den riktiga uppfattningen af deliktets väsen, måste betraktas såsom i förevarande afseende likställd med originalet. Detta gäller alldeles särskildt om förfalskning af telegram¹. Såsom förut anmärkt kan dylik förfalskning rikta sig antingen emot den från afsändaren eller mot den från telegrafverket härrörande del af handlingen (j. o. s. 129). Efter en annan indelningsgrund är emellertid att skilja emellan förfalskning af själfva det utaf afsändaren utfärdade telegramoriginalet, »intellektuell» förfalskning af den afsändande tjenstemannen eller tjensteman på mellan- eller ankomststation, och förfalskning af den på ankomststationen utfärdade depeschen. Det första fallet har ej att göra med frågan om förfalskning af afskrift: de tvifvel, som här hafva uppstått, röra frågan, huruvida delinqventen kan anses hafva *begagnat* dylikt falsifikat i och med dess inlämnande på afgångsstationen (hvilken fråga bör bejakas). Det andra fallet är att behandla såsom annan intellektuell förfalskning, d. v. s. det blir efter Svensk rätt icke straffbart såsom förfalskning, men väl såsom embetsbrott. Gränslinien mellan undertryckande af del utaf depesch och utaf hela depeschen behöfver därför icke inom den Svenska rätten uppdragas. Vid det tredje fallet uppstår den svårigheten, att ankomstdepeschen är en afskrift (ofta: en afskrift af en lång serie utaf afskrifter) och naturligtvis icke kan

¹ Om telegramförfalskning jfr. ish. *Dambach* G. S. XXIII (1871), 241 ff. (»Das Telegraphen-Strafrecht»). Ang. vidare litteratur se v. *Liszt* Lehrb. s. 502, n. 2.

anses i fråga om beviskraft vara i alla afseenden likställd med telegramoriginalet. Att ankomstdepescen skulle innehålla en vidimation ex officio (nämligen i afseende på en äkta originalhandling) skulle icke kunna anses, äfven om telegrafverket vid afgångsstationen träffade anstalter för att konstatera afsändarens identitet och telegramoriginalets äkthet; så mycket mindre, då detta ej är fallet (jfr. emellertid det i Lag. ¹³/₇ 1887 normerade fall). Men den riktiga synpunkten är, att samhället på grund af särskilda faktiska förhållanden, som äro förknippade med denna art af handlingar, oundgängligen behöfver dem såsom bevismedel och därför behöfver deras omgärdande med straffskydd. De faktiska förhållandena i rättslifvet göra det ofta nödvändigt att på blotta grundvalen af *detta* slags afskrifter afsluta stora affärer, afsända stora leveranser o. s. v. och det vore en boja på affärslifvets utveckling, om ej största möjliga tilltro kunde skänkas åt telegrammets äkthet; på denna förutsättning beror väsentligen nämnda uppfinnings vidtgripande betydelse. Men detta är också fullkomligt skäl nog, att, utan afseende på frågan om original och afskrift, hvars inflytande i vanliga fall kan vara fullkomligt befogadt, belägga förfalskning af telegram med straff, alldeles ur samma synpunkt, som förfalskning af skrift belades med straff, då skrifkonsten började att i större omfattning användas. I ena som andra fallet inträder straffet därför, att föremålet, sådant det föreligger, original eller afskrift, faktiskt i det allmänna rättslifvet ernått en hög betydelse såsom oersättligt bevismedel; att afskrift af vanlig handling ej utrustats med *samma* skydd som original, beror därpå, att detta icke varit nödvändigt; att afskrift i ett eller annat rättssystem icke utrustats med något straffskydd alls, är en lucka af Lagen. — Någon gång har i strafflagstiftningen uttrycklig hänsyn tagits till förfalskning af telegram, så *Belg.* 211, 212 (det fall, att förfalskningen företagits af telegrajtjensteman i tjensten).

Hvad angår handlingens *materiella ogiltighet* kan den vara total eller partiell. En partielt ogiltig handling är otvifvelaktigt duglig till förfalskningsobjekt i de delar, som ej beröras af den partiella ogiltigheten. En vaxel t. ex. (likasom öfverhufvud en af flere personer utfärdad förbindelse) är, om den bl. a. innehåller underskrift af person, som ¹ej kan med laga verkan ingå dylik förbindelse, därför ingen ogiltig handling, icke ens såsom vaxel betraktad (*Vexell.* § 88): nämnda omständighet leder icke till förändring i öfriga vaxelgäldenärers ansvarighet. Uppenbarligen hemfaller sålunda den under 12: 4, som å dylik vaxel förfalskat någon bland sistnämnda underskrifter. Att å andra sidan en totalt ogiltig handling, t. ex. en vaxel, där samtliga vaxelgäldenärerna äro onynda, icke efter Svensk rätt kan utgöra föremål för förfalskning, i hvarje fall icke såsom dispositivhandling (enligt 12: 4), synes lika afgjort. Det motsvarande gäller om allmän handling. En expeditiöshandling, hvarvid den utfärdande embetsmannen gått utom sin befogenhetssfär, är ingen giltig allmän handling och kan icke såsom sådan förfalskas (hvaremot det äfven här beror på de särskilda omständigheterna *in casu*, om den möjligen kan anses besitta giltighet såsom enskild handling och blifva att hänföra under 12: 5). Visserligen kan denna regel för båda arterna af handlingar leda till rätt stora betänkligheter, därigenom att den ofta ovissa och invecklade frågan om enskild persons handlingskompetens i vissa fall, resp. den ännu mera invecklade administrativrättsliga frågan om gränsen mellan olika embetsverks etc. kompetens prejudicerar den kriminella frågan om förfalsknings föreliggande. Praktiskt sedt, kunde det kanske sägas, att lösningen blefve mest tillfredsställande, om man afstode från en fast princip och läte det *in concreto* bedömas, om möjligheten att tillmäta personen eller embetsverket den ifrågavarande kompetensen kunnat anses så nära till hands liggande, att en handling af falsifikatets

slag kunnat antagas i viss grad besitta bevisande kraft i det allmänna rättslivet. Likväl kan man, i fråga om positiv Svensk rätt, icke våga frånvika den ståndpunkten, att t. ex. en till formen allmän handling, som ansetts öfverskrida det utfärdande embetsverkets kompetens — gränslinien må vara än så svårbestämbar — *icke*, såsom allmän handling, utgör objekt för förfalskning. Saken måste annorlunda bedömas, om ogiltighetsskälet endast ligger i den embetsmans person, hvilken såsom embetsverkets representant utfärdat handlingen, t. ex. om han gjort detta på en tid, då han var suspenderad; där-om j. n. — Här af följer då äfven, att en partielt ogiltig handling, såvida nämligen af densamma en verkligt ogiltig del låter sig afskilja (såsom t. ex. vid vaxel eller annan förbindelse af ofvannämnda slag, s. 181), icke är objekt för förfalskning *i denna del*; ett falskt åtecknande å vaxel af omyndigs namn är därför icke förfalskning. Helt annorlunda ställer sig emellertid fallet, om den partiella ogiltigheten icke är af den beskaffenheten, att den så att säga koncentrerar sig i en viss del af handlingen, utan i stället inverkar modifierande på hela handlingens innehåll. Ett testamente, hvaruti testator, ehuru han efterlämnar bröstarfvinge, förfogar öfver mer än halfva qvarlåtenskapen, är giltigt intill det belopp, hvaröfver testator egt förfoga, och ogiltigt för återstoden (K. F. ² 1/12 1857, § 1); men denna partiella ogiltighet gör ingen del af testamentet absolut ogiltig, utan föranleder endast en reduktion *pro rata* af testamentets alla bestämmelser: en dylik handling är därför i alla sina delar förfalskningsobjekt.

Den utländska doktrinen (se t. ex. v. *Buri* Beitr. [1894], 268) har stundom sökt att beträffande handlings ogiltighet göra en skilnad, allteftersom densamma framgår af själfva handlingen eller förutsätter kännedom om utom handlingen liggande fakta (t. ex. om kontrahents minderårighet, såvida denna omständighet ej skulle framgå

af handlingens innehåll). Men huru man nu än vill tolka *Ty.* i detta afseende, måste denna synpunkt anses fullkomligt otillämplig i afseende på Svensk rätt; och detta redan af det skäl, att Lagen uttryckligen undantagit förfärdigande af handling i diktad persons namn från förfalskning (j. o. s. 92); att neka förfalskning, då handlingen undertecknats med diktadt namn, men antaga förfalskning, då handlingen t. ex. undertecknats med namnet på ett 1 års barn, vore uppenbarligen meningslöst. Omvändt kan man äfven göra den slutledning, att då enligt den allmänna och i hvarje fall praktiskt nödvändiga åsigten förfalskning af allmän handling eger rum, äfven om namnet på den embetsman, som representerar ombetsverket, är diktadt eller i hvarje fall ett annat än den rätte representantens — om blott själfva ombetsverket existerar och handlingen håller sig inom dess kompetenssfär — förfalskning äfven kan verkställas å handling, som undertecknats af suspenderad eller afsatt embetsman. Det vore uppenbarligen alldeles orimligt, att i ett fall antaga förfalskning, då en person, som aldrig haft med ombetsverket att göra, är den ostensible utställaren, i ett annat fall neka förfalskning af det skäl, att utställaren ej längre tillhör ifrågavarande ombetsverk. De författare, som framställt en motsatt åsigt,¹ måste därför konsekvent drifvas till att neka förfalskning af allmänna handlingar i alla fall, där det undertecknade enskilda namnet icke är den persons, som vid handlingens datum var berättigad att å embetets vägnar underteckna.

¹ Så *Garraud* III, n. 166 (s. 235); och, anmärkningsvärdt nog, äfven Fransk rättspraxis. Däremot *Blanche Et. prat. sur le C. pén.* III, n. 167.

B. Förfalskningsåtgärden.

§ 18.

Allmän öfversigt. Gräns mot »intellektuell» förfalskning.

I samma mån som förfalskningsdeliktets begrepp rationellt genomföres, måste begreppet förfalskningsåtgärd utvidgas till att omfatta hvarje åtgärd, genom hvilken ett såsom grundval för det borgerliga samhällets fides publica fungerande bevismedel direkt angripes i denna sin funktion; det är härvid icke alltid möjligt att genomföra skilnaden emellan förfalskningsåtgärd och begagnande af falsifikatet (jfr. ofv. s. 95 ff.). I denna vidsträckta och rationella betydelse af ordet kan man närmast åtskilja en positiv och en negativ förfalskning, af hvilka den förra till sin form är *frambringande*, den senare till sin form upphäfvande af bevismedel. Den *positiva* förfalskningen kan bestå i frambringande vare sig af *oäkta* eller af *äkta* bevismedel; i sistnämnda fall uppstår s. k. intellektuell förfalskning (*faux immatériel*), åvägabringande af materiellt osant innehåll i äkta handling. Tager man hänsyn till de fall, då missbruket ligger icke i någon särskild förfalskningsåtgärd, utan i själfva begagnandet, så hör till den *positiva immateriella* förfalskningen äfven det förfarande att falskeligen använda ett äkta dokument med sant innehåll; jfr. Sv. 22: 18. Äfven den *negativa* förfalskningen kan vara af fysisk eller »intellektuell» natur (ehuru sistnämnda fall ej plägar innefattas under den vanliga termen »intellektuell förfalskning»): det förra vid förstörande, skadande, undangömmande af handling; det senare därigenom att den verkliga utställaren mot bättre vetande nekar sin hand och förskrifning och sålunda, i hvad på honom ankommer, *förstör*, väl icke bevismedlet såsom fysiskt föremål, men dess beviskraft

Man kan således åtskilja: 1) *positiv materiell* förfalskning: missbruk medelst oäkta bevismedel af vare sig sant eller osant innehåll; 2) *positiv immateriell* förfalskning: missbruk medelst äkta bevismedel af osant innehåll (»intellektuell» förfalskning i den vanliga meningen) eller af sant innehåll (brott af den i *Se.* 22: 18 sanktionerade art); 3) *negativ materiell* förfalskning: förstörande o. s. v. af äkta bevismedel; 4) *negativ immateriell* förfalskning: utställarens förnekande af äkta bevismedel. Naturligtvis äro kombinationer af dessa olika arter icke uteslötta, t. ex. i den mån ett bevismedel låter uppdelas sig i relativt själfständiga delar. — Rationellt sedt, torde ingen tillräcklig grund låta sig finna att från förfalskningsdeliktet utesluta något af nu nämnda fall. Men bland alla gällande Strafflagar finnes endast *en*, som i detta afseende konsekvent genomfört förfalskningsbegreppet, nämligen *No.* i dess nuvarande skick (genom *L.* 28/6 1890); den straffar positiv materiell förfalskning [af enskildt bevismedel] i Kap. 21 §§ 20—23, 25 [af offentligt bevismedel fortfarande i Kap. 11]; positiv immateriell förfalskning i Kap. 21 §§ 26—29; negativ materiell och negativ immateriell förfalskning i Kap. 21 § 24. — Några Strafflagar bestraffa (i större eller mindre omfång) såsom förfalskning, utom positiv materiell, äfven positiv immateriell och negativ materiell förfalskning. Så *It.* (*p.-i.* 276, 279, 286, 287; *n.-m.* 283); *Ty.* (*p.-i.* 271—273; *n.-m.* 274); *Ung.* (*p.-i.* 394—397, 400; *n.-m.* 398, 406, 407); samt bland *Schw.*: *Bas.* (*p.-i.* 73; *n.-m.* 76); *Genf* (*p.-i.* 132; *n.-m.* 199); *Thurg.* (*p.-i.* 168; *n.-m.* 160). -- Bland öfriga Strafflagar förekomma några, som, hvad *handlingar* angår, (jämte positiv materiell förfalskning) straffa såsom en art af förfalskning den positivt-immateriella, men ej den negativa; så isynnerhet *C.* pén. och de Lagar, som stå densamma nära: *Belg.* 195, 199, 201, 202, 209; *Fi.* 36: 7; *Fra.* 146; *Ho.* 227; *Po.* 216², 218, 221; *Sp.* 314², 323, 324; samt några *Schw.* (*Freib.* 171; *Neuenb.* 236; *Sol.* 85;

Waadt 177; *Wall.* 178; *Zug* 63).¹ Några få lagar känna, i större eller mindre omfång (hvad handlingar angår), negativ materiell, men icke positiv immateriell förfalskning: *Se.* 12: 1 (arkivhandlingar); *Öst.* 201 a; samt bland *Schw.*: *Glar.* 140; *Zür.* 183; *Tess.* 221. — Slutligen finnas Lagar, som icke känna annan förfalskning än den positivt-materiella: *Da.*,² samt flere *Schw.* (*Aarg.*, *App.*, *Graub.*, *Schaffh.*).

Hvad som här särskildt faller i ögonen, är den stora utsträckning, hvaruti, inom den Europeiska straffrätten, den s. k. intellektuella förfalskningen straffas — ett förhållande, som beror på inverkan af *C. pén.* — Bortsett från de *Schweiz.* kantonerna, är det egentligen endast

¹ Vissa spår, men ej mera, af »intellektuell förfalskning», förekomma vid det Engelsk-Amerikanska *forgery*. Jfr. ish. *Bishop* II, § 585. 1 n. 1, hvori omtalas en Amerikansk dom, enligt hvilken »a justice of the peace may commit forgery of a bill of costs due to himself, and subscribed by his own name». — *Eng. Forg. Act* 1861 upptager i §§ 5, 36 enstaka fall af dylik förfalskning. — En alldeles irrationell inskränkning af begreppet framställes uttryckligen såsom Engelsk rätt hos *Stephen* Dig. p. 272 nr. 12 jfr. nr. 13 (In drawing up B's will, A omits a legacy to C: A does not make a false document. In drawing up B's will, A omits a devise of an estate for life to C, whereby the will operates to give D an estate in possession, and not in remainder, on B's death: A makes a false document). Jfr. *ib.* s. 270: »It is not making a false document . . . to omit from a document being drawn up matter which would have altered its effect if introduced, and which might have been introduced, unless the matter omitted qualifies the matter inserted» [kurs. här]. — Förstöring etc. af bevismedel är icke *forgery*. Jfr. *Bishop* II, § 578. 1: »To destroy an instrument is not to forge it». Härpå följer ett exempel, som är af synnerligt intresse såsom utvisande orimligheten af denna ståndpunkt: »For example, it is not forgery to obliterate an acquittance of a bond, found written on the back of it; such acquittance being, the reader perceives, in legal effect a separate instrument».

² Jfr. *Goos* Spec. Straffer., 490 ff.

Da., *Sv.* och *Öst.*,¹ som sakna bestämmelse härom [jfr. däremot *Öst. Entw.* 1891 §§ 295--297]. Att detta, hvad *Sv.* beträffar, är en mycket allvarsam lucka, kan ej be-
tviflas. Under det att *Sv.* i 22: 2⁴ och 13 sanktionerat de brott, som vi betecknat såsom negativ förfalskning, men hvilka *Sv.* för till »bedrägeri och annan oredlighet», finnes beträffande intellektuell förfalskning alldeles intet generelt stadgande (bestämmelsen i 22: 18, hvilken, såsom ofvan nämnt, är att hänföra till positiv immateriell förfalskning, rör ej förfalskningsåtgärden, utan begagnandet. Bestämmelsen i 22: 17 angår endast de uti 12: 5 omtalade handlingar, och stadgar såsom straffmaximum 100 kronors böter. Visserligen hemfaller dylik förfalskning, begången af embetsman i embetet, under 25 Kap.; men den generella bestämmelsen (25: 16) stadgar, bortsedt från böter, intet straff af allmän natur; det samma gäller äfven om några af de speciella sanktioner i samma Kap., som kunna vara tillämpliga på vissa fall af intellektuell förfalskning. En embetsman, som för mutor utfärdar en till sitt innehåll oriktig expedition, kan sålunda enligt Svensk rätt icke ens dömas till fängelse, mindre till straffarbete; endast till embetsstraff (25: 5). Redan detta är betänkligt nog, men värre är, att personer, som icke falla under 25: 22, och på hvilka sålunda 25 Kap. Str. L. ej har tillämpning, äro med afseende på af dem utfärdade veterligen oriktiga intyg, äfven om det skett t. ex. mot ekonomisk vedergällning, så godt som straffria (bortsedt nämligen från ofvannämnda bestämmelse i 22: 17 om böter intill 100 kronor). En läkare t. ex. som låtit sig mutas att (såsom privat läkare) utfärda veterligen oriktigt sjukbetyg i och för tjänstledighetsan-

¹ I alla tre länderna har också rättspraxis nekat att erkänna detta brott såsom förfalskning: ang. *Sv.* jfr. ned.; ang. *Da.*, se *Goos* l. c. 493 (jfr. likväl om den äldre praxis *ib.* 492); om *Öst. Entsch. d. ob. Ger. u. Kass. Hof.* 3² 1879 etc., jfr. *Taschenausg. d. Öst. Ges.* IV, 134 n. 8.

sökan etc. eller veterligen oriktig dödsattest i och för utfående af lifförsäkring, eller veterligen oriktigt intyg om helso tillstånd vid ansökan om lifförsäkring o. s. v., lärers väl öfverhufvud (bortsedt från 22: 17) icke kunna åtkommas i annan mån, än hans förfarande kan anses falla under någon speciell sanktion (t. ex. *delaktighet* i det uti 22: 2¹ eller i det uti 22: 1 omhandlade delikt o. s. v.); går således i många fall (helst t. ex. bedrägeri in genere, 22: 1, endast vid verklig inträdd vinst resp. förlust är straffbart) fri från straff, då rättsmedvetandet ovilkorligen kräver straff. — Privatperson, som uppsåtligt, åstadkommer, att allmän handling får oriktigt innehåll, är lika litet in genere straffbar enligt Svensk rätt (i alla händelser beträffande de fall, där för embetsman endast embetsstraff stadgats; vid öfriga fall, t. ex. 25: 9 etc., beror frågan på den åsigt, man har om privatperson såsom delaktig eller medelbar gärningsman i afseende på embetsbrott; därpå skola vi här ej ingå). Så tillfredsställande det än må vara, att de faktiska förhållandena i vårt land icke framtvingat stadganden, som finnas i nästan alla andra länders lagar, så uppenbar är den här förefintliga oegentligheten i lagstiftningen. Det legislativt sedt riktiga sättet att bota denna brist är att i 12 Kap. införa en bestämmelse om intellektuell förfalskning.

I ett fall hafva praktiska skäl tyungit den Svenska rättsskipningen att såsom förfalskning efter 12: 4 straffa ett förfarande, som otvetydigt tillhör den «intellektuella» förfalskningens område, nämligen i det fall, att räkenskapsförare infört oriktiga uppgifter i räkenskapsböckerna. Då vid detta ofta förekommande brott hvarken 25: 12 (om embetsman, som genom falska räkenskaper o. s. v. söker dölja tillgrepp) eller 23: 1³ (om kridar, som idkat handel eller annan rörelse, hvaröfver bok hållas bör, och därvid fört falska böcker, eller sina böcker svikligen förändrat o. s. v.) varit tillämpliga, har man endast haft 22: 1 att hålla sig till. Men, bortsedt från andra olägen-

heter. var före L. ²⁰/₆ 1890 straffmaximum vid sistnämnda lagrum, under förutsättning af synnerligen försvårande omständigheter, endast 2 års straffarbete (eljes 6 månaders fängelse), hvaraf följde, att straffet för ifrågavarande brott oftast skulle blifvit orimligt lågt i förhållande t. ex. till straffet för en enstaka vexelförfalskning eller förfalskning af ett obetydligt qvitto — för brott af sistnämnda slag var på denna tid straffminimum 6 månaders (och straffmaximum, såsom ännu, 4 års) straffarbete. För att ernå ett materiellt tillfredsställande resultat, var man därför nödsakad att betrakta fallet såsom förfalskning och tillämpa 12: 4 (ehuru ifrågavarande förfarande visserligen icke, i anseende till bokstafven, kunde anses gå in under Lagens uttryck i 12: 4, att «i annan persons namn skriva» handelsbok — och naturligtvis ännu mindre under uttrycket «förfalska» redan föreliggande «riktig handling»). Så i ett rättsfall (*Holm* 1884, 401 ff.), där en kamrerare vid en enskild banks afdelningskontor, hvilken bl. a. gjort oriktiga anteckningar i de räkenskaper honom ålegat att i banken föra, ansågs hafva härigenom gjort sig skyldig till förfalskning och dömdes efter nämnda lagrum; endast *en* ledamot i *H. D.* var skiljaktig och dömdes efter 22: 1, enär den omständighet, att inkulpaten falskeligen begått oriktighet i den räkenskapsföring, som honom ålegat att för banken verkställa, ehuru synnerligen försvårande, likväl icke vore af beskaffenhet att kunna till förfalskningsbrott enligt det af Domstolarne åberopade lagrum hänföras. I ett annat liknande rättsfall (*Holm* 1885, 55 ff.; *Naum.* 1886, 33) synes Öfverrätternas skenbara afvikelse från denna ståndpunkt hafva berott på bevisningsfrågan.

Ett viktigt gränsfall mellan positiv materiell förfalskning och intellektuell förfalskning är det förut (s. 152) vidrörda, att handlingens utställare, efter det att handlingen inträdt i sin funktion såsom bevismedel, förfalskat den. Naturligtvis måste det leda till vissa hårdheter att inom ett

rättssystem, som icke erkänner intellektuell förfalskning: likväl antaga förfalskning i förevarande fall. Men det är onekligen en väsentlig skillnad mellan att från början utställa en handling med oriktigt innehåll och att rubba beviskraften i en handling, som redan fungerat och fungerar såsom bevismedel (t. ex. ett skuldebrev, hvar på gäldenären redan uppburit penningar: borgenären är, i och för sig betraktadt, vida mera värlös gent emot ett missbruk af senare slag). Den riktiga lösningen af denna fråga synes mig ligga i *äktheten* icke såsom ett fysiskt eller formelt, utan såsom ett rättsligt förhållande. — Särskildt må man besinna de sällsamma konsekvenser med afseende på allmänna handlingar, som måste följa af att utesluta detta fall från förfalskning: den som efter många års förlopp i rättsstridigt syfte företoge en ändring i en Underrätts protokoll, hvilket han själf i tillfällig egenskap af Rättens ordförande undertecknat, eller den som under enahanda omständigheter gjorde ändringar i en af honom själf utfärdad, nu i annan mans besittning varande expeditionshandling, skulle ej blifva straffbar efter 12 Kap., och följaktligen, om han ej längre innehade embete, alldeles icke straffbar för brottet såsom ett *del. sui gen.* — Ovilkorligen är det en konstlad synpunkt, att i dylikt fall betrakta handlingen såsom äfven efter förändringen äkta, därför att förfalskaren händelsevis är samma person, som en gång utfärdat handlingen (eller därför att han handlat i den sistnämndes uppdrag?)

§ 19.

Förfalskningen såsom missbruk medelst oäkta handling.

Att *förfalska* (incl. «falskeligen skrifva», hvilket Lagen stundom ställer i motsats till «förfalska», stundom

innefattar däruti) ¹ en handling, betyder sålunda inom Svensk straffrätt — bortsett från *förstörande af arkivhandling*, hvilket emellertid, jämlikt språkbruket, af Lagen skiljes från «förfalska» — att frambringa en oäkta handling. Förfalskning är hos oss = positiv materiell förfalskning, d. v. s. missbruk medelst oäkta handling.

Först och främst bör här anmärkas, att missbruk medelst oäkta handling icke förutsätter materiell oriktighet af handlingens bevisstema. Likasom missbruk medelst äkta, men materiellt oriktig handling («intellektuell» förfalskning), enligt hvad nyss utförts, *bör* vara straffbart men enligt Svensk rätt icke är det såsom förfalskning, så *är* otvifvelaktigt, enligt Svensk rätt, missbruk medelst oäkta, fast materiellt riktig handling straffbart såsom förfalskning. Detta sista är äfven rationellt sedt riktigt, då det är *bevismedlet*, icke *bevisobjektet*, som genom förfalskningssanktionen skall skyddas. Att handlingens materiella sanning bör verka såsom en väsentligen straffmildrande omständighet, nämligen i afseende på brottets subjektiva sida är själfklart, och har någon gång tagit sig uttryck i den moderna lagstiftningen, genom uppställande af särskild straffskala: *It.* 282 (per procurare a se o ad altri un mezzo probatorio di fatti veri); *Tess.* 219 (per procurare o. s. v. = *It.*); *Thurg.* 169 (um sich über wahre Thatsachen ein Beweismittel zu verschaffen); jfr. *No. Udk.* 165 m. 2 (i Hensigt at skaffe Bevis for en Ret eller at beskytte mod et ubegrundet Krav) och dess *Mot.* s. 49 ². Att äfven de Lagar, som ej yttra sig öfver detta

¹ Beträffande Strafflagens terminologi i detta afseende jfr. *L. K.* 1831 Kap. 13 § 4 (se ofv. s. 81); *L. K:s Utlåt.* 1833 (1834), s. 114; *L. K.* 1839 Kap. 13 § 4 (se ofv. s. 78); *Tablå* etc. 1841, s. 106.

² Att det inexakta uttrycket i de citerade Lagarne «mezzo probatorio di fatti veri» måste, åtminstone hvad *It.* angår, fattas liktydigt med uttrycket «Bevis for en Ret» i *No. Udk.*, synes af *Rel. minist.* § 271, där den lägre straffskalan motiveras därmed, att

fall, uppfatta det såsom förfalskning, är ej att betvifla; hvad särskildt angår *Sv.* kan den så mycket mindre antagas vilja utesluta förfalskning vid handlingens materiella riktighet, som den ju öfverhufvud icke anser förfalskning uppstå genom handlingens materiella oriktighet i och för sig. Med en *äkta* handling kan endast menas en sådan, till hvilken den ostensibla utställaren eller, såsom vi i det följande skola beteckna honom, *indikaten*, *rättsligen*¹ står i sådant förhållande, att han är att betrakta, såsom den verkliga utställaren (hvilken vi i det följande beteckna ensamt med ordet *utställare*): en handling kan därför visserligen vara att betrakta såsom äkta, äfven då den ej till någon del frambragts af indikaten och det likväl icke framgår af handlingen själf, att annan person skrifvit den i indikatens uppdrag — nämligen såvida uppdrag dock funnits och handlingen är i öfverensstämmelse därmed. Men hvarje handling, som ej i nämnda betydelse är äkta, måste betraktas såsom falsk och frambringandet därpå såsom förfalskning (såvida handlingen utgör dugligt förfalskningsobjekt, hvarom ofvan handlats).

Visserligen har den Svenska rättspraxis visat sig ganska tveksam i fråga om frambringande af öökta, men materiellt sann handling. Sålunda synes falskt åtecknande af vittnes namn under egen namnteckning i ett fall hafva utan tvekan ansetts såsom förfalskning (jfr. *Holm* 1886,

«il colpevole intende non già a cagionare un danno a altrui, bensì evitare un danno a se medesimo»; straffnedsättningen gäller således icke det fall, att t. ex. en förbindelse för en verkliga lämnad, men återbetald försträckning falskeligen eftergöres af borgenären. Jfr. *Weismann Z. S. XI*, 48, n. 124.

¹ Däröfver jfr. ish. *Weismann Z. S. XI*, 35: «Den Gegensatz zur Wahrheit des Inhaltes bildet nicht die Echtheit der Form, sondern die Echtheit des Ursprungs. Die Echtheit der Urkunde ist nicht die Echtheit der Form, nicht die Echtheit der urkundlichen Zeichen. Die Echtheit ist überhaupt keine körperliche Eigenschaft der Urkunde, sondern eine ideelle Beziehung, kein faktischer, sondern ein *Rechtsbegriff*.»

373; *Naum.* 1887, 378; ish. HofR:s öfv. Sk. o. Bl. utsl.). I ett annat fall (*Holm* 1893, 366) yttrade Svæa HofR. i sitt utslag, att, äfven om inculpaten vore förvunnen att hafva olofligen anbragt tvänne personers namn under den å skuldebrevet tecknade vittnesmeningen, ett dylikt förfarande icke, vid det förhållande, att de namnteckningar, som sålunda skulle vitsordas, enligt hvad handlingarna i målet utmärkte, voro riktiga, och med hänsyn jämväl till hvad för öfrigt i målet förekommit, kunde anses vara af beskaffenhet att lagligen föranleda till ansvar. *En* ledamot ansåg förfarandet såsom förfalskning. Men i *H. D.* visade sig bestämd majoritet för sistnämnda åsigt (fem ledamöter mot en). — Vid ett fall, där en person falskeligen i annans namn utfärdat intyg, som kunde anses hafva ett i hufvudsak sant innehåll och användt detsamma i syfte att få ett klockareval upphäfdt, dömde R. R. för förfalskning, under det Göta HofR. med tre ledamöter mot två och *H. D.* med fyra ledamöter mot tre frikände från ansvar. Här förelåg emellertid, enligt majoriteternas i Öfverrätterna uppfattning, principfrågan icke i sin renhet; majoriteterna synas nämligen såsom *syfte* hafva betraktat blott det *närmaste* syftet (som var: att bevisa, det en kungörelse om nämnda val icke blifvit vederbörligen uppläst), icke det aflägsnare (att få valet upphäfdt) — en uppfattning, som svårligen kan anses stödd af tillräckliga skäl, men hvarpå vi icke hafva att i detta sammanhang närmare ingå.

Att den här förfäktade åsigt angående irrelevansen (i princip) af innehållets materiella riktighet eller oriktighet är praktiskt nödvändig, kan väl vid närmare öfvervägande knappast betviflas. Det behöfver ej i detalj påvisas, till huru många oegentligheter det skulle leda, och huru direkt det skulle stå i strid med bevismedlens karaktär af grundvalar för den allmänna tilliten, om man ville medgifva förfalskaren rätt att bevisa, att det falska bevismedlets tema varit sant. I det allmänna samlifvet

vill man uti det särskildt instituerade bevismedlet hafva ett direkt bevis för factum probandum, och man vill alldeles icke nöja sig med den förhoppning, att den, som använder bevismedlet, möjligen är i stånd att på annan väg bevisa factum probandum. För den, som genom cession förvärfvar ett fordringsbevis, är det icke likgiltigt, huruvida skuldebrevet utgör ett äkta bevismedel, eller det blott omtalar ett sant faktum, som på annan väg måste bevisas. Hvad som härvid gäller om dispositivhandlingar, gäller äfven om andra bevismedel. Ingenting kunde väl vara absurdare än att låta en person, som falskeligen åt sig i annans namn skrivit intyg om sjukdom, fattigdom, yrkesskicklighet o. s. v., genom bevisning om uppgiftens materiella sanning fria sig från åtal för förfalskning. — Emellertid må å andra sidan medgifvas, att bestraffningen af hithörande fall ofta enligt vår gällande Lag kan blifva väl hög, särskildt vid 12: 5; legislativt vore väl det lämpligaste att, i öfverensstämmelse med hvad No. Udk. § 165 m. 2 *generellt* stadgar, åtminstone för förfalskning af ifrågavarande art med afseende på de i 12: 5 afsedda handlingar, låta straffet gå ned till böter.

Förfalskningsåtgärden i fråga om förfalskning af handlingar består sålunda enligt Svensk rätt (bortsedt alltjämt från förstörande af arkivhandlingar) i frambringande af *oäkta handling* i detta uttrycks ofvan nämnda betydelse, utan afseende på (vare sig det omedelbara eller medelbara) bevistemats materiella riktighet. Hvad angår sättet för frambringandet af den oäkta handlingen, så kan, då handlingen, såsom vi af det föregående veta, måste innehålla bestämd språklig framställning, förfalskningen vid alla arter af handlingar bestå antingen i skapande eller tillintetgörande eller förändrande af tecken, med eller utan samtidigt tillfogande eller borttagande af underlaget (papper o. s. v.). Då nu Svenska strafflagen, i strid med en rationell uppfattning (men i öfverensstämmelse med ett stort antal utländska rättssystemer, j. o. s.

185), icke upptager förstörande af handling (undantagande arkivhandling) bland förfalskningsbrotten, så har den beredt sig en särskild svårighet genom nödvändigheten att uppdraga en gräns mellan hvad som skall anses såsom blott partiell utplåning (och sålunda straffas efter 12 Kap.) och hvad som skall anses såsom förstöring (och således falla under 22: 2^a)¹. En liknande svårighet har den Svenska Strafflagen beredt sig genom att utsöndra skrivande af handling i diktad persons namn från förfalskning. Vi hafva därför närmast att tillse, i hvad mån det är möjligt att uppdraga de genom dessa båda bestämmelser nödvändiggjorda gränslinier.

Hvad först angår *förstörande* o. s. v. af handling, är det tydligt, att den, som uppsåtligen, till förfång för annans rätt, t. ex. uppbränner en i form af särskild handling utställd borgensförbindelse, hemfaller under 22: 2^a och icke under 12: 4. Än om borgensmannen bereder sig tillfälle att utplåna sitt namn under en borgensförbindelse, som på vanligt sätt tecknats på själfva skuldebrevet? Något begreppsligt skäl att behandla detta fall annorlunda än det förra, lär ej stå att finna; en positiv inverkan på borgenärs och medborgensmäns rätt kan uppstå i ena fallet såväl som i det andra. På samma sätt, om man jämför t. ex. förstörande af ett i form af särskild handling framträdande qvitto på en del af en skuld med utplånande af ett sådant på själfva skuldebrevet tecknadt partialqvitto (ränta, amortering, periodisk hyra o. s. v.). Hvarför skulle t. ex. den hyresvärd, som förstör ett särskildt qvitto på ett hyreskvartal, behandlas annorlunda än den, som utplånar dylikt qvitto, åtecknadt själfva kontraktet? Skola nu *alla* dessa fall behandlas såsom förstörande af handling (hvilket man emellertid i praxis antagligen icke skulle förmå sig till), hvarför icke då äfven

¹ Jfr. därom *Goltdammer* G. A. VII (1859), 746 ff.; ib. IX (1861) 530 ff.

RS | t. ex. det förfarande, att i ett testamente, som till lika fördelning mellan vissa uppräknade personer anslår en viss summa, utplåna några af dessa namn, så att en desto större qvotdel kommer att belöpa sig på de återstående. Korteligen, en verkligen begreppsligt genomförbar gräns mellan förstörande af handling och förändrande genom utplåning låter sig icke uppdraga¹. Såsom vår gällande Lag uppställer dessa sanktioner, måste man väl emellertid låta det rent yttre momentet blifva afgörande, och sålunda använda 22: 2⁴, då det förstörda bevismedlet utgjorde ett afskildt yttre föremål; efter L. ²⁰/₆ 1890 är oegentligheten, hvad det materiella resultatet angår betydligt minskad — men visst icke upphäfd: ännu kvarstår dels en ej oväsentlig skilnad i afseende på straffet (för 22: 2⁴ komma i främsta rummet böter i betraktande; maximum är för den normala straffskalan 2 års, först vid synnerligen försvårande omständigheter 4 års straffarbete; hvad däremot förfalskningsbrotten angår, är redan fallet 12: 5 urbot; vid 12: 4 är den normala straffskalan

¹ Beträffande den Danska rätten, hvilken icke blott icke betraktar förstöring af handling såsom förfalskning, utan ej ens här någon generell straffbestämmelse för dylikt förfarande, anmärker Goos (l. c., 491) i anledning af ett rättsfall (*Ugeskr. f. Retsv. 1882, 1149*), «at en Udslettelse kan være Forfalskning, naar den nemlig ikke blot er det rent negative, at undertrykke ett Dokument, men paa Grund af Sammenhængen giver et positivt falskt Resultat. Naar dette er Tilfældet, maa bero paa de faktiske Forhold». Men ett positivt falskt resultat kan, såsom af exemplen ofv. i texten framgår, uppstå på alldeles samma sätt genom förstörande af ett afskildt dokument (t. ex. en på särskildt papper skriven borgensförbindelse o. s. v.) som vid utplåning, just därför, att allt hvad som kan uttryckas genom särskilda momenter af en gifven handling, äfven kan tänkas uttryckt i en själfständig, afskild handling, och tvärtom. Att emellertid förstörande af en verkligt isolerad handling — detta förstörande må hafva ett mer eller mindre positivt inflytande på en annan handling's innehåll — någonsin skulle kunna dömas såsom förfalskning, kan väl lika litet för den Danska, som för den Svenska rättens räkning antagas.

straffarbete från 6 månader till 4 år; vid 12: 2 är straffskalan absolut den sistnämnda o. s. v.); *dels* en olikhet i det subjektiva rekvizitet (j. o. s. 99): då 22: 2^a i detta afseende fordrar att deliktet begåtts «till förfång för annans rätt», så har därmed en vida trängre krets uppdragits, än den genom det subjektiva rekvizitet (sig eller annan till nytta eller att därmed skada göra) vid förfalskning af handlingar angifna. Bl. a. kan den, som för att skydda egen rätt mot ogrundadt kraf (j. o. s. 191) förstör handling eller gör den obrukbar, icke åtkömmas med 22: 2^a.

Hvad vidare angår skrifvande af handling i *diktad persons namn* (22: 16), så veta vi af det föregående, att det var i strid med den föregående rättsutvecklingen (j. o. s. 70), som Straffbalksförslagen (j. o. s. 92) och efter dem den gällande Lagen utbröto detta fall ur förfalskningsinstitutet. Äfven här har L. ²⁰/₆ 1890 i ganska väsentlig mån afhjälpt de ur denna utbrytning härflytande olägenheter (hvad det subjektiva rekvizitet för detta fall angår, bestämdes det, såsom förut anmärkt, redan uti L. K. i öfverensstämmelse med förfalskningsbrottens) ¹.

På detta sätt får emellertid för den Svenska rättens vidkommande den frågan praktisk betydelse, när det skall anses, att ett namn betecknar en existerande person. Naturligtvis kan detta ingalunda vara gifvet redan därmed, att en människa med ifrågavarande namn visas existera någonstades på jorden. Om t. ex. vid falsk vi-

¹ Beträffande utländsk rätt må nämnas, att *Da.* 275 (likasom naturligtvis *No.* 21: 23, j. o. s. 185) uttryckligen hänför fallet till förfalskning; samt att Tysk rättspraxis (*Rspr.* d. RG. III, 577; IV, 74; *Entsch.* d. RG. VIII, 187) och doktrin (hvarifrån *Merkel* H. H. III, 795, utgör ett ganska enstaka undantag), äfvensom den Engelska (*Stephen* Dig. 269, Art. 356 *d*²) och den Amerikanska (*Bishop* II, §. 583. 2) rätten stå på samma ståndpunkt; likaså i allmänhet den Franska rätten, jfr. *Garraud* III, 201 n. 143, hvilken emellertid för sin del hyser en motsatt åsigt.

dimation af en handling under vittnesmeningen skrifvits ett namn (utan bifogad adress), om hvilket tillfälligtvis upplyses, att det verkligen bäres af en i Amerika bosatt person, som emellertid för handlingens utställare och på användningsorten är fullkomligt obekant, så måste handlingen uppenbarligen icke förty vara att anse såsom skriven i diktad persons namn. Att förhållandet begreppsligen skulle förändras, därigenom, att förfalskaren händelsevis känner denna persons existens, kan naturligtvis ej antagas. Man skulle väl snarast vilja lösa detta fall så, att om förfalskaren kunnat beräkna, att personen i fråga vore känd för någon af handlingens mottagare och att denne verkligen skulle komma att tro, det den ostensibla vidimantens namn vore äkta, vidimationen borde betraktas såsom utfärdad i verklig persons namn. Men äfven denna distinktion lämnar icke ett praktiskt tillfredsställande resultat. Under det att i många förhållanden en handling skriven i idel för mottagaren obekanta personers namn knappast kan antagas besitta någon som helst motiverande kraft, så gifves det däremot andra fall, där en dylik handling skulle utöfva väsentligen samma inverkan, som därest mottagaren hade sig indikatens existens fullkomligt bekant. Man jämföre t. ex. en vaxel, som af privat person inlämnas i en bank, med en orlofsedel. Legislativt sedt, vore väl därför det riktiga, att betrakta denna omständighet på samma sätt som andra omständigheter (t. ex. lätthet att upptäcka förfalskningen o. s. v.), hvilka kunna anses minska falsariets motiverande kraft (jfr. *Da.* 275, som i förevarande fall medgifvit «en förhållsmässig Nedsættelse af Straffen, efter Omstændighederne til det Halve»).

För Svensk rätt, där en bestämd gränslinie måste dragas mellan underskrifter af verkliga och af diktade personer, måste väl emellertid ofvannämnda synpunkt läggas till grund, och sålunda in concreto undersökas, huruvida det kan antagas, att falsariet, inom den sfär,

där det kunnat komma till användning, skulle hafva lett tanken till en bestämd person såsom utställare. Principen blir isynnerhet af vikt i afseende på sådana fall, som oegentligheter i namnets stafning, personens titel och adress m. m. Det är tydligt, att sådana oegentligheter mycket ofta kunna vara af den beskaffenhet, att man måste anse, att förfalskaren undertecknat en verklig persons namn: han har t. ex. endosserat en vaxel med »Pehr Nilsson, n:r 4 Slimminge», under det den åsyftade Pehr Nilsson bor å n:r 3 Slimminge; han har tecknat *Pehr*, under det nämnde person skrifver sig *Per* o. s. v. Men det är lika tydligt, att felaktigheterna i afseende på namn och adress snart kunna nå den höjd, att det ej längre kan vara tal om att hänföra namnteckningen till verklig person, t. ex. om vaxeln endosseras med »H. Ahlberg, Handlande, Landskrona», under det en person med detta namn och yrke icke finnes i Landskrona, men väl i Helsingborg. Att den omständighet, att förfalskaren för sin del *åsyftat* en verklig person, icke afgör saken, behöfver väl icke påpekas. Har förfalskaren afsett en honom bekant person, men på nyssnämnda sätt tagit miste om adressen, eller kallat personen Ahlgren i st. f. Ahlberg o. s. v., så är handlingen »skrifven i diktad persons namn». Däremot måste vi visserligen, på grund af förut nämnda allmänna förhållande mellan det objektiva och det subjektiva rekviritet, anse, att delinqventen icke kan straffas enligt 12 Kap., då han själf trott sig skrifva ett fingeradt namn. Bestämmelsen i 22: 16 innefattar det mindre straffbara och i viss mening subsidiära fallet: för att då delinqventen skall falla under den strängare bestämmelsen, måste hans *dolus* hafva omfattat det för denna senare bestämmelse specifika objektiva rekviritet, personens verklighet. Om sålunda delinqventen tror, att namnet är diktadt, men det *är* verkligt, så hindrar denna tro, att han straffas enligt 12 Kap.; men om han tror att namnet är verkligt, under det att det *är* diktadt, så

hindrar denna omständighet *icke*, att han faller under 22: 16. Emellertid är det tydligt, att om delinqventen själf känt oegentligheten i namnets stafning, adressen o. s. v., men skrivit namnet i beräkning att det af mottagaren skulle fattas såsom åsyftande den person, som delinqventen haft i sigte, delinqventen icke bör få undskylla sig med att namn och adress etc. icke passa in på någon verklig person: detta fall måste sålunda dömas efter 12 kap., så snart det ofvannämnda objektiva förhållandet (o: att namnet, sådant det förekommer på falsifikatet, är *egnad* att inom den ifrågakommande användningssfären leda tanken till viss bestämd person såsom utställare) föreligger. — Att vidare frågan, huruvida någon bland mottagarne *verkligen* hållit en bestämd person för att vara utställaren, är irrelevant, säger sig själf, helst förfalskning ju mycket väl kan föreligga, äfven då handlingens förfalskade beskaffenhet genast upptäcktes. Det torde därför icke, för den Svenska rättens räkning, låta sig uppställa någon annan bestämning än den, att det namn, som i och för sig (utan afseende på handlingens beskaffenhet i öfrigt) är — och af delinqventen ansetts vara — *egnad* att inom den afsedda användningssfären leda tanken till en bestämd person såsom utställare (utan afseende på huruvida in concreto så sker), bör anses såsom verklig persons namn; men att däremot det namn, som icke uppfyller nämnda villkor, bör anses såsom diktad persons namn.

Tillämpa vi den nu uppställda principen på det särskilda fall, att indikaten i den tidpunkt, handlingen framställer sig vara utfärdad, är afiden, så följer, att om delinqventen gjort och kunnat göra sig räkning på, att mottagaren, i saknad af kännedom om dödsfallet, skulle anse handlingen äkta, brottet hemfaller under 12 kap. Detsamma gäller, om delinqventen själf var obekant med dödsfallet, och förhållandena voro sådana, att det objektivt kunde antagas, att inom den ifrågakommande använd-

ningssfären handlingen skulle kunna anses skriven af indikaten. Har däremot förfalskaren på måfå t. ex. ur en gammal statskalender gripit ett namn, tillhörande en länge sedan afliden person, så kan användning af 12 kap. ej komma i fråga.

Analogt med namn på diktad person måste namn på diktadt embetsverk bedömas, såtillvida som det måste anses, att Lagen icke betraktar förfärdligande af dylik handling såsom förfalskning. Däremot finnes här ingen generell bestämmelse, motsvarande den i 22: 16 för enskilda handlingar. Att draga fallet under sistnämnda lagrum, är uteslutet redan därigenom att detsamma talar om diktad *persons* namn; men till yttermera visso åberopar lagrummet uttryckligen 12: 4 och 12: 5, med förbigående af öfriga §§ i 12 kap., som röra förfalskning af handlingar. Om sålunda någon t. ex. förfalskar ett prestbevis och därvid uppgifver ett diktadt namn på pastorat (väl äfven: namn på verkligt pastorat, hänfördt till oriktigt stift), så är detta icke förfalskning efter 12: 2 eller 3, och icke heller straffbart efter 22: 16. Konsekvensen kan därför ej undgås, att dylikt förfarande icke är i och för sig straffbart enligt Svensk rätt, — en obestriddig lucka i lagstiftningen. Så mycket nödvändigare är det att betrakta det såsom embetspligt för prest — det mest praktiska fallet är prestbevis — att i detta hänseende granska hvarje inlämnadt prestbevis, hvilket väl numera också i allmänhet, med tillhjälp af ecklesiastikmatrikeln, sker (men förr torde hafva hört till undantagen). — Huruvida åter den person, som å embetets vägnar undertecknat sitt namn, verkligen var den, som vid den gifna tidpunkten var berättigad att så göra, kan icke få någon principiell inverkan. Till denna åsigt tvinga, bortsett från alla teoretiska skäl för och emot, rent praktiska hänsyn. Väl kan man, i offentliga förhållanden, fordra, att mottagaren af en skenbart allmän handling bör undersöka, huruvida det ostensibelt utfärdande embetsverket verkligen existe-

rar, men icke, att han skall sträcka sin granskning ända därhän, att utforska, huruvida den ostensible representeranten för embetsverket är samme person, som vid handlingens datum verkligen bort i detta afseende representera embetsverket. — Jämföra vi slutligen 12: 3 och 12: 5, så framgår af det nämnda, att t. ex. ett såsom embetshandling utfärdadt sjukbetyg, undertecknadt med det diktade namnet »J. Sjöholm, provincialläkare i Brösarp», straffas enligt 12: 3, men ett såsom enskild handling utfärdadt sjukbetyg, undertecknadt med det diktade namnet »J. Sjöholm, läkare, Brösarp», *icke* straffas efter 12: 5, utan efter 22: 16 mom. 2.

Af det nu nämnda framgår, huru den Svenska rätten afskiljer den positivt-materiella förfalskningsåtgärden — den enda, hvilken af den Svenska rätten anses såsom förfalskningsåtgärd — från positivt-immateriell och negativt-materiell förfalskning (med negativt-immateriell förfalskning erbjuder den positivt-materiella knappast några beröringspunkter, hvadan denna fråga här kan förbigås); äfvenså framgår, huru den Svenska rätten från den positivt-materiella förfalskningsåtgärden fränskiljt ett särskildt fall, skrivande af handling i diktad persons namn. Då den positivt-materiella förfalskningens eget väsen är missbruk förmedelst oäkta handling, så förutsätter den alltså, att den genom förfalskningsåtgärden framställda produkt skall hafva dels karaktären af *handling*, dels karaktären af *öakta* handling. Tvifvel om huruvida förfalskningsåtgärd föreligger, kunna därför knyta sig dels till frågan, huruvida produkten kan anses såsom handling (nämligen såsom besittande »sken af gällande handling»), dels till frågan, huruvida den kan betraktas såsom öakta. Den första frågan är emellertid i hufvudsak besvarad genom undersökningen af förfalskningsobjektet (ss. 106—183), hvaraf framgått dels vissa gemensamma bestämningar hos objektet, dels vissa för hvarje af §§ 1—5 särskildt gällande requisiter, som måste fordras för att objektet

skall vara *handling* i förevarande betydelse resp. kunna anses falla under den beträffande §. Vid afgörandet af denna fråga kan ingen skilnad göras emellan de momenter af handlingen, som härröra från en äkta handling, och dem, som härröra från förfalskningsåtgärden. Om sålunda skriften, vare sig på grund af yttre eller af inre fel, icke kan anses för en sådan *handling*, som Lagen fordrar, så är det likgiltigt, huruvida handlingen ursprungligen var af den utaf Lagen fordrade beskaffenheten och först genom den i afsigt att åstadkomma en förfalskning företagna åtgärden förlorade densamma, eller om nämnda fel qvarstå från den ursprungliga handlingen. De ingredienser, genom hvilka falsariet åvägbringas, kunna vara hvilka som helst (j. o. s. 169): frågan om en (oäkta) *handling* kan anses åstadkommen, bedömes endast efter produkten, sådan den föreligger färdig. — Ur denna synpunkt är svaret omedelbart gifvet på den omtvistade frågan, om förfalskning kan företagas med falsk handling: det är uppenbart, att den omständighet, att den senare förfalskaren såsom medel för åstadkommande af falsifikatet använde ett föregående falsifikat, icke kan gifva anledning till ett annat bedömande, än om han själf från början förfärdigat sitt falsifikat. Den som fått en falsk vaxel om hand och i denna förändrar vaxelsumman, har härigenom åstadkommit en falsk vaxel lika visst, som om han direkt skrivit hela vaxeln, och utan afseende på huruvida han kände den första vaxelns falska beskaffenhet eller icke: den första vaxeln har i detta afseende endast betydelsen af ett yttre material, genom hvilket den senare frambringas, och dess rättsliga natur före den senare förfalskningsåtgärden är absolut irrelevant. Förfarandet i fråga är sålunda att hänföra icke till att »förfalska riktig handling» utan till att »falskeligen i annan persons namn skrifva handling». Huruvida förfalskaren vid detta »skrifvande» i större eller mindre omfång begagnat sig af redan framställda skriftecken eller icke, och huruvida, i förra

fallet, dessa skriftecken förut tillhörde en äkta eller en oäkta handling, kan ej inverka; endast det måste fordras, att förfalskaren genom sin verksamhet åstadkommit falsifikatet, sådant det nu föreligger; är denna fordran ej uppfylld, så kan han endast genom att begagna en *veterligen* falsk handling göra sig skyldig till förfalskningsbrott. — Likasom det är irrelevant, huruvida förfalskaren såsom material för *sin* produkt använt ett tidigare falsifikat, så äfven, huruvida han använt vissa elementer, t. ex. namnteckning (blankettförfalskning), som verkligen häröra från indikaten; en annan sak är, att vid sistnämnda fall frågorna om *error* och *uppdrag* synnerligen ofta framkomma; därom jfr. följande §.

§ 20.

**Fortsättning. Tvifvel om handlingens oäkthet: tve-
tydighet, error, uppdrag, ratihabition.**

Beträffande falsifikatets karaktär af *oäkta* handling, faller det af sig själf, att förfalskningsåtgärden icke föreligger i och med en förändring, hvilken icke angriper handlingens beviskraft i afseende på det tema, som handlingen framställer sig såsom bestämd att bevisa, t. ex. en förändring af ortografisk eller af redaktionell natur: det är ju ej bevismedlets fysiska integritet, utan bevismedlets funktion såsom bevismedel, som genom förfalskningsinstitutet skall skyddas. Å andra sidan är *hvarje* förändring af förstnämnda slag tillräcklig för att i objektivt afseende konstituera en förfalskningsåtgärd, så t. ex. förändringen af *datum* i ett kontrakt af hvad art som helst; en annan sak är, att förfalskning ej (efter Svensk rätt) föreligger, om *afsigten* med förändringen af datum endast var t. ex. att bevisa ett alibi: det är här icke förfalskningens objektiva, utan dess subjektiva requisit, som deficerar.

Då, enligt hvad förut nämnts, det väsentliga för den oäkta handlingen är, att den icke i det afseende, som den låter påskina, rättsligen härrör från indikaten, så uppstå särskilda svårigheter i de fall, då det kan vara tvifvel underkastadt, huruvida indikaten rättsligen kan anses såsom handlingens utställare. Sådana tvifvel kunna framgå antingen ur handlingens eget innehåll eller ur utomliggande grunder. I sistnämnda fall kunna de grunda sig antingen på ovisshet om indikatens vilja i afseende på innehåll af en handling, som han verkligen i formelt af, seende själf utfärdat (t. ex. undertecknat) eller på ovisshet om hans vilja i afseende på en (i formelt afseende) af annan utfärdad handling (uppdrag, ratihabition).

1) Hvad angår de tvifvel, som kunna uppstå ur handlingens eget innehåll, så är det tänkbart, att enligt vissa momenter en person (t. ex. utställaren), enligt andra momenter en annan person framstår såsom indikat. Vid detta fall får det icke anses afgörande, huruvida utställaren (o: den eventuelle förfalskaren) begagnat det honom med rätta tillkommande namn eller icke. Först och främst säger sig själf, att om väl namnet är riktigt, men oriktig titel, adress o. s. v. leda tanken till annan person, förfalskning föreligger, och detta äfven om uppgiften om titeln, adressen o. s. v. icke förekomma i *omedelbart* sammanhang med underskriften: t. ex. om, då i själfva vaxelbrevet trassatens namn uppgifvits jämte titel och adress, annan person med samma namn accepterar vaxeln utan utsättande af titel och adress. Det kan t. o. m. icke anses nödvändigt att ifrågavarande individualiserande moment (titel etc.) innehållas i (juridiskt taladt) *samma* handling; t. ex. om en räkning, med utställarens namn och adress åtryckta, qvitteras af en person med samma namn, utan utsättande af titel och adress. I ett sådant fall synes det rikliga, att äfven om den senare händelsevis har äfven samma adress o. s. v. som räkningens utställare, likväl anse förfalskning föreligga, då räkningens utställare kan

anses vara närmare individualiserad genom räkningens innehåll. Men i saknad af ett dylikt särskildt individualiserande moment, kan förfalskning icke (efter Svensk rätt) antagas föreligga; t. ex. om en vaxel drages på «Handlanden A. Lundgren, Stockholm» och accepteras med namnteckningen «A. Lundgren, Handlande, Stockholm» af en annan person (med samma namn, titel och adress) än som t. ex. uppgifvits för vaxeltagaren. Rättesnöret härvid är sålunda frågan huruvida handlingen innehåller individualiserande momenter, som kunna suppleras de tvetydiga momenterna. Från samma synpunkt måste afgörandet träffas i det fall, att de individualiserande momenterna icke träffa fullkomligt in hvarken på den ene eller andre af de personer, om hvilka tvifvel kunde uppstå; härom jfr. äfven ofv. s. 199. — Här bör äfven erinras därom, att antagande af förfalskning kan vara uteslutet, äfven vid otvetydigt oriktig underskrift, därigenom att förfalskningens subjektiva requisit såtillvida icke föreligger, som det icke varit utställarens uppsåt, att annan person än han skulle anses vara utställare; hvilket kan tänkas, t. ex. om en person lefvat någon tid på en ort under antaget namn, och nu med detta namn undertecknar en förbindelse. Det kan härvid icke göra någon skillnad, att han vet, det annan person med detta namn verkligen existerar; föreställer han sig *möjligheten* af att denne anses såsom handlingens utställare, blir fallet att bedöma efter de allmänna reglerna för *dolus*. — Undertecknar han under dylika omständigheter det oriktiga namnet t. ex. i uppsåt att därigenom undandraga sig förbindelsens fullgörande, så måste han anses hafva skrivit handling «i diktad persons namn» (såvida förhållandena icke äro sådana, att, jämlikt det nyss sagda, förfalskning kan antagas föreligga). — Korteligen, fallets afgörande beror här på den subjektiva sidans beskaffenhet. — Om däremot någon, som länge lefvat på en ort under antaget namn, undertecknar en handling med sitt

verkliga namn, i syfte t. ex. att därigenom undandraga sig förbindelsens fullgörande, så kan här icke föreligga ett *delictum sui generis*; väl däremot t. ex. moment i ett bedrägeribrott.

Den omständighet, att utställaren i handlingen tilllägger sig falska egenskaper af hvad art de må vara, kan enligt Svensk rätt (som icke känner «intellektuell» förfalskning) icke utan vidare anses innebära förfalskning, men väl, om genom dessa falska uppgifter en annan person göres till indikat och utställarens uppsåt varit sådant. (Under omständigheter kan, i enlighet med det ofvan nämnda, «handling i diktad persons namn» anses föreligga.) Att *A* uti en handling framställer sig såsom egare till fastigheter, hvilka han ej eger; såsom innehafvare af befattningar, hvilka han ej innehar; såsom läkare etc. utan att vara det, kan icke *i och för sig* göra, att handlingen är att betrakta såsom förfalskad.

Endast i förbigående må anmärkas, att ingenting hindrar att antaga förfalskning på grund af användande utaf namn, titel, adress o. s. v., hvartill utställaren förut varit berättigad — naturligtvis under förutnämnda förutsättning, att härigenom annan person göres till indikat och att sådant varit delinquentens syfte. Jfr. t. ex. en gift qvinna, som använder det namn, hvilket tillkom henne såsom ogift. — På samma sätt bör det bedömas om någon såsom förnamn undertecknar ett annat bland sina dopnamn än det vanligen använda (t. ex. en *C. W. Persson*, hvilken trasserar en vaxel såsom *C. Persson* och endosserar den med *W. Persson*).

Beträffande de utom handlingens omedelbara innehåll liggande grunder för tvifvel angående handlingens äkthet, skola vi först betrakta det fall, att indikaten verkligen undertecknat handlingen sådan den föreligger, sålunda, formelt sedt, verkligen har utställt handlingen, men att det på grund af *error* å hans sida beträffande handlingens innehåll, kan ifrågasättas, huruvida han rättsligen

bör anses såsom handlingens utställare. Det synes antagligt, att en *error*, som endast knyter sig till *tolkningen* af de i handlingen innehållna tecken, icke kan utgöra grundval för förfalskning efter Svensk rätt. Afgjort måste detta anses beträffande tolkningen af de i handlingen framställda språkliga begreppen; mindre säkert beträffande den omedelbara tolkningen af själfva skriftecknen (t. ex. om *A* förmår en icke läs- och skrifkunnig person *B* att medelst bomärke ell. dyl. underteckna — eller att gifva annan i uppdrag att i *B*s namn underteckna — en handling, hvars innehåll för honom oriktigt angifvits. Ett dylikt fall se *Naum.* 1875, 529). Parallelen med den intellektuella förfalskningens behandling i Svensk rätt gör, att vi icke kunna anse bestämmelserna i 12 Kap. böra utsträckas till dessa fall; naturligtvis kan dylikt erroruppväckande under omständigheter ingå såsom moment i annat brott, t. ex. bedrägeribrott. Det måste därför uppställas såsom en första förutsättning för antagande af förfalskning på grundval af indikatens *error* om handlingens innehåll, att indikaten faktiskt icke sett alla de uti handlingen innehållna skriftecken. Såsom närmare begränsning af de fall, hvilka böra anses konstituera förfalskning, kan emellertid icke användas synpunkten af indikatens *diligentia*. Otvifvelaktigt kan förfalskning ofta föreligga, där det beror på indikatens egen oaktsamhet, att han undertecknat en till större eller mindre del annan handling än han velat underteckna (han hade t. ex. med vanlig *diligentia* kunnat märka, att tvänne blad af handlingen hoplimmats o. d.). Skilnaden ligger därför icke i den större eller mindre omsorgsfullhet, som indikaten kan anses hafva iakttagit, utan i det sätt, hvarpå hans *error* framkallats. Har *A* företagit en positiv handling, direkt syftande åt att för indikaten *X* undandölja en större eller mindre del af handlingen, t. ex. i det *A* sammanfäst vissa blad, gjort veck å handlingen, efter det att *X* genomläst handlingen och före det han underteck-

nat densamma, oförmärkt, ombytt den eller försett den med en klausul, användt något slags «sympatetiskt» bläck för vissa delar af handlingen o. s. v., så föreligger förfalskning, oafsedt huruvida indikaten iakttagit *diligentia* eller icke; har *A* åter härvidlag endast litat på den undertecknandes vårdslöshet eller på någon annan omständighet, utan att själf företaga någon undandöljande handling, så kan, efter Svensk rätt, förfalskning icke anses föreligga.

Hvad beträffar handling utfärdad i uppdrag af indikaten, så måste först och främst, enligt Svensk rätt, det fall afskiljas från förfalskning, att handlingen *framställer sig själf* såsom utfärdad i uppdrag, detta icke blott då verkligt uppdrag funnits men öfverskridits, utan äfven, då aldrig uppdrag funnits. Äfven här är den Svenska rättens ställning till intellektuell förfalskning afgörande. Det behöfver icke utföras, att det skulle leda till olidliga hårdheter, om man å ena sidan ville behandla dylik falsk uppgift såsom förfalskning, medan å andra sidan intellektuell förfalskning in genere lämnas ostraffad eller åtminstone icke straffas såsom förfalskning. En firmaunderteckning, åtföljd af *p. p.* och den verkliga utställarens namn är därför aldrig förfalskning, först och främst icke, om den utstälts af firmans verklige prokurist (äfven om denne därvid öfverskridit sin befogenhet, och utan afseende på huruvida hans undertecknande har rättsverkan mot tredje man eller icke), men icke heller, om den utstälts af en person, som icke är firmans prokurist [bortsett från sådana särskilda fall, som att, på grund af namnlighet, den verklige utställaren kan tagas för firmans prokurist, j. o. s. 205]. Denna handling är en äkta handling, innehållande den falska uppgiften, att handlingens utställare är prokurist hos den uppgifna firman; fallet kan icke behandlas analogt med embetshandling, undertecknad af enskild person å embetets vägnar, utan måste likställas med handling, undertecknad af enskild person

å annan enskild persons vägnar. Jfr. *Holm* 1876, 160 ff.: en person, som bl. a. uppburit penningar på flere särskilda qvitton, hvilka han å uppgifvet bolags vägnar undertecknat med eget namn, ansågs af alla instanserna icke genom detta förfarande hafva gjort sig skyldig till förfalskningsbrott.

Annorlunda, om ställföreträdareskapet icke framgår af handlingen själf. I detta fall föreligger alltid (det objektiva rekvizitet af) förfalskning, såvida icke verkligt uppdrag funnits; har uppdrag funnits, men öfverskridits, så föreligger förfalskning i afseende på det öfverskridande. (Visserligen ligger det här särskildt nära att erinra, att den subjektiva sidan måste fullt täcka den objektiva — j. o. s. 107 — så att *tvifvel* hos den verkliche utställaren om uppdragets existens eller räckvidd utesluter förfalskning, i och med det att det utesluter *dolus* i afseende på detta objektiva moment). Har uppdragsgifvaren vid uppdragets gifvande öfverträtt sin egen befogenhet, t. ex. om vid sameganderättsförhållanden den ene delegaren gifver någon i uppdrag att underteckna äfven för de öfriges räkning, så kan förfalskning — det subjektiva rekvizitet alltjämt förutsatt — föreligga, då ett dylikt uppdrag är detsamma som intet uppdrag. Den Svenska rättspraxis har icke, åtminstone i högsta instans, visat sig synnerligen benägen att i dylika fall antaga förfalskning. Jfr. *Holm* 1881, 83 ff.; *Naum.* 1882, 46 ff.: en person, som begagnat en efter hans egen uppgift i annans namn af dennes hustru utfärdad rättegångsfullmakt, ansågs af Underrätten och HofR. ö. Sk. o. Bl. skyldig till förfalskningsbrott; däremot fann *H.D.*, att inculpaten med skäl kunnat anse indikatens hustru berättigad att teckna mannens namn, och frikände. I ett annat fall (*Holm* 1875, 180 ff.; *Naum.* 1875, 529 ff.) dömde underrätten en person, som själf, enligt uppgift med tillstånd af indikatens hustru, tecknat dennes namn å en till myndighet ingifven ansökan, skyldig till förfalskningsbrott; visserligen med den

motivering, att inculpaten icke i ringaste måtto styrkt sitt förebärande om nämnda tillstånd; Öfverrätterna frikände på andra grunder. — Ett hithörande fall är, att handlingen väl är utfärdad i indikatens uppdrag, men att den genom sitt innehåll syftar åt att åstadkomma en förvexling af indikatens och den omedelbare utställarens personer; t. ex. om *A* gifver *B* i uppdrag att i *A*:s namn underteckna ett aftal om ett *locatio conductio operarum* af den art, att *A*:s personliga verksamhet är af väsentlig betydelse för prestationens värde. I och för sig är ett sådant uppdrag naturligtvis fullkomligt möjligt och tillåtligt. Men har uppdraget gått därpå ut, att *B* skulle framställa sig själf såsom *A* och i hans namn utföra prestationen, är det otillåtligt. Rationelt sedt, bör fallet betraktas såsom förfalskning, då det uppenbarligen här är fråga om direkt missbruk af bevismedel; *B* begår således förfalskningsbrott i och med det, att han på nämnda sätt begagnar den i och för sig äkta handlingen (detta äfven, om handlingen egenhändigt skrifvits af *A*) och *A* är delaktig i hans förbrytelse. Men efter Svensk rätt tvingas vi af analogien med 22: 18, rörande svikligt begagnande «af orlofssedel, pass eller annat dylikt bevis, som för annan utgifvet är,» att utesluta fallet från förfalskning. Förfarandet blir sålunda straffbart, endast i den mån det ingår såsom moment i annat brott, t. ex. bedrägeribrott. — Äfven i det fall, att embetsman, eller öfverhufvud person, som det *åligger* att själf utfärda viss handling, låter en handling i sitt namn utfärdas af annan person, kan, jämlikt det ofvan sagda, förfalskning icke enligt Svensk rätt antagas (men väl under omständigheter embetsbrott etc.). Uppenbart är detta, om uppdraget endast bestått i renskrifning efter diktamen: att renskrifvaren tecknat äfven underskriften, kan icke göra handlingen till en oäkta handling. Men detsamma måste sägas, äfven om uppdraget sträckt sig till bestämmande af handlingens innehåll, t. ex. om en läkare tillåter patienten att i lä-

karens namn efter eget behag författa och underteckna sjukbetyg. Är dylik handling af allmän natur, så kan embetsbrott föreligga (angående privatpersons delaktighet häruti, jfr. ofv. 188); i motsatt fall kan förfarandet icke anses utgöra något *delictum sui generis*.

I detta sammanhang framställer sig äfven frågan, huruvida handlingens karaktär af förfalskad upphäfves, därigenom att mottagaren hade kännedom om att handlingen ej härrörde från indikaten, t. ex. därigenom, att den, som använde handlingen, förklarade sig hafva skrivit densamma i uppdrag. Det riktiga svaret är, att handlingens karaktär af förfalskad *icke* upphäfves; däremot kan det visserligen ofta, särskildt i det nämnda exemplet, inträffa att förfalskningsbrott icke föreligger, nämligen af det skäl, att delinqventen icke gjort bruk af handlingen såsom af förfalskad handling. Men ville man anse, att själfva handlingens egenskap af falsk därigenom försvunne, så skulle man stå rådlös inför det fall, att handlingen genom vidare öfverlåtelse o. s. v. komme i annan mottagares hand, hvilken icke hade sig nämnda omständighet bekant. Då nu öfverlåtelse och i allmänhet cirkulation af bevismedel — äfven af sådana, som icke äro dispositiva — är en naturlig och vanlig sak, synes man icke böra fordra, att en dylik cirkulation uttryckligen skall hafva ingått i delinqventens *dolus* för att förfalskning skall få antagas. Men har han å andra sidan på grund af handlingens särskilda beskaffenhet (t. ex. ett vanligt qvitto på räkning) eller andra omständigheter haft bestämda skäl att antaga, att handlingen icke skulle komma till användning gentemot annan person, än den som hade kännedom om att den ej utfärdats af indikaten, så torde det, i enlighet med Svensk rättspraxis, böra anses, att förfalskning icke föreligger. Jfr. *Holm* 1876, 160 ff.: en person, som bl. a. i annan persons namn qvitterat flere särskilda räkningar, men därvid icke utgivit sig själf vara nämnda person, utan endast falskeligen

föregifvit sig vara af honom till uppbärande af penningeloppen bemyndigad, ansågs af Stockholms R.R. och Svea HofR. hafva genom detta förfarande gjort sig skyldig till förfalskningsbrott, men dömdes af *H.D.* efter 22: 1 för bedrägeribrott; *en* ledamot af *H.D.* var skiljaktig och ansåg det med lydelsen och rätta förståndet af 12: 4 instämmande, att en hvar vore att anse saker till förfalskningsbrott, hvilken, sig till nytta eller att därmed skada göra, begagnade skriftlig handling, hvarunder han falskeligen *eller utan lof* tecknat annans namn. — Men ehuru sistnämnda ståndpunkt visserligen, äfven efter Svensk rätt, är den principiellt riktiga, så synes ändock, af ofvannämnda skäl, det här föreliggande fall böra afgöras i öfverensstämmelse med *H. D.*s majoritet. Man kan svårligen säga, att i dylikt fall den falska handlingen gentemot den omedelbare mottagaren användts eller varit verksam såsom bevismedel utöfver den verksamhet, som tillkommit användarens muntliga försäkran. Visserligen är detta en punkt, där den flere gånger i det föreg. (j. o. s. 5, vid n. 1) berörda vaxelverkan mellan bevismedlets effektivitet och dess straffrättsliga skydd gör sig gällande. Vore det en allmän uppfattning, att förfalskningsstraff alltid drabbade den, som under falsk uppgift om uppdrag undertecknade i annans namn, så skulle bevismedlet just ur (mottagarens föreställning om) detta straffrättsliga skydd hemta en större styrka: det skulle då på mottagaren utöfva en ungefärligen lika stark motiverande kraft som en handling, hvilken uppgåfves vara utfärdad af indikaten själf — i själfva verket kan det ju icke vara annat än det olika skyddet i straffrättsligt hänseende, som kan förklara den olika motiverande kraften i dessa båda eljes lika beskaffade fall (mottagaren kunde ju eljes lika väl säga sig, att den enligt användarens uppgift af indikaten utfärdade handling möjligen vore falsk, som han kan säga sig, att användarens uppgift om uppdragets existens är falsk). Men så länge icke den allmänna upp-

fattningen är sådan, vare sig på grund af uttrycklig lagstiftning eller eljes, synes det rationella vara att medgifva ofvan nämnda inskränkning ¹.

Hvad angår öfverskridande af verkliga lämnadt uppdrag, kan bl. a. den frågan blifva prejudicerande för förfalskningsbrottet, huruvida och event. i hvad mån uppdragsgifvaren varit berättigad att återtaga eller förändra sitt en gång gifna uppdrag. Då emellertid denna fråga låter sig bestämdt skilja från den kriminella, hafva vi intet skäl att här ingå på de med densamma förenade svårigheter.

Tvifvel om huruvida indikaten bör anses såsom verklig utställare kan äfven stödja sig på en efter förfalskningsåtgärden följande ratihabition af indikaten. Uppenbart är, att i den mån ett gifvet rättssystem fordrar begagnande af falsariet för deliktets konsummation, en ratihabition, som inträder före begagnandet, utesluter antagandet af fullbordadt delikt (hvaremot frågan, huruvida straffbart försök under sådana omständigheter kan föreligga, blir öppen), nämligen till det omfång, hvarinom ett föregående uppdrag af indikaten hade kunnat göra handlingen äkta. Beträffande åter en efterföljande ratihabition, så måste dess verkan i afseende på deliktets upphäfvande principiellt förnekas. Hit hör icke det fall, att t. ex. en handelskommis i något fall använder principalens namn, där han på grundade skäl kan förmoda, att denne, ehuru intet bemyndigande gifvits, skall ratihabera; öfverhufvud icke, hvad som kan anses falla inom gränserna för en *negotii gestio*. Men å andra sidan är det att gå för långt att låta hvarje utställarens förhoppning eller förmodan om ratihabition upphäfva förfalsk-

¹ Om den Danska praxis, som möjligen går ännu längre i denna inskränkande riktning, jfr. *Goos* l. c. 505 ff., hvilken för sin del icke synes vilja vid detta fall erkänna någon som helst inskränkning i straffbarheten.

ningsdeliktets existens, om eljes deliktets objektiva och subjektiva *corpus* förelegat ¹. Har en dylik förhoppning alldeles icke funnits, så är det orimligt att låta det en gång fullbordade deliktet upphävas genom en retroaktiv verkan af ratihibitionen; en verkan, som ratihibitionen i så fall konseqvent borde utöfva, ännu efter det att brottet åtalats och målet handlagts af domstol. — I ett äldre rättsfall ur Svensk praxis (*Naum.* 1866, 633 ff.) nämnes visserligen bland skälen till frikännande äfven det, att indikaten förklarar sig icke vilja framställa något påstående mot inkulpaten; dock synas andra omständigheter hafva varit de afgörande. — Af samma skäl, som efter deliktets konsummation följande ratihibition icke får anses upphäva det en gång föreliggande deliktet, kan ej motbevisning mot indikatens erkännande, att han *egenhändigt* undertecknat handlingen, eller gifvit utställaren i uppdrag att i hans namn underteckna densamma, anses utesluten.

C. Begagnandet af den falska handlingen.

§ 21.

Om den moderna rättens ståndpunkt i afseende på uppställandet af falskt dokuments begagnande såsom konstitutivt moment i förfalskningsdeliktet hafva vi förut talat i sammanhang med bestämmandet af det objektiva reqvistets omfång: i den moderna rätten är nämligen vid detta bestämmande hufvudfrågan, huruvida begagnande erfordras för konsummation eller icke. Vi veta äfven, att K. F. 1858, i strid med såväl den tidigare Svenska rätten som straffbalksförslagen, vid förfalskning af alla de i Lagen uppställda arter af *handlingar*, utom arkivhandlingar, (men icke i andra fall af dokumentför-

¹ Jfr. den hos *Olshausen* Komm. ad § 267, n. 47. I. c. (II, s. 1059 i. f.) anförda Tyska rättspraxis. Jfr. *ib.* n. 47 III. b.

falskning) införde den hos oss nu gällande utvidgningen af det objektiva rekvizitet till att omfatta äfven falsariets begagnande.

Rationellt betraktadt, kan det icke ur förfalskningsdeliktets väsen härledas såsom allmän regel, att konsumtion bör anses inträda i och med själfva förfalskningsåtgärden, utan afseende på begagnandet; ännu mindre kan emellertid den motsatta regeln därur härledas. Om en person ¹⁾A förfärdigar en skuldsedel med annan persons namn och förvarar detta papper bland sina tillhörigheter i syfte att om någon tid använda detsamma, så kan man svårligen säga, att detta förfarande mera utgör ett objektivt angrepp på bevismedel än om han förfärdigat skuldsedeln för förförings skull eller på skämt. Båda åtgärderna kunna såtillvida sägas, utan hänsyn till A:s subjektivitet, innesluta ett potentiellt angrepp; en fara, som det t. ex. i händelse af utställarens död lätt skulle kunna tänkas att den falska handlingen blefve tagen för äkta och utöfvade beviskraft.¹ Men detta obestridligen

¹⁾ Oklart H. Meyer G. S. XLVII (1892) 123: »Unechte Urkunden mag Jemand anfertigen des Scherzes halber oder um sich, so bedenklich es ist, in der Kunst des Nachahmens zu üben. Wenn er sie aber dazu anfertigt, um sie als echte Urkunde zu gebrauchen, so hat er ein stets bereit liegendes Werkzeug des Betruges geschaffen und die betheiligten rechtlichen Interessen der Gefahr ausgesetzt, durch einen von ihm selbst oder von Anderen, etwa im Falle seines Todes von seinen Rechtsnachfolgern, in gutem oder bösem Glauben erfolgenden Gebrauch der unechten Urkunde geschädigt zu werden.» — Hvarför den från annan person hotande faran skulle vara större, då handlingen förfärdigats i rättsstridigt syfte, är omöjligt att förstå; det plus åter i fara, som i detta fall kan förefinnas med afseende på förfalskaren själf, sammanfaller ju fullständigt med hans *dolus* och utgör intet objektivt moment. Då Meyer fortsätter: »Das ist aber ein Verhalten, welches ebenso strafbar erscheint, wie das Durchstechen des Deiches oder die Bereitung von Hindernissen auf der Fahrbahn oder im Schiffahrtsverkehr» — så är därpå att svara, att, den stora skilnaden mellan det förstnämnda och de sistnämnda fallen just framträder däri, att det

förhandenvarande objektiva moment är för svagt för att, rationellt betraktadt, kunna anses utfylla brottets objektiva requisit.

Detsamma kan emellertid, allttjämt rationellt betraktadt, icke sägas, om förfalskningsåtgärden består i förändring af ett redan fungerande bevismedel. Här utgör handlingen, före förfalskningsåtgärden, en grundval för bevisningen angående ett faktiskt bestående rättsförhållande — hvilket icke är fallet med förutnämnda från början förfärdigade och tillsvidare oanvända skuldsedel — och denna grundval rubbas ögonblickligen genom hvarje minsta ändring, som modifierar handlingens bevisstema. I detta fall torde, rent rationellt betraktadt, skälen öfverväga för att anse förfalskningen konsumerad i och med själfva förfalskningsåtgärden — äfven om icke förhållandena äro sådana att själfva förfalskningsåtgärden kan anses innesluta ett moment af begagnande (j. o. s. 95): icke endast om *A* bereder sig tillfälle att falskeligen förändra en i *B*:s besittning varande handling, utan äfven t. ex. om *A* förfalskar en i *A*:s egen besittning varande, af *B* till *A* utfärdad skuldförbindelse. — Strängt rationellt sedt, skulle man väl därför komma till det resultat, att hvarje verkligt angrepp på bevismedel i denna dess *funktion*, vare sig det sker därigenom, att ett redan fungerande bevismedel genom förfalskningen störes i den pågående funktionen, eller därigenom, att, sedan ett falskt bevismedel förfärdigats, därmed företages en åtgärd, egnad att försätta detsamma i funktion (en åtgärd således, hvilken kommer att täcka sig med *begagnande*, såsom denna term riktigt bör förstås, j. n.), innebär konsumerad förfalskning. Emellertid har denna rationella synpunkt icke funnit ut-

icke rätt gärna låter tänka sig, att de sistnämnda åtgärderna skulle blifva straffria på den grund, att de företagits *«des Scherzes halber»*. — Jfr. *Ortloff*, *Lüge* etc., 336.

tryck i någon gällande Lag — knappt ens i doktrinen ¹ — och detta är väl ingen tillfällighet, utan beror sannolikt därpå, att det strängt logiska förfarandet i detta fall icke är praktikabelt, framför allt med hänsyn till de svårigheter, som skulle uppstå vid det närmare genomförandet af skiljelinien emellan att förfärdiga falsk och att falskeligen förändra riktig handling; visserligen äro dessa svårigheter knappast större än flere svårigheter i denna materia, som Lagarne skapat sig genom indelningar och afsöndringar, som *icke* hvila på rationell grund. — Då nu emellertid förfärdigandet i rättsstridigt uppsåt utan tvifvel — om än blott såsom förberedelsehandling — fullkomligt förtjenar att beläggas med straff, så torde *de lege ferenda* det praktiskt lämpligaste vara att betrakta förfalskning af handlingar öfverhufvud såsom konsumerad genom själfva förfalskningsåtgärden, men medgifva en sänkning af straffet, efter omständigheterna, i mån som brottet till sin objektiva sida ofullkomligt realiserats — hvilket väl finge ske genom att öfverhufvud sänka straffminimum vid all förfalskning af handling, där endast förfalskningsåtgärden, icke begagnande, förelåge. Jfr. härmed isynnerhet den Norska Lagens här nedan (s. 219) omtalade ståndpunkt.

¹ Jfr. likväl en anmärkning af *H. Meyer* G. S. XLVII (1892), 119: «Auch ist bemerkenswerth, dass, soviel wir sehen, keine der theoretischen Ansichten, ebenso wie keine der früheren oder jetzigen Gesetzgebungen hinsichtlich unserer Frage zwischen der Verfälschung einer echten Urkunde und der Herstellung einer falschen Urkunde unterscheidet, etwa in der Art, dass für jenen Fall die Fälschung für hinreichend erklärt, für diesen (Gebrauchmachen verlangt wird). — *Meyer* själf anser emellertid för det rationella att genomgående låta konsummation inträda i och med förfalskningsåtgärden. Om den Tyska teoriens ståndpunkt (hvilken öfvervägande går i riktning att för konsummation genomgående fordra begagnande, men stundom åtnöjer sig med förfalskningsåtgärden, och någon gång, såsom *John Entw.* 565, härvid skiljer mellan Privaturkunden och öffentliche Urkunden) jfr. *Meyer* l. c. 118 ff.

Hvad angår uppsåtligt begagnande af handling, som utaf annan förfalskats, så har detta fall i den moderna rätten gemenligen likstälts med förfalskande af handlingen. Så i allt väsentligt *Belg.* 197, 207, 212; *Eng.* (Forg. A. § 38 etc.; jfr. *Stephen* Dig. II Art. 358 ff. ss. 274 ff.; *Strafgbg. d. Geg.* I, 673; den tekniska termen för begagnande är *to utter*, hvilket gemenligen likställes med *to forge*); *Fi.* 36: 6, 7 m. 3; *Fra.* 148, 161 m. 2, 163; *Ho.* 225—231; *It.* 281, 285, 289—291; *No.* 21: 20, 22, 26, 29; *Port.* 222, 224⁵, 226; *Sv.* 12: 6; *Ty.* 270, 273, 277, 279, 363; *Ung.* 405, 410.¹ — *Da.* och *Öst.* omtala ej fallet, men rättspraxis har i båda länderna likställt begagnande af falsk handling med förfalskning.² — *Sp.* är däremot påfallande därigenom att i de viktigaste fallen (316, 319) ett lägre straff fastställles för den som använder en af annan förfalskad handling, ehuru denna Lag hör till den, som låta förfalskningsdeliktet konsummeras med blotta förfalskningsåtgärden: den som förfalskat, men ej använt falsifikatet, straffas således strängare än den som använt ett af annan åstadkommet falsifikat; därtill kommer uppställandet af ett särskildt subjektivt requisit för sistnämnda fall.³ — *No.*, som äfven låter förfalskningsdeliktet konsummeras med blotta förfalskningsåtgärden,

¹ Om *Schweiz.* jfr. *Stooss Grundz.* II, 326 ff.

² Om *Da.* jfr. *Goos*, l. c. 493 ff. Angående *Öst.*, jfr. *Entsch.* d. ob. Ger. u. Kass. Hof. $\frac{1}{4}$ 1882, $\frac{1}{16}$ 1883 etc. (se *Taschenausg.* d. *Öst. Ges.* IV s. 135 n. 17).

³ *Art. 316*: «El que á sabiendas presentare en juicio ó usare, con intencion de lucro, un documento falso de los comprendidos en los artículos precedentes, será castigado con la pena inferior en dos grados á la señalada á los falsificadores». — Skilnaden är mindre vid enskilda handlingar: *Art. 319*. «El que sin haber tomado parte en la falsificacion, presentare en juicio ó hiciere use, con intencion de lucro ó con perjuicio de tercero y á sabiendas, de un documento falso de los comprendidos en el artículo anterior, incurrirá en la pena inferior en un grado á la señalada á los falsificadores.» — Vid «cedulas de vecindad» och «certificados» eger däremot likställighet rum: *Artt.* 322, 325.

har däremot, mera rationellt, stadgat ett lindrigare straff för den som företagit förfalskningsåtgärden, men icke begagnat falsariet (21: 21 jfd. med 20); likaså *No. Udk.* 168 m. 2 (sistnämnde delinqvent straffas «med indtil det halve af de for Benyttelsen bestemte Straffe»). — Hvad den rationella synpunkten beträffar, kan det väl knappast dragas i tvifvelsmål, att ingen generell skilnad i straffbarhet bör göras mellan den som själf både förfalskat och begagnat *och* den som endast begagnat veterligen falsk handling: om den ene synes mera straffvärd i vissa afseenden, så uppväges detta af den andres större straffvärdhet i andra afseenden. Beträffande åter förhållandet mellan dessa å ena sidan och den, som blott förfalskat, icke begagnat å den andra, jfr. det ofvan s. 216 anmärkta.

Hvad beträffar det närmare bestämmandet af *begagnandet* såsom requisit vid förfalskningsdeliktet, kan man visserligen icke gå så långt som *Weismann* l. c. 79: «objektive und subjektive Seite ist hier [o: beim Gebrauchmachen] nicht zu trennen»; likväl låter sig det objektiva requisitet endast i ringa mån isoleras, hvadan vi endast här tilläggsvis skola göra detta moment till föremål för undersökning. För sammanhangets skull böra emellertid såsom väsentliga subjektiva momenter i begagnandet framhållas: 1) uppsåt att framkalla error i afseende på handlingens beviskraft, i det att mottagaren skall anse handlingen innehålla bevis om något, hvilket den, i anseende därtill, att indikaten ej kan rättsligen betraktas såsom handlingens utställare, icke bevisar; 2) uppsåt att hos mottagaren, medelst denna oriktiga föreställning om handlingens beviskraft, framkalla tron på realiteten af det faktum, hvilket handlingen framställer sig såsom bestämd att bevisa (dokumentstemat: äfven denna tro *kan*, men behöfver icke innebära error: fastmera kan förfalskning föreligga, äfven om uppsåtet går ut på att på detta sätt öfvertyga mottagaren om ett sant förhållande (j. o. s.

191); 3) uppsåt att medelst denna handlingens, från förfalskningsåtgärden härrörande, öfvertygande kraft åstadkomma »nytta eller skada». — Det är således icke nog, att uppsåtet går ut på att genom en förfalskad handling framkalla en öfvertygelse och därigenom en nytta eller skada, utan det fordras, att just det falska momentet i handlingen (om den icke i sin helhet är falsk) i båda dessa afseenden är kausalt: just detta moment måste i sin mån hafva bidragit till framkallandet af en öfvertygelse, och just den af detta moment påverkade öfvertygelse måste hafva ledt till nytta eller skada. — Naturligtvis komma de allmänna reglerna för *dolus* till tillämpning i det fall, att inculpaten förutsett ifrågavarande verkningsar endast såsom *möjliga*; praktiskt viktigare är denna synpunkt vid det i 12:6 nämnda fall, då det nämligen ofta kan vara ovisst, huruvida en handling är förfalskad eller icke. Den Svenska rättspraxis synes vara böjd att i dylika fall gå ganska långt i mildhet; jfr. *H.D.*:s utslag ^{14/2} 1881 i *Holm* 1881, 93; *Naum.* 1882, 46.

H 83

Frånskiljer man absolut det subjektiva momentet, så återstår likväl i fråga om begagnandet ett rent objektvt requisit: företagandet af en åtgärd, som, *objektivt sedt*, är egnad att sätta det falska bevismedlet i tillfälle att utöfva den beviskraft, hvaraf det kan vara mäktigt, på annan person, mottagaren. Visserligen kommer den närmare innebörden af detta requisit an på, huru man bestämmer det i sig själf graderade, kontinuerliga uttrycket *egnad*. Från den Svenska rättens ståndpunkt — som genomgående vid andra handlingar än arkivhandlingar skiljer mellan att genom tillägg etc. *förfalska* riktig handling och *begagna, göra bruk af* förfalskad handling — är det klart, att icke själfva störandet af bevismedlets funktion i ofvan (s. 217) nämnda mening är tillräcklig för att delinqventen skall kunna sägas hafva *gjort bruk* af handlingen (hvaraf emellertid visserligen icke följer, att det vid alla handlingar utom arkivhandlingar

skulle för begagnande absolut fordras en särskild åtgärd utöfver förfalskningsåtgärden, j. n.). Ett verkligt fungerande, men i förfalskarens besittning varande bevismedel är således icke, enligt Svensk rätt, i och med förfalskningsåtgärden begagnadt.

Å andra sidan tvingar Lagens uttryck på intet sätt till den från den rationella ståndpunkten ännu aflägsnare uppfattning, att det för begagnande skulle fordras, att handlingens innehåll redan kommit till mottagarens *känedom*: då Lagen uppenbarligen, för afgörande af frågan om deliktets existens, icke fäster minsta afseende vid, huruvida falsifikatet verkligen lyckats utöfva någon öfvertygande kraft på mottagaren eller icke, så skulle det innebära en ren motsägelse att betrakta det såsom afgörande, huruvida mottagaren händelsevis redan läst den honom tillhandakomna handlingen. Annat blefve naturligtvis resultatet, om deliktet till sitt väsen skulle fattas såsom icke i sig innehållande ett angrepp på rättsligt skyddadt intresse, utan såsom medel till angrepp på ett utomliggande intresse (j. o. s. 53); från denna ståndpunkt måste det konseqvent anses, att det blotta utsläppandet af ett falskt bevismedel icke kan spela någon annan rol än t. ex. iordningsställandet af gift för annan person; att det således icke kan vara tal om ett konsumeradt delikt, utan på sin höjd om försök.

Genomför man konseqvent den ofvannämnda principen, att bestämma begagnandet icke från mottagarens, utan från användarens synpunkt, så följer vidare, att icke blott icke mottagarens kännedom om handlingen, utan icke heller hans *besittningstagande* därpå kan fordras, för att handlingen skall anses begagnad. Visserligen måste begagnande alltid anses föreligga i det ögonblick, falsifikatet af användaren bragts i mottagarens värjo, men detta beror därpå, att falsifikatet därmed också måste hafva bragts *ur* användarens värjo, och satsen låter därför icke omvända sig, så att begagnande *icke* skulle

kunna föreligga, om falsifikatet ännu icke bragts i mottagarens värjo. Fastmera bör det alltid anses föreligga, så snart användaren bragt handlingen utom sin egen värjo, i syfte att den skall på denna väg påverka mottagaren. t. ex. i vissa fall vid deponerande hos offentlig myndighet eller i taka händer. Det kan härvid icke fordras, att initiativet skall hafva utgått från användaren: äfven om han t. ex. på grund af exhibitionsskyldighet, till den del sådan kan anses enligt Svensk rätt vara förhanden. Öfverlämnat handlingen till offentlig person för att af denne (väl icke begagnas, men) vidare befordras, måste han anses hafva gjort bruk af handlingen. En annan sak, om inkulpaten alldeles icke medverkat, t. ex. vid beslagtagande, verkställt af offentlig myndighet: här föreligger icke begagnande från inkulpatens sida; först i händelse af särskild åtgärd från hans sida, t. ex. åberopande af den beslagtagna eller på annat sätt utan hans åtgörande ur hans värjo komma handlingen, kan deliktet anses konsumeradt.

I användarens värjo måste falsifikatet anses befinna sig, så länge han eger att vid anfordran utfå detsamma. Har han t. ex. på sådant sätt på posten inlämnat en försändelse, innehållande en falsk vaxel, att han kan hindra dess vidare befordran, så måste det anses, att han icke definitivt gjort bruk af falsifikatet, förr än denna hans rättighet upphört, d. v. s. förr än försändelsen kommit i adressatens värjo. Öfverlämnandet af en falsk förbindelse till användarens ombud är ej begagnande, icke ens om öfverlämnandet åtföljes af order att ögonblickligen inkassera förbindelsen; först i det ögonblick, ombudet bragt handlingen till mottagarens kännedom eller i hans värjo, föreligger begagnande. — I dylika fall kan ingen hänsyn tagas till möjligen befintliga *faktiska* hinder för afsändaren att göra bruk af sin rättighet att inhibera begagnandet. — Har falsifikatet på väsentligen annat sätt, än det af användaren åsyftade, kommit till mottagares

känedom, så inträda de allmänna reglerna rörande öfverensstämmelse mellan den förestälda och den faktiskt realiserade kausaliteten (jfr. de bekanta exemplen: *A* vill döda *B* genom ett pistolskott, men *B* dödas i stället genom pistolpipans explosion o. s. v.).

Så länge användaren ännu har falsifikatet i sin värjo och det icke bragts till mottagarens kännedom, kan det sålunda ej blifva tal om begagnande. Visserligen fins däremot ingenting, som hindrar, att falsifikatet, medan det är i användarens värjo, kan bringas till mottagarens kännedom, t. ex. om användaren uppläser det samma för mottagaren och håller honom öppet att själf öfvertyga sig om riktigheten: det torde i detta fall icke kunna anses nödvändigt att mottagaren verkligen själf ser skriftecknen, då under de nämnda omständigheterna det likväl måste antagas, att bevismedlet med sin fulla styrka påverkar mottagaren. Blotta *uppläsandet* kan däremot icke, lika litet som blotta *erbjudandet* åt mottagaren att få taga del af handlingen, förenadt med t. ex. ett summariskt omnämmande af dess innehåll, anses effektivera den fulla i handlingen liggande beviskraften och kan alltså icke anses utgöra begagnande af handlingen. Erbjudandet i och för sig kan ju dessutom återtagas, ända till det ögonblick, då handlingen verkligen öfverlämnats.

Sammanfatta vi det nu sagda, så framgår, att begagnande måste anses föreligga, såväl då falsifikatet med användarens begifvande bragts till mottagarens direkta kännedom (likgiltigt, om det förblifvit i användarens eller öfvergått i mottagarens eller, i tredje mans värjo), som då falsifikatet genom användarens åtgärd (men därför icke nödvändigt på hans initiativ) i syfte att komma till mottagarens direkta kännedom, bragts ur användarens värjo (så att det icke rättsligen står honom öppet att när som helst återfå det samma). Till sistnämnda fall är äfven att räkna det, att den förfalskade handlingen aldrig befunnit sig i användarens värjo, utan användaren beredt

sig tillfälle att förfalska densamma, under det att den befann sig i mottagarens eller tredje mans värjo. Då användaren här ej har någon rådighet öfver handlingen, måste, syftet förutsatt, begagnandet anses föreligga i och med förfalskningätgården.

Visserligen synes Svensk rättspraxis hafva en helt annan uppfattning än den ofvan framställda. I ett fall (*Holm* 1878, 301; *Naum.* 1879, 256), där delinqventen i hvad på honom ånkom, sökte begagna en förfalskad skuldförbindelse, men på därefter framställd misstanke, att handlingen icke vore äkta, tillstått, att den utgjorde en afskrift af den verkliga skuldförbindelsen, hvilken skulle hafva förkommit, dömde visserligen Underrätten efter 12:4; Svea HofR. däremot ansåg, att då inkulpaten vid användandet af ifrågavarande falska handling väl till en början förklarar, att den vore det verkliga skuldebrevet, men slutligen vidgått att handlingen endast vore en afskrift, detta förfarande icke vore att till förfalskningsbrott hänföra; tvänne ledamöter voro skiljaktiga och ville tillämpa 12:4. *H. D.*s majoritet (4 ledamöter) faststälde HofR.s utslag; 3 ledamöter tillämpade 12:4. — I detta fall hade emellertid inkulpaten på nämnda afskrift uppburit penningar och därpå bedrägligen använt det af honom förvarade originalet. — I ett annat fall (*Holm* 1886, 373; *Naum.* 1887, 378), där inkulpaten efter några dagars mellantid återkallade sitt på den falska handlingen stödda påstående, men icke förklarade handlingen vara oäkta, funno alla instanserna förfalskning föreligga. — Emellertid kan den vid förstnämnda rättsfall hos majoriteterna i Öfverrätterna framträdande uppfattning, såsom ofvan utfördt, icke anses hafva stöd, hvarken i en rationell uppfattning af deliktets väsen, eller i Lagens bokstaf.

Von Gottl. Am 10. 10. 18

U